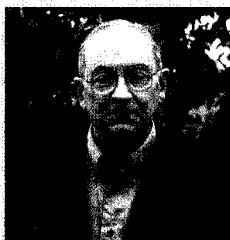

Estropadak bertsotan

Antonio Zavala

Antonio Zavala (Tolosa, 1928) aspaldiko ezaguna dugu. Bertso zaharrak biltzeari ekin ondoren, *Auspoa* bilduma sortu zuen 1961-an, eta 281 alea eskuartean dugu gaur. Sei liburu haundi atera zituen *Auspoa* sail berdean (1974-1976); eta hamalau *Auspoaren sail nagusian* (1993-2002). *Biblioteca de Narrativa Popular* sortu du (1993); bai hogeitabost ale eskeini ere dagoeneko.

Gai ezberdinak ditu: bertso-paperak, bertsolari zaharren biografiak, bertsolaritzaren kondaira, erromantzeak, esaerak, kontaerak... Gure herri-literaturaren bitxiak jaso, alegia, iturriak errespetatuz.

Bilatzaille eta biltzaile izan da. Bilatu, bildu, ikertu, sailkatu eta argitara eman. Ehiztariak piztiaren arrastoa bezela, horrela usnatu eta aurkitu du galzorian zegoen altxorra. Kontakizunak idaztera ere jende asko animatu du, herri-literaturaren sail eder eta berri bat osatuz.

Gaurko hontan *Estropadak bertsoan* liburua eskeintzen digu. Arraun-joko ederraren bertso-bilduma, alegia. Ez da beste kirolik izango, horrenbeste bertso sor arazi duenik. Galduak ere izango dira noski; baiña liburu hontan ikaragarriko mordoa aurkituko dugu. Ai zer nolako altxorral!

Holako lana nola eskertu? 1999-XI-17-an Deustun *Doctor Honoris Causa* eta 2000-X-6-an Tolosako *Seme Kutun* izendatu zutenean, bi pauso haundi eman ziren. Basarrik esana, ala ere, eskerrik onena: beraren liburuak jaso eta irakurri. Eta gordailu hortatik ezer hartu eta erabilitakoan, bilatzaille-biltzailearen aitorpena egin, nori berea emanez.

Joxemari Irlondo
2002, udazkena

Estropadak bertsoan

AUSPOA

SENDIA

SENDIA ARGITALDARIA

Ugaldetxo auzoa

Tels. 943 49 35 51 - 49 35 52 - 49 35 53

Fax 943 49 35 48

www.sendia.com

editorial@sendia.com

20180 OIARTZUN (Gipuzkoa)

Antonio Zavala

Estropadak bertsotan

Auspoa Liburutegia
2003

© Antonio Zavala

Argazkiak nundik artuak ditugun:

Rafael Aguirre Franco: Juegos y deportes vascos 1971.

Rafael Aguirre Franco: Donostiako estropadak (1879-2001) Regatas de la Concha.
Orioko taldearen patroia: Altxerri.

© SENDOA ARGITARALDIA

ISBN: 84-95378-64-7

Lege Gordailua: NA. 340-2003

Fotokonposizioa eta imprimaketa: Gráficas Lizarra, S.A., Lizarra (Nafarroa)

Eskeintza

Bilduma au, jokatu berria zan
estropadaren bertso-paperak banatzera,
1941-eko igande-goiz batez
Tolosako parroki-atarira etorri zan
bertso saltzailleari eskeintzen diot,
naiz eta beraren izena ez jakin,
neretzat bide-erakusle bat izan zan eta.

A. Z.

Itzaurrea

LIBURU onen izenburuak garbi asko adierazten du aldi ontan Lgure asmoa zer izan dan: estropadetako bertsoak bildu eta danak batera irakurleari eskeintzea.

Estropadak ez dakigu noiztik datozen. Esan oi danez, txalupak itxasotik legorrera etorritakoan, aurrena irixten zanaren arraia obeto pagatzen zuten erosleak. Ala, alkarren leian jarduten ziran, kaian nor leenago sartu. Orra, besterik gabe, arraun-jokoa eta estropada.

Olakorik gabe ere, noiz eta nun ez dakigula, baiña orain eunka urte, bi traiñeruk, bi txalupak, alkar desafiatu egingo zuten alako lekuraiño nor leenago iritxi. Orra or ere estropada.

Alkar neurtu bear ori berezkoa du gizakiak, ez besteak baiño gutxiago euskaldunak, eta olako jokoak berez sortuko ziran, perretxikuak basoan bezela. Liburu ontako leen bertso-saillak era ortako estropadak erakusten dizkigute. Desafiokoak, alegia.

Iñoiz Euskal Errian egin dan itxas-jokorik famatuena ere oietakoa izan da: 1890 urteko ondarrutarren eta donostiarren arteko arraunketa, alegia.

Alakoetan, kondizio guziak bi aldeak beren naiera jarriak izaten ziran, bestelako gure jokoetan egiten zan bezela.

Onela dio Rafael Aguirre Franco-k, bere *Juegos y Deportes Vascos* (1971) liburuan:

«Las confrontaciones entre tripulaciones, durante los siglos XVIII y XIX, fueron siempre consecuencia de desafíos, en forma parecida a como han perdurado las diversas especialidades del deporte rural».

Gure artean betidanik gertatu danez, jende eskolatuak etzitian aintzat artuko baseritarrak eta arrantzaleak beren artean sortzen zituzten ikamika oiek. Ala, onela dio Rafael Aguirre Franco-k bere liburu ortan:

«La primera noticia escrita hace enfrentarse a las tripulaciones de Fuenterrabía y Pasajes, el 22 de setiembre de 1871. Fue producto de una apuesta concertada el día 8 del mismo mes y año con ocasión de la visita a la ermita de Guadalupe de los remeros pasaitarras. La distancia a recorrer sería de más de nueve millas, en el trayecto de Fuenterrabía a San Sebastián».

Estropada orretzaz bertso-paper bat atera zan gero, eta liburu ontan aurkituko du irakurleak. Baiña badaude leenagoko beste sail batzuk ere: 1854-koa, Azkuek jaso; Ondarroak Kastroren aurka jokatu, Azkueren aitaren bertsoetan ageri danez; eta Xenpelarrek 1865-ean moldatua. Ala, 1871-ko ori «*primera noticia escrita*» erderarekin izango da. Euskerak aldi ontan beintzat aurrea artzen du.

Ondorengo urteak txarrak izan ziran arraunketak eta bestelako festak antolatzeko. Alkarren arteko beste joko edo norgeiagoka negargarri bat zuten euskaldunak: liberalen eta karlisten azken gerratea (1872-1876).

Ondoren, Donostiako Udala asi zan estropadak antolatzen, berak kondizioak aurretik erabaki eta sari batzuk eskeiñiz. Onela dio Rafael Aguirre Franco-k bere *Juegos y Deportes Vascos* liburuan, Donostia, 1971:

«Porque la capital guipuzcoana, que empezaba a disfrutar de un naciente turismo de alto nivel económico, comenzó a pensar en un espectáculo ligado a nuestras costumbres tradicionales, que con fuerza para arrastrar multitudes, pudiera ofrecerse a nuestros veraneantes».

Agintari aiek urrunera ikusi zuten. Ederki igerri zioten Donostiako Kontxan nolako ikuskizun bikaiña izango zan ura: traiñeru batzuk alkarren leian, inguru guzia jendez gaiñezka, itxaso eta zeruaren urdiña, ondartzaren urre-kolorea...

Onela dio Rafael Aguirre Franco-k bere liburu ortan:

«1879. Por primera vez el Ayuntamiento de San Sebastián organiza unas regatas oficiales. A través de los Ayuntamientos de Pasajes y Fuenterrabía cursa invitación a varias traineras de pescadores. Se celebra la regata el primer domingo de setiembre, resultando ganadora la trainera “Avante”, de Pasajes, patroneada por Ramón Goicoechea. Deste entonces y en el último domingo de agosto o primeros de setiembre se celebran

fiestas náuticas con regatas de balandros y exhibiciones de traineras a remo».

Baiña antolatzaile aiek egin zuten sake ortan, berak uste baiño urrutirago joan zitzairen pelota. Iñori etzitziaon burutik pasa ere egingo joko orrek orrenbesteko zaletasuna eta griña sortuko zuanik, ez kostalderietan bakarrik, baita Goierri aldeko mendi-baserrietan ere.

Ala, estropadak jendetza aundiak mugitu dituzte beti. Ortarako antolatzen ziran, izan ere, esan bezela, arraun-festa auek.

Orrekin batera, antolatzaileak pentsatzen etzuten beste fruitu bat ere eman zuten arraunketa oiek: bertsolariak edo-ta bertso-jartzaileak lanean jartzea.

Guk orain bildu aal izan ditugunak, milla eta zazpireun bat bertso izango dira. Baiña gure eskuetara iritxi ez diranak eta betiko izkutatuak, zenbat ote? Ala ere, galduak galdu, mordo galanta da gaur irakurlearen eskuetan jartzen deguna, eta pozik egon gindezke.

Sail auek urterik urte eratzen aalegindu gera, urtea sail bakoitzaren izenburuaren gainean ezarriz. Batzuetan, ordea, oso gutxitan zorionez, zein urtetakoak diran ezin erabaki izan degu.

Aita nor duten, sail batzuetan badakigu, eta beraren izena bertsoen ondoan idatzi degu. Punta-puntako bertsolariak badira oietan: Xenpelar, Txirrita, Gaztelu, Juan Jose Sarasola *Lexo*, Basarri, Lasarte, Matxain... Bestelakoak ere bai, noski.

Bertso-sail bakoitzak izan dituan argitalpenak ere aitatzen ditugu, gure ezaguerara iritxi badira beintzat. Argitatzaille askok ez dute esaten, ordea, berak bertsoak nundik eskuratu dituzten. Oitura txar ori leenbaileen kendu bearko litzake gure artetik. Bertsoak, izan ere, zein bidetatik guregana etorri diran esan ezetan, sasiko eta umezurtz uzten ditugu; eta ori ixiltxen dutenak ez dute beren burua asko edertzen.

Bertsoak aitatzen dituzten gertakizun guziak etzaizkigu beti ulerterrezak egiten, ainbat urte pasa eta gero. Gure arraun-jokoen kondaira kontatzen duten liburu batzuk badira, eta oietara jo bearko du illunune oiek argitu nai dituanak; edo, bestela, garai artako egunkari eta aldizkarietara.

Guk lan ori zergatik egin ez degun? Gure egitekoa etzalako, besteren liburuetatik kopiatu besterik ez genduke egingo eta. Eta gai au aztertzen asi ezkerro, noizko bukatu? Ori beste ikerlan bat izango litzake.

Olerkariak ere sartu izan dute beren atxurra baratza ontan. Estropadei buruzko saillik badutela esan nai det. Aldizka zortziko bikaiñetan moldaturik, gaiñera. Ala egiten du, adibidez, Ori-
xek bere *Euskaldunak* poeman. Olakoak ere liburu ontan sartu bearak al ziran? Ezezkoa iritzi diogu.

Doiñuren bat edo beste ere badijoa emen. Bera nundik degun, aldi bakoitzean adierazten da. Baiña ez dira geiegi, noski. Bertso-paperak, izan ere, doiñurik gabe agertzen ziran; eta gero irakurle bakoitzak, berak leendik zekian melodiaren bat erans-
ten zion, kantatu aal izateko.

Bertso-sail auetako asko eta asko, irabazleak beren garaipena ospatzeko egiñak dira; eta, bide batez, galtzailleen bizkarretik burla eta parra egiteko. Auek erantzun egiten zuten, bein baiño geiagotan gaiñera. Berotasunik ez da sail oietan falta.

Giro orrek urte askoan iraun zuan: XIX mendean sortu, XX-aren leen erdia bete eta bigarren erdian gain-beera asi.

Estropadak jokatu ondoren, bertsorik ez da orain jartzen, leen ainbat beintzat. Zer esan nai ote du orrek? Bertso-paperak bukatu zirala; bertso-saillak ez dutela, oraintsu arte bezela, aldizkarietan lekurik arkitzen; bertso-gintzak irauten duala, baiña ez dala leengoa gure erriarentzat; edo-ta onek ere ez duala bertso-saillik eskatzen, garai batean bezela...

Orain urte batzuk *Irutxuko / Bertso txanpa* izeneko liburuska bat argitara atera zan, estropadei buruzko zenbait bertso-sail eta zenbait argibide emanaz. Testuak eta bertsoen aukeraketa Iñaki Iturain-ek egin zuan. Berarena izango da, beraz, itzaurrea, eta ona bertan zer dion:

«Donostiako estropadetako protagonista nagusien jarduna euskaraz izan da ia beti: Hondarribia, Pasaia, Donostia, Orio, Getaria, Zumaia eta Ondarroako arraunlariak, ohikoenak aipatzearren, euskaraz jardun dira arraunean. Baina estropadetako mundu ofiziala erdaraz aritu da beti; zulo handia egon ohi da, horretan ere, herria eta agintarien artean eta, ondo-

rioz, estropaden ganean idatzitako ia guztia erdara hutsean kaleratu da. Horrek izan du, hala ere, salbuespen bat: bertso paperak. Herriak asmatu zuen bere modua estropadei ere kantatzeko».

Itz oiek gure arteko arazo larri bat salatzen dute: bi taldetan edo bi maillatan banatuta gabiltzala aspalditik euskaldunak. Be-eko maillan jende xumea, eskolarik gabekoa; eta goikoan jende eskolatua; liburuetako kultura duana. Ura euskeraz mintzatzen zan; bestea erderaz.

Goi-maillako gizon oiek euskalzaletu ziran noizbait ere, eta gure izkuntza erabiltzen asi ere bai. Baiña aiek euskera berri bat atera zuten, erri xumearena bazterreratuz. Ostera ere bi talde edo bi mail gure artean, beraz, leen bezelaxe.

Ala, jende eskolatuak esaldi batzuk sortu ditu: *erri-literatura*, *erri-jakintza*, *erri-musika*, *erri-filosofia*... Orrekin, disimulo ederrean, berea goi-maillan jartzen du, eta bestea beekoan.

Gai ontaz zeatzago mintzatu nintzan Deustun, 1999-XI-17-an, nere burua iñoiz baiño gorago ikusi nuanean: ango *doctor honoris causa* izendatu nindutenean: bi mail oiek kendu egin bear zirala; literatura bakarra dala, eta ez bi; *literatura* itzari etzaiola eraskiñik erantsi bear... Oker ori zuzentzen ez degun bitartean, geure teillatuari arrika ariko gera.

Egille askoren lanak bildu ditugu emen, eta danetik dago, on eta txar, baiña ainbesteren artean osatutako bilduma oni, *kantua* esan genezaiokela derizkiot; erriak gure joko edo kirolik ederrenetako bati eskeintzen dion poema, alegia. Poema, bai, naiz eta oso zekenak geran, erriaren emaitzak diran bertso oiei itz onragarri ori emateko.

Edo-ta, gauza bera beste modu batera esateko, estropaden kronika, kondaira edo istoria degu liburu ontan, baiña ez gizon eskolatu eta jakintsuei zor dieguna, baizik-eta gure erri xumeari. Aiena erderaz egiña baita, auena, berriz, euskeraz; aiena goi-maillakoa da, beren ustetan beintzat, eta auena beekoan.

* * *

Aspaldiko oroipen batzuk emen agertzea barkatuko al dit irakurleak.

Sei urte izango nituan eta 1934-ko udara pasatzen Adunan giñan. Auzoko etxekoandre batekin, Isatse etxeko Maria Ezeiza zanarekin, bost xentimoko apustua egin nuan: Oriok estropada irabazi baietz nik. Ura pasaitarren alde zegoala uste det. Oriok irabazi zuan eta andre arek txakur txiki ura txintxo asko pagatu zidan. Nere poza! Esan bearrik ez dago Orio-zale purrukatua egin nintzala. Txakur txiki baten truke saldu nuan, beraz, nere burua.

Urrengo urtean, 1935-ean, gure aita zanak bi igandeetan Donostiako estropadetara joateko asmoa atera zuan,aldi bakoitzean bina seme eramanez. Txikiena, lau urtekoa, etzan orretarako gauza. Arreba, berriz, garaian garaiko kontuak, alde batera utzi zuten, neska zalako-edo. *Feminismoa*-ren eskariak nundik datozen galdetuko degu gero. Nere txanda etorri zanean, joan nintzan ni ere. Kontxan estropadak ikusi, jatetxeren batean bazkaldu eta gustora etxeratu, egun ederra pasa ta gero.

Ondoren gerra etorri zan eta iru urtean etzan estropadarik izan. Urrena 1939-an egin zan, beti bezela Kontxan; eta bai beste bat ere, emendik urruti bada ere, eta egunkariak aitatu ere egingo etzutena.

Nere leengusu zan bati, Pablori, Katalunian egokitu zitzaion gerra-bukaera: Rosas izeneko itxas-kolkoan, ain zuzen. *Kontxa* ederra omen da ura ere. An zeudela, beste zer egiñik etzuten izango eta arraun-joko batera alkar desafiatu egin zuten itxas-gudarozteak eta legorrekoak. Ez dakit traiñeruak, batelak edo zer ziran.

Asi eta legorrekoak aurreratu ziran, alde aundiarekin gaiñera. Itxastarrak, ura ikusirik, bide erdian jira eman eta atzera. Legorrekoak, ortaz konturatu ez, balizetan bueltatu eta ia-ia berriro arrapatu omen zituzten beren kontrarioak. Baiña zer arriturik ez dago, legorreko oiek Gipuzkoako kosta-errietako mutillak omen ziran danak eta.

Nik ortxe amairu bat urte nituala, 1941-ean, Irailleko igande-goiz batez eta oraindik oiean nengoala, gizaseme bat Tolosako parroki-atarian kantari somatu genduan. Gu elizaren ondoan bizi baigiñan, jeiki, leiotik begiratu eta bertso-saltzaille bat zala ikusi genduan. Auek, izan ere, kantuaren bidez zabaltzen baitzu-

ten beren salgaia. Ondarrabia estropadak irabazi berria zan, eta aren gorantzan jarritako bertsoak zituala esan zuten.

Bertso-paper ori nik ez nuan erosi. Amairu urteko mutiko baten xox pizarrak ez dira bide ortatik joaten. Baiña barruan ondo itsatsita gelditu zitzaidan igande-goiz artan ikusia.

Saltzaille arek banatzen zuan bertso-sailla ere liburu ontan arkituko du irakurleak. Urteen buruan, izan ere, ni bertso zaararak biltzen asitakoan, Tolosako Isidora Mokoroa andereñoak, Aita Justo Mariren arrebak, bertso-paper batzuk eman zizkidan. Aien artean, Ondarrabiak 1941-ean estropadak irabazi zituane-koa.

Ziur aski, auxe gertatuko zan: igande-goiz artan andereño ura mezetara zijoala, eliz-atarian bertso-saltzaille arekin topo egin zuala, ale bat erosi ziola eta gero, urteen buruan, nere eskuetan jarri zuala.

Ni bertso zaararak biltzera eramane nindutenak, izan ere, bertsolariak berak baiño geiago, bertso-saltzailleak izan ziran: igande artan ikusi nuan ura eta Tolosako Zerkausian larunbatean ikusten nituanak. Aien eragiñik gabe, ziur asko, beste norbaitek bildu bearko zituan gure bertso zaararak.

Ebanjelioak zera adierazten digu: azi txiki batetik landare edo zugaitz aundia sortzen dala sarritan. Nere bilketa-lana ere, mardula edo eskasa, aur-denborako oroipen xume aietatik datorrena da.

Eta orrenbesterekin badaki irakurleak liburu au zergatik eskeiñi diodan eskeiñi diodan orri.

A. Z.

(1854)

“Ondarrutar oriek...”

On-da-rru-tar o - ri-ek e-gin du-te pla-

na e - gin be-ar du - te-la

e-gun ar-tan la - na, a - mu-rra-tzen

ja - rri da Le - kei-ti - o

aur - ten u - rri - ka - ri den

oi - en kon-tra-da - na.

1
Ondarrutar oriek egin dute plana,
egin bear dutela egun artan lana;
amurratzen jarri da Lekeitio dana,
aurten urrikari da oien kontra dana.

2
Estropadan asi ziran biak alkarrekin,
aurrera joan zitzaion bentajearekin;
«Ea, nere mutil maiteak, piska bat egin!»,
San Antonera orduko biak ia berdin.

3
Zumaiara artean aurretik ederki,
nobedade egin zaio tostartean bati:
erremuratutzeko Felipe jaun ori
San Antonera orduko ukatuta geldu.

4
Ondarrutar oriek zuten pantesia,
olatua popatik txalupan grazia;
atzetik or eldu da txalupa bestea,
gaizki egin zaioten popatik eltzea.

5
Popatik eldu eta arrauna kentzera,
orduan artu zuen txalupak bestera;
oiek baiñon gutxiago gu bat ere ezkera,
zer lotsa daramaten oiek erbestera!

6
Erbestera joanda endrerruan asi,
ederrak ematea zutela merezi,
apostu irabazten oiek ez nai utzi;
Lekeitiarrak ziran Getarian nagusi.

R. M. Azkue: *Cancionero popular vasco*, 670 zenbakian, 790 orrialdean.
Noren aotik jaso zuan ez du esaten. Erria bai: «*Lo aprendí en Fuenterrabía*».
Ondoren argibide auek ematen ditu:

«Es un poemita muy humilde compuesto en ocasión de una regata habida el año 1854 entre lekeitianos y ondarroeses, a empezar del cabo de Santa Catalina y terminar en el puerto de Guetaria».

J. M. Leizaolak ere argitara eman zituan bertso auek, bere *Crónicas y romances de la poesía euskérica* idazlanean (Auñamendi, *Literatura*, V, 1981), Azkueri artuta dauzkala adieraziz.

Baita A. Zubikaraik ere, bere *Treiñeru estropadak* liburuan, nundik artu dituan aldi ontan beintzat esanez.

Leenengo bertsoan bi zuzenketa egin ditugu. Irugarren lerroaren *dana* ori guk erantsia da, bertsoa osatzearren eta falta *dana* ori izango dalakoan. Eta laugarrenean, *da* esan bearrean, *den* irakurtzen da Azkueren kantutegian.

Kastrokuai

---

*Biba bizkaitar arrantzaliak,
zar ta gaztiak batzandurik;
biba giputzak, euren lagunak,
biba euskaldunak alkarturik.*

1
Nun estaldu ete dira
Kastroko batelak?
Osorik ete daukez
erremu ta belak?
Euren gallardeteko
lau milla puntadak
askatu ete dituez
iru axe fugadak?

2
Lenengo fugadia
zan Bermeokua,
porturatu dabena
flota Kastrokua;
ez dabe ezer balijo
barrikerija utsak,
ez da *Irurak Bat*-ian
Kastrotarren putzak.

3
Bigarren fugadia
—Ottaijon sortua—
erremu ausiz bete dau
Kastroko portua;
laburtu arren bidia
Kastroko txalupai,
oneek Lekeitijora
ez dabe juan nai.

4
Ondarruan sortu zan
axe fugadiak,
elexan sartu al ditu
Kastroko abadiak,
eskatuten Santa Ana
ta San Pelaiori,
miñian emoteko
indarra Kastrori?

5
Kastron nai izan dabe
gelditu nagusi,
ta euren andikerija
koplakaz erosi;
euskaldunak ez dabe
erosten famarik,
emen ez da famia
ezer, lana barik.

6
Erzilla jakitunen
birloba onraduak
dira uste barik daukez
beti prest buruak,
erakusteko mundu
guztijaen aurrian
lenengo dala onria
euskaldun lurrian.

7

Ondo da irabaztia
nekiaren sarija,
eta asko bere obato
au balitz andija;
baña Bermeotarrak
ez dau nai dirurik,
onria daukanian
ezek mingozturik.

8

Lekeitijon ez eutsen
erantzun pobriai,
ezpada nagusi lez
mordatzen arrantzai,
baldin arraintzaleen
bada adiskidia,
apostia egin leijen
egin zan bidia.

9

Ondarruak erantzun
eutsan batzarrari,
ez Kastroko itxasgizon
arrantzaliari:
nai badabe irabazi
soziedadekuak,
aupada ona egin eutsen
Ondarruakuak.

10

Baña Kastron nunbait
dagoz gizon putzak,
miñez zorrotzak, baña
zaizkuak gorputzak;
axe biurtu dan legez
euren fama andija,
eurek autortu dabe
euren irudija.

Bertso-sail au Jose Antonio Uriarte zanaren *Poesía Bascongada, dialecto vizcaino* izena duan bilduman aurkitu degu. Bilduma ori Jon Kortazar eta Miren Billelabeitiak argitara eman zuten 1987-an.

Bertan adierazten danez, bertso auen egillea Eusebio Azkue da (1813-1873); jaun ori R. M. Azkueren aita zan.

Urterik ez da esaten. Baiña egillea 1873-an il zanez, urte ori baiño leenagoko bertsoak ditugu.

Bertsoak esaten dutena ez da beti ondo ulertzen, gertakizunen berri ez dakigunez. Baiña estropada baten aurreko erronkak dirala ematen du.

R. M. Azkuek *Parnasorako bidea* izeneko liburuan (Bilbo, 1896) argitaratu zituan bertso auk, aitaren bertso bilduman alegia.

Aldaketak: aurreko lauokan: zarr ta gazteak zoliak; viva euskaldunak guztiak; 1/7: etedituz azkatu; 1/8: iru aize-puzkadak; 2/1: Lenengo puzkadea; 2/3: porrturatu al dabena; 2/7: ezta Irurak-bateko; 3/1: Bigarren puzkadeak; 3/3: erremu ausiz bete aldau; 4/2: aize puzkadeak; 4/3: Eleizan sarritu aldituz; 4/7: minean emoteko; 5/1: Castrokoak nai eben; 5/7: eztabe nai izena; 5/8: izate ona barik; 6/2: birloba izentsuak;

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak* (Bilbao, 1987). Ez du esaten berak nundik artu dituan.

Kastroko abantariari

1

Iru aupada egin dira
ta euren durundua
erriz ta itxasoz dabil
beteten mundua;
euskerazko durundu
beti lez zolia,
isilduko dabena
Kastroko txoria.

2

Onen kanta gozoak
bete-beterik suz,
entzuteko lekuan
berera euki doguz;
baina daukaguzalez
belarri ziurrak,
etxakuz arimara
eldu euren guzurak.

3

Nun dago Lekeitio?
Nun dago Ondarroa?
Nun da Bermeotarren
kalako santzoa?
Onek azpiratuta
García Gutiérrez,
inoz ikusi eztira
ta ezta ikusten errez

4

Trobadorean Aita,
Parnasoko argia,
Taliak bularrean
maiterik azia!
Zelan sinistu dozu,
Apolon kutuna,
izan dala abantean
goitua euskalduna?

5

Betoz bardin-bardinak
batel nagosiak
eta Kastroko gizon
erremulariak,
ikusten Bizkaitarrak
santzoka abantean,
eta egaz txalupea
eurenez aurrean.

6

Mallorkin itxasgizon
bana-banakoak
ezagutua daukez
Bizkaitar besoak;
bada Habanako kaian
ziurtu zirean
Bizkaiko kostakoak
ze gizon direan.

7
Bizkaiko txaluparik
estrepadarako
ezta egon Santanderren,
joan eztalako;
ze bat utsa egon balitz,
ala Jaungoikoa!,
bera zan dirua
estrepadakoa.

8
Baina egon dira batzuk
Bizkaitar azkorrak,
erakusteko bertan
euren zan gogorak.
Batel txarragaz, baina
betiko modura
aurreti eldu zirean
bear zan lekura.

9
Bizkaitar eukelez
ziur alogera,
ez eben garaituten
joan nai aurrera;
saria irabaztea
orduan zan errez,
batelak bear eban
baina gizonak ez.

10
Ia, bada, Kastroko
kaskabel jotzailak,
eztabe ezer balio
gedar ta barailak.
Baldin nai badozue
izenagaz urten,
ezta euskalduna atzera
inoz biurtuten.

11
Emen dagoz Bermeo
mutil abilakaz,
eta Ondarroa andia
arrantzaleakaz.
Emen da Lekeitio
leorrez ta itxasoz
bardinik eztaukana
bere alboan inoz.

12
Asko ta asko zagoze
abantlari putzak,
baina geugaz bardinak
bakarrik Giputzak;
artu ezkererremuak
eskuan gogora
euskaldun batela da
bardin zein bapora.

Eusebio Maria D. Azkuetarrak: *Parnasorako bidea*, Bilbo, 1896. Egillearen semeak, R. M. Azkuek alegia, prestatutako argitalpena.

Onen aurreko saillean bezela, ontan ere estropada aurreko arronkak entzuten ditugu. Ez dira beti ulerterrezak, gertakizunen berri ez dakiguentzat beintzat. Urterik ez dakigu, baiña 1873-garrena baiña leenagokoak bear dute, leen esan bezela, egillea urte ortan il zan eta.

(1865)

Bertso Berriak Senpelarrek jarriak

1

Agoztuaren ogei ta biyan
para dirate lazua,
kantatutzeko ia daukadan
memoria animosua,
Ondarrabian txalupa bati
gertatu zaion kasua;
bertso berriyak jartzera nua,
badago zeñek jasua.

2

Probentziyako gobernadore
Gipuzkoako burua,
legiak ongi dakizkiyena,
au da gizon segurua;
onen ordenaz artu genduen
txalupa bat agurua,
guziyak ala izan balute
ametitzeko gogua.

3

Probentziyako portu geienak
abisatuak ziran-ta.
deliberatu degu jartzia
korajetsua izanta;
alkate jaunak agindu zigun
ofizioak esanta
amabost lagun Getariyara
presentatzeko *sin falta*.

4

Amabost lagun txaluparekin
Ondarrabian jarriyak,
Getariyara abiyatzian
bederatzi ta erdiyak;
gure txalupa ekusi zuten
zuzen daukala neurriyak,
Zumaiatarren kontra jartzeko
agindu zigun erriyak.

5

Txalupa ontzat juzgatu eta
nai bagenduen artzeko,
esan ziguten Zarautza joan ta
geren puntuan jartzeko;
zumaiatarrak izan zirala
gure kontra jokatzeko,
beldur ziraden aiek baño len
premiyua ekartzeko.

6

Getariyatik Zarautza joan ta
kayian giñaden jarri,
«Ia, mutillak, korajez asi!»
esan geniyon alkarri;
gero mudantza partikular bat
ezpaligute ekarri...
Azkenian zer gertatu zaigun
esango dizutet sarri.

7

Elkar artuta dudarik gabe
aitzaki billa zebiltzen,
gizon bat deika kaia gañetik
etzen beñere isiltzen;
lagun bi joanta jarri giñaden
aren esanak aditzen:
«Zuen txalupa ametitzia
eztit barrenak agintzen».

8

Guk beriala esan geniyon:
«Aizazu, adiskiria:
onekiñ ere ezta pasatzen
eragiñ gabe biria».
Beste batekiñ jokatzeko
utzi nezala neria,
naiago zuen bitorioso
ateratzia beria.

9

Munduan askok agindu naia
badu besteren mayian,
gure txalupa, eztet ukatzen,
ona da bere gayian;
joan dan urtian jokatu da
Donostiyako playian,
aurten orrela erabiltzeko
desanparatu nayian.

10

Askok badegu besteren ona
begiz ekusi eziña,
gure txalupa desanparatu
Ondarrabiyen egiña;
laguntzalliak izan ezker
lijerua ta ariña,
kontrariyuak jarriko ziran
motelak izan bagiña.

11

Ondarrabiyen bizi gerade,
iñork nai badu ikasi;
esan goguan daukazutena,
arrokeriyen ez asi;
joan dan urtian galdu zuena
aurten gutxi galerazi,
oraingua zen orduan ere
nai bazuten irabazi.

12

Bizkaiatik bi ekarri eta
badira ontzat emanak,
geiago're bai guriak bañon
luziyaguak ziranak;
probentziyako portuetatik
txalupak ziran esanak,
kanpokuaren biarrik eztu
etxian ona daukanak.

13

Gure txalupa abilla dala,
au jendiaren mingaña,
indarrarekin artutzen zaio
urien bere tamaña:
arraungilliak onak jarrita,
patroia berriz bikaña,
bestela zeñek ondu biar du
aurten egin dan azaña?

14

Getariarrak ontzat emanta
oraiñ oiek debekatu,
irabazteko beldurra zuten,
bestela eziñ kejatu;
barku igualak, eskuak berdiñ,
kondezuyuak markatu,
amabost lagun jarriko gera
iñork nai badu jokatu.

15
Desafiyo au botatzerako
ez naute gutxi biartu.
txalupa jarri berdiñak eta
león-castillo zeñ artu;
probentziyako erri batetik
iñork nai badu agertu,
amabost lagun jarriko gera
zeñ nekezago aspertu.

16
Gure txalupe subiyeta da (*sic*)
jabiak nai du armatu,
joan dan urtian Atxularrek du
auziya bereganatu;
amasei bertso Ondarrabiyan
orra euskeraz paratu,
obligatuta esanak dira,
ez iñor inkomodatu.

Xenpelar, Errenteri (1835-1869)

-Bertso-papera: *Vergara'n: Francisco Maria Machain-en moldizteguian.*

Se pueden imprimir

Vergara 23 de Setiembre de 1865

El promotor-fiscal

Agustín de Villachica

Guk paper ori Gregorio Mujika zanaren bilduman arkitu genduan.

Ondarrabitik Zarautza eta Getarira amabost lagun dijoaz, txalupa arin batekin, zumaiarren aurka estropada bat jokatzeko. Baiña auek ez dute aien txalupa onartzen, eta ez da estropadarik egiten.

Ondarrabitarrak Xenpelarregana joango ziran orduan, bertso batzuen eske; eta onek onako auek moldatu.

Xenpelar bertsolaria, Auspoa 88-89-80, 1969.

Xenpelar eta bere ingurua, Auspoaren sail nagusia, 8, 1993.

A. Zubikarai; *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertso auek nundik dituan.

(1871)

Bertso Berriak

- 1
Urriyaren zortziyan,
igande egunian,
salida bat izan da
ureko lanian:
askok sentimentuba
dauka barrenian,
Pasaitarrak mutillak
daude arraunian.
- 2
Estroparan salida
Ondarrabiyatik,
Donostiako moallan
gu giñan aurretik;
katillu salda onik
artu ezagatik,
Pasaitarrak arraunak
dantzatu gogotik.
- 3
Probintziako kostak
aspaldiyan ere
Ondarrabiyatarrak
markatubak daude,
urtiak jua arren
aztu gabe galde,
orain mutil pizkorrak
Pasaian badaude.
- 4
Agorraren zortziyan
señaladamente,
Galopen beti pesta
zelebratzen dute;
Pasaitarrak joan giñan
oso inozente,
besti oiek diruba
bazuten dezente.
- 5
Ontzakuak botiaz
zebiltzan mayian,
nonbait zeuden Pasaia
burlatu nayian;
gu ere geren ustez
geuden sasoyian,
probatzeko izanda
dirade gayian.
- 6
Obligatu ginduzten
bi aziyotara,
bost lagun jarritzeko
beste bostetara;
aukera itxusiyak
etzituzten para,
igual zala amabost
amabostetara.

7
Pasaitarrak seriyo
giñaden etorri,
jakiñ biar genduben
lagun oien berri;
amabost lagunian
irtentzeko elkarri,
arrauneko ontzerdiya
nai bazuten jarri.

8
Gure propiyuari
bai zioten esan:
ia amabost gizonik
Pasaian ote zan;
gizonari itz egiñ
alako grandezan,
pruebak eman dira
sinistatu dezan.

9
Txalopa ariñ bat dute
portuban berekiñ,
abisatu digute
propiyuarekiñ;
toletako milla errial
jartzeko arekiñ,
jokatuko dirala
gustora gurekiñ.

10
Txalupa bi berdiñak
arreglatutzeko,
artakuak badira
esaminatzeko;
toletako ontza bana
gero abonatzeko,
ia conforme ziren
artan jokatzeke.

11
Agorrak ogei ta lau
gutxi gora-bera,
señaliak botata
konformatu gera;
zer zan ezagutzeko
ureko karrera,
etziran allegatu
paraje txarrera.

12
Amarrak inguruban
genduben salida,
sei milla gizon bazen
Gazteluban begira;
Pasaiako bokatik
asi eta jira,
arro baziran ere
asentatu dira.

13
Moallati gizon bat
ojuka zan jarri,
nonbait etzerakiyen
Pasaitarren berri:
«Ez irabazitzekotz
kuadrilla orri,
ez Ondarrabiyara
geiago etorri».

14
Trabesa egiña bazan
zenbait kantidade,
diru-pilla ederrak
dantzatu dirade;
bada pertsonarikan
ainbat kalidade,
alferrik ibilli da
zenbait banidade.

15

Amalau emakume,
gizon bat patroia,
orretara daukagu
aprobatu naia;
gure gonaduna oiek
daukate sasoia,
modu orretan ere
pronto da Pasaia.

16

Orra emakumezko
tripulaziyua,
oiek egingo dute
operaziyua;
naiz asko artzen dute
ejertziziyoa,
zoratu nai zaiote
konparaziyoa.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Oartxo bat: 16/5 lerroan *naiz asko* esaten da; baiña bearbada *maiz asko* be-
arke luke.

Bertsoak ez dute urterik. Baiña utsune ori Rafael Agirre Franco-k bete di-
gu, bere *Juegos y Deportes Vascos* liburuan, 593 orrialdean, onela esanez:

«*Las confrontaciones entre tripulaciones durante los siglos XVIII y XIX fueron siempre consecuencia de desafíos, en forma parecida a como han perdurado hasta nuestros días las diversas especialidades del deporte rural. La primera noticia escrita hace enfrentarse a las tripulaciones de Fuenterrabía y Pasajes, el 22 de setiembre de 1871. Fue producto de una apuesta concertada el día 8 del mismo mes y año con ocasión de la visita a la ermita de Guadalupe de los remeros pasaitarras. La distancia a recorrer sería de más de nueve millas, en el trayecto de Fuenterrabía a San Sebastián.*»

Egunak ez dakit nola bear duten. Bertsoak diotenez, estropada ori Urriaren
8-an jokatu zan, eta ez Agorraren 22-an. Onela jarraitzen du:

«*Esta noticia corrió por toda la costa y pueblos limítrofes. Al alborear el día señalado, en la vertiente marítima del Jaizkibel tomaban posiciones los vecinos de Fuenterrabía, Oyarzun, Lezo, Rentería y Pasajes, para presenciar la primera gran regata que se organizaba en la costa. Entre los vítores y aplausos de unos y las apuestas de otros, una kalera besuguera, pesada, con catorce jóvenes, bogaba de este puerto a Fuenterrabía, muy de madrugada.*

La chalupa y la tripulación, que se dirigían a Fuenterrabía para alinearse con sus enemigos, eran de Pasajes, Al frente de ella iba "Erramun patroya",

17

Orra amazapi bertso
publikuan jarri,
Urriyaren zortziko
estropara orri;
jendiak jakiñ beza
kasua oien berri,
gero ondoren txarrik
ez dediñ etorri.

Ramón Goienechea, que contaba 22 años; y con él, Francisco Zatarain, Pantaleón y Cecilio Echeverría, Miguel Letamendía y Generoso Laboa, todos de San Juan; Valentín Sarría, Custodio Otazu, "Chiki", de San Pedro, y Faustino Elizalde, de Alza.

Después de un breve descanso para permitir reposar a los pasaitarras, se dio la señal de salida a las diez de la mañana. La kalera de Fuenterrabía en las primeras remadas vigorosas se adelantó un poco y alguien, desde las murallas de la ciudad, arengó a sus paisanos diciéndoles: «Ez irabaztekotan oiei, ez geiago Ondarrabira etorri». (De no ganar a esos, no volváis más a Fuenterrabía.)

En las rocas más avanzadas del Jaizkibel, se disputaba acaloradamente sobre la posición de ambos contendientes, que a simple vista, eran fácilmente confundibles, porque tan sólo los patrones de la embarcación llevaban distintivo: rojo el de Pasajes y blanco el de Fuenterrabía. Los que venían en cabeza, según comentó un periódico de la época, «arraunak dantzazeko ura zan sasoiá» (qué gallardía demostraban en batir los remos). La tripulación "pasaitarra" llegó a San Sebastián extenuada; tuvo que ser retirada y atendida en las casas de sus amistades. La de Fuenterrabía soltó sus remos a la altura de Pasajes, desistiendo de seguir adelante. Ésta fue la primera regata y el primer triunfo, triunfo resonante, alcanzado por los "pasaitarras".

Esta regata, que levantó en todos los pueblos del litoral una gran pasión, prolongándose durante meses los comentarios, fue causa de las actuales regatas de San Sebastián. Porque la capital guipuzcoana, que empezaba a disfrutar de un naciente turismo de alto nivel económico, comenzó a pensar en un espectáculo ligado a nuestras costumbres tradicionales, que con fuerza para arrastrar multitudes, pudiera ofrecerse a los veraneantes. Así, a los pocos años de aquella regata, en 1879, el Ayuntamiento de San Sebastián cursó por primera vez una invitación, a través de los Ayuntamientos de Pasajes y Fuenterrabía, para que tripulaciones de estos puertos participaran en una gran fiesta marinera, a celebrar en el primer domingo de setiembre. La trainera "Avante", de Pasajes, resultó ganadora de las regatas, patroneada por Ramón Goicoechea (leen Goienechea esan dio), el mismo que llevó a la victoria a los pasaitarras en la regata en mar abierto entre Fuenterrabía y San Sebastián, celebrada ocho años antes.

Sin embargo, con anterioridad a esta fecha, se celebraron en la bahía de La Concha de San Sebastián diversos desafíos de los que no ha quedado constancia escrita, pero de los que sabemos porque en la Cofradía de Ondárroa está depositada una bandera ganada en La Concha el 3 de agosto de 1865».

Rafael Agirre Franco-k orduko kronika batetik artzen ditu bere argibideak. Artatik, baita ere, dudarik gabe, euskerazko bi esaldi oiek. Leenengoa, bertso-sail ontatik aterea da. Bigarrena, berriz, urrango sailletik, zazpigarren bertso-tik. Bi sail auek ezagunak zituan garai artako erdal idazle orrek.

(1871)

Bertso Berriak

1
Bertso berri batzubenk
euskera garbieran,
kantak jartzeko nago
oraingo aldiyan;
estropara izan da
gure Kantabriyan,
gizon korajezkuak
badaude Pasayan.

2
Bertsuak jarritzeko
agindu dirate,
abiyatu nadilla
inmediatamete;
batek irabaziya
bestientzat kalte,
uste eztuten zakurak
zaunk egiñ diyote.

3
Zer pasatzen ote dan
gerade arritu,
jendiak trabesian
diyote segitu;
Ondarrabiyan zuten
milla bat meritu,
onore txarrarekiñ
eztira gelditu.

4
Ondarrabiyatikan
Pasaitarren kontra,
aisa asko zituzten
señaliak bota;
franko egiñ ziyoten
mingañez arrunka,
irabazi dubenak
gordetzia dauka.

5
Eztira eskarmentatu
noski oraindikan,
ala aritutzen det
askorengandikan;
berriz artzen badute
orlako lanikan,
gaizki irtengo dira
irutatik bitan.

6
Orrelako konturik
ezta iñon pasatu,
kuasik jende guziya
gerade arritu;
pasaitarrari eziñ
ziyoten segitu,
azkenian birian
ziraden gelditu.

7
Amalau gizonekiñ
Erramun patroia,
arraunak dantzatutzen
ai, ura da sasoa!
Erozeiñentzat ona
da irabaziya,
kontsolaturik dago
Pasaitar guziya.

8
Ogei ta amar gizon
bi erritatikan,
alegiña egiñ dute,
eztago dudikan;
zein diran esanta're
eztit ajolikan,
maiz artze'eztute orlako
bero-aldirikan.

9
Ondarrabiyatarrak
dute fama aundiya,
argatikan diruba
dute nork jarriya;
obligatuba nago
esatera egiya:
gaizki ezta gelditu
Pasaiko erriya.

10
Emakumiak ere
daude indarrian,
egurrezko armakiñ
uraren gañian,
usatubak dautela
orlako lanian;
aurten Pasaiak fama
dauka arraunian.

11
Salida bat izan da
ikaragarriya,
arriturikan dago
dakiyen guziya;
benetan zuten ustez
lan ori asiya,
asentatu zaiote
fanfarroikeriya.

12
Ondarrabitik asi
Donostira arte,
iru legua bire
markatutzen dute;
danak aritu dira
arraunian fuerte,
galdu duten gaxuak
beretzat du kalte.

13
Urriyaren zortziyan
ziraden jokatu,
treñeruak orduban
ziran estrañatu;
egiyak dira eta
gaitzera ez artu,
apostura egiten
biar da nekatu.

14
Pasadizua orra esan
asi eta buka,
eta bertsuak jarri're,
ezta nere kulpa;
gizonak eziñ egiñ
lezake arrunka,
abillidadetikan
ez baldin badauka.

Orra amabost bertso
 euskera garbieran,
 nai dubenak iruki
 bi itza memoriyan;
 zora azten dirate
 nabillen tokiyan,
 jaietan kantatzeko
 sagardoteriyan.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabe, Jose Manterola zanaren bilduman azaldua.

Urterik ez da esaten. Baiña aurreko bertso-saillak eta onek estropada berari jarritako bertsoak dituzte; 1871 urtekoak ditugu, beraz, onako auek ere.

Amargarren bertsoak Pasaiko emakumezkoak ere arraunean bazekitela esaten digu. Gazteleraz *bateleras de Pasajes* esaten zitzaien, eta fama aundia zuten.

Bertso auen jartzaillea nor izan zan ez dakigu. Baiña azken bertsoan aitortpen bat egiten digu: dabillen tokian, ia zora arazteraiño beartzen dutela «jaietan kantatzeko sagardoteriyan».

Ori esatearekin danok dakiguna gogoratzen zaigu: alkarren besotik ibili dirala beti sagardotegia eta bertsolaritza.

Estropada oni buruzko txetasunak Rafael Aguirre Franco jaunak ematen ditu, bere *Juegos y deportes vascos* liburuan, leen ikusi degunez.

Izurdiaren fama eta potakorraren izana

1
Bertso polit batzuben
jartzeko ordena
artu det, paratzeko
pasadizo dena;
oraindikan pasa dan
gauzik politena,
Getariarrekin
Donostiarrena.

2
Txalupa apusturako
beti Getariyak,
izandu ditu beti
txit jende abillak;
txinistuko dute orain
eztirala illak,
ain gutxi ajedunak,
emengo mutillak.

3
Beti desafiyoka
eta insultuak
Donostiarrarentzat
Getariyakuak;
baldin bazerate ere
sasoiko sueltuak,
eztizute onik egin
ur illen saltuak.

4
Berriz desafiyua
bota zutenian,
konformatu ziraden
aien esanian:
bost lagun sarturikan
azkar batelian,
probatzeko geiena
zein ziran pelian.

5
Allegatu ziraden
Getariko errira,
noski jendia franko
bazegon begira;
alkarri esanaz zeuden
alditik aldira:
«Oiek estroparako
gizonak al dira?».

6
Izena nola zuben
burlaka bezela
Donostiko batelak,
jakin nai zutela.
«Potakorra –esan zuten–
da gure batela».
Oienari *Izurdia*
deitzen ziyotela.

7
Getariarrentzat zan
txit farragarriya,
apusturako lasta
artzia arriya;
esanaz zeuden: «Ori
da modu berriya.
Noiz joko ote dute
oiek Donostiya?».

8
Esanaz: Donostiko
jendia da erua,
esan nazute eztan
tonto ta lerdua,
arriya artutzeko
sei-zazpi arrua.
Potakorra uste al dute
dala pleiterua?

9
Potakorra atera zan
izerdiarekiñ,
tragatzeko amua
bazuben berekiñ.
Orra: bitarte ortan
subak du uts egiñ,
tragatzeko bildurrak
non pasa du ariñ.

10
Eskapatu ezpazuben
potakor guriak,
or arrapatutzen du
oien idurdiak;
batere txantxa gabe
tripazai jabiak,
tragatu biar zigun
demontre urdiak.

11
Esanaz egon ziran
oiek Getariyan
jende galduba zala
gure Donostiyan;
galdu dutela oraiñ
daude errabiyan,
utzi dituztelako
birian erdiyan.

12
Apustura irabazi
gizon inutillak,
galdu Getariako
sasoiko mutillak;
orain esku-aldatu
diran urre-pillak,
Getariarrak utzi
ditu erdi illak.

13
Donostiko aularen
kontra estropara,
irabazitzen gaitza
ustez eztek bara;
berriz apustur'ortan
nai badute para,
datozela inutillen
kontra karai-kara.

14
Gizon aulak zirala,
galdubak petxutik,
indarrrik etzutela
ibiltzeko txutik;
alare izurdiak
ez tragatziatik,
potakorrak utzi du
izurdia atzetik.

15
Oraiñdaño itxasuan
askok du ikusi:
izurdiak segi ta
potakorra igesi;
orain biyak pelian
diranian asi,
potakorra jarri da
izurdien nagusi.

16
Orra Getariarrak
izurdiarekiñ
zer abillidadia
egiñ duten jakiñ;
potakorren mendian
dagola oraiñ du miñ,
pasatu zobelako
ariñ ariñ ariñ.

17
Getariyan ziraden
gizonik onenak
ateratu ziraden
badakite denak;
Donostiyatik gazte
galdubak zeudenak,
irabazi gañera...
Ilko eztitu penak?

18
Zubek egiñak diran
burlaren erdiyak
jarri eztitugu emen
espen guziyak; (*sic*)
amarretatikan bost
dirade utziyak,
karanba Getariar
demontrez josiyak!

19
Biba Donostiarrak,
biba potakorra,
izurdiari eztiyok
eman txasko txarra;
egin nai zuten zure
bizkarretik farra,
bañon eman diyozu
zeinbaiti negarra.

20
Adios, Getariarrak,
adios, ikusi arte,
ezer ofrezitutzen
bada eman parte;
Getariyatik ezta
Donostiya aparte,
adios, aje gabiak,
nai dezuten arte.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea, Jose Manterola zanaren bildu-
matik.

Bertso-paper orrek onela du 2/4: lerroa: *isan ditu beti. Guk izandu ditu
beti* idatzi degu, era ontara bear dualakoan.

Ondoren, 18/4 lerroan *espen guciyac* esaten du. Ez dakigu zer izango
dan; baiña bearbada *ez pentsa guziyak* bearko luke.

Noren eskutik jaso genduan apuntatu gabeko esku-idazki batean, sail ontako amaika bertso: 1, 17, 6, 4, 5, 14, 8, 10, 15, 13 eta 20--garrena, orden ortan.

Aldaketak: 1/1: Gipuzkua Bizkaitik; 1/2: artu det ordena; 1/3: . . . . . jartzeko; 1/5: oraintik pasatu dan; 4/3: konformatu giñan; 4/7: bogatzeko geiena; 4/8: zein giñan pelian; 5/1: Allegatu giñaden; 5/3: jentia franko . . . . . ; 5/5: esanaz zeozten; 6/2: burlako bezela; 6/3: Donostiar batelak; 6/5: esan genuben: Potakarra; 6/7: oiena izurdia; 8/1: Donostiko jendia; 8/2: ez al da erua; 8/3: esanaz, iten zuten; 8/7: potakarra uste al zuten; 8/8: zala pleiterua; 10/1: Eskapatu ezpazuten; 10/3: nola arrapatzen zuten; 13/4: ustez ezten bada; 15/1: Itxasuan dabillanak; 15/2: askotan du ikusi; 15/3: izurdiak segituta; 17/1: Gertarian dianik; 17/3: enteratu zirala; 17/6: galduta zeudenak.

Eta bai urrengo saillaren zazpigarren bertsoa ere.

Bertso-sail au noizkoa dan ez da esaten. Baiña Manterolaren bilduma 1877-erako osatuta zegoan. Urte ori baiño leenagokoa bear du, beraz.

Bertso Berriak

1
Getariyako jende
arronkariyari
kantatu biazkagu
amar bertso berri;
len ere badakigu
jendi oien berri,
oraintxen jarri dira
danen farragarri.

2
Estroparan daukate
daukaten afana:
ateratzeko oien
kontra kapaz dana;
ikaraz zeguela uste
zuten jende dana,
umilduta dago len
fanfarroia zana.

3
Beti desafiyoka
kosta guziyari,
eta ez gutxiyena
Donostiarrari,
esan ziyoten arte
garboso berari:
«Apostura nai badek
noiznai ater'ari».

4
Bost lagun batelian
Donostiyatikan
irten ziran, Anselmo
patroi arturikan;
edadez gaztetxuak
izanagatikan,
etzuten aiengatik
bildur aundirikan.

5
Getaririk onera
zuten apostura,
milla errial galdutzen
zubenen kostura;
Getariarra atzian
utzita sartu da
Donostiar batela
emengo puertura.

6
Arronka aundiya dute
estropararako,
ustez Donostiarrrik
etzan gauza arako;
lan gaitza artu zuten
errexala zalako,
serbi dezaiotela
eskarmenturako.

7
Getariar fanfarroi
arronkaz betiak
etzirala uste zuten
gizonak bestiak;
apostura irabazten
lan dik txinistiak
amazazpi emezortzi
urteko gaztiak.

8
Orra, getariarrak,
ixildu zerate,
eztezute esango len
ainbat disparate;
berriz ateratzeko
kapaz bazerate,
gure faltan egongo
iñor etzerate.

9
Burla egitia eztu
agintzen legiak,
beti baliyo dute
abillidadiak;
eman dizkitzugute
gure onoriak,
burlarik egin gabe
probalidadiak.

10
Amar bertso paratu
ditut kantatzeko,
Getari arr'oieri
ariyerazteko;
baldin badaukate ezer
guri esateko,
errespuesta abena
bertsoz paratzeko.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea, Jose Manterola zanaren bildumatik.

Noizkoak diran ez da esaten. Baiña bilduma ori 1877-rako osatuta baitzegoan, urte ori baiño geroagokoak ezin ditezke izan.

Dudarik gabe, estropada berari jarriak dira bai bertso auek eta bai auen aurrekoak.

Bertso Berriak

1

Karta bat etorri da
Donostiyatikan,
garbi aitortzen degu:
leku onetikan;
dotore asi dira
kantuzko platikan,
kontestatuko degu
lotsarengatikan.

2

Anunziatu dute
klase onraduan
kosta guzietara
lengo estaduan;
Santiagoko illaren
ogei ta iruan
gu presentatu giñen
biar zan moduan.

3

Amasei lagun giñen
treñero batian,
jokatzera joanak
onradamentian;
konformatuak geuden
geren suertian,
larri giñen salida
ikusi artian.

4

Donostiarrak asi
ziraren metitzen,
kontrariyo gogorrak
gu nonbait sentitzen;
jendia bazebillen
ordenak partitzen,
Komisiyoak txalupa
etzuela ametitzen.

5

Beste txalupa zar bat
pasajeruakin
joana, an zegoen
itxura onarekin;
iya konformatutzen
ziraden arekin,
baietz esan ziguten
sustantziyarekin.

6

Salida egiteko
pronto giñen jarri
Kontxa ondar aldetik,
nai zuena etorri;
deskontentu zirala
giñon igerri,
orretan ere aukera
eman zaie sarri.

7

Donostiar oriek
beste itzbidia:
gure enbarkazioa
ote dan obia;
aukera eman zaiote:
«Zuentzat guria».
Gizon kapazentzako
ez da onoria.

8

Dibersio orretan
nai genduben asi,
berdin jendiak pesta
nai zuen ikusi;
merito aundirikan
eztute merezi,
kobardiak izanda
joan ziran igesi.

9

Kontrariorik etzan
guretzat ageri,
presente egin giñon
Komisiyoari;
gero gobernadore
Cabirol jaunari,
ark gero premia
getariarrari.

10

Biba Komisiyoa eta
gubernadoria!
Premioko banderak
badu onoria;
badakite zer moduz
serbitu legia,
gizon justuak badu
formalidadia.

11

Oraingo aziyuan
gu giñan nagusi,
Getariyak onrarik
ez al du merezi?
Balientia iñork
ez du nai ikusi,
gero desafiyoa
berak dira asi.

12

Bost lagun jarri giñan
beste bosten kontra,
formalidatez ziran
señaliak bota;
galdu genduen baña
eztio inporta,
zenbat sentituko da
geienera jota?

13

Estroparako amar gizon
ziran jokatzeko,
denborarikan asko
bazan nekatzeko;
milla errial urretan
or zuten artzeko,
zer motibo izan da
bertsoak jartzeko?

14

Txalupa bi berdiñak
bitez prebenitu,
suertia daukanak
nai dana eskojitu;
oraindikan diruak
etzaizkigu aitu,
zuen despreziyoak
enfadatu gaitu.

15

Zuen arrazoiari
 biar diot eldu,
 ezin etsiyan gaude
 naiz beste bat galdu;
 indarrak biar dute
 bistara azaldu,
 soziuak kiebra
 egingo ez al du.

16

Orra amasei bertso
 jarri Getariyan,
 zertan asi zerate
 fanfarrokeriyan?
 Afizionatuak
 artu memoriyan,
 jendiak kanta dezan
 sagardoteriyan.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea, Jose Manterola zanaren bilduman. Noizkoak diran ez da esaten. Baiña aurreko bertso-saillari emandako erantzuna dira.

Sail ontan esaten danez, beste estropadaren bat ere jokatua zan Donostiako Kontxan (6/3), «Santiagoko illaren ogei ta iruan» (2/5-6), amasei lagun ziralara treñero batean (3/1-2); eta orduan Getariak irabazi «premioko bandera» (10/3).

Ondorengo bertsoetan, berriz, txalupetako estropada jokatu zutela adierazten da: «Bost lagun jarri giñan beste bosten kontra» (12/1-2). Baiña aldi artan «galdu genduen baña ezti inporta»(12/5-8). Ala ere «oraindikan diruak etzaizkigu aitu» (14/5-6), eta prest daude berriro alkar neurtzeko, «naiz beste bat galdu» (15/4).

(1887)

Bilbaoko estropadetako kantak

1

Bermeo treñerua
bazuten aurretik,
eta ondarrutarrak
segika atzetik.
Bandera buelta emanda
azi ziranetik,
aizkar pasatu zaie
oieri kostautik.

2

Ondarruatarrak bueltan
etorri zanian,
Santurtzear bat zuten
billatu bidian.
Oien planta ikusita
lotsatzen ez zian:
«Berriz etorri gabe
zaudete etxian».

3

Beste Ondarruko bat
listo zan jarria,
ura ikusitzeko
ai gure larria!
Asi ziran da ara
mutillak aurrera,
begira gauden danok
ikaratu gera.

4

Bi treñeru aiek
asi ziranean,
jendea eziñ egon zan
alkarren gañean.
Nola da orrenbeste
korritzi urian?
Inposible ez bada,
etorri da airian.

5

Txalopa abillenak
an pintatu dira,
zein da balientiak
agertuak dira.
Emengo estroparak
guretzako dira,
fiestak egitera
guazen, bai, errira.

6

Fernando Ituarte
eta Arriola,
irugarrena lagun
zan Garramiola.
Kontentuz egon ziran
begira zeuden da,
mutil balientiak
ikusi ziran da.

7
Estropara geiago
izaten badira,
abisu bialduko
dute, bai, errira.
Ondo entrenaturik
etorriko dira,
Bilbotarren banderak
Ondarruan dira.

8
Beste gauzarik oiek
ez dauke goguan:
jan da edan ematen
biar zan orduan.
Irurak billatzen ziran
alkarren urrian,
ondraduagorikan
ez zuan orduan.

9
Bandera bat ederra
sedaz bordatua,
biar delikadua,
apaindutakua,
Ondarrutarrarentzat
dago agindua.
Diputazio jaunak
den erregalua.

10
Amazazpigarrena
esatera nua,
ez gaudela aztuak
gu jaun orrengana.
Parte emango dio
Diputaziora,
pasa dezan istori
España gora.

11
Akabera bat ona
ematera nua,
neor txartu gabe
bear dan moduan.
Lenbizi ni naizela,
zuek urrenguan,
egin zazute uju
biar Ondarruan.

Bertso auk *Ondarru'ko kantak* (Zarautz, *Itxaropena*, 1964) izeneko li-
burutik artuak ditugu. Baita izenburua ere.

Liburu orrek ez du esaten bertso auk berak nundik dituan. Baiña, gure
iritzirako, ez bertso-paperen batetik, norbaiten aotik baizik. Onela baitio 10-
garren bertsoak: «Amazazpigarrena esatera nua». Eta liburu ortan amaika
bertso besterik ez dago. Beste sei falta, beraz, eta oiek emale orren burutik
aldegifñak izango ziran.

Egillea nor dan ez dakigu.

Nungo estropadak diran, izenburuak adierazten digu.

Baiña zein urtetakoak? Gure iritzirako, Bilbon 1887-IX-12-an jokatu zana. Onela dio Rafael Aguirre Franco-k bere *Juegos y deportes vascos (Donostia, 1971)* liburuan:

«*El Ayuntamiento de Bilbao organizó una regata con ocasión de la visita a esta ciudad de la reina María Cristina y los príncipes. Participaron tres traineras de Bermeo, tres de Ondárroa, dos de Santurce y una de Ciérvana. Ganó una trainera de Ondárroa, seguida de otra de esta misma localidad y clasificándose Bermeo en tercer lugar*».

Argibide auek eta bertsoak ematen dituztenak, oso batera datoz.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak (Bilbo, 1987)*. Onek *Ondarrua'ko kantak* liburuari kopiatzen dizkio bertso auek, nundik artu dituan aldi ontan esanez: «Guk “Ondarru'ko Kantak” liburutxoan agertu ziran lez argitaratzen doguz».

(1888)

Ondarroa ta Pasaiak jokatutako estropadatzaz jokatu aurretik abestutako bertsuak

---

1
Gipuzkoako Getariara
txalopan sarturik goazen,
Pasaitarrakin probatuzera
Ondarruatarrak lenbailen.
Bizkaitarrakin probatuzeko
oiek desiotan zeuden,
ikusiko da Donostiara
nor allegatzen dan lenen.

2
Mutil maitiak, ez ikaratu,
egin alegiñ guzia,
zuen indarrak bentzitzeko
iñola al bada etsaia.
Voz de Guipúzcoa-n asi dalako
desafioka Pasaia,
estropada au irabazteko,
Ondarruatarrak, saia.

3
Zemendiaren ogetabosta
Santa Katalina eguna,
amalau gizon probatuzeko
señalatuta deguna.
Getariatik Donostiara
ezta jornada laburra,
galduko ote da betiko fama
asabetatik deguna?

4
Ez gure fama galduko danik
modu orretan pentsatu,
aprobaturik askotan daude
iñork nai badu sinistu.
Ofizio ortan Ondarrutarrak
pruebak emanak ditu,
premiyuetan irabaziak
banderak ere baditu.

5
Nere anaiak, bentzitzia
pasaitarrak ez det uste,
gure indarrak egun orretan
baldin badira len beste.
Ondarruatarrak deituko degu
gogoz erri ta erbeste,
daukagun dana apostatzeko
gaudela zar eta gazte.

6
Berdiñak dira treñeru biak:
berroge ta bana oñ luze;
izar zuriak kostaduetan
igual-igualak dituzte.
Korriran ere diferentzirik
daukenik ez det nik uste,
aubekin ongi bien indarrak
aprobaturik dituzte.

Guazen, bai, guazen Donostiara,
 baita ere Getariara:
 sartu txalupen itxasokuak,
 leortarrak kotxetara.
 Auzo-erritatik jende asko dator
 gu legez puntu oietara,
 Ondarruatarrak, gananzioso
 bear dezute atera.

Tiburtzio Urrusolo, Ondarroa

Zazpi bertso auek bi tokitatik eskuratu ditut: *Ondarru'ko kantak* (Zarautz, *Itxaropena*, 1964) liburutik eta bertako Jose Mari Etxabururen esku-idatzi batetik. Ez dute alkarren artean aitatzerik merezi duan aldaketarik.

Etxabururen esku-idatzian, izenburua or goien ezarri degun bezela dago.

Ondarru'ko kantak (Zarautz, *Itxaropena*, 1964) liburuan, berriz, beste onela: *Bertso Berriak / Regatas de San Sebastián 25-XI-1888 / Tiburtzio Urrusolak jarriak*.

Ortxe bakarrik esaten zaigu jartzaillea nor dan. Ondarroan 1854-VIII-11-n jaio eta 1905-III-11-an il zan.

Estropada oni buruz onela dio Rafael Agirre Franco-k, bere *Juegos y deportes vascos* liburuan (Donostia, 1971):

«*También señalaremos que la regata en el Abra de Bilbao, celebrada con motivo de la colocación de la primera piedra del puerto de Bilbao el 21 de noviembre de 1888, originó un desafío de la tripulación de Pasajes de San Pedro a Ondárroa*».

2/5 lerroan aitatzen dan ori, *La Voz de Guipúzcoa* da, Donostiako egunkari bat garai artan.

(1888)

Ondarru ta Pasaiak (1888-garren urteko desafiozko estropada)

1
Estropada bat dala motibo
bertsuak biar ditut jarri,
pasadizua esplikatzeko
jakin nai duen danari.
Jokatu baño len orain ta gero
amets eragin dit sarri,
orregaitikan ango istoria
klaro nai nuke esan nik.

2
Lenengo desapiatu zuten
oiek Bermeoko erria,
zergaitik aurten ekarri duten
Bilbotik fama andia.
Eta, oiek nola nai ez bazuten,
Bilbon izan zan guztia,
bizkaitar oiek bezela igual
Gipuzkuako kostia.

3
Eguna juan da gaua etorri
kontestaziorik etzan,
eta gure ustez bermeotarrik
nunbait atrebitzen etzan.
Au jakin arte deskantsurikan
iñola Ondarrun etzan,
desapio au azetatzeko
Kofradian tratatu zan.

4
Eldu zanian biaramon-goiza
laster jakin zan partia:
emen zala Pasaiatarra
Zarautzera etorria;
guretzat ere ara zegola
nunbait biderik erdia,
komeni zala formalidadiaz
joko au zarratutzia.

5
Amalau gizon portu bakotxak
eta patroia atzian,
gizonak duen abillidadiak
egiteko lizentzian.
Kondiziuak jarri zituzten
biak arrazoi andian,
jokatutzeko urrengo illaren
oge ta bostgarrenian.

6
Pasaian egin sei egun eta
Getarian entregatu,
txit kurioso molla gañera
biak zituzten altxatu.
Bietatik bat komenentzia
zeukaten zein apartatu,
Ondarrutarrak oiek utzia
biarko zutela artu.

7
Ondarrutarrak kanpotik ziran,
Pasaiakua barrendik:
«Mutil maitiak, boga aurrera,
boga guziak gogotik!
Zazpi bapor ederrak or datoz
guardian zuen atzetik,
Club-eko jaunak zainduko gaitu
frantzes guzien erditik».

8
Estropadan parian juan ziran
lenengo ordu laurdenian,
andikan laster ogei txalupa
diferentzia bazian.
Ondarrutarrak beti aurrera
bandera artu artian,
naiz da Pasaia San Pedrokua
urrian izan atzian.

9
Ango patroiak ikusirikan
zekarren diferentzia,
pentsatu zuan tosta berian
bera birando jartzia.
Ori da amairuk amalaun kontra
garbiro irabaztia,
Ondarrutarrak naiago zuten
konpasa dirijitzia.

10
Larogei eta lau minututan
egin da errekorrida,
diferentzia guzti-guztia
ogetamar segundo dira.
Legor da itxaso milla pertsonak
asko egon dira begira,
biba Ondarru ta biba Pasaia,
ederki portatu dira.

11
Jokatu eta orra irabazi,
orra bentaja atera,
agur, Pasaia, beste bat arte,
Siglo-n bagoi az etxera.
Aserrerikan batere ez degu,
len bezin aiskide gera,
amoriozko tratamantua
berriz nai nuke aurrera.

Bertso auek, or goiko izenburu orrekin, Ondarroako Jose Mari Etxaburu-
ren esku-idatzi batetik ditugu.

Nork moldatuak diran ez da esaten. Baiña, ziur aski, onen aurreko saille-
ren egille ori bera izango da: Tiburtzio Urrusolo.

A. Zubikarai-k ere argitaratu zituan, bere *Treñneru estropadak* liburuan,
Bilbo, 1987, Baiña berak nundik dituan ez du esaten.

11/4 lerroan aitatzen dan *Siglo* ori, Bilboko erremolkadore bat zan.

* * *

Estropada oni buruz, eta bertso auek ardatz edo oiñarriztat arturik, idaz-
lan bat argitaratu zuan Basarrik *La Voz de España* egunkarian, bere eguneroko
saillean, 1970-IX-20-an. Onela dio:

«Bermeotarrak garaipen aundi bat izan zuten Bilbaon. Bermeoko traiñeru bi sartu ziran arraira lenengo ta bigarren. Pasaitarrak desapio eman zieten bermeotarrei. Erantzunik ez bermeotarren aldetik. Orduan pasaitarrak Bizkai guzia desapiatu zuten. Ondarrutarrak batzarra egin zuten Kofradian. Batzar artan erabaki zan pasaitarrei aurpegi ematea.

Biaramon goizean jaso zuten albistea Ondarrun. Erdi-bidera zegoala Zarautz eta ara joateko jokoia egitera; pasaitarrak an egongo zirala.

Bertso paperean ikusten dugunez, joko ura Zarautzen zerratu zan.

Gogoan izan 1888-garren urtea zala. Larogeitabi urte dira au gertaturik».

Basarrik, guk bezela, Etxabururen eskutik jasoak zituan bertso auek; eta onela zion, Etxabururen izenordea *Kamiñazpi* danez:

«Au dio nere adiskide Kamiñazpik bere karta atsegiñean: “Eskuz idatzitako (eskribitutako) liburutzar batean onoko kontu au irakurrita nago: Estropadan zijoazela ondarrutarrak, besteari alde aundia artu diotela ikusirik, apur bat atsedendu ta edaten asi zirala. Gelditzeak onik egin ez, eta larri ibili zirala kontrarioa gaiñera zetorkiela-ta”. Konfiantza geiegia ezta ona izaten, izan ere».

Gauza bera dio R. Agirre Francok, *Juegos y deportes vascos* liburuan:

«Se celebró cuatro días más tarde (25 de noviembre) y era en mar abierto, entre la punta de San Antón, de Guetaria, hasta San Sebastián. Ondárroa se destacó fácilmente y a mitad del recorrido llevaba más de cinco minutos de ventaja.

Dos remeros ondarreses, confiados, bebieron vino que llevaban, terminando la regata en malas condiciones físicas y dando ocasión a Pasajes de San Pedro de aproximarse en la última parte del recorrido, quedando a tan sólo quince segundos de Ondárroa, en la baliza de llegada».

Ogei ta amar segundoren alde esaten du 10-garren bertsoak. Ez dakigu nork izango duan arrazoi. Andik larogei ta bi urtera, 1970-IX-20-an, Getaritik Donostirañoko estropada egin zan ostera ere. Lau treiñeru auek izan ziran: Orio, Lasarte, Donostia eta Zuberoa. 10-garren bertso orrek dionez, larogei ta lau minutuan egin zuten beren bide ori Ondarruak eta Pasaiak. Txeetasun onetzaz auxe esaten zuan Basarrik:

«Nik eztakit nolako itxas-giroa izango zuten.

Denbora asko pasa zutela iruditzen zait. Gaur batere girorik dala, oriotarrak askozaz lenago joko dutela Donosti».

Erdiz erdi asmatu zuan. 1970-ko treiñeruak denbora auek egin zituzten: Orio: 1 h., 16' 38"; Lasarte: 1 h., 22' 41"; Donostia: 1 h., 22' 11"; Zuberoa: 1h., 26' 47".

(1889)

Donostiarren eta Pasai San Juanen estropara 1889-garren urtian

---

1

Milla zortzireun larogei eta
beatzigarren urtian,
Ama Birjiña Errosariyoz,
Urriyen seia goizian,
estropara bat jokatu dute
gaztelu Mota¹ ertzian,
Pasai San Juan ta Donostiarrak
elkarren kontra batian.

2

Lenaztandikan San Juanekuak
zuten indarra neurritu,
zeñetan ziran oso atzian
bestiengandik gelditu;
bañan nairikan ostera beren
okertasuna garbitu,
desafiyua azkarrenari
ziyoten berak berritu.

3

Esaten zuten Donosti ontan
etzeguela gizonik,
berriz pelian asi ezkeru
etzekatela gauz onik;
amar bat milla errial pozik
jarriko zutela andik,
beste ainbeste nai baldin bazan
baldin ta jarri emendik.

4

Kondiziyua len abek zuten:
treñerua abek artu,
ala berian abek zutena
Pasaitarrari trukatu,
esanaz aiek len zebiltena
kabarra zala gertatu,
arreatik ziralada bada
arren atzian geratu.

5

Arretarako lenaztik zuten
seboz ondo bete killa,
nairik aurria denai artuta
ondo irten gizon pilla;
Donostiarrak joan ziranian
aien kabarraren billa,
kraka ikusi ziyoten eta
andik asi zan naspilla.

6

Donostiyako patroiak zuben
esan arrazoiarekin
treñero uta etzeguela
estropararako berdin;
etzala ondo arrexkatzia
ontzi sebedunarekin,
alaz guztiyaz irtengo zala
itz eman zubenarekin.

7
Azkenerako konpondurikan
artu zituzten ontziyak,
jokatu bañan iru egun len
artzeko beren neurriyak;
San Juanekuak zuten ekarri
arraun denak berriyak,
ziranak leno Ondarruarrak
estropara irabaziyak.

8
Ustea zuten arraun oiek
zutela irabaziko,
Donostiyako zarrak atzian
zituztelako utziko;
estropara au jokatu gabe
ez lutekela etsiko,
oraingo txandan erdi-erditik
aixa zutela autsiko.

9
Esan bezela biyak batian
emendikan ziran irten,
indar lanari denak txit gogor
ziyoten bada ekiten;
emengo zarrak bala bezela
zuzen ta bizi zebilten,
bestiak berriz afar tartian
esponja ta ura egiten.

10
Bi puntetara ziranerako
atzetikan zan Pasaia,
emengua berriz aurreratzen
egiñaz kolpe lasaia;
laister ezagun zan eskuetan
zeukatela indargaia,²
bestiak berriz alperrik beti
auxe arrapatu naia.

11
Donostiarrak aisa diyote
estropara irabazi,
lengo txandan bañan atzerago
orainguan dute utzi;
obea zuten ez baziraden
pelian jokutzen asi,
eskax dirala indar lanian
berak lezateke etsi.

12
Estropara ontan ler egiñ eta
onuntz iritxitakuan,
beste ontziyan denak sartuta
beren errira ziran juan;
lenago deitzen zaion bezela
arunzko Pasaya San Juan,
Donostiarrak onez aurrera
deituko diyote *Juan San*³.

Igerilari batek

Octubre 8 de 1889

*Los dos últimos se publicaron
en La Unión Liberal.*

(Pepe Artola, Donostia, 1864-1929)
(Pepe Artolaren esku-idatzi batetik)

* * *

Estropada jokatu zan, 1889-IX-23-an. Treiñeruak, Rafael Agirreren *Donostiako estropadak (1879-2001) Regatas de la Concha* liburuan ageri danez: Donostia, Luis Karril, patroï; Pasai San Pedro, Ebaristo Inda patroï; Donostia, Juan Kruz Karril patroï; eta Pasai San Juan. Orden ortan iritxi ziran.

Orregatikan esaten du bigarren bertsoak:

Lenaztandikan San Juanekuak
zuten indarra neurritu,
zeñetan ziran oso atzian
bestiengandik gelditu...

Arantz mingarri ori atera nai izan zuten San Juandarrak:

bañan nairikan ostera beren
okertasuna garbitu,
desafiyua azkarrenari
ziyoten berak berritu.

Luis Karril patroia zan treiñeruari, alegia. Bigarren estropada ori Donostiako talde onek eta Pasai San Juanek jokatu zuten, eta berriz ere Joxe-Maritarrak nagusi, bertsoak adierazten dutenez.

Seigarren bertsoak treiñero *seboduna* aitutzen du. Ori zer dan Rafael Agi-
rrek argitzen du bere liburu ortan:

«*A los marinos de aquí les causó mala impresión el saber que la lancha que usaron los de Pasajes en el último regateo estaba untada de sebo, porque entendían que habiéndose carenado las cuatro traineras en este puerto no tenían derecho los de Pasajes a retocar la que les cupo en suerte*». Berak itz oiek *La Voz de Guipúzcoa* egunkaritik artzen ditu.

¹ Donostiko gaztelua. (Egillearen oarra).

² Sasoia edo arrankia. (Id.)

³ Gramatikaz *juan zan* beariko luke; baiña egilleak, nai duan itz-jokurako, *Juan San* obeto dago.

Luis Karril

(Estropara)

1
Kosta guziyan sonatutako
estropara da jokatu,
Getariar, Pasai ta Oriyo
onera ziran elkartu;
Getariarrak ontzi bikaña
zuben onera agertu,
bañan Luis zarra bentzutzeko
modurik izandu eztu.

2
Zeñek ez daki Luis Karrill-en
berri estropara abetan?
Aurten ere nagusi jarri da
jokatu duben onetan;
orandañoko itsas apustu
jokatu diran denetan
beti bandera irabazi du
treñero arraunketan.

3
Amalau sari irabaziyak
baditu legez ta umill,
aukeraturik treñerorako
beretzat amairu mutill;
juan dan jayian beste sariya
irabazi du txit abill,
kanpotarraren buru egin da
Donostiko Luis Karrill.

Pepe Artola (1864-1929)

La Galerna, 1890-IX-14.

Pepe Artolaren esku-idatzi batean ere agertu dira bertso auk. Baiña 2/2 lerroa beste onela du: *berri aspaldi onetan*. Poto ez egitearren, *La Galerna* aldizkarirako aldatu egingo zuan.

(1890)

Bertso Berriak

1

Milla zortzireun da
larogeti ta amarrian,
apostura bat izan
degu arraunian;
Bizkaian, Ondarrua
deditzan errian,
bandera jartzen zuten
ezkilla-torrian:
inbenzible zirala
Kosta Kantabrian.

2

Gipuzkoano askok
ori ikusita,
izketan formalian
adierazita,
pakea gendukela
bandera jetxita;
bizkaitarra kontesta
gaizki iritzita:
«Guk ori jartzen degu
ondo merezita».

3

Amalau donostiar,
Luis patroï dutela,
ez dirade unitu
kuadrilla ustela;
abisatu zioten,
biar dan bezela,
bandera torretikan
kendu dezatela,
bestela jokatzeko
planta zitezela.

4

Karta ori artu ta
ondorean gero,
bizkaitar oiek ziran
izugarri bero;
partidua zerratu
digute agudo,
esanaz: «Au zakuan
daukagu seguro»,
depositatu dute
milla bana duro.

5

Zarautzen modu ontan
egin da papera,
batzuentzat meserean,
bestien kaltera;
beste kondiziyo bat
nua esatera:
Donostiarrak bear
txalupak atera,
Ondarruatarrentzat
bietan aukera.

6

Iru legua eta
gañera pikua,
bideak neurtutzero
juan zan nautikua;
gizonak probatzeko
bazuten naikua,
traietua izan da
amar millakua,
Zarautzen firmatu ta
bertan sellatua.

7

Partidua zerratu
dute ondorean,
indarra ta arronka
bazan mingañean;
jokatzeko denbora
etorri danean,
bizkaitarra atzetik,
gureak aurrean,
maisu diradelako
uraren gañean.

8

Batzuek penaz eta
besteak gustuan,
askotan gertatuzten
dana apostuan;
itzegiten ari naiz
gauza bidekuan,
zenbaitek atzegin du
ederki kaskuan,
len Bizkaian ziranak
orain Gipuzkuan.

9

Aspaldian geldirik
zeuden ontzakuak
orainguan ederki
dira dantzatuak;
mesere egingo diyo
toki aldatuak;
petxu lasaietako eta
zaiñ fiñetakuak
dira arraunkariak
Donostiakuak.

10

Ojuka ibilliak
dira kalez kale:
berdiñian ez bada
botatzeko doble;
bizkaitar oiek zeuden
izugarri noble,
partiduan galtzea
ez dala posible,
orañ Donostian da
bandera inbenzible.

11

Bandera ta dirubak
ta gañera onra
Gipuzkuan dirala
jakitea on da;
partidua irabazi
ta dirua kobra,
orra Donostiarrak
egin duten obra,
au urte batzubetan
ez diteke borra.

12

Esperantza gogorra
zan bietatikan,
baña batek bearra
ez da dudarikan.
Nork esan jokatu dan
kantidaderikan?
Etzat iruritutzen
posible danikan
estudio gabeko
gizonen autikan.

13

Asko gizonak daukan
barrengo larriya,
kontsideratutzen det
dala izugarriya;
eguzkia uste ta
egin du arriya,
baita zapaldu ere
Ondarruako erriya,
urte au izango da
goguangarriya.

14

Partidua juan da
esan dedan gisan,
«Au geuria da» esanaz
panparroi zebiltzan;
oien kontra bidean
gugana etorri zan,
gipuzkoanoakin
beti bildur izan,
arruak asentatzeko
ori komeni zan.

15

Alkar probatutzeko
zuten desioa,
orain akabatu da
oien pasiyoa;
gauza onak beti du
estimaziyoa,
irabazi duenak
ostentaziyoa,
biba Donostiyako
tripulaziyoa!

16

Adios, Ondarrua
eta bizkaitarrak,
beste bat arteraño
agur, lagun zarrak;
lanak egiten ditu
trantzean indarrak,
neketan galdutako
juntura igarrak,
mutill pizkorak dira
Joxe-maritarrak.

17

Miñutu bat osoa
eta segunduak,
aurretik etorriak
bentaja kenduak;
zuek izanik orren
pertsona sanuak,
defetorik gabeko
mutil lozanuak,
zañik eztute zuben
juntura senduak.

18

Ondarruan tristura,
donostiarra poz,
len galduen ordañak
orainguan datoz;
orra bertsoak jarri
arrazoi alkasoz,
nor bere tokiyetan
gauden errespetoz,
eztegu bizi bear
alkarren gorrotoz.

19
Antonio Sagastume
Alegrikua,
obeto konprenditzeko
zintzarri errikua;
ontan akabatzen da
nere predikua,
esanik ausuntua
estroparakua,
abenduarien biyan
jokatutakua.

20
Azkeneko bertsoa
au ogeigarrena,
onekin kunplitzen det
artutako ordena;
ez da lasai egongo
askoren barrena,
probatuta jakiten da
zein dan abillena,
orrela umiltzen da
arro dabiliena.

Bertso-papera, *Tipografía Comercial R. Marín - Easo, K - San Sebastián* moldiztegian argitara emana.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea. Onen izenburua: *Bertso Sarrak*. Urteetara egindako argitalpena, beraz, aurreragoko bati koptatuz.

Bertsolariya astekaria, 1 zenb., 1931-IX-20.

Iru argitalpen oiek *zintzurra errikua* diote 19/4 lerroan. Dударik ez da *zintzarri errikua* bear duala, Alegiko ezizena ala da eta.

Argia, 1931-X-11,

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten bertsoak nundik dituan. Onak *zintzarri errikua* du 19/4 lerroan.

Donostian argitaratutako *Irutxulo / Bertso txanpa* liburuan sail ontako zazpi bertso agertu ziran, iturririk aitatu gabe: 1, 3, 5, 6, 7, 11 eta 15-gna.

Aldaketak: 1/5: Bizkaia Ondarrua; 3/6: bear dan bezela; 3/8: kendu zezatela; 5/3: batzuentzat mesede; 6/10: bertan siñatua; 7/1: Estropada zerratu; 7/7: bizkaitarrak atzetik; 11/5: estropa irabazi; 15/7-8: bi lerro auek falta.

* * *

Itioiz Euskal Errian jokatu dan estropadarik famatuena izango da 1890-XII-2-ko au. Idatzi ere erruz egin da berari buruz. Adibidez, Dionisio Azkue, *Dunixi: Mi pueblo ayer* liburuan, Donostia, 1932; Rafael Aguirre Franco: *Juegos y deportes vascos*, Donostia, 1971; A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Oietara jo dezala joku onen berri zeatzago ikasi nai duanak. Donostiako egunkariak ere sarritan itzegin dute estropada onetzaz.

Bañia berari buruz lau bertso-sail eskuratu ditugu, onako au eta beste iru, urrengo orrialdeetan eskeintzen ditugunak; eta naikoak dirala derizkiogu, gertakizun aiek zer izan ziran azaltzeko.

Leenengo bertsoan zera esaten da: ondarrutarrak bandera torrean jarria zutela, Kosta Kantabrian *inbenzible* zirala adieraztearren. Ori ondo uler dezagun, asko lagunduko du Donostiako *La Galerna* aldizkarian, 1890-IX-14-an, agertutako idazlan baten zati auek irakurtzea:

«La patente de “invencibles” concedida por el Club náutico de Bilbao, refiérese a toda la Costa Cantábrica, y ni es quién el Club náutico de la invicta villa para facilitar patentes de este género, ni los marineros de Ondárroa debieran ostentar este dictado, mientras no luchen en iguales condiciones con todos los remeros de la Cantabria.

No negaremos las victorias alcanzadas en noble lid por los ondarroenses, no disputaremos el mayor o menor triunfo alcanzado por éstos últimamente sobre los de Pasajes, no discutiremos sus facultades sobradamente conocidas por nosotros, pero tampoco acataremos ese dictado de “Invencibles” que el Club náutico les ha otorgado porque sí, y que únicamente puede acatarlo, si acaso, el pueblo de Pasajes y algún otro que reconocerá si quiere la superioridad de los remeros de Ondárroa.

Nosotros, hijos de San Sebastián, ni reconocemos esa superioridad ni por consiguiente damos valor alguno a ese título, porque ya lo decimos antes, ni es nadie el Club náutico para concederlo, ni los de Ondárroa han medido sus fuerzas con los remeros de nuestro puerto a quien, será pasión, será orgullo patrio, consideramos nosotros como los verdaderos Invencibles.

Y este título con la misma facilidad que se ha extendido para los de Ondárroa, pudiéramos extenderlo nosotros para los de San Sebastián, acaso con más justicia y siempre con igual derecho.

Porque ¿a qué lucha han retado los ondarroenses a los marineros de toda la Costa para que sin verificarse batalla alguna contra ellos proclamen a todos vientos su superioridad?

¿No es lógico suponer que, si con satisfacción completa de su valor y sus fuerzas están plenamente convencidos de esta superioridad, hubieran acudido a la última regata y se hubieran llevado el primer premio de bóbilis bóbilis?

¿O es que en otro caso todos los remeros de la costa Cantábrica los han declarado fuera de concurso?...

Creía yo y así como yo muchos esperaban que los de Ondárroa acudirían a las últimas regatas de esta ciudad y confirmarían el pasado domingo su justa fama de buenos remeros.

Nadie pone en duda de que así lo serán, pero de eso a lo de “Invencibles” hay mucha distancia y el título necesita a mi entender demostración, y buena me hubiera parecido la confirmación el día de las regatas...».

Ikamika oiek izango ziran, noski, Ondarroa eta Donostiaren arteko desafioa ekarri zutenak.

* * *

Azkoitin jaio eta Zarautzen bizi izan zan Frantzisko Larrañaga (Patxi Barbero) zanak, bertso aukerengoko doinu onekin kantatzen zituan. Magnetofonotik paperera pasa duana Manuel Yaben izan da.

Donostiako arraunlari-taldea, 1890.

(1890)

Bertso Berriak

1
Milla ta zortzireun da
larogei ta amar urte,
abendubaren biya
siñaladamente:
bertso bi paratzeko
enkargatu naute,
gure estropara eder
au dala meriante,
zer ausento pasa dan
esan biar nuke.

2
Ogei ta zortzi lagun
treñeru biekin,
gizon eskojitubak
beren arraunakin,
estropara egin dute
batak bestiak;
jendi au nungua zan
nai dubenak jakin:
gipuzkoanua zan
bizkaitarrarekin.

3
Lekeitiotik zuben
estroparak salida,
iru legua bire
markatubak dira;
bazala nago zeñek
arraunari tira,
guztiyak artakuak
peleatu dira,
gauza atsegiña zan
oieri begira.

4
Bizkaitarra ari zan
bastante nekatzen,
petxutik estututa
indarra bajatzen;
Luix patroia asi zan
orduban mintzatzen:
~Ia, mutillak, asi
arraunak dantzatzen,
jota pasa ditzagun,
aurrera goazen!».

5
Luis egiten ziyoten
txit modu onian:
«Ia, nere semiak,
egin arraunian!».
Mutillak alimu au
artu dutenian,
ogei braza bire bai
golpe bakoitzian,
urik ikutu gabe
txalopa aidian.

6
Bestia dubenian
atzetik ikusi:
«Mantendu arraun oiek,
bentaja oni eutsi».
Etzan arraixkatuba
interesa gutxi,
egun milla duro bai
artu edo utzi,
gure donostiarrak
orra irabazi.

7

Egun gizon badaude
eskui ta ezkerak,
estropan jokatzeko
langille azkarrak;
gaztiak geldituta
juan zaizkate zarrak,
eztituzte ikusi
arraunlari txarrak,
Donostiyako seme
joxe-maritarrak.

8

Preziso eztira zarrak
sasoi aundikuak,
ogei ta emezortzi urte
andik berakuak;
gizon indar aundiko
markaz fuerakuak,
beren pultso fiñekin
petxo onekuak,
provintziyako seme
gipuzkuanuak.

9

Bizkaitar oiek ere
txit gizon fuertiak,
enpeñatu dituzte
abillidadiak;
azkarrak dira bañon
guriak obiak,
ori deseo zuben
emengo jendiak,
danok tiratzen gaitu
bakoitzak beriak.

10

Patroiarentzat bazan
milla oparitzea,
fin jokatu zala
eman zuben itza,
ez dala mudatuko
beste askoren gisa;
Luis Karril jarri da
estropako giltza,
askok nai eztu baño
alperrik dabilta.

11

Gipuzkoari eman,
Bizkaiari kendu,
bere jendiarekiñ
prueba ona eman du;
gizona portatu da,
ederki egin du,
bere onorerikan
etzuben nai galdu,
ez diamanterikan
kobre truka saldu.

12

Tripulaziyo dana
du jende berdiña,
onek sendatu digu
Gipuzkuan miña;
ain da gizon zuzena,
leiala ta fiña,
espíritu utsarekiñ
bakarrik egiña,
Jainkuak artarako
aprapos egiña.

13

Donostiyak jaso du
onoria franko,
arraunian jendia
abilla dalako;
amaren sabeletik
datoz artarako,
beren ofiziyorik
eztute lajako,
au da loteriya bat
Gipuzkuarako.

14

Bandera eskribituba
dute erakutsi:
Kosta Kantabriyontan
daudela nagusi;
estropa jokatuta
degu irabazi,
berak nai omen luke
Donostiyan bizi,
berriz eskubetatik
ez dezagun utzi.

15

Tisiko gelditu zan
guretzat bandera,
medikuak juan zaizka
bixitatutzera,
enfermedade txar au
biatela atera;
iñork egiten badu
puska orren galdera,
Donostiyara etorri da
leku aldatzera.

16

Laguntza eskatzen diyot
Ama Berjiñari,
aditzera emateko
mundo guztiyari,
partikularki gure
Euskal Erri orri,
nola irabazi degun
bandera eder ori;
jardiñan azitako
loria diruri.

17

Amalau gizon formal
beren dezentziyan,
Luis patroï dutela,
daude konpañiyan;
tripulaziyo eder au
daukagu erriyan,
nai bada errespetatu
Kosta Kantabriyan,
orra lumero uno
jarri Donostiyan.

18

Geldituko bagiñan
iñor ganantziyan,
prezisamente batek
galdu biar zian;
pakian bizi biagu
Jaunaren graziyan,
publikatzera nua
Europa guziyan
zer jendia atera dan
Kosta Kantabriyan.

19

Kantabriyako seme
txapel txiki dunak,
noizbait ikasi dute
dantzatzen arraunak;
guztiyak ezagunak,
alkarren lagunak,
pakian pasa bitez
gabak eta egunak,
denak portatu dia.
biba euskaldunak!

20

Orra ogei bertso berri
jarri mundurako,
Kosta Kantabriyonen
akuerdorako;
memoriyan artuta
iduki geroko,
bosna zentimo daude
paperak saltzeko,
gizon mixerable bat
ausiliatzeko.

*Biba Gipuzkoa ta
biba Donostiya,
kant'abek firmatzeko
daukat sententziya:
Frantzisko Etxeberria
da nere graziya.*

Frantzisko Etxeberria

Bertso-papera, *Irún. Imp. de Valverde* moldiztegian argitara emana.

Bertso-papera, *Imprenta de La Voz de Guipúzcoa* moldiztegian argitara emana.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropada*, Bilbo, 1987. Ez du esaten bertsoak nundik dituan.

Gramatika-okerrren bat ote dagoan iruditzen zaigu 5/1 lerroan. Agian *Luisek* bearko luke.

15/7 lerroan bertso-paperak onela esaten du: *iñore eguiten bada*; guk *iñork egiten badu* idatzi degu, ala bear dualakoan.

Bukaeran, egillearen izen-abizena ematen zaizkigu: Frantzisko Etxeberria. Bertsolari au nor izan zan ez dakigu.

(1890)

Donostiarren doaia

1
Poztasunaren indar aundiyak
esan azten dit guztiya,
goguangarri izango degu
aurtengo Abenduben biya;
bi probintziko arraunkariyak
elkar artzeko neurriya,
Bizkaiarentzat tristura da eta
Gipuzkorentzat gloriya.

2
Egun orretan etxera juanta
bazkaldu biar nubela,
an notiziya izandu nuben
asiyera eman zutela.
Berialaxen alde egin nuben,
nola aguantatu bestela?
Nik bazkariya an utzi nuben
gatubak jan zezatela.

3
Jokatzen asi ziraden eta
zazpi minutuz birian
diferentzirik batere etzuten,
biyak juan ziran parian;
andik aurrera bentaja artuta
berak nai zuten añian,
baita oraindik geiago ere
izan baziran gayian.

4
Eztigu gutxi baliyo bada
Donostiarren tenplantzak,
bire erdiyak ingurubartan
alkarri: «Mutil, eran zak!».
Aldamenetik bestiak berriz:
«Baita neriyere ekatzak».
Luisek ziyon: «Eran soseguz,
orain presarik ez daukat».

5
Estropar'ori jokatu dala
etorri zaigu partia,
Donostiarra allegatuta
atzetik dala bestia;
jolas-biriak kendu ditugu,
orra egin da pakia;
irabaziyak mesere du ta
galdu dubenak kaltia.

6
Notiziyori artu degu ta
jende guztiya kaiera,
toki askorik etzan gelditu
mutur batetik bestera.
«Donostiararak badatoz eta
ikusi zagun sarrera,
benzedoriak nola dakaten
inbenziblien bandera».

7

Treñerotikan saltatu eta
jendiak aidian artu,
egaztiren bat ote zan edo
ikusten nuben aiñ altu;
baldin-ta Luis ezpaldin balitz
aguro etxian sartu,
larritasun bat izandu nuben
egingo ote zuten ostu.

8

Gipuzkoako gizon batzuben
zeuden len ere neurtuta,
gu oien seme jatorrekoak
jenioz igualatuta;
istoriyako liburu batian
or daude apuntatuta
nor izan ziran bada Okendo,
Elkano eta Txurruka.

9

Diru asko trabesatu da
batetik eta bestetik,
tranpiya gabe jokatuba da,
ori seguru badakit;
zauk eta zurrut emen gabiltza,
diruba dabill nonaitik,
erregaluban espero nuben
oraingu ontan Bizkaitik.

10

Estropad'ori jokatzeko
desio izan dezute,
obiagorik izango zanik
pentsatu ez al dezute?
Desengañua artu ezkeror
orain siñistu zazute,
zubek galduba ez det kalterik,
mesere egin nazute.

11

Jakinduriyak aundiyak dauzka
Ondarruako aztiyak.
Ainbesteraño zeñek sinistu?
Egiyak ziran guztiyak.
Berialaxen eman zizkaten
konbeni zaizkan graziiyak,
nola igesi egin diyoten
zakuban zeguen erbiyak.

12

Gizon batzuben alkar aituta
gau batez pasatu zana:
treñeru artu portutik eta
kuadrill eder bat juan zana:
«Donostiarren markara guazen,
mutillak, egiñ al dana».
Kontrabandistak arrapatzeko
ona dek Calle Jarana.

13

Kontuban onla gertatu eta
iru bat egun bitarte,
ausuntu onen buruzaria
juan zan emendik aparte;
estimatusa egon biar du,
orain berekin daukate,
agiyan aurten egingo dute
Ondarruako alkate.

14

Amalau bertso osatu ditut,
oraiñ isildu nai nuke;
nik au pentsatzen ez nuben baño
nere lagunak nai dute.
Eztarri ona dezute zubek,
kantatzen badakizute,
bisigutako trezak libratzen
denbora pasa zazute.

Bertso-papera, *Imprenta de Baroja, Constitución 2* moldiztegian argitara emana, eta Donostiako Juan Arbelaitz, *Librería Manterola*-ren nagusia zana-ren eskutik jaso.

Amabigarren bertsoa illun samar dago; baiña Dunixi zanak argituko digu. Leen aitatutako idazlanean, estropada artako donostiar arraunlari batekin alkar-ritzeta bat egiten du, onako galde-erantzunak tartean dirala:

«*Me contaron –le digo– hace años que una noche, los de Ondárroa vi-
nieron a Donostia y, no se sabe cómo, sacaron las dos lanchas del almacén,
las botaron, las probaron y se fueron...*

*–Nada hubo de eso –me responde tranquilo–. La guardia era de toda con-
fianza. Además, ya se sabía, por el propio constructor de Lequeitio, que las
dos traineras no tenían diferencia entre sí»*

Treiñeruak donostiarrak ekarri bear baitzituzten, eta ondarrutarrak aietako bat, nai zutena, aukeratu. Kondizioak ala ziran.

(1890)

Estropadak

1

Bertso berri batzuek
para al banitza,
gizon bati lenguan
eman diyot itza;
Luis patroiak dauka
Bizkaiako giltza,
ez diyote kenduko,
alperrik dabilta.

2

Biba Luis patroia
eta konpañiya,
orain zuen mendian
dago Kantabriya;
arriturik Frantziya
eta Españiya,
koleratu ordua
bazenduten iya.

3

Biba Don Luis Karril,
zu zera mutilla,
irabazi dituzu
amalau batalla;
erozeñek ez dauka
orlako kuadrilla,
saia zindezke lasai
kontrariyo billa.

4

Oiek izanagatik
langille pizkorrak,
emen ere bagaude
an bezin azkarrak;
egin nai zizkiguten
burlak eta farrak,
bañan etziran kapaz
Ondarruatarrak.

5

Ustez partidu ori
zuten egokiya,
berak aukeraturik
nai zuten tokiya;
asieran genduen
bentaja txikiya,
bañan azkenerako
nai gendun guziya.

6

Txit koraje aundiyan
giñaden atera,
gizon panparroi oyi
kara ematera;
ustez altu zeudenak
jetxi dira bera,
ardo zarra eranez
etorriyak gera.

7
Bosna milla duro zan
jokua egiña,
gañera trabesian
al genduen aiña;
jendiak anparatu
gaitu alegiña,
ezagaturik gure
intentziyo fiña.

8
Diru asko agindu
ziyoten erriyak,
gañera bandera ta
errota berriyak;
baitare lau tokitan
ardoeko iturriyak,
orain galtza zarrakin
an daude egarriyak.

9
Abisatua zuten
gañera orkesta,
onera etorrita
egiteko festa;
aiek ere Bilbaotik
baitetz errespuesta,
ala uste zan bañan
prezisua ezta.

10
Etorri zaienian
asteko sasoiak,
baztarretan etzegen
jendia lasaia;
banderaz ta farolez
beterikan kaia,
bazeukaten indarrak
erakutsi naia.

11
Apustura jokutzen
ziranian asi,
Luisen korajia
pipa eta guzi!
Bizkaitarrak atzea
laister ditu utzi,
Ondarruko atsuak
etxera igasi.

12
Atso bat bestiari
zegen diadarka:
«Ai, neska, galdu diñat
senarraren kapa!
Zeñek ondu biar diñ
gizon oien marka?».
Tristiak asmatu du,
arrazoia dauka.

13
Triste gelditua da
Ondarruako erriya,
Luisek artu diye
trajien neurriya;
txalupa bat badegu
andik ekarriya,
Donostiar guziyen
kontsolagarriya.

14
Pasaitarrak bezela
nai ginduzten utzi,
eztiyotegu artu
pazientzi gutxi;
bazterretan ojuka:
«Gu gaituk nagusi!»,
kaiolako txoriya
juan zaie igasi.

15

Interesa aundiya
arriskatu dute,
egingo diralako
Markes ero Duke;
beren alderditikan
ustez zeuden fuerte,
azkenian kukuak
oker jo diyote.

16

Luisek badakaizki
langille bapuak,
ongi ezaguturik
berezitakuak;
fortun on bat diyela
gure Jaungoikuak,
biba Donostiya ta
Donostiyakuak!

Bertso-papera, *Eibar - Imprenta de Orúe.*- 1890 moldiztegian argitara emana.

Bertso-paper au autsita dago eta an eta emen puska batzuk falta ditu, eta itz batzuk ere bai.

Baiña Jose Ariztimuño *Aitzol* apaiz jauna zanaren bertso bilduman ere an-txe arkitu degu bertso-sail au, eskuz idatzita, *Miscelánea* izeneko kuaderno batean.

Kuaderno ontatik artu eta osatu aal izan ditugu bertso-paperaren utsune oiek.

* * *

Azkueren esku-idatzietan sail ontako iru bertso agertu dira, 1, 4 eta 14-garrena, aldaketarik gabe eta bai doiñua ere, Donostian Benantzio Ameztiren aotik jasota. Baiña ez det uste iñon ere argitara eman zituanik.

Ona emen doiñua:

Ber - tso be - rri ba - tzu-ek

pa - ra (y)_al ba - ni-tza gi - zon ba-ti

len - go-an e-man di-ot i - tza.

Luis pa-tro - iak dau-ka Biz - ka-ia-

ko gil-tza ez - tio-te ken - du-ko

al - pe - rrik da - bil - tza.

(1890)

Donostiarraren eta Ondarroarraren estropada

1
Pozturik arkitzen da
Donostiko erriya,
gaur jaso dubelako
sari bat aundiya.
Biba *Luis Carril* ta
bere gazteriya!
Onore aundiyakin
biba Donostiya!

2
Lenago sari asko
ditu irabazi,
bañan oraingo onek
geigo du merezi;
donostiarren kontra
zenbat diran asi,
guztiyak atzenduak
baitirade utzi.

Azaroaren 2-an, 1890-an

Esta letra se ha escrito expresamente para el zortzico que ha escrito D. José A. Santesteban. Lleva por título Biba Donostiya y está dedicado al Patrón Luis Carril y sus bravos remeros.

Publicado al público con el retrato de Luis Carril y con música para piano y cantado en el Teatro Principal el 8 Dici. 1890.

Publicado en La Voz de Guipúzcoa, El Guipuzcoano y La Libertad el 3 de Dici.

Pepe Artola, (1864-1929)

Diciembre 1890.

(Pepe Artolaren esku-idatzi batetik)

(1890)

Estropara

Donostiarrak eta Ondarruatarrek jokatua, Azaroaren 2-an, 1890-an¹

1

Estropararik iñon jokatu
baldin bada sekulan fin,
Donostiarrak jokatu dute
Ondarruatarrekin;
uste bañan lan txarragoari
ziyoten aietxek ekin,
toki onian abiya ziran
Luix Torrekuarekin!

2

Lenaztandik milla duruak
jartzen zituzten ain fiyo,
nairik beraren indarkeriya
zeruetaraño iyo;
bañan emengo jendiak sendo
aienari eldu diyo,
beren arrunka urgullutsuak
ziradelako meriyo.

3

Bein jokatu nai, bestian uka,
urrenguan berriz ixill,
ibilli dute luzaro ontan
zenbait istillu ta naspill;
bañan azkenik konpondu ziran
jokatzeko legez ta abill,
Donostiarrak pozez joan ziran
naiz erdiyak birian ill.

4

Gabez tranpiyan beiñ etorrira
nai zuten proban aritu,
eta emengo ondarruarrai
ziyoten zerbait agindu;
abek irtenik aien bidera
gabez ziyoten lagundu,
bañan emengo arrantzaliak
azkar zuten au jakindu.

5

Farolarekin aritu arren
gabez itsaso erdiyan,
jakiñik aiek zer asmo zuten
emen zai zeuden guardiyan;
eta itxonik etorri arte
jendiak molla berriyan,
denak arrika eman ziyoten
zebiltzalako tranpiyan.

6

Pasaitarrakin zebiltzatela
ote zuten an pentsatzen?
Gizarajoak toki onera
desafiyo egin zuten;
dirua ere berak momiyo
aurretik zuten paratzen,
zazpi urteko lana badute
orain malkoak sekutzen.

¹ Abenduaren 2-an bearko luke.

7
Aiek ain gogor ikusirikan
erriyak zituzten alde,
nai ez badezute sinistatu
Tolosarrenari galde;
Gipuzkoatarren kontra joan dira,
guretzat askozaz obe,
orain erdiyak gelditu dira
txanpon zar bat ere gabe.

8
Bi egunetan egualdiyaren
beldurraz ziran geratu,
irugarren goizian ohea
zitzaioten, bai, gertatu;
lagun guztiyak patroiarekin
ziran ontzietan sartu,
eta nor bere tokiyetara
jokatutzeko prestatu.

9
Ango patroiak au esan ziyon
Luis Donostiarrari:
«Zer uste dozu: kara emotera
zozala Paristarrari?».
Luisek sendo erantzun ziyon
erdi parrez Anbrosiori:
«Zein dan geiago apostur'ontan
ikusiko degu ori».

10
Abiya ziran *korneta* jota
biyak batetan lanian,
Donostiarrak artutzen diyo
aurria lenen golpian;
ain gozokiro zetozen pozez
emenguak iya aidian,
aietako bi miñez gauz ez ta
erori ziran birian.

11
Emengo denak oso ta bizi
iritxi ziran gordiñak,
bestiak berriz asnase gabe,
odoltsu eta etziñak;
bire guztiyan saiatu eta
abek ingura eziñak,
eman ziyoten lenez gañera
aieri tripako miñak.

12
Larogei ta bat minutu justu
zituzten pasa birian,
sosegu onez iritxi ziran
neurri parerik gabian;
minutu t'erdiz atzeragotik
bestiak erdi gordian,
braketatikan eldu ta jaso
zituzten denak aidian.

13
Non dute orain lege gabeko
len jaso zuten bandera?
Oso altuan bazuten ere
sartu zaiote lur-pera;
merezi gabe zeukaten eta
ekarri dute onera,
bear dan leku egiazkora,
Donostiyako kaiera.

14
Urrenarako jakin zazute
au dala beti nagusi,
eta Luixek koroï eder bat
dubela ondo merezi;
amalau sari onragarriyak
ditu legez irabazi,
obe du iñork Donostiarren
kontra sekulan ez asi.

Pepe Artola, (1864-1929)

Diciembre 1890.

(Pepe Artolaren esku-idatzi batetik)

«Goguangarriya da...»

Goguangarriya da
Abenduaren biya,
Ondarrua bastante
dago eroriya,
zergaitik galdu duten
apostu aundiya,
bitorioso atera
dute Donostiya.

Bertso au Zumaiko Karlos Gorostola Urbietak bialdu zidan, 1890 urtekoa zala esanez. Ala izango da. noski, Abenduaren 2-an jokatu zan-eta Ondarroa eta Donostiaren arteko estropada ospetsu ura.

Bertso onek lagunak izango zituan. Sail bat izango zan, dudarik gabe; baiña au ez beste danak galduak izango dira.

«Getariako jendea...»

Ge-ta-ri-a - ko jen - de - a guz -

tiz da-go tris - te, zeu - ek, do-nos-ti-

a-rrak, a - le-gra zai-tez - te.

Lan-gi-le o - ke-rra da i-lun-pe-an joa-

ten, ar-gi-a-ren fal-ta - rik ez -

tau - ka - gu aur - ten.

Getariako jendea
gutziz dago triste,
zeuek, donostiarrak,
alegra zaitezte.
Langile okerra da
ilunpean joaten,
argiaren faltarik
eztaukagu aurten.

Bertso bakar au, bere doiñuarekin, R. M. Azkueren esku-idatzietan agertu da. Bertso-sail bat izango zan. Ondarroan jaso omen zuan, baiña noren aotik ez du esaten. Ez degu uste iñon argitaratu zuanik.

(1890)

«Asaiarako puntan...»

A - si - a - ra - ko — pun - tan

San - ta Ka - ta - li - na, Le - kei - ti - o -

ko - a zan, Ge - ta - ri - an fi - na.

Bost le - gu - a bi - de - an ain — zan des -

ber - di - na e - zin so - se - ga - tu zan

gi - zon o - ien gri - na.

Asaiarako puntan
Santa Katalina,
Lekeitiokoa zan
Getarian fina;
bost legua bidean,
ain zan desberdina,
ezin sosegatu zan
gizon oien grina.

Bertso bakar au –au ere bertso-sailla izango zan–, eta bere doiñua, R. M. Azkueren esku-idatzietan agertu dira. Lekeition jaso omen zuan, Krisostoma Bengoetxearen aotik. Ez degu uste iñon argitaratu zuanik.

Lekeitiotik Getarira bitarteko estropada 1890 urtean jokatu zan. Ordukoa izango degu, beraz, bertso au.

«Biba Ondarrabiyako...»

A musical score consisting of six staves of music. The music is written in a single melodic line on a treble clef staff. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 6/8. The melody is characterized by eighth and sixteenth notes, often beamed together, and dotted rhythms. The piece concludes with a double bar line at the end of the sixth staff.

Biba Ondarrabiyako
arraunlari onak,
Oiartzunen ere oraiñ
badaude gizonak,
deabru txikiyan mende
jarriyak daudenak,
barkua laister aski
eramain dutenak.

Bertso bakar au, bere doiñuarekin, Errenteriko Juan Zabaleta bertsolaria
zanaren esku-idatzietan agertu da. Bertso-sail bat izango zan au ere, ziur aski.

(1891)

Bertso Berriak

1

Estropara bat premiokua
jokatu da Donostian,
jendia franko begira dagola,
Agor-illaren zortzian,
Kiriko patroï, Pepe aurretik,
biyak mariñell-jantzian;
bertso berriak jartzera nua
jakin dezaten Frantzian.

2

Lendabizikua bi txalupetan
Donostiako gaztiak,
aien pelia bukatu arte
egondu ziran bestiak;
jendia asko kontsolatu du
gutarrak irabaztiak,
erri ontako semien amak
eztaude atso tristiak.

3

Batek gogotik korritu zuben,
ia ark aña bestiak,
zein ez giñuen kontsolatuko
aik orrela ikustiak?
Ogei ta zortzi gizon ondradu
amari asko kostiak,
oiek dirade Donostiako
Jose-Maritar gaztiak.

4

Gazte jendia ala jokutzen
zuten denboran ikusi,
Kiriko eta bere lagunak
korajez ziraden asi;
arraun aundi bat firme arturik
Pepe jarri zan lenbizi,
esaten zuben: «Ia, mutillak,
nere juegua ikasi!».

5

Kirikok zorrotz esan zioten:
«Jaunak, preparatzen asi;
Getariako gizon oriek
bear ditugu ikusi.
Azkar gelditzen baldin bagera
emango degu itxusi,
diru askoko premiyua da,
ez degu galtzerik merezi».

6

Getariako patroia ere
etzan aldrebes mintzatu:
«Ea, mutillak, denbora da-ta
oraintxen ondo pentsatu
itxasuari kontra egiñez
arraunak nola dantzatu,
Donostiako premio ori
al balegi alkantzatu».

7
Esan bezela martxatu dira
bi treñeruak batian,
kuasik bentajan Getariarrak
bandera ikutu artian;
jendia franko baziyon begira
bazar guziak betian,
aien dirubak gelditu dira
Donostiyako partian.

8
Buelta emanda Donostiarrak
aurretik ziraden jarri:
«Ea, mutillak, bentajan gaituk!
–esan zioten alkarri–.
Lenago ere bazekiagu
beste oinbesteren berri».
Aien orduko konsueluak!
Etziran triste etorri.

9
Donostiyako kaballeruak
ikustera juan dia,
gañera berriz eztakit zenbat
Madrid aldeko jendia;
biar bezela kunplitzekotan
estroparako legia,
Donostiarrak dirade maisu,
artu leizteke fedia.

10
Juan dan urtian Ondarroatik
ziran persegiantiak,
egun batian egin zituzten
aiekiko pakiak;
ta aurten berriz Frantziatikan
arronka asko botiak,
obraz ez dira iristen baño
mingañez balientiak.

11
Frantzi aldeko gizon indartsu
bizkor intelijentiak,
zuen aldian Donostiarrak
daude langille fuertiak;
aien itestan errenditzeko (*sic*)
ez gerade inozentiak,
len egindako zitalkeriyaz
gaude bastante betiak.

12
Orra amabi bertso berri ta
bost zentimuan papera,
Frantzian diran bizkorrenairi
jarri zaiote aukera:
diruba berdin depositatu,
nai dutenian atera,
Donostiyatik deitzen ditugu
gizonez gizonetara.

Bertso-papera, *Imprenta de Baroja, Constitución 2* moldiztegian argitara emana.

Gaizki zeudelakoan, zuzendu egin ditugu zenbait lerro. Paperak onela dio: 2/3: ain pelia bukatu arte; 5/3: Getariako gizon oiek; 6/7: Donostiako premia ori; 9/7: Donostiarrak diraden maisu; 11/7: lan egindako zitalkeriya; 12/4: jarri zaiote aukeran.

Urtea ez da esaten. Baiña ori somatu aal izateko bide batzuk badira: 1/4: estropada ori «Agor-illaren zortzian» jokatu dala; 1/5: Donostiarren patroia Kiriko dala: «Kiriko patroia»; 2/1-2 eta 3/5-8: leenengo txandan bi treñeru jo-

katu dirala, eta bietan donostiar gazteak; 5/3-4: donostiarren kontrarioa Getaria dala: «Getariako gizon oriek». Ortaz gaiñera, Donostiak irabazi duala; eta 10/1-2: aurreko urtean Ondarroaren aurka jokatua zala: «Juan dan urtian Ondarroatik ziran persegiantiak».

Eta oiek danak 1891-garren urteko estropadan gertatu ziran.

Argia astekarian, 1926-IX-12-an, onela esaten da estropada oni buruz:

«1891, Irailla 8; Bi taldetan, lengo urteko erara. Lenengoan *Maria Cristina* ta *Julio*, biak donostiarrak; eta bigarrenean Donostia ta Getariak jokaturik. Bi estropadak batera jota:

1'g.: *Orio*, Kiriko, Donostia: 21' 34".

2'g.: *Elkano*, Balenziaga. Getaria: 22' 03".

3'g.: *Maria Cristina*, Jauregi, Donostia: 22' 49".

4'g.: *Julio*, Arizmendi, Donostia: 23' 15".«

* * *

«Estropada bat premiokua» esaten du leenengo bertsoak. Bear-bearreko bereizketa da ori. Aurreko urtekoa, izan ere, desafioko estropada izan zan, Ondarroa eta Donostiaren artean. Onako au, berriz, premiokoa, Donostiako Udalak sari batzuk jarri eta antolatuta.

(1892)

Ondarroko arrantzaleai

1

Orra zoramen, negar,
denak isildurik,
gaberditikan gora
ginjuazelarik,
jira bat eman nuen
or kaie zarretik,
etzan ezer entzuten,
etzan бага otsik,
a!... itxasua bera
zegon lotsaturik.

2

Leio tarte batetik
kandela piztua
nabaitu nuen; gela
zan guztiz estua,
ta barrendik zetorren
antsi zizpurua,
aurtxo inozentien
algaraz nastua,
biyotzik gogorrena
erdibitzekua!

3

«Itzali argiya, ama!
Ez dator aitatxo!
Ama, ez negar egiñ,
guk asko maiteko».
T'amak zion doi-doia:
«Egiñ lo, egiñ lo!».
Eroturik bezela
esanikan gero:
«Jauna, ez ditezela
esnatu geiago!».

3

Ta urrengo goizian...
eta urrenguan...
onelako tristura
esnatzerakuan!
Ta zer suerte beltza
famili gaxuan,
arkituko ezpalitz
gaur gure onduan
askoren malko-zazpi
Donostiakuan!

5

Luis Karril ta lagunak,
ez adiorikan,
zuen itzal maitia
juan zan emendikan;
baña... o umezurtzak,
seaskatxoetan
etzaizute faltako
zuen egunetan
aitaren ordeko bat
donostiarretan.

6

Boga, donostiarrak,
alderatzen gera!
Boga, ondarroar ta
guztiok batera
zeruko estropara
irabazitsera!
Noizpait Karril ta bere
mutillen antzera
Jaunaren eskuetan
animak jartzera!

Bertxo auek *La Voz de Guipúzcoa* egunkarian agertu ziran, 1892-X-28-an.

Izenburuaren gainean argibide auek ematen dira:

«Poesía vascongada leída anoche por su autor en el festival verificado en el Gran Casino en favor de los náufragos de la galerna de 18 octubre 1892».

Bertsoen ondotik, berriz, onela adierazten du:

«Boga karidadian! Aurrera!... Aurrera!».

Eta egillearen firma ere bai:

Antonio Arzak.

Antonio Arzak Alberdi, alegia, euskal idazlea, 1855-ean jaio eta 1904-an illa.

Estropada-bertsoak ez dira berez. Baiña estropada-kutsua dakarte, 1890-koa oroitarazi eta ondarroatarak, donostiarrak eta auen patroï Luis Karril aita-tzen dituzten ezker.

(1898)

Bertso Berriak

Ondarroako arrantzale batek jarriak

1
Bertso berriak paratutzeko
artu det pentsamentua,
esan bear det nola izan dan
estroparako tratua;
laguntasuna eskatzen dizut,
Ama Antiguakua,
zuzen da garbi esplikatzekeo
ortxen pasatutakua.

2
Gure txalupa azkarra dala
esaten omen dir'asi,
pruebak onera ematen bada
gaituztenian ikusi;
konstrutore bat kaia gañian
esanaz omen zan asi:
«Treñeru ori ezta izango
Kontxa onetan nagusi».

3
Lendabiziko illaren lauan
giñan jokaturzen asi,
estropararik jokaturzen guk
or ezkenduan ikusi;
esaten zuten kostautik laister
juango zirala igesi,
baña Kontxa ortan ikusi degu
zeiñ izandu dan nagusi.

4
Esaten zuten illaren lauan
ateraturzen duanak
berriz zortzian irabazitzen
izango ditula lanak;
milla pezeta eta bandera
arapatzen dituanak,
merezi ditu Probintziako
eta Bizkaiako famak.

5
Urte batian Donosti ortan
paratu dute bandera,
orregatikan pentsatu degu
etorritzia orrera;
onoreko letra eder batzuk
jarrita dauzka erdera,
Kofradiako Benta etxian
gordeta daukagu bera.

6
Gure mutillak artzen zioten
arraunai ondo tamaña,
zeregatikan gertatu zaigun
oso kuadrilla biguña;
arraunlariak bizkorrak eta
patroia berriz txit fiña,
bestela nola eiñgo genduan
guk egin degun azaña?

7
Gure patroiak arraunket'ona
zigunian guri ikusi,
korajez laister ujuka guri
atzetik zitzaigun asi:
«Kontxa onetan gaurkuan zuek
izango zerate nagusi;
orla boatzen egun gutxian
nola dezute ikasi?».

8
Santa Klarara allegatuta
deitu zigun espazio:
«Mutil maitiak, zuekin beti
izaten nitzan ni fio».
Txapela eskuan artuta berak
koraje batekin dio:
«Auxen naikua dezute eta
ez batere egiñ geio».

9
Banderan buelta eman da gero
brankaz giñanian jarri,
parrez atzetik asi zitzaigun
beiratuaz mutillari;
esaten zigun arraunketa oiek
artuagatikan sarri:
«Zubena da ta nasai boatu,
ez kasorik eiñ iñori».

10
Lenbizikuan zazpiregun da
gero bandera ta milla,
animaturik etorri giñan
ara pezeta oien billa;
kobardituta etziran egon
Manuel eta kuadrilla,
esaten dute bota dirala
saliran amaika milla.

11
Ogei eta bat minutu eta
sei segundo errekorrian,
alaxen oiek markatu dute
juzgauan eta errian;
tranparik gabe egin degu guk
egun argiren erdian,
alare sano gelditu gera,
miñik eztegu gerrian.

12
Irabazita genduztenian
banderarekin ikusi,
Donostiako andre batzuek
burlaka ziraden asi.
Ze uste zuten: juango giñala
kanpora andik igesi?
Amak semiak badituena
orain dezute ikusi.

13
Gizonezkorik guretzako or
etzaigu gaizki portatu,
bandera ori irabazia
egiñagatik gertatu;
atso zar batek erretrato bat
bentanan zuan paratu,
ondra obia izango zuan
ez baldin balu agertu.

14
Arrokeririk bertso abetan
ez det batere botatu,
bata bezela bestiak ere
danok giñaden saiatu;
illan laukuan eta zortzian
biak zaizkigun gertatu,
Manuel eta bere kuadrilla
ondo egin da portatu.

Amabost bertso jarri ditugu
tokatutzen dan legian,
errematia eman nai diot
adiskiretasun onian;
patroia sano gelditu zaigu
kuadrillarekin batian,
akaso buelta egingo degu
beste urteren batian.

Bertso-papera, *Imprenta de Pedro Orúe*.- Eibar moldiztegian argitara emana.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten bertsoak nundik jaso dituan.

Egillea nor izan zan ez dakigu; izenburuak diona bakarrik: Ondarroako arrantzale bat zala. Eta, bertsoetan ikusten danez, bera ere arraunlarietako bat zala ematen du.

Urtea ere ez da esaten. Baiña ori somatzeko bidea aurkitu degu: 4 eta 14-garren bertsoak diotenez, estropadak illaren 4-an eta 8-an jokatu ziran; ondarrutarren patroia Manuel zeritzan, Manuel Beitia alegia. Oiek guziak 1898 urtean gertatu ziran, eta orduko bertsoak izango dira auk.

Urte artan zazpi treñeruk neurtu ziran: *Flora*, Ondarroakoa; *Ramón y Saturnina*, Pasai San Pedrokoa; *San Antonio*, Getariakoa; eta Donostitik lau: *Agueda*, *Santa Ana*, *N. S. de la Paz* eta *Esperanza*.

Bigarren egunean, onorezko estropadan, Ondarroa eta Donostiako *Agueda* jokatu ziran.

Bi zuzenketa egin ditugu. Bertso-paperak onela dio: 12/2: banderaquin icusi; 14/1: Arroqueriric bertsoa bertan.

(1900)

Getaritarren eta Pasaiako San Pedrotarren estropadako bertsoak

---

- 1
Jesu Kristoren urtietatik
asi gaitezen aurrena,
aurtengu au da millaz gañera
bederatzireungarrena;
egun aundiyau emezortziyan
Azaroko illarena,
Pasaiatarrak San Pedrokuak
kontra Getaritarrena,
estropada bat jokatu degu
ikusi oi dian onena.
- 2
Nola izaten baidiran iñoiz
premiyuak Donostiyan,
au ere ala markatzen zuten
Agor-illaren zortziyan;
etorritzeko libre zeguan
nai zana kosta guziyan,
ta sei treñero juntatu giñan
danok playaren erdiyan,
gu ez bestiak itxura zanez
etzeuden gogo aundiyau.
- 3
Prestaturikan bi Pasaiatik,
iru Donostiyatikan,
eta gu berriz bakarra juan
giñan Getariyatikan;
nunbait aieri ez suertatu
gustoko banderarikan,
ezagun zuten etzeukatela
jokatzeko gogorikan,
ondorenian argatik jaso
etzuten premiyorikan.
- 4
Konforme giñan agindutzian
erasotzeko lanari,
obeditubak ango Juradu
edo agintariyari;
graziya askok egiñ oi diyo
umil portatzen danari,
ondorenian gure artian
bazan pezeta ubari,
bosteun eta berrogeitamar
eman zizkiguten guri.
- 5
Donostiyako muelle gañian
itzegin zuban onela,
zarauztarra zan indiano bat,
etzeukan mingaiñ motela;
esaten zigun San Pedrotarrak
jokatutzeko zeudela;
gure erritarrak errespuesta
eman ziyoten berela:
baldin bestiak ortan badira
aiek konforme daudela.
- 6
Zerraturikan zegon jokuba
ta andik bost egunera
uste ez genduben notiziya bat
allegatu zan onera:
lenago ziran kondiziyuak
mudatutzeko osterá,
eskatu zuten biar zutela
lantxa biyetan aukera,
baña azkenian *león-castillo*
botata prestatu gera.

7
Zer gauza ederra duben gizonak
au da gure iritziyan:
projimuaren arrazoi txarrak
artzia pazientziyan;
ta nun-nai bezin leku ederrak
badirade Probintziyan,
esperantza ortan ezker a egon
biyok denbora gutxiyan,
baita azkenian jokatu biar
izandu degu Frantziyan.

8
Baionatikan Biarritz tarte
asi-lekuba genduban,
bandera berriz San Juan de Luzko
bokan jarriya zeguan;
gizon artako askok diyonez
or nunbait iru leguan,
irurogei ta amar minutuz
guk arrapatu genduban,
San Pedrotarrak biz atzerago
iritxi ziran orduban.

9
Seta txarrian bizi giñaden
biyok aspaldiya guziñ,
txit kondiziyo formaletara
alare giñaden etzin;
mundu onetan lan ortarako
ezta izaten edozeiñ,
eta gu berriz iritxi giñan
fresko abiyatu bezin,
San Pedrotarrak saiatzen ziran
baña arrapatu eziñ.

10
Joku oietan erortzen dira
gastu ikaragarriyak,
bañan iñoren laguntza gabe
giñan andik etorriyak;
aparte ziran indianuak,
baitare pelotariyak,
Sanchez jaun orrek kontatu arren
bagindubela premiyak,
dana guziyak nozitu ditu
Getariyako erriyak.

11
San Juan de Luzko alkate jauna,
bedorri milla graziya,
bai eta ere onratzen degu
dadukan jende guztiya;
erri orretan egiñ digute
makiña bat nobleziya,
alabatziya desio degu
zeren duten mereziya,
izan zatela osasuna ta
urte askoko biziya.

12
Beñere etzaigu gustatu izandu
—egi justuba da ori—
kulparik gabe bajeza aundirik
ematerikan iñori;
merezi aña oraingo ontan
ezterizkiyot askori,
bañan alare biktorioso
irtena dago Getari,
ai!, laja beti arrazoia ta
indarra dadukanari.

Bertso-papera, *Imp. de San Antonio, Olalquiaga y Borne.* - Vergara mol-
diztegia argitara emana.

Bertsoetatik ageri danez, naiko estropada berezia izan zan onako au. Be-
raren berri *La Voz de Guipúzcoa* egunkariak ematen digu, 1900-IX-8-an:

«A las cuatro y media de la tarde se jugará una regata de traineras de fuera de San Sebastián, y a las cinco otra de traineras de San Sebastián.

En ambas habrá tres premios de 550, 350 y 200 pesetas respectivamente.

Para ésta última se han inscrito las siguientes traineras:

Virgen del Mar, patrón Tiburcio Eguigur, distintivo bandera blanca.

Joshepa Antoni, patrón Miguel Jarga, distintivo bandera azul.

A la Ventura, patrón Francisco Siloa, distintivo bandera amarilla.

Para la primera se han inscrito estas embarcaciones:

El Ángel de la Guarda, de Guetaria, patrón Domingo Cobeña, distintivo bandera encarnada.

San Francisco de Asís, de Pasajes de San Pedro, patrón Lucas Iturralde, distintivo bandera verde.

Lersundi, de Pasajes, de San Pedro, patrón Vicente Sarria, distintivo morado».

* * *

Biaramonean, berriz, Agorraren 9-an, onela zion:

«...tampoco presenciaron las regatas las muchas personas que con este objeto se trasladaron desde los pueblos vecinos a esta localidad.

La culpa de ello corresponde, hay que decirlo con franqueza, a los marinos de San Sebastián y Pasajes de San Pedro.

Las regatas eran dos. En la primera podían tomar parte las tripulaciones de todos los puertos, excepción del de San Sebastián. La segunda se reservaba a los marinos de esta localidad.

En ambas se habían señalado premios de 550, 350 y 200 pesetas. Mas para que estos se distribuyeran, necesario era que en cada regata luchasen cuatro embarcaciones cuando menos.

No se inscribieron en cada una de ellas más que tres traineras, y en vista de eso dispuso el jurado que no se distribuyeran más que dos premios.

Protestaron injustamente los tripulantes de las embarcaciones preparadas para el regateo, hubo necesidad de detener a algunos que se expresaron en forma bastante violenta, y el resultado fue que se suspendieron las regatas.

El público, que permaneció más de dos horas en el muelle, se retiró de dicho punto lamentando que por intemperancias verdaderamente sensibles se viera privado de presenciar uno de sus espectáculos más favoritos».

* * *

Ondoren, bertsoetan ere garbi ikusten denez, alkar desafiatu egin zuten Pasai San Pedroko eta Getariak. Estropada ori itxas barrenean, baiña Gipuzkoako uretan, jokatu nai zuten. Emengo agintariak, ordea, etzuten ortarako baime-nik eman. Ala, mugaz beste aldera joan ziran, eta an jokatu, Biarritzik Donibane-Lohizuneraíño.

Onela dio *La Voz de Guipúzcoa* egunkariak 1900-XI-19-an:

«Por fin, nunca más justificado que hoy el empleo de estas dos palabras, se pudo celebrar ayer la anunciada regata de desafío entre los remeros de Pasajes de San Pedro y Guetaria.

Por la mañana se observó que el mar había mejorado mucho, y el jurado de la lucha, de acuerdo con los contendientes, dispuso que, de continuar mejorando el tiempo, se jugase la regata a las tres de la tarde.

A la una embarcaron los remeros de Guetaria en la trainera llamada Angel de la Guarda, y los de Pasajes de San Pedro en la titulada Patriarca San José.

Momentos después, ambas embarcaciones salieron con dirección a Biarritz, donde estaban colocadas las balizas de salida, remolcadas por un vapor.

A las tres de la tarde se hizo la señal convenida, y al mismo tiempo arrancaron las dos traineras con una velocidad terrible.

Al poco tiempo, los que presenciaron la partida y los que en embarcaciones seguían a los luchadores, vieron que los de Guetaria sacaban una pequeña ventaja a los de Pasajes de San Pedro.

Aquellos lograron aumentarla a medida que iban salvando el trayecto determinado, que era, como es sabido, de nueve millas, y llegaron bastante frescos a la meta, situada en San Juan de Luz, a las cuatro y diez de la tarde, invirtiendo, por tanto, en el recorrido setenta minutos.

Los de Pasajes llegaron 67 segundos más tarde, algo fatigados.

Los victoriosos se trasladaron en seguida a un vapor y se trasladaron a Guetaria; los vencidos entraron en San Juan de Luz.

En San Sebastián se recibió al mediar la tarde un telegrama anunciando que había empezado a jugarse la regata.

La noticia circuló rápidamente y en seguida se formó un numeroso grupo en Telégrafos, que esperaba detalles de la lucha y del resultado.

Al ser éste conocido, el desencanto puede decirse que fue general, pues aquí estaba la mayoría en favor de los de Pasajes.

Por la noche regresaron muchos de los que presenciaron la regata, los cuales elogiaban las muestras de vigor y energía dadas por los remeros de los citados puertos.

Regresaron también los jurados, y los que de estos representaban a los marinos de Guetaria traían un certificado de las autoridades de San Juan de Luz, declarando que el triunfo había sido de los guetarianos.

Aquellos presentaron el certificado a don José Francisco Irastorza, depositario de la cantidad jugada, quien quiso entregarla inmediatamente.

Pero los jurados de Guetaria no quisieron admitirla por haberles dicho sus representados que el miércoles se trasladarán a esta localidad para retirar la suma y arreglar algunos asuntos relacionados con la regata por ellos ayer ganada».

(1902)

Bilbaoko estroparetako kantak

1902-garren urtean

Jose Manuel Imaz-ek jarriak

1

Kontrario asko ikusi arren
ez dira bate sustatu,
ondarruatarren asieria
danai zaiote gustatu;
aurretik asi ziran txalupai
kostautikan pasatu,
mutil abillak ikusi ziran,
etziran asko nekatu.

2

Oriotarrak etorri ziran
irabazteko ustian,
pentsatu zuen arraunlaririk
ez zeguala Bizkaian;
panparroi onek ebilli ziran
sosegau eziñik kaian,
marka polita egin dute oso
Portugaleteko plaian.

3

Ondarrutarrak egiñak dira
izugarrizko markia,
arriturikan gelditua zan
begira zegon jentia;
uran gañian orrenbestian
arraunian korritzia,
beste gauzarik ez da suertatu:
indarraren bentajia.

4

Bermeotarrak arrazoiakin
saiatu dira gogotik,
sokakin lotu erramoa eta
buelta emanak lepotik;
oriek ola probatu dira
ez dakit bada zergaitik,
modu orretako sistimarikan
ez da ikusi oraindik.

5

Errege jauna Alfonso XIII
baporetikan begira,
ikusi zuen nolakoa zan
txalopa orren salida;
aldameneko ministruari
galdetu zion segira
aber oriek nungoak ziran.
«Oiek ondarrutarrak dira».

6

Bermeotarrak asi ziran
edozer gauza esaten,
alaxe ere aiengaitikan
ez zan iñor ikaratzan;
lendabiziko tiruarekin
emango digu aditzen:
atxekiarik ez degu biar,
asi arraunak dantzatzen.

7

Zazpigarren bertsoarekin
akabatutzera, jaunak,
beste gauza asko pasatuarren
ezin esplikatu danak;
mundu guztiak emango ditu
merezi dituzten famak,
ajola gabe uju egin zazu:
Biba Ondarroatarrak!

Jose Manuel Imaz, Ondarroa

Bertso auk, *Ondarru'ko kantak* (Zarautz, Itxaropena, 1964) liburutik ar-
tuak ditugu.

Izenburuak nongo estropadak, zein urtetakoak eta nork jarritako bertsoak
diran esaten digu.

Lau zuzenketa egin ditugu. *Ondarru'ko kantak* liburu ortan, onela daude
lerro auk: 2/4: ezuala Bizkaian; 3/7: beste gauzarik ez da suerta; 4/5: oiek ola
probatu dira; 5/7: aber oiek nungoak ziran.

Rafael Agirre Franco-k, bere *Juegos y deportes vascos* liburuan (Donos-
tia, 1971), onela esaten digu:

«1902. *El 7 de setiembre visita de nuevo Bilbao la familia real, organi-
zándose unas regatas de traineras cuyo primer premio y bandera fue para On-
dárroa, tripulación patrocinada por Manuel Beitia*».

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Bertsoak nundik dituan
ez du esaten.

(1902)

Bilbaoko estropadari

1
Milla bederatzi eunerekin
gañera beste bi urte,
Kristo mundura jaio zanetik
asi ta oraiñ bitarte;
Bizkaiatikan Gipuzkoara
egonagatik aparte,
pentsatzen etzan itzegiteko
bidia jarri digute.

2
Ondarruatik etorri dira
Oriora abisoak,
ori erozeñek pentsa lezake
ez dirala prezisoak;
oso kontentu omen dabilta
ango agure ta atsoak,
dana arrotu baña lenago
jarri biaizket bertsoak.

3
Estropara bat premiyokoa
Bilbaon izan zan meriyo,
Ondarruako kuadrilla ori
ez dago oso seriyo;
lenago altu etziran baño
oraiñ omen dira iyo,
bañon zertako esan tranpiyan
ibilli dala Oriyo?

4
Bilbaotikan gure billa zan
jaun bat etorri propiyo,
lenago ere franko azaña
egiñak genden meriyo;
jornalagatik izandu gera,
ez giñan boluntariyo,
biar bezela itzegin, jaunak
gezurrak ezta baliyo.

5
Nola Oriyon dagon jendia
oso indartsu ta bero,
orregatikan estroparara
mugitzen gera aguro;
eman ziguten mantenua ta
eguneko seiña duro,
gañera kanpo asko ikusi,
kontentu gera entero.

6
Ondarruako pasadizuak
jarri nai ditut kantetan,
asunto ori lastima baita
bukatutzia batetan;
oiek beñere ezin kabitu
tokatutzen dan marketan,
berak txalopa luziagoa
eraman zuten tranpetan.

7

Txalopa ori eraman zuten
punta biyetan moztuta,
zer malezitan ibilli diran
ez gaude oso aztuta;
eman dizkiten kuarto oiekin
dabiltza guztiz poztuta,
bañon ala ere ez dira jarri
biziro aberastuta.

8

Oriotarrak momentu artan
dantzatu zuten arrauna,
lastimaz zuben danetatikan
txaloparikan txarrena;
aiñ zan ariña eta sinplia,
batela zirudiyena,
bañon alare guretzako zan
premiyoa laugarrena.

9

Gure txalopa aieri eman,
berena guri trukatu,
galdetu giñen apustu bat
nai ote zuten jokatu;
etzuen iñork baietzik esan,
ixillik ziran geratu;
oraiñ eztakit orretaraño
zeñekin diran berotu.

10

Beren tranpiko txalopa oiekin
an ziranian ikusi,
Bilbao aldeko jende guztiyak
itzegin ziyen itxusi;
begira zegon publiko dana
fueraka zitzaien asi,
beren tokira joan ditezela
ostera andik igesi.

11

Señalatuak berrogei ta bat
oin jarri zuten luzian,
bañon oriyek ezin kabitu
tokatutzen dan klasian;
beste guztiyak nastutziatik
kasikan ara joan zian,
bañon ez dute millonario
aundirik sartu etxian.

12

Oriorekin zer egiñikan
etzenduten apustuan,
kulparik gabe burla egiñaz
jarri gaitu desgustuan;
Ondarruako kuadrilla ori
ari zaigu pretestuan,
oiek gañako arraunlariyak
badirade Gipuzkuan.

13

Ondoren artan berak ziyoten
nai zutela uniyua,
bañon aguro mudatutzen da
zenbaiten oponiyua;
Gipuzkoaren kontra da beti
gizon oien jeniyyua,
ardotarako gaña etzuten
Bilbaoko premiyyua.

14

Jende guztiyak badaki zer dan
artu duten apustuba,
oriyen boltsa betia aña
izan biar du ustuba;
amazazpi milla errial artu,
sei milla pezta gastuba,
txalopa ortako soziedadia
laister da aberastuba.

15

Azaña ori egin dutela
ez da oiekin atsegin,
guztiyen buru berak daudela
egiten dute otsegin;
seguru uste zuten denboran
zuten len ere utsegin,
obe dezute Gipuzkoari
errespetoan itzezin.

16

Amaseigarren kopla onetan
nijua errematera,
Ondarruako mariñelentzat
orra bertsoak atera;
iñork erosi nai balituzke
saltzeko daukat papera,
arreglatuko gera tratuban,
etorri eramatera.

Gaztelu bertsolaria, Aginaga (1880-1934)

Bertso aukerak Sotero Plazaola apaiz jaunaren eskutik jaso genituan, eskuz idatzita. Iru zuzenketa egin ditugu. Onela zion kuadernoak: 3/2: Bilbaon izan meriyo; 4/4: egiña genden meriyo; 12/5: Ondarruako kuadrilla.

15/6 lerroan, 1890-ko estropada aitutzen da, donostiarrak ondarrutarrak menderatu zituztena. Orduko bertsoak or gorago ditu irakurleak.

Ez da esaten bertsoak norenak diran. Baiña Aginagako Gaztelu bertsolariarenak (1880-1934) dirala ao batez esan ziguten Gaztelu baserri inguruko jaun aukerak: Gazteluren illoba, Aginaga; Pedro Bidasoro, Eguzkitza baserria, Ori; Pello Saikola bertsolaria (Pedro Aranburu), Ori; Martin eta Jose Peña anaiak, Sarobe baserria, Ori; Eta buruz erdizka edo osorik zekizkiten bertsoak eman ere bai, aldaketa aukerak:

1/5: Bizkaiatikan Gipuzkua au; 1/7: pentsatze'etzana itzegiteko; 2/3: jende guziyak badaki ondo; 2/7: danak arrotu baño lenago; 2/8: jartzera nua bertsoak; 4/3: lenago azain aundiyak egin; 4/4: ginduzelako meriyo; 4/5: diruban truka joanak giñan; 9/2: arena guri trukatu; 9/3: galdetu giñun estropada bat; 9/4: ia nai zuten jokatu; 9/5: baietzik etzun iñork esan da; 9/7: orain ez dakit oinbesteraño; 9/8: zertako diran arrotu; 10/1: Beren tranpiko txalopa orrekin; 10/2: ziradenian ikusi; 10/7: berriz etxera joan zitezela; 10/8: andik osteria igesi; 13/1: Lenago berak esan ziguten; 13/2: bear zala uniyua; 13/3: aguro asko mudatutzen da; 14/5: amazapi milla errial premiyua; 15/1: Ondarruako kuadrilla onekin; 15/2: eztago oso atsegin; 15/5: garai onena zuten denbora; 15/6: lenago zuten utsegin; 16/1: Amaseigarren kopla onekin; 16/7: tratuban arreglatuko gera.

Gaztelu bertsolaria, Auspoa 61, 1966.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Izan duan iturria esaten du aldi ontan: *Imprenta de Martín, Mena y Cía*. Bertso-papera esku artean izan zuan, beraz. Baiña bertsoak Sorero Plazaolaren esku-idatziak bezelaxe ditu. Onak, beraz, bertso-paperrari kopiatu zion.

Bertsoak Gaztelurenak dirala esaten du A. Zubikaraik. Baiña ez ori nundik eta nola jakin duan, bertsoak olakorik esaten ez duten ezkerok.

(1902)

Bilbaoko estropadako kantak 1902-garren urtean

1

Premio onak dira aurten Bilbon jarri,
beti abiso zeuren ondarrutarrari.
Guri bezela beste bizkaitar danari,
izugarria dala bandera eder ori.

2

Santurtze, Elantxobe, Zierbanakuak,
Armintza ta Bermeo ta Oriokuak;
baita ere baziran Desiertokuak,
baña bitorioso Ondarroakuak.

3

Armintza ta Bermeo lelengo salida,
Ondarrutarra listo atzetik jarri da.
Bi minutu bentajan asiak ei dira,
Manuel banderara lelengo etorri da.

4

Trenian legorretik ziraren etorri:
«Guk irabaziko'gu!» esanez alkarri.
Mingañez planta asko, gitxi arraunlari,
eziñ segi zioten Ondarruatarrari.

5

Manuel Beitia, zu zera mutilla,
irabazi dituzuz zuk iru batalla.
Animoz juaten zera banderaren billa,
saiatu zera lasai kontrario billa.

6

Bizkaitar utsak ziran anuntziatuak,
bakarrik izateko estropadakuak.
Baña tranpa etorri dira Oriokuak,
ondra onian ez dira oiek geldituak.

7

Gure aurretikan zan Bermeotarra,
ikusiaz geroztik egin zuan farra.
Lepotik arraunera zeukan soka zarra,
ez dituzte atera, o, sistema txarra.

8

Milla pezeta eta gañera bandera,
lenbizikoarentzat jarria zutena.
Bigarrena etzan milla eta biak atera,
irugarrena ere zuzen markatzia.

9

Manuel Beitia ta Anjel da bestia,
irugarren patroia da Bruno gaztia.
Jentia alegratu da oiek ikustia,
Bilbaon altxa dezute zuek onoria.

10

Amaike treñeru giñan Bilbaon juntatu,
portu bat Bizkaitikan egin zan faltatu.
Entsaioan asi ta gero erretiratu,
ez dakigu gizon oiei zer zaion pasatu.

Bertso-sail au ere, aurrekoa bezela, Bilboko 1902-ko estropadari jarria da. Bertso auek *Ondarru'ko kantak* (Zarautz, 1964) liburutik ditugu. Berak nundik dituan ez du esaten.

Estropada oni buruz onela dio Rafael Agirre Franco-k bere *Juegos y deportes vascos* liburuan:

«El 7 de setiembre visita de nuevo Bilbao la familia real, organizándose unas regatas de traineras, cuyo primer premio y bandera fue para Ondárroa, tripulación patrocinada por Manuel Beitia».

Azken bertsoak Bizkaitikan portu bat faltatu dala esaten du. Bat baiño geiago geldituko ziran, noski, Bilbora treñerurik bialdu gabe. Baiña eztenkada ori Lekeitioarentzat dala esango genduke; auzo-erriarentzat, alegia.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek *Ondarru'ko kantak* (Zarautz, 1974) liburuak bezelaxe bertso guziak. Ez du esaten berak nundik eskuratu dituan.

A. Zubikarai onek, bere liburu ortan, baiña beste orrialde batean, bost bertso ditu 1902-ko estropada orri buruz. Bertso oietako iru, orain baiño leen eskeiñi ditugu irakurleari. Berriak bi bakarrik ditu. Onako auek:

Biba Manuel Beitia ta beraren kuadrilla,
laster ikusiko'gu treñero abilla;
txikia izan arren izan leike abilla,
etzion ikututzen arraunekin gilla.

Kornetaren soñua genduen salida,
makiñatxo bat jende zegoen begira;
arraunari gogotik egiñikan tira,
Florak eraman zuen alango salida.

Bertso auetan leenengoak bigarren lerroa falta du Zubikarairen liburuan. Ondarroako Jose Mari Etxabururen esku-idatzi batean aurkitu degu, poto egi-ten bada ere.

(1902)

Estropada

1
Zer jendiaren diferentziya
zegona lengo jayian
estropadari begira Kontxan,
Gazteluban ta kayian!
Kanpotik ere iñor gutxi ta
ontziyak eskax playian,
odoi illunak ziruritela
festa ukatu nayian!

2
Moda berriko ontziya oiekiñ
dabiltz alfer-alferrikan,
ez dute emen aztu-aziko
lengo estropada zarrikan.
Nork sortu treñerua dan baño
gauza ederragorikan,
xegara utsaz uzten baditu
guztiyak arriturikan?

3
Ango amalau lagunen otsa,
ango arraunen dardarra!
Luma bezela treñerua ta
ertzak zabaltzen afarra;
jendiak pozez *ifi-aufaka*,
ojuba eta diarra,
nola burutik iñori kendu
orlako festa gallarra?

4
Yoletan askoz gutxiyago da
kabitutzen dan jendia,
gañera aiekiñ konparatzeko
nun da abillidadia?
Arraunkalari bat bada arotza,
zapaterua bestia,
eta orrela milla ofiziyo
klasetan dena nastia.

5
Ez; arrantzalia beti izango da
arraunkalari trebia,
lanteri klase oietarako
iñon parerik gabia;
orreatikan festa eder ori
berritzia da obia,
batzuben gustoz ez bota aztutzat
zapuztutako kabia.

6
Orrela gorde biar al degu
Luis Karril-en oroitza?
Zer esango luke obitik
orañ altxako balitza?
Ez da orrela ondatu biar
gallanez daukan egintza,
eta Donostiyari ekarri ziyon
Kosta Kantauriko giltza!

7

Erri guztiyak saia biar du
fest au osteria indartzen,
iñor ez da ari *yola* jokuba
kentzeko emen aitortzen;
baña Uriyari nola zaizkiyon
gauz oiek biyak gustatzen,
ez asi orla Euskal Erriko
oitura onak trukutzen.

Jose Ganboa, Donostia

El Correo de Guipúzcoa, 1902-IX-10.

Euskal-Erria, 1902-II.

Itxura danez, estropadak berritu nai izan zituzten urte artan Donostian: trañeruak baztertu eta *yolak* jarri. Baiña aldaketa ori etzan jendearen gustokoa izan; eta, ikusiko degunez, etzuan iraun.

(1903)

Estropadak

Joakiñ Frantzisko Zubiaurre,

Kiriko patroiar

1
Oinbeste famaz goititu diran
estropada on gallarrak,
pozgamengarriz gera ostera
aurten ikusi biarrak;
treñeruetan dijuazela
arraunkalari azkarrak,
txuritasunez sakabanatzen
itxas bagaren afarrak.

2
Zu ikusteko emen desioz
jakiñ guztiyak daudela,
jende trebia artuta lendik
ibiltzen ziñan bezela;
batasuneko arraun golpian
xamur daramazutela,
perlatxuaren antzeko ontziya
uxua diruriyela.

3
Alferrik ekarriko dituzte
nai dan modak Donostira,
kostatarraren arraun jokubak
sekula aztuko ez dira;
obe litzake danorentzako
sarri egingo balira,
kanpotik al dan jende geiena
karriatzeko errira.

4
Eriyotz triste mintzagariyak
eraman baitu aurrena
arraun joku trebeeretan
zegon parejik onena:
Karril aundiya lendabiziko,
Pepe azkarra urrena,
orain, Kiriko, gelditzen zera
bakarrik lagun aiena.

5
Antziñetako denboretatik
geren aitonak jarriyak,
ez ditezela izandu oraiñ
nolanai galeraziyak;
zu buru eta bestek lagundu
saiatu gogoz guztiyak,
estropada oiek maiz egin ditzan
Donostiyako uriyak.

6
Festa gallen au ikusitzeko
antsiya dauka jendiak,
pozez saiutzen ortxen elkarren
espaz zar eta gaztiak.
Zer arrigarri ematen duben
Kontxan pillaka jartziak,
treñeruakin kosta guztiko
arraunkalari nobliak!

Jose Ganboa

El Correo de Guipúzcoa, 1903-IX-8.

(1910)

Bakarra bikotearen aurkako estropada

1
Bertso batzuek ateratzeko,
jaunak, izan det asmua,
orain baño leenagotikan
artua neukan planua;
batzuentzako poztasuna da,
bestientzako damua;
tokatzen ez dan arrazoyikan
publikatzera ez nua,
gure Jainkuak eman deidala
entendimentu sanua.

2
Gauzak pasatu diran bezela,
kristauak, nai ditut konta;
arraunian asi ziraden
beatzi t'erdियak jota;
ango jendien burlak orduan
brankan gañera iyota,
esanaz: «Eman akiyozute
erremolkeko txikota,
oiek emendik Donostiyara
ez dituk iritxiko ta».

3
Oiek ez-ezik bestiak ere
oituak burla egiten,
bañan ez dakit pertsonarikan
errespetatzen dakiten;
bañan orrela oinperatzia
zer pena ematen duten,
etzuten asko pentsatzen baño
inbentzible ziran irten,
.....
.....

4
Gizon galanta izanagatik
ez da jeniyoiz ustela,
andik onuntza olako markik
etzun egingo bestela;
bañan berriz e bikuarekin
fiyatu ez ditezela,
sei milla eta piko badaude
esaten duten bezela,
gizon bakarra probatutzeko
uste det naikua zala.

1910 urte inguruan ba omen zan Orion izengoitiz *Aundiya* edo *Orioko Aundiya* esaten zioten gizon sendo bikain bat, itxasoan makinista ibiltzen zana, Orion garai artan zan arraunlaririk onena.

Aundiya onek apustua egin zuan Aiete aldeko bi baserritarren kontra, Orioko barratik Donostiraiño, sei milla guzira, arraunketan batelean. Baserritar oiek pasaitar batzuekin prestatu omen ziran.

Estropada asi eta *Aundiya* aurretik jarri zan. Bi minutu baiño geiagoko alde artu zien baserritarrei. Auek indarra bai ugari, baiña trebetasunik ez. Itxura gabeko arraunketan zijoazen.

Orduan, Pasaiko maixu oiek, albotik zijoazen baporetik, oi ugin zieten:

–Motellek, zuzen joatea naikoa dezute! Jarri baporearen ondoan eta segi oni lasai! Baiña zuzen! Zuzen!

Baita ala egin ere baserritarrak, eta alderatzen asi eta bai aurreratu ere oriotarrari. Alde aundiaz irabazi zioten.

Gertaera ontaz bertsoak jarri zituan Donostiako Fermin Imaz bertsolariak. Ez degu papera iñon ere arkitu. Emen eskeintzen ditugun bertsoak bertako mariñel zaarrei –Inazio Aizpuru, Inazio Karril eta abar– zor dizkiegu. Baita eman ditugun argibideak ere.

Era ortan jasotako bertso oiek *Auspoa*-ren 24 zenbakian argitaratu genituan: *Fermin Imaz bertsolaria*, 1963.

Irugarren bertsoan bi lerro falta dira. Utsune ori puntuz bete degu.

Fabian Loidi apaiz jauna zanak bertsoak jarri zizkion Orioko *Aundiyari*, bere *Oriotarrak* pomaren barruan (*Esku-azalak, Colección Olerti.*, 1962). Poema ori liburu onen azken orrialdeetan eskeintzen diogu irakurleari.

(1915)

Estropadak. Egia ote da?

1
Estropadik eztala
udara onetan,
ori kontatzen dute
leku geienetan;
asko gelditu biar
dirade penetan,
ez ikusi biarra
zutik txalupetan
bulla dariyotela
danak erriyertan.

2
Jokatzeko eguna
allegatutzian,
eta siñale danak
jarri ondorian,
beti bazuten zerbait
treña bakoitzian:
batian iskanbilla,
ojuka bestian...
Izugarriyak dira
orrela astian!

3
Noizbait jokatutzeko
prestatzen badira,
altxa ta berriketan
berdiñ asten dira;
ikusi izandu det
aien erretira,
jokatu gabetandik
saltatzen errira,
eta andikan joaten
sagardotegira.

4
Bogalari bikañak
eustian lanari,
badakite altxatzen
onra erriyari.
Eta asarretzian?
Gezurra diruri!
Naiago amor eman
baña len iñori,
biziya kendu... iru
baso sagardori!

5
Garbi aitortu nai det,
gizonak bezela,
oraingo gaztiakin
ari ez naizela;
ez dakit mutill abek
diraden orrela,
baña iduritzen zait
esan litekela
lengo zarraren antza
izango dutela.

6
Treñarekin etortzen
ziran kanpotarrak,
gaitzak ziraden neurtzen
beraren indarrak:
emenguak oju ta
aiek deadarrak,
a zer mutillak danak,
onak edo txarrak,
arraunaz berotzeko
alkarren bizkarrak!

7

Pena artzekua da
añ jende gaztia
treñero apustuban
ez ikusitzia;
batzubek *mar-mar* daude
ori gertatzia,
zeren diran bi festa
eder galatzia,
bat arraunian eta...
ojuka bestia.

Biktoriano Iraola (1841-1919)
Euskal-Esnalea, 1915, Uztailla, 30.

(1915)

Bejon daizutela, donostiarrak

1
Milla bederatzi egun
ta amabost urte,
agorren emeretzian
señaladamente,
aurtengo estropadak
diran mediante,
Donostiko kuadrilla
lasaitu da fuerte,
bigarren premiyua
irabazi dute.

2
Bi Pasaietakuak
Donostiyarekiñ,
Oriyokuak ziran
laugarrenarekiñ,
ta amalauna gizon
txalupa banarekiñ;
trabesak jaso dira
lege onarekiñ,
eztago kontatzerik
galdu dan arekiñ.

3
Sei milla errial zuten
premiyo onenak,
bigarrenak lau milla,
bi milla urrenak,
eta berrogei duro
laugarren zubenak;
alkar artu ezker
orduan zeudenak,
kasturako aiñbeste
bazeukaten denak.

4
Amaikak eta bostian
elkarren parian,
Kontxatik ateriak
denbora berian;
iru milla t'erdi buelta
zeukaten urian,
kolpe alperrik egiñ
eztute birian,
iñor ezta ibilli
galtzeko idian.

5
Bertara zidanian
jendia seriyo,
ogei bat minutuan
naiko istoriyo;
famarikan geiena
zeukana Oriyo,
len ondo ateria
nai zuten gora iyo,
oraiñguan kukuak
alrebes jo diyo.

6
Bi premiyuak oso
seguru zeuzkaten,
saiatu dira baña
kosta zaie jaten;
naiagatik eztira
danen buru erten,
eztaki iñork neri zer
poza eman nauten,
len Oriyon ziranak
Donostiyan aurtan.

7

Danai bentaja aundiya
nai ziyoten kendu,
azañ ori egiñ arte
etziran kontentu;
artarako mutillak
zituzten mantendu,
bi minutuz eztute
lengo markik ondu,
uste etzun petardua
berak eraman du.

8

Gizon oiek zebiltzan
aurrena poztuta,
gerora jarri ziran
bastante oztuta;
oriyen desaidiak
eztaude aztuta,
apustubak beñere
gauz onik eztu-ta,
juanak badira poltsak
ederki ustuta.

9

Jendiak eragiten
zizon diruari,
makiña bat pertsonak
esan naute neri;
bezperatik an ere
trabesa ugari:
berrogei duro bosti
ta ogei duro biri;
konfiantza geiegi
artzia da ori.

10

Arro zabiltzan oiek
gaur daude lotsetan,
manifestatzen zaie
pena biyotzetan;
apanak aundi zeuden
lenago itzetan,
gero deskuidatu da
San Pedro giltzetan,
larri samar ziranak
baziran galtzetan.

11

Bigarren premiyua
Donostirakua,
San Juanek eraman du
lendabizikua;
irugarren Oriyo,
kuadrilla pijua,
itxasoko lanetan
maña aundikua,
oraiñgu ontan eman
diyote naikua.

12

Bi onenaren prueba
utzi zan geroko,
txalupak trukatuta,
ogei ta seirako;
denborale gaiztua
gertatu zalako,
zortzi egun atzerago
luzatu da franko,
bandera ta diruba
Donostiyarako.

13

San Pedro ta Oriyoko
arraunkalariyak
aspaldin zebilzkiten
arrunka aundiyak;
orra oien ollasko ta
zekor-aragiyak,
geratu dira oso
lotsagarri biyak,
beñere eztu gauz onik
burla geiegiyak.

14

Oriyotarrak beintzat
Zumaitik bat jana,
oso gizon aberats
on batek emana;
banderakin juateko
ziran beregana,
bañan gertatu zaie
eziñ eramana,
zergatik etorri dan
aurten guregana.

15

Donostiñ e badade
ez jende bikaña,
gaizki esaka ibilli
dutenak mingaña;
erriyan bertakuak
kontra, alajaña,
badira okasiyua
ipintzeko aña,
ortarako obiak
laguntzeko baña.

16

Gizon prestu oieri
nai'et adierazi:
zertako etziran berak
or brubetan asi?
Donostiarren izenik
eztute merezi,
gustora dijuanai
zertan galeazi?
Ez al dute bandera
ondo irabazi?

17

Ez gure anayikan
erosi ta saldu,
ori egiten dunak
juziziyorik al du?
Askoz e obia da
alkarrena bildu,
ta sasoia irixtian
denai gogor eldu,
Donostiyako onrik
eztedilla galdu.

18

Len ere Donostiyak
bazun merituba,
emen gertatzen zana
eziñ unituba;
aurten pasa danakin
nago arrituba,
bañan oraiñ jendia
dago argituba,
geonen paltan zegon
lotan geldituba.

19

Orañ ogei ta bost urte
gure Luis Karrill,
asko irabaziyaz
prestu eta umill,
munduko ejenpluan
geratu zan abill,
etzan zerura juango
ezpaldin bazan ill,
andik ere lagunak
aiudatzen dabill.

20

Orrenbeste desaire
egitia ala,
gauz ori bai nik gaizki
billatzen derala;
alakua eziñ izan
kristau naturala,
iñork eztu esango
ondo daguala,
sinixtu gu're amaren
semiak gerala.

21

Ia, donostiarrak,
unitu batera,
urrengorako ondo
kontubak atera;
berdin gizonetatik
badago aukera,
baldin alkarganatzen
ezpaldin bagera,
sartu aziko gaituzte
betiko oinpera.

22

Donostiar kaxkariñen
arraunketa azkarrak
aterazi dizkate
abutik aparrak;
usteko zuten oiek
zirala bakarrak,
azañak egin ditu
aben potakarrak,
bejundaizutela,
Joxe Maritarrak!

23

Don Antonio Elosegi,
gure kontzejala,
ori izandu degu
danen kabezala;
len e bakiñakigun
gizon ona zala,
gurekin portatu da
iñor ez bezela,
naitasun eder ori
kontserba dezala.

24

Agur, oriotarrak
da San Pedrokuak,
desairosuak eta
ajol gabekuak;
eztu orla ibilli biar
kristau legekuak,
estimaziyo gutxi
dauka alakuak,
izan zaitezte biyotz
obiagokuak.

San Juandarrak nai etzun
 banderik uztia,
 bañan portunatu da
 guk irabazia;
 alare lotsagarri
 geratu ezta,
 ondo portatu dira
 bat eta bestia,
 biba Donostiyako
 kuadrilla gaztia!

Bertso-papera, *Imp. La Económica* moldiztegian argitara emana.

Bertso auk baditeke Fermin Imaz (1879-1929) bertsolariarenak izatea. Aren tajua arkitzen diegu guk beintzat. Gaiñera, sail onen egillea donostiarra dala ematen du, eta ura ere alaxe zan.

Ortaz gaiñera, Getariako bertsozale bati 19-garren bertsoa jaso nion, eta sail ori Fermin Imazena zala esan zidan.

Bertsolari orren bizitza eta bertsoak *Auspoa*-ren 24-garrenean argitaratu genituan.

Treiñeruak onela iritxi ziran leenengo egunean: *Muskarra*, Pasai San Juan: 21' 55"; *Esperanza*, Donostia, Vaqueriza patro: 21' 56"; *Virgen del Mar*, Orio: 22' 06"; Pasai San Pedro: 22' 30".

Bigarren egunean: Donostia: 22' 42"; Pasai San Juan: 22' 57". Donostia nagusitu zan.

(1916)

Bertso Berriyak

1

Esplikatzera nua al bada
pasadizu bat itz biyan,
deskuidorikan baldin badago
iñork ez artu gaizkiyan;
estroparako premiyo batzuk
izan dira Donostiyan,
ederragorik eztet ikusi
nere ezaguera guztiyan,
Oriyotarrak artu gaituzte
pixka bateko azpiyan.

2

Milla beatzieun urte pasata
gañera amaseyian,
agorrillak e señalamente
iru zituban jayian;
sei irritako kuadrillak zeuden
alkar probatu nayian,
pauso bat ere eziñ eman zan
Donostiyako kayian,
sano zanikan eztet uste nik
geratu zanik oyian.

3

Juradukua zanak eman zun
preparatzeko ordena:
bi Getariar da San Pedrokua,
Donostiarrak urrena.
Zein zan azkarren jakin artian
nork zeukan lasai barrena?
Esperantza bat osua neukan
nik Joxemaritarrena,
justutik baña abek iritxi
ziran banderan aurrena.

4

Bigarren txandan apartatubak
izandu ziran zein juan:
Zarauztarra ta Oriyokua,
irugarrena San Juan;
bakoitzak bere armak artuta
jendia erne zeguan,
diferentzirik kasik etzuten
kanpoko banderakuan,
bañan Oriyo biyen aurretik
sartu zan bere lekuan.

5

Zarauztarra da aurten Donostin
bruebak ederrak emana,
eta jendiak oso aztuta
baztarreako zeukana;
orain da beti merezi dunai
eman biar zaio fama,
mundu guziyai gustatu zaio
abek egin duten lana,
nere partetik desio diyet
bakoitzai suerte on bana.

6

Esan gentzake egin dutela
marka aundinetakua,
Donostira bein etorriko ta
bada oientzat naikua;
iya ziriya sartu ziyoten
danai uste gabekua,
oso gutxitik jokatu gabe
dago geratutakua,
bi milla pezta eta gañera
bandera onorekua.

- 7
Lendabiziko premiyua zun Oriyotarrak beretzat, bigarregua Donostiarrak, ondo dagola deritzat; irugarrena Getarikuak aurten izan dute beintzat, laugarreguan Zarauztarrak dirala iruritzen zat, gañeontzian sobratu'iranak San Juan da San Pedrorentzat.
- 8
San Pedro eta San Juan zirala uste genduan onenak, bañan kanpoko bandera orduko jua zitzaziken kelmenak; beren burubak aspalditxuan aunditzat zeduzkatenak, bi erri oiek dira burla asko Donostin egin dutenak, berak iritxi ziran azkena lenbizi uste zutenak.
- 9
Zeiñbait pertsona gaizki egiteko beti egoten da larri, zeregatikan batere eztaikin gizalegiaren berri; nere partetik kastigu txar bat emango niyoke arri, besten etxera ez al baldin bada okasiyoric ekarri, errespetua guardatutzia obia ez al da alkarri?
- 10
Gero amarrian onorekua biar zutenak jokatu, Donostiyai ta Oriyokuai biyai zitzaien tokatu; Oriyotarra gauza guziyak ondo zaizkate eratu, eta irabazi duan bezela aurten bandera berak-tu, Donostiya ezta gauz orrengatik desondratuta geratu.
- 11
San Nikolasen kuadrilla dago lanian ondo eziya, eta Manuel Olaizolak badu orretan graziya; bi illabetez lenagotik zan bruebak egiten asiya, berrogei ta iru segundoz dauka bandera irabaziya, arriturikan aurten utzi du Kosta Kantabri guziya.
- 12
Jaunak, bi egun oriyetako diru-soñubak zer zian? Amaika bider aditu nuben belarriyaren ertzian: «Donostiarra geratu baietz Oriyotarran atzian», batak bestia tragatu naian itxillu txarrak an zian, gure arteko txanpon pizarrak oientzat aña etzian.

13

Kuadrillak ondo preparatuta
juan ziranian aстера,
trabesa ordun galanki bazan
batera eta bestera;
gu alik-eta galdu artian
eskarmentatzen ezkera,
Oriyotarrak aurten ein dute
negu guziko kostera,
juan dan urtian utzitakuak
eaman dituzte oстера.

14

Anima asko etorriya zan
Donostiyako lurrera,
gaur Gipuzkuai gertatzen zaion
erririk ederrenera;
gutxiyenekoz ogei eta
amar millatik aurrera,
gure erriyan ezta izan iñork
uste dun ainbat galera,
jendiak emen utzi dunakin
kontentu gelditu gera.

15

Donostiarran kuadrillagatik
atera biaitut itz bi,
eztet uste nik gizarajuak
portatu diranik gaizki;
eman dizkaten eskerragatik
ein dute lanikan aski,
aben fabore zanak agiyan
pena izango du noski,
galdu duenak buruko illak
luzatutzia daukazki.

16

Uniyorikan batere eztauka
Donostiyako erriyak,
zergatik dauden arrantzaliak
alkarren kontra jarriyak;
batek bestia ikusi nai ez,
zer gauza penagarriyak!
Ezpaditugu lenbailen uzten
alkarganako tirriyak,
alper-alperrik egin ditugu
enbarkaziyo berriyak.

17

Aurten e egin obia zuten
ondo alkarren esana,
pena artzen det aben artian
maisu on bat ez izana,
ikusirikan kostar geienak
gure kontra dabiltzana;
zierto dakit orrelakorik
emen pasako etzana,
baldin bizirik gertatu balitz
gure Luis Karril zana.

18

Lana galanki danak ein dute,
eztira izan utziyak,
ori sinixtu lezakiana
burutik ondo jantziyak;
segundo batzun juan-etorriyak
alkarren diferentziyak,
gizonak ezik eztute oso
gutxi kantsatu ontziyak,
lengo urtetako marka guziyak
aurten dituzte autsiyak.

19

Donostiyako arrantzaliak,
jartzen zaituztet kontuban,
errespetua edukitzeko
bakoitzak bere puntuban;
ta batak bestiai laguntzen saia
biartzen geran orduban,
alkarri ori ez egitekotan
zertako gera munduban?
Unituta're lanikan asko
aurten izango genduban.

20

Al zan moduban kantak jartzeko
nedukan borondatia,
posible etzan pazientziyan
naita're eramatia;
lanik eztunak asmatu biau
nunbaitetikan jatia;
geiegi sartzen eztet ari nai,
onekin errematia,
denbora pasa irakurtzeko
notizi ederrak-tia.

Bertso-papera, *Imp. de C. Salón* moldiztegian argitaratua.

Egillearen izena ez da esaten. Baiña donostiarra dala dudarik ez da. Bein baiño geiagotan oso garbi ageri da ori bertsoetan. Bestetik, berriz, ongi moldutako bertsoak dira.

Oiek danak kontuan artuta, egillea Fermin Imaz (1879-1929) izango ote dan bururatu zaigu aldi ontan ere.

Baiña normai izanik ere, gizarajoak lanik ez du eta ogia nunbaitetik sortu bearra dauka, azken bertsoan esaten danez. Txanpon batzuk ateratzearren jarritako bertsoak ditugu, beraz.

Ona treiñeruak nola iritxi ziran: Iraillaren 3-an, *San Nikolas*, Orio, Manuel Olaizola patroia; *Club Marítimo Donostiarra*, Frantzisko Vaqueriza; *Elkano*, Getaria; *San Antonio*, Zarautz; *San Pedrotarra*, Pasai San Pedro; *Golon-drina*, Getaria; *San Jose*, Pasai San Juan.

Urrengo igandean: Orio eta Donostia. Orio atera zan nagusi.

Moldiztegiaren okerrak ziralakoan, zuzenketa batzuk egin ditugu an eta emen. Bertso-paperak onela dio: 1/4: iñor ez artu gaizkiyan; 2/7: pauso bate eziñ eman zan; 3/6: nor zeukan lasai barrena; 4/3: Zauz-tarra ta Oriyokua; 12/8: ishtillu charrak autzian; 17/7: zierto dakik orrelakorik; 18/8: guchi kau-satu ontziyak.

(1916)

Bertso Berriak

- 1
Milla kunplitu bederatzi egunez
amaseigarren urtian,
premiyo eder bat izandu degu
Donostiyako partian;
bertso berriyak jartzera guaz
lengo euskera zarrian,
publikatzeko arraunlariyak
balientiak non dian.
- 2
Agorrillaren iruban giñan
oso egun egokiyan,
kosta guziko itxas-gizonak
bilduera Donostiyen;
bost buruauste eman duen gauza
juan daneko aspaldiyan,
proatu arte zein zan geiena
iñork ere etzekiyan.
- 3
Iru milla ta erdiya ziran
kanpuan jarri balizak,
juan ta etorri zeñek lenago,
oiek ziran gure itzak;
zazpi treñero jokutzen giñan,
amalau lagun bakoitzak,
Oriyotarrak atzian uzten
aurten zeuden oso gaitzak.
- 4
Lendabiziko Oriyokua,
Donostiya bigarrenko,
irugarrena Getari Elkano,
Zarauztarra laugarrenko;
boskarren da Pasajes San Pedro,
Golondrina seigarrenko,
nonbait biar Pasai San Juan
gelditu atzenerako.
- 5
Ogei minutu eskasian zan
rekorridua egiña,
durarik gabe bestiak ere
saiatubak alegiña;
apustubaren negoziyua
ezta izaten berdiña,
danen atzetik etorri biar
tontuak izan bagiña.
- 6
Gero illaren amarrerako
Donostiya ta Oriyo,
jendia franko juntatua da
gu geralako meriyo;
len erdipurdi zeuden batzubek
gora nai zutela iyo,
egiya klaro itzegiñ, jaunak,
gezurrak eztu baliyo.

7
Biba Manuel Olaizola,
egin dezu alegiña,
kuadrilla ere artu zenduben
zuzena eta bikaña;
amalau milla errial eta
sedazko bandera fiña,
ainbeste gauza etzan guretzat
gaizki portatu bagiña.

8
Enbarkaziyo kuriyosuk
Kontxara ziran azaldu,
guria berriz aundiya dala
jendia oso kontentu;
atunetara al giñijuazen
gañera berriz galdetu,
suertian eziñ aldegiñ:
bisiguba arrapatu.

9
Paper batetik publiko asko
geronek genduen letu,
Zumaia aldeko gizon on batek
nola giñun gonbiratu;
eman zutena jan-eran egiñ,
etorri giñan kontentu,
juan dan urteko ollasko aiek
aurtengo dira indartu.

10
Nola diraden diferentia
klase fiña ta bastua,
Oriyotikan atera izan da
kuadrilla eder askua;
zenbait pertsonak gaizki esanda
beti izaten du gustua,
potakar-urte txarra dalako
galdu al da apustua?

11
Danak aurretik ibilitzeko
nonbait zituzten idiak.
Zer gertatu da? Bestiak lenago
pasatutzia biriak.
Guk galdu eta izan zituzten
sekulako umoriak,
aurten isilik juanak dirade
Getariko baporiak.

12
Abillidade kuriyoso au
eztegu iñondik erosi,
aitzeki gutxi alkarri emanda
lanian natural asi;
ustez kaiolan zeguan txoriyak
aldegin diye igesi,
beste batian akaso zuek,
aurten gu gera nagusi.

13
Izugarrizko kontsueluak
gu aldrebes ikusita,
publiko eztute esan nai baño
egon biaute etsita;
libertaderik etzegoala
jokatu naian asita,
proatutzeko leku txarrena
ez dezute egiñ bisita.

14
Gure patroia eztan izan
gizon ustela,
erare ortan azaña ori
nork jun bestela?
Arrespetatzen ez degu iñork
tokatzen zaion bezela,
biba Manuel, zuk dadukazu
Gipuzkoako txapela.

15
Gure aurtengo pasadizuak
izango dira goguan,
begira gero gizon oberik
ogiyak mantentzen duan;
formalidatez gure partetik
jarriya erreparuan,
edozein moduz engañatzeko
gozo samarra zeguan.

16
Oriyon ezta kalte aundirik
lanteri ori artuba,
guztiyentzako bentaja degu
alkarri ondo lagunduba;
premiyo eder au logratutzeko
egin da fundamentuba,
eskerrik asko, Kofradi ona
eta Aiuntamentuba.

17
Donostiarrak, Pasai S. Pedro
San Juanekin batian,
gorroto gabe gaude Zarautzen,
igual Getari aldian;
alkarregana biartzen gera
usterik gutxiyenian,
eskerrik asko, auzo-erritarrak,
urrena ekusi artian.

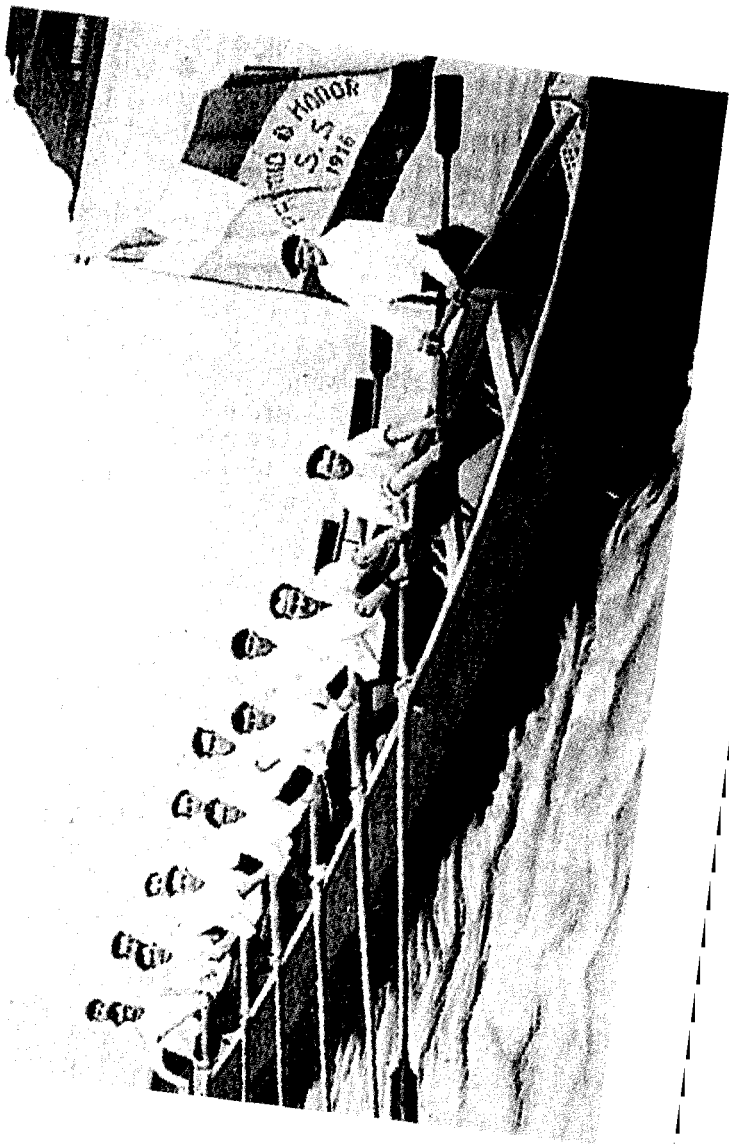
18
Lan ontara gu ez gijuazen
ezpalira asi bestiak,
orra esplikatu nola diraden
aurtengo gure klasiak;
bertso batzuben komeni ziran
dibertitzeko gaztiak,
biba Oriyoko arraunlariyak,
San Nikolasen semiak!

Bertso-papera, *Imp. Quintanilla* – Zarauz moldiztegian argitara emana.

Moldiztegiaren okerrak diralakoan, zenbait lerro zuzendu egin ditugu:
1/7: publicatzeko arraunlariyak; 2/8: iñor ere etzequiyan; 6/3: jendia franco
juntatuda; 9/4: nola guiñan gombiratu: 12/8: aurtan gu nagusi.

Lerro bat, 4/7-garrena, ez gera zuzentzen ausartu. Baiña agian *norbait
biar ta Pasai San Juan* bearko luke.

Azkenik, 14/1-4 lerroak ez dakigu nola zuzendu edo osatu ditezken. Bai-
ña or itzak falta dirala dudarik ez da.

1916 urteko Orioko arraunlari irabazleak

(1916)

Bertso Berriak

1

Bertso berri batzuben
biar ditut jarri,
epoka ederra izan
degu izugarri;
Donostiyan izan da
premiyua ori,
mesede asko egiña
arkitzen da guri.

2

Biba Pasaia eta
bere kuadrilla,
ezin jua liteke
obiaren billa;
jendia ondo jartzen
da oso abilla,
urte askuan ondo
kontserba dedilla.

3

Lengo zarrak geldituta
bost ziran berriyak,
berak deskantsatzeko
apropos jarriyak;
diferentzirik bate
etzaukaten iya,
duda gabe atera
dute bitoriya.

4

Asitzeko bildurraz
etziran egondu,
bentaja beriala
egin ziyen kendu;
agurua dala ori
amaikak esan du,
sekula orlakorik
ez da emen izandu.

5

Asi-lekuban gogoz
egin ziran jarri,
mantso jua etziran,
aguro etorri.
«Guria dek, mutillak!»
esana azkarri,
kuidado aundirikan
etzuten ekarri.

6

Ondo portatu dira
zarrak ta berriyak,
markak egiñ dituzte
ikaragarriyak;
onra aundiya artu du
Oriyoko erriyak,
premiyo ta bandera
ditu ekarriyak.

7

Bi Pasaiak an ziran,
bestia Donosti,
Oriyo ta Zarautz,
igual Getari;
aurretik izandu da
afana ugari,
danak txapela erantzi
biar digute guri.

8

Lan ontan egiten da
makiña bat gastu,
edozein juatiak
an baliyo eztu;
igazko marka oiekin
egiñ ziran poztu,
aurten ori dan mediyoz
danak boltsak ustu.

9

Eztakagu damurik
lan ortan asiya,
trabesa izan degu
nai degun guziya;
kontsuelozko gauza
da irabaziya,
pozez zoratzen dago
Oriyo guziya.

10

Donostiar oiek
ustez zeuden ondo,
trabesa izandu da
beti oien bando;
jendiak eztu jokatu
orrenbeste egundo,
bentaja kendu diyegu
amasei segundo.

11

Esperantza aundiya
zaukaten berekiñ,
ondorenian festa
biar dubela egiñ;
noiz ta nun nola dana
egin degu jakiñ,
eztira aprobe txatu
aurten gurekiñ.

12

Estropa onen kontentuz
gerade gelditu,
izan ere propina
galanki baditu;
akaso etzenduben
naiko ori aditu,
festa izugarriyak
zelebratu ditugu.

13

Zenek begiratuba
bazan banderari,
urrez doratuba da
aurtengua ori;
diamantia ere
badubela dirudi,
amaika diru eder
eman digu guri.

14

Kaiolatik txoriya
juan zaie igesi,
zertako alperrikan
aren billa asi?
Inozente batzubek
beti dira bizi,
asko nekatu gabe
diyegu irabazi.

15

Donosti alde ortan
premiya bazegon,
obe zuben isillik
baziraden egon;
monedak aldian ditu
castillo ta *león*,
aurten Oriyotarrak
dirade kanpeon.

16

Aurten ere alkarren kontra
Getari ta Oriyo,
gu oso bajatuta
berak nai iyo;
galantak artutzeko
egin ziran jayo,
seta badute baño
ez dute baliyo.

17

Bi triñero Getari
ortatik juan ziran,
oiek baño obiak
geiago baziran;
oien banidadiak
eztakit zer ziran,
umil asko ibilli
ziraden atzian.

18

Txalopa oiek ziraden
Golondrina ta *Elkano*,
askoz ere obiak
dirala gu baño;
oraindikan ez dira
izan egundaño,
atzetik ibiltzen dira
onak dira baño.

19

Oiek abildadiak
orra erakutsi,
apenas sobratuta
egin duten utzi;
danak eramanda ere
bazan naiko gutxi,
gizonak ganbiyätzen
ez dira aurten asi.

20

Asko ibilli dute
bulla edo apasta,
seguru kontatzia
nonbait ez da basta;
animosua etzan
aurtengo oien pesta,
gaitz ori sendatzeko
medikurik ezta.

21

Alegrantzi aundirik
ez dauke etxian,
kontsidera dezagun
geren biotzian;
akaso sano zeuden
juan ezpaziran,
oñaze ori kentzeko
botikak len ziran.

22

Asko milla pertsona
egon zan begira,
laister egiñak dira
buelta ta jira;
kupira gabe indarrak
egiten du tira,
biba Oriyotarrak,
orra despedida.

Onako bertso-sail au Orion jaso genduan. Bertso-paper bat da, eta moldiztegiaren izena ere izango zuan bearbada. Baiña beeko barrenean ertza erre-ta dauka, eta paperari puska falta zaio.

Noizko estropada dan bertsoak ez dute esaten. Baiña ori somatzeko bide batzuk ematen dira: Oriok irabazi du bandera; bi Pasaiak, Donostia, Orio, Zarautz eta Getariko *Elkano* eta *Golondrina* jokatu dira; Oriok bigarrenari, Donostiari alegia, amasei segundoko aldea kendu dio. Oiek danak, leen ere esanik daukagunez, 1916 urtean gertatu ziran.

Zuzenketa batzuk sartu ditugu. Bertso-paperak onela dio: 1/8: artguizenda guri; 20/8: medicurik ezda; 21/3: considera zagun.

(1916)

Asmo onak, gertaera txarrak

1
Milla bederatzireun
ta gero amaseyan,
Agorraren iruban
zan Donostiyan,
paperetan jarririk
juan dan aspaldiyan,
preparatubagatik
nork bere tokiyan,
egunaren erdiyan,
jende asko guardiyan,
danak inbiriyan,
ori bagenekiyan,
zein zan geiena jakin nai
kosta guziyan.

2
Lenguan etorri zait
enkargu bat neri:
bertso bi jartzeko
kuadrilla oieri;
Donostiya, bi Pasai,
Zarautz eta Getari,
premiyorik onena
eman Oriyori.
Ainbeste komeri,
batak bestiari
inkurriyo ori,
gezurra dirudi;
danak eragin diye
lengo markari.

3
Kuadrilla ederra da
Oriyon azaldu,
Manuelek mutillak
ditu apartatu;
saiuak maiz egin,
ondo gobernatu,
kontu artzalliarekin,
goiz-goiz oieratu;
txit ondo mantendu,
alegiña lagundu,
ezer ere ez kendu,
ederki egiten du;
orreatikan premiyua
berak eraman du.

4
Lendabiziko biyak
Getariyarako,
itz ori zabaldu zan
asi ordurako;
munduban pasatzen da
zenbait orrelako,
baña zer gertatuba
askoz ere okergo;
erronka bai franko,
ez obe dalako,
gutxi besterentzako.
asko berentzako,
arrazoi ederra zan ori
gero esateko.

5

Treñero *Elkano* dala
txit kuriyosua,
egazti bat dirudi,
aiñ airosua;
baña Donostiarrak
aurrera pausua,
Olaizola berriz
danen gurasua;
apenas mantsua,
gizon gustosua,
sustantziosua,
ez orgullosua,
atzian gelditu da
oien usua.

6

Illaren amarrian
dirade plantatu,
Donostiya ta Oriyo
berriz armatu;
oitura dan bezela
txalupak trukatu,
goizetik egualdi txarra
zitzaigun azaldu;
ostalariyak kontentu,
digute lagundu,
pixka bat mantendu,
asko xamar kendu,
artako daguenak
ori egiten du.

7

Lendabizi kondiziyuak
ondo irakurri,
nork bere balizetan
urrena jarri;
Oriyoko txalupa
aundiya izugarri,
gizon txikiyak azkar
ori nola ekarri?
Begira giñan jarri,
bat aurrera korri,
genduban igarri
etzirala elbarri;
ijituak saltoka
zaizkigu etorri.

8

Astelenian danak
meza nagusira,
funtziyuari eman
zaio segira;
pormal egiña dute
elizako jira,
gusto artu dutenak
amaika badira;
jakin da segira,
ez izan kupira,
batzubek egokira,
bestiak oker dira,
gure Oriyotarrak
portatu dira.

9
Arratsaldian berriz
erretralistarekin,
Manuel jarri dute
bost banderakin,
aingeru bat bezela
plazaren erdiyan fiñ,
errespeto ederrian
bere kuadrillakiñ,
treñeruarekin,
nor bere arraunakin,
gizon bat berekin,
obeto izan zediñ;
Getariyan pentsatuba
Oriyon da egiñ.

10
Gero berriz egin dute
beste banketia:
zortzigarren egunian
erbi jatia;
gizon batek pentsatu
zuben ematia,
duda gabe izango zan
oso amantia;
kuadrilla ark maitia
zalako fuertia,
gañera ez koardia,
txit balientia,
gertatuko zitzaion
irabaztia.

11
Juan dan urtian Oriyon
galera aundiyak,
paperan beintzat ala
ziran jarriyak;
uste det bueltak ere
dirala etorriyak,
egundaño gauza onik
ez arrokeriyak;
orra komeriyak,
gaude igarriyak,
aurten irabaziyak
Jaunari graziyak;
ordañetan izaten
dira odolkiyak.

12
Oraingo majuba juan da
Oriyo aldera,
noiznai ez da izaten
orrelako era;
amalau milla errial
dirutan atera,
urrezko medalla eta
sedazko bandera;
trabesak gañera,
guztiyak batera,
izan da aukera,
egin da kostera;
a zer neguba aurten
sano bagera!

Bertso-papera, *Imprenta de Martin, Mena y Compañía* moldiztegian argi-
tara emana.

1/4 lerroan *izan zan Donostiyan* dio bertso-paperak; *izan* ori kendu egin
degu, alperrik dagoalakoan eta norbaiten eraskiña izango dalakoan.

Arrazoi beragatik, 12/14 lerroa *sano izaten bagera* du bertso-paperak; eta
guk *sano bagera* idatzi degu.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Iturri bezela moldiztegi ori bera aitatzen du.

Donostian argitara emandako *Irutxulo / Bertso txanpa* liburuan sail ontako sei bertso: 1, 2, 7, 9, 11 eta 12, iturririk aitatu gabe.

Aldaketak: 7/1: Kondiziyo guztiyak; 7/3: norbere balizetan; 7/4: aguro jarri; 7/7: ura mutil txikiyak; 7/8: azkar nola ekarri; 7/11: geniyon igarri; 7/12: etzeudela igarri; 7/13: ijituak botando; 9/13: Getarin pentsatu ta; 12/1: Aurten majuba jun da; 12/4: olako era; 12/14: sano bagera.

Liburu onek bertsoak iñoren aotik artu zituala ematen du; ez bertso-paperrari kopiauak. Ala dirudi, beste txeetasun bati begiratuta ere: bertso-paperak, batzuetan luze eta bestetan motz, neurria nola-ala darabilki. Liburuxka ontan, berriz, akats ori zuzenduta dago, zailla ere etzan eta. Buruz ikasi zituanak edo norbaiti jaso zizkionak egindako lana izango da.

Liburu orrek bertso auk Gaztelu bertsolariak jarriak dirala esaten du. Baiña ori nundik ikasi duan ez du zoritxarrez adierazten, egillearen izenik bertsoak ez dute eta. Agian, buruz zekizkian orrek esango zuan ori.

Ondoren, argibide jakingarri auk ematen ditu:

«Gazteluk bertso hauetan oriotarrek 1916an Kontxan donostiarrei irabazi zieten estropadaren gorabeherak kontatzen ditu. Oriotarrek urte hartan begitan hartuta zeuzkaten donostiarrak; izan ere aurreko urtean, donostiarrak bandera irabazi eta oriotarrei burla egiteko haien entierroa egin zuten San Martin kalean, hilkutxa moduan kaja bat eta haren gainean kandelak eta guzti jarrita.

1916an ondo baino hobeto prestatu zuten estropada oriotarrek. Lehenengo zazpi ontzik jokatu zuten, bigarrenera Donostia eta Orio pasa ziren. Bigarren horretan, lehorrerakoan, oriotarrak aurretik zirela, haien bi mutil pixka batean zutik jarri eta ziaka joan ziren, bertso batean esaten denez “botando”. Estropada bukatu eta gero Portaletan mutur joka aritu ziren hainbat jarraitzale.

Manuel Olaizola zen estropada hartan oriotarren patroia. Manuelek bost bandera irabazi zituen Kontxan; haietako aurrena 1901ean, maiatzaren 14an Orioko balea famatua harrapatu eta lau hilabetera».

(1916)

Bertso Berriyak Txirritak jarriyak

1

Bertso berriyak jartzera nua
eusquera eder batian,
kulpa gabeko jende umillak
lotu gaituzte katian.
Gu askok autan ibilli gaitu
tabernetan da kapiian,
tximillu txar bat asi da artza
artu nairik ankapian.
bazar guztiyak nastuko ditu
uzten bazaio pakian.

2

Liburutikan letuta dakit
Getari zerbait bazala,
zenbait tokitan presentatua
mudatu gabe azala,
biotz oneko jende ondradu
prestua ta serbitzala,
lareun urtian eman diona
Kantabriari itzala;
zuek Oriyon zein dezute guk
emen Elkano bezela?

3

Asarratzeko ainbat badegu
zerbait inporta zagunak,
kopeta illun jarriko degu
sentimenturik degunak;
gu mendeaturik egin dituzte
esplikaziyo legunak,
gaizki esaka ixildu gabe
arratsak eta egunak,
eskerrik asko, begi-okerra
eta dituzun lagunak.

4

Indartsua ta korajetsua
beti izan da Oriyo,
nik ez det inor bera jetxi nai,
al dan guziya gora iyo;
bertsuak jarri dituztelako
gaude pixka bat seriyo,
bi erri autan artu gaituzte
txanboi bat dala meriyo,
obrak begiyen bistan or daude
gezurrak ez du baliyo.

5

Aita Elkanon seme maitiak
gure erriko pertsonak,
Españian da Frantziyan ere
guztiyen buru izanak;
garai arretan umill ziraden
orain arro dabilzitanak,
oraindik danak ez dira illak
denbor'artako gizonak,
mundu guziya bildurtu zuben
Getariyaren izenak.

6

Amalau gizon arraunlariyak
beren txalupa ta guzi,
ez det kuadrilla bizkorragorik
itxas gañian ikusi;
illabetian iru batalla
zituztenak irabazi,
emen ezikan Baionan ere
Getariya zan nagusi,
orain bertsuak orla jartzia
guk ez genduben merezi.

7

Kulparik gabe jarri dizkigu
begi-okerrak bertsuak,
inposible da lau zientziak
ote dituen osuak;
orren kontuak getariarrak
ongi dauzkagu jasuak,
beti guretzat azaltzen dira
endredadore batzuak,
indar gutxiko bularra zuben
ura azi zun atsuak.

8

Zelebria da kulparik gabe
jarri diguzun disputa,
ze adelantu espero dezu
okasiyua piztuta?
Zure kontuak getariarrak
ez daukazkigu aztuta,
guri bertsuak jarri ta saltzen
sos batzuekin poztuta,
zernai orlako erdi txoruak,
juiziyorik eztu-ta.

9

Jai-goiz batian ikusi nuben
Zarautzera etorriya,
pranko altutik mintzatutzen zan,
ona zeukan eztarriya;
arrazoi gabe desonratu du
pakian dagueen erriya,
toki onian allegatu da,
artuko zaio neurriya,
gogotsua da kantatzen baña
jakinduriyaz urriya.

10

Guri bertsuak jartzia orrek
egin du pranko itxusi,
iñoren ere lizentzi gabe
gero kantatzen zan asi;
Zarautzen nola portunatu zan
neronek nuan ikusi:
bi aguazillak kargu artuta
bere papera ta guzi,
preso sartuko ez baldin bazan
larri juan zan igesi.

11

Tokatzen ez dan gauza txar asko
guregatican esan du,
aurten atzetik etorri arren
ezkera txarrak izandu;
kulparik gabe kankak jartzia
jendiak damu artzen du,
guztiyen buru balitz bezela
erri guziya sartzen du,
ez nuen penik zerbait azaña
zerozer egin bazendu.

12

Oriyo ere gelditu izan da
aurten gu gauden moduan,
Getariyatik etzan bertsorik
aientzat izan orduan;
gorroto txarrak ez degu baño
lengo kontuak goguan,
eskuetako arraunak ere
jokatzen eman ginduan,
ongi egiñak gaizki askotan
pagatzen dira munduan.

13

Kontrariyoric gabe egondu
giñan amabi urtian,
emen da Bilbon, ta Baionatik
San Juan de Luz bitartian,
gure atzetik segitu eziñik
asko zebiltzen nekian,
desafiyuak izaten dira
projimuaren kaltian,
errespetua gaurdatu zuben
Zirilo zebillen artian,

15

Etsai gaiztua saiaturzen da
justuba tentatutzeko,
motiborikan asko izan da
gu eskarmentatutzeko;
aiek etzuten eskubiderik
gure konduta galtzeko,
ordena nuben bertso oriyek
paperan plantatutzeko,
Santana zarrak eta Zirilok
jaietan kantatutzeko.

14

Bertsuen bidez emen jendiak
pena pixka bat artzen du,
eskarmentuba ikustiak bat
juiziyuan sartzen du;
bera aldrebes dabillen batek
martxa guztiya galtzen du,
au aditu ta Zizilo zarrak
bere koleran esan du:
«Oriyotarrei paore baizik
eztiyet egin izandu!».

Txirrita (1860-1936)

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Txirritaren bertsoak, *Auspoa* 101-102, 1971.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertso auek nundik dituan.

Auspoaren Sail Nagusia, I. 1993.

Ez da urterik esaten, baiña 1916-garren urtekoak dira, gure ustetan.

Seigarren bertsoan onela esaten da:

Illabetian iru batalla
zituztenak irabazi,
emen ezikan Baionan ere
Getariya zan nagusi...

Baiñan, leen adierazi degunez, Donostiako estropada etzuan Getariak irabazi. Irugarren gelditu zan.

Estropada oni buruz sei bertso-paper jaso ditut, leen ere esan bezela. Oriotarrak iru jarri zituzten; donostiarrak, bi; eta getariarrak bat, onako au. Oriotarrak asi ziran lantegi ortan. Aien bertsoak irakurtzean, min artu zuten getariarrak.

Ordaiñak jarri bear zirala pentsatu zuten, eta bertsolariaren billa etzuten urrutira joan bear izan, bolara artan Txirrita Getarian baitzan, kaiaren gaiñeko aldean altxatzen ari ziran etxe baten argin-lanetara etorria.

Ala, Txirritak onako bertso auk moldatu zituan. Bein baiño geiagotan begi-oket bat aitatzen du. Dirudianez, oriotarrak estropada oni ateratako bertso-paper bat begi-oket orrek jarri zuan; gero Zarautza etorri zan saltzera, baiña emen etzan ondo artua izan.

Begi-oket ori nor ote zan ez dakigu; eta, leen esan bezela, oriotarrak iru jarri-aldi baitzituzten, begi-oket orrena zein dan ere ez genduke esango.

Bertsoak inprentatu ondoren, Txirrita bera ibili zan Getarian kalerik kale paperak saltzen, bertsoak kantari eta eskuak bruxaren poltxikuetan zituala.

Aldamenean mutil koxkor bat zihoan, paperak jendeari banatuz eta txanponak jasoz.

(1916)

Bejondaizutela, Oriyotarrak!

1
Milla pasa ta beatzireun
amaseigarren urtian,
Jesus maitia, lagun zaidazu
zerbait jarri bitartian;
estropa eder bat aurten izan da
Donostiyako partian,
ez da jakiten zein dan onena
alkar proatu artian.

2
Donostiya ta bi getariar,
Pasai San Pedro bestia,
lendabiziko tokatu zaigu
oek laurak ikustia;
askok nai zuben oriyotarra
danen atzetik uztia,
mingañez erronka asko baño
obraz irixten ezta.

3
Lau oietatik donostiarrak
etorri ziran aurrena,
usua baño ariñagoko
Elkano berriz urrena;
bere kuadrilla gaztiarekin
San Pedro etzan txarrena,
Getariyako bigarren ori
nekez sartu zan barrena.

4
Bigarren aldiz juan ziranak
biaitut adierazi:
Oriyo, Pasai San Juan eta
Zarauztarra ziran asi.
Ai, ijituak, bestien markak
aguro zituzten autsi,
Olaizola eta kuadrilla
gelditu dira nagusi.

5
Lendabiziko Oriyokua,
Donostiya bigarrena,
irugarrena Elkano eta
Zarauztarra laugarrena;
bosgarrengua Pasai San Pedro,
Golondrina seigarrena,
azkenengua Pasai San Juan,
ori da zapigarrena.

6
Oriyo eta Donostiarrak
berriz zortzigarrenian,
txalupak alkarrri trukatuta
biyak ordena onian;
Jose Maritar oiek gogotik
asi ziran aurrenien,
sosegatzeko jende gaiztua
etzuben aldamenian.

7
Donostiyako kuadrilla ori
egon liteke etsita,
gauza oberik eztu izango
berriz gurekin asita;
arritu giñan Oriyotarrak
jolasian ikusita,
onuntzian botando egiñaz
utzi zituzten autsita.

8
Estropa orrek ematen zuen
makiña bat buru-auste,
Donostiyako arraunlariyak
aurten umildu dituzte;
Oriyon arlako mutillikan
zanikan etzuten uste,
ollasko eta aragi gabe
bagera oiek ainbeste.

9
Igaz egindako desaidiak
ez dauzkagu aztuta,
zeinbaitek sekula gauza onik
iñon esaten ezta-ta;
trabesa egiten berotu arren
jarri ginduben oztuta,
aurten amaika gelditu dira
poltsak ederki ustuta.

10
Igaz Oriyo esan ziguten
gelditu zala lotsetan,
alaitasuna sartua dago
aurten gure biyotzetan;
oso egoki ibilliya da
San Pedro bere gilltzetan,
orregatikan diruba franko
ekarri degu poltsetan.

11
Orra zer sustantziya daukan
kolaio ta potakarrak,
usteko zuten kaska ariñak
zirala berak bakarrak;
esan bezela ateratzeko
guri autikan aparrak,
ez dira gauza txalupa artan
ziran Jose-Maritarrak.

12
Motibo asko etzuten igaz
guri oek esateko,
oiek al dira despreziyuak
Oriyori egiteko?
Banderarikan ez genduela
Zumaia eramateko,
aurten egoki etorri zaigu
banketera juateko.

13
Oriyotarrak aurten izandu
dute sekulako era,
berriz ere zerbait egingo da
orla portatzen bagera;
amabost milla errial iya
eta sedazko bandera,
danak artuta geren errira
lasai etorriak gera.

14
Orain sei urte jokatzeko
asiyak ziran gurekin,
galerazitzen zein izandu zan
aguro genduben jakin;
etzaitzeltela geiegi poztu
Getariyako oiekin,
galtzetan larri ziran Zarautzen
Pasai San Juan orrekin.

15
Orain ederki jua zaizkate
igazko burla ta farrak,
oraindik aztuta ez dauzkagu
oriyen desaide txarrak;
alegranziyak izan zituzten
galduta Oriyotarrak,
aurten ez dute aureskurikan
atera Getariarrak.

16
Oriyokua txalupa aundiya
zala badaki jendiak,
baña eraman zuen indarrak
eta abillidadiak;
Donostiarrak arraun-lanian
erakusteko idiak,
orduko oek berak iduki
askozaz maña obiak.

17
Gure patroia beti izan da
leiala eta umilla,
emendik ez da Getariyara
juango indarraren billa;
gora Manuel Olaizola
eta bere kuadrilla,
urte askuan aurten bezela
ondo portatu dedilla.

18
Juan dan urteko bertsuen buelta
orra nik adierazi,
lotsagarriyak zein diran aurten
ederki degu ikusi;
aiek jarri zitubenak askoz
geiago luke merezi,
denbora pasa oraiñ ordañak
nai badituzute ikasi.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea. Egillea ez da esaten; baiña oriota-
rra izango da, edo auen izenez eta enkarguz bertsoak jarri dituana.

Azken bertsoan esaten denez, aurreko urtean bertsoak atereak ziran oriota-
rrei iseka egitearren; eta onako auek aien ordaiñak dira.

Bertso-paperak onela dio: 13/8: lazay etorri guera; 17/2: leyala ta umilla.

(1916)

Estropada ondorian

Aizia beziñ ariñ pasiaz
edoietara da iyo,
lenago ere arraun ikara
sartzen zekiyen Oriyo.
Urra, mutillak! Gaindu zerate
zeon indarren meriyo,
orreatatik nik zabalduzen det
onradu eta seriyo
ez ditezela estropadetan
Oriyotarren fiyo.

I.

Bertso bakar au *Euskal-Erria* aldizkarian agertu zan, 1916 urtean. Orioko erria azaltzen duan marrazki baten barruan.

Egillea, "I" izki orrekin ezkututzen dana, ez dakigu nor izan diteken. Biktoriano Iraola agian.

Azken lerroan *Oriyotarrekin fiyo* esan bearko luke agian, neurria osatzearen.

(1917)

Bertso Berriak

Bejondaizutela, San Pedrotarrak

1
Milla urte ta beatzireun
amazazpiyan gerade,
bi estropara Donostiyako
erriyan izan dirade;
agorrillaren bederatzian
saiua egiñak daude,
arraunlari pizkorrak zein diran
ondo ikusiyak gaude.

2
Amarrak jo ta andikan laiste
nitzan Donosti zarrían,
trabesa nola zan jakiteko
ez geunden leku txarrian;
agure batek otsegin zuen
nigandik oso urrian:
«Getariarrak etorri baietz
beste iruren aurrian!».

3
Diruba egin naian bezela
gizon orrek itzegin du,
ta ogei duro Getariarren
alde aguro egin du;
bere gogua ori izan zan,
iñork etziyon agindu,
ustez eskuban zeukan txoriyak
San Pedrora iges egin du.

4
Beren orduban arraunlariyak
txalupetan sartu zian,
prestatu eta abiyatzeko
zeuden soñuba jotzian;
alegiña egin gabetandik
bire orretan etzian,
Getariarrak obia zuten
egon balira etxian.

5
Soñuba jota laurak batian
aguro dira abitu,
bi Pasaién atzetik denboraz
Getariya zan gelditu;
Donostiyako kuadrillarekin
batere ez giñan arritu,
entsaio geiago egin gabe
naikua zuten segitu.

6
San Pedro aurretik etorri zan,
bigarregua San Juan,
Getariarrak oien aurretik
iñola ezin ziran juan;
arraunlari gaztiak geienak
zeuden Donostiyakuan,
lana egingo dute oraiñdik
sasoia etorritakuan.

7
Getariarrak diruba galtzen
ikusten diradé sarri,
txalupa txarraren aitzekiya
zertako dezute jarri?
Ze arraunlari dauden jendiak
ederki diye igarri,
len bezela bakarrik bandera
bearko dute ekarri.

8
Txaluparen aitzekiya jartzen
ari zerate alperrik,
naita're ezin erremeditu
len egindako okerrik;
obe dezute egiaz esan
ez daukazitela indarrik,
aspaldiko urtietan artzen
dezute jipoi ederrik.

9
Beren buruben kaltian oiek
dauzkaten seta txarrak,
txalupa azkar eramaten du
egon ezkerro indarrak;
aldamenian izan balitu
igazko Donostiarrak,
danen atzetik gelditu bear-
ko zuten Getariarrak.

10
Txalupak trukatuta illaren
amaseyian urrena,
zein diran geiena ikusteko
estroparik ederrena;
bi Pasaiak gogor jo dezute
kanpora eta barrena,
baña San Pedro bigarren aldiz
etorriya da aurrena.

11
Gizon oiek abillidadiak
dizkigute erakutsi,
txalupa mantsuaguarekin
San Pedrok bestiak autsi;
nere ustian San Juandarrak
obeko dezute etsi,
alegiña egiñagatikan
ezin zerate iritxi.

12
Diruba zerbait jokatu degu
ikusten izan geranak,
galdu-irabaziya seguru
apusturetako lanak;
duro batzuek badirade or
esku-aldatu diranak,
kaskuari atzeringo diyo
galduta gelditu danak.

13
Bi egunetan aurten S. Pedrok
sona aundiya artzen du,
baita S. Juan auzo-erriya
azpiratuta jartzen du;
Getariarrak lanteri ontan
asko dirade atzendu,
txalupak onak dituzte baña
gizonen faltaz galtzen du.

14
Ikusgarriyak izandu dira
gizon oien lanbiriak,
bata bestiari pegatzeko
beti oriyeñ idiak;
San Juandarrak egonagatik
mutil kupira gabiak,
arraun-lanian S. Pedrotarrak
azaldu dira obiak.

15
Zorionian aurten San Pedro
estroparako jarriya,
bi premiyo ta banderarekin
goratu dute erriya;
egun artan Pasaian bildu zan
jendetza izugarriya,
nolanaikua etzan izango
oien ongi etorriya.

16
S. Pedron daude arraunlariyak
indartsu eta biziyak,
orretarako jaiotakuak,
lanian ondo ezizyak;
patroi Manuel Arrillagakin
dira ondo ikasiyak,
arriturikan gelditu ziran
begira zeuden guziyak.

17
Eskerrak ematia merezi
du orrelako kuadrillak,
oiegatikan irabaziyak
badirade diru-pillak;
erri orretan lan ortarako
dauzkagu gazte abillak,
gora S. Pedroko arraunlariyak,
zuek zerate mutillak!

18
Orra aurtengo pasadizuak
nola dan adierazi,
Getariarrak zer gizon dauden
ondo ditugu ikusi;
irabazi baño lenagotik
kantak jartzen ziran asi,
urrengorako oiek gordeta
oek lenbailen ikasi.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Onela iritxi ziran treiñeruak lenengo egunean: *San Pedrotarra*, Pasai San Pedro; *San Jose*, Pasai San Juan;; *Club Marítimo Donostiarra*, Donostia. Bigarren egunean, Pasai San Pedro; Pasai San Juan.

Guk aztertutako paper eta liburuetan, Getariaren aitamenik ez da egiten. Ala ere, bertsoetan esaten danetz beintzat, irugarren geratu zan, eta Donostia laugarren.

(1919)

Gora Donostiarrak eta Donostiya

1

Aurten zer pasatu dan
biar det kontatu,
estropara ederrak
dirala jokatu:
Donostiarrai aurrena
galtzia tokatu,
bañan abek bezela
ezta iñor portatu.

2

Jokatzera prestatu
ziran beriala,
San Pedro ta Oriyokin
Donostiya dala;
ezpazitzaien autsi
arraunik ala,
ez pentsatu bandera
errez juango zala.

3

Aurten e Donostiarrak
bazun desgraziya:
bigarren palarako
arrauna autsiya;
alare ogei segundon
bentaja guziya,
bandera eraman dunak
eztu mereziya.

4

Oriyok Donostiyai
zeukan ateria,
ogei segundorena
bentaja beria;
iru milla ta erdi
zeukaten biria,
ikusi zan zeñek zun
abilidadia.

5

Gezurak publikatzen
ezkerade ari,
begira egon geranak
badakigu ori;
amairuk jokatu
ziyen amalauri,
arritzen naiz nola etzan
gizonik erori.

6

Adiarazi nai det
izan zan moduban,
iñork e len ezpaldin
badauka kontuban:
Donostiarra sartu
zan bere puntuban
errez lau segundo ta
ogei minutuban.

7
Kirikoi suertiak
etziyon lagundu,
orreatatik Oriyok
bandera eraman du;
bentaja izugarriya
etziyoten kendu,
beste amairu jarrita
berak ezetz ondu.

8
Kirikok biar zuban
senper erakutsi,
ankekuak ezpazun
arraunik autsi;
alare barrenguak
iñork etzun etsi,
nai arren etzituzten
lotsagarri utzi.

9
Donostiko bandera
zuten irabazi,
eraman zuten bañan
etzuten merezi;
festak egin zituzten
musika ta guzi,
gu're oien burlagarri
ezkerade bizi.

10
Estroparak ikusten
izan da munduba,
jendia gustora da
begira egonduba;
orra ordaindu lengo
bentaja kenduba:
Donostiarrak Bilbaon
aixa onduba.

11
Beatzi segundo da
lendabizikua,
oi ta zortzi bigarren
asi-aldikua;
bi alditan ogei ta
amazazpikua,
eztago sendaturik
aurten ostikua.

12
Donostiarrak dira
jeniyoz biziya,
Oriyon beziñ ondo
lanian eziya;
berak ziran lenbizi
arronkaz asiya,
dantzatu dira ederki
lengo irabaziya.

13
Gureztat ezta irixten
gaur oriyotarrak,
Bilbaon eman dute
prueba ederrik;
ez esan Donostiyan
eztala indarrak,
amaikari irabazi
diyote bakarrik.

14
Gerra franko ematen
zuten aspaldiyan,
nagusi nai zutenak
Kosta Kantabriyan;
ez dirade gelditu
altura aundiyan,
aspertuko al ziran
oraingo aldiyan.

15

Oriyoko jendia
zefon arrotuba,
orla alkarri artzen
zaio gorrotuba;
aguro egin da oien
autsi urratuba,
mapatik gelditu zan
iya borratuba.

16

Lengo irabaziyakin
zebiltzan poztubak,
azkeneko ontan dira
ederki aztubak;
diru asko galdu ta
gañera gastubak,
bere jua-eturriyak
ditu apustubak.

17

Dozen erdi bat gizon
dauzkat kontatuta,
ibilli diradenak
oso berotuta,
trabes gogor egiten
diruz kargatuta;
erri guziya utzi
dute ondatuta.

18

Estropan ondoren
nitzan enteratu
Txokolate zala an
makalen geratu;
ez aurtenguagatik
batere ikaratu,
urengo urterako
berriz preparatu.

19

Oso patroi jatorra
da gure Kiriko,
piña ta ustela zein dan
diyona igarriko;
ona izan ezpalitz
etzuten jarriko,
onra au eroziñek
etzun ekarriko.

20

Ikusirik Donostiyan
dala jende fiña,
arrituta utziya
dute erregiña;
erregali onen bat
omen da egiña,
uranguan e, mutillak,
saiatu alegiña.

21

Bizkaitik onoria
dute ekarriya,
amar milla pezeta
zegona jarriya;
egin duelako marka
ikaragarriya,
arrituta utzi dute
Kosta Kantabriya.

22

Beste ainbeste egin zun
Luis Karril zanak,
orain ogei ta zazpi urte
penatuz il zanak;
gu're itxas gañian
gera gabiltzanak,
orla bajatzen dira
arro dabiltnanak.

23

Olaizola're ezta
juan diru truka,
orain danak orrekin
dabiltza muturka;
gañekuak ibilliyak
dirade ojuka,
galdu baldin badute
ezta orren kulpa.

25

Au da errematian
jarritzen derana:
gora Donostiarrak
eta Zierbana;
gora errespetuan
ibilli dan dana,
ezta diruz pagatzen
egin duten lana.

24

Ikusita gañera
badakit kanpotik
Oriyon galdu dala
diruba gogotik;
patroitzara etzuban
juan nai ezergatik,
gora Olaizola,
etzan zure faltik.

Bertso-papera, *Imp- "La Económica", Calle de Arroca, letra B, bajo (Amara)* moldiztegian argitara emana.

Baditeke, gure iritzirako beintzat, bertso auen egillea Donostiako Fermin Imaz bertsolaria izatea.

Urterik ez da esaten; baiña 1919 urteko bertsoak dira, dudarik gabe.

Treiñeruak onela ziran leen egunean: *San Nikolas*, Orio; *San Pedrotarra*, Pasai San Pedro; *Nra. Sra. del Carmen*, Donostia. Bigarrenean: Pasai San Pedro; Orio. Bi egunetako denborak kontuan artuta, Oriok irabazi.

Bilbon, 1919-IX-29-an, astelenez, leen txandan: Santurtze; Zierbana; Ondarrabi; Bermeo; Argoños; Santander. Bigarren txandan: Zumaia; Donostia; Orio; Pasai San Juan; Algorta; Laredo.

Biaramonean, leen txandan: Zierbana; Santurtze; Ondarrabi. Bigarren txandan.; Zumaia; Orio.

Azkenik, 1919-X-5-ean, igandez: Donostia leenengo, Zierbana bigarren.

(1919)

Bertso Berriyak

Antonio Elizaldek jarriyak

1
Donostiyatik Oriyorako
bertsuak dituzte jarri,
Bilbaon zerbait egin dutela
arro dira izugarri;
suertez irabazi duena
guziyok degu igarri,
txalupa berdiñakin jokatu
nai badezute, etorri!

2
Agor-illaren zazpiyan giñan
Kontxan jokutzen abitu,
Donostiyako bati arrauna
ausitzia egokitu;
berriz jokatu gabe orduan
iñola ezin kabitu,
oraiñ guk desafiyo eginda
ikaratuta gelditu.

3
Bilbaoko estropa eginda
ojak zabaldutzen asi,
oietan zegon: «gaur Kirikori
iñork ezin irabazi»;
txalupa berdiñakin ez gera
bear bezela ikusi,
ez esan zuek zeratela oraiñ
Kantabriyako nagusi.

4
Nere lanari arrazoiakin
eman nai diyot segira,
kosta guziko arrantzaliak,
jarri zaitezte begira;
txiripazko premiyo orrekin
ixilldu gabe ai dira,
oik baño arraunlari obiak
Kantabri ontan badira.

5
Bertso oietan jartzen digute
ondata dala Oriyo,
oiek ez bezela guk erriya
aspaldiyan degu iyo;
berak biartu gaituztelako
egin zaie desafiyo,
pozik jokatuko zuten baldin
egon baziraden fiyo.

6
Geiena zein geran ikusita
ori bear zan bukatu,
Oriyotarrak arraun-lanian
berriz nai zuten nekatu:
Donostiar da Zumaiarrakin
bear genduen jokatu,
paperetan gezurrak jarrita
biyak digute ukatu.

7

Gizon oiekin gu jokatzeko
jarri giñan beriala,
bildurtu ez baziran uste det
nik etorriko zirala;
Zumaiatikan esan digute
txalupa igualak dirala,
ori sinisteko ez pentsatu
orren txoruak gerala.

8

Patroiakin muturka gaudela
ori gezurra sortzia!
Nunbait pentsatuko zuten oiek
guri neurriyak artzia.
Zer dala uste dezu ez diran
gauzak paperan jartzia?
Orrelakuak merezi luke
presiliyuan sartzia.

9

Txokolate bera jatxi naian
daude kopetak beztuta,
zenbat irabaziyak dituen
al daukazute aztuta?
Amabi saiotan bat besterikan
oraindik galdu ezta-ta,
orren arraun-soñura guziyok
egoten giñan poztuta.

10

Entierrua egiten biziyai
ibillera itxusiyak,
ori gaizki dagola diyote
pertsona formal guziyak;
umill askorik Kontxa aldian
dauzkagu ikusiyak,
gu gerade jostatzen oieri
nolanai irabaziyak.

11

Oien izketa gure artian
dago ederki jasua,
ez al zazute akordatutzen
lenagoko erasua?
Iru urte da artu zutela
izugarrizko mazua,
nagarrez egon ziran orduban,
etzuten egun gozua.

12

Orduban zer izan nuen orain
nago adierazteko,
tostan ezin ondo kabituta
arraun-lanian asteko;
gizon petral batek esan zuan
zerrakin anak mozteko,
ez al zan iñor ari orduban
bizkar-ezurra austeko?

13

Erri txiki au menderatzeko
Jose-Maritarren griña,
Oriyon dauden arraunlariyak
badira oientzat diña;
gaizki esaka jardun dirade
guretzako alegiña,
lengo epurdikuak sendatzen
badaukate zer egiña.

14

Banderakuan egualdi txarra
goizetikan izugarri,
arratsaldian jokatzeko zala
esan giñiyon alkarri;
Jose-Maritar oiek gelditu
ziran oso lotsagarri,
teatorako funtziorikan
orduban etzuten jarri.

15
Donostiyako kaie onduan,
juan dan igande batian,
Kirikoren azañak kontatzen
arrantzalien artian,
gizon batek esan ziyen: «Egon
au aditu bitartian:
bandera bat besterikan ez du
ogei eta sei urtian».

16
Bear ez diran kontuba franko
aditu da oiengandik,
paperetan aitzaki asko ta
jokatu nai ez iñondik;
emeretzi urtian bitan bestetan
ez degu galdu emendik,
Oriyon bada indarra eta
abildadia oraindik.

17
Mapatik iya borratu zala
esaten digu erriya,
ori jarri zuana burutik
egongo zan elbarriya;
baña Oriyon dago bandera
pilla ikaragarriya,
ta urrezko medalla ederra
Biarriztik ekarriya.

18
Emezortzigarrengo bertsua
oraiñ nua esatera,
nere kristabak galdetze'izuet:
gezurrik jarri ote da?
Donostiar da Zumaiarentzat
orra nik kantak atera,
lenguan ordañak ikasteko
artu zazute papera.

Gaztelu bertsolaria (1880-1934)

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea au ere, eta beste argitalpen bat.

Izenburuan *Antonio Elizalde jarriyak* esaten da. Baiña Orio aldeko bertsozaleak, izen ortako oriotarrik etzutela ezagutu esan zidaten, eta ez kanporik ere. Urrena, nik bertsoak irakurritakoan, seguru asko Aginagako Gaztelu bertsolariak jarriak izango zirala adierazi zidaten; eta *Antonio Elizalde* saltzaillea izango zala agian; edo, bestela, asmatutako izen-abizen batzuk.

Irakurlea oartuko zanez, bertso-sail onek aurreko saillari erantzuten dio.

Gaztelu bertsolaria, Auspoa 61, 1966.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten bertso-sail au nundik eskuratu duan.

(1919)

Bertso Berriyak donostiar batek jarriyak

1
Bigarren aldiz abiyatu naiz
bertso berriyak jartzera,
oriyotarran desafiyuai
nijua kargu artzera;
aber bialtzen ote ditugun
indartsu oiek atzera,
obe genduke danok ibilli
krixtau formalen antzera,
zertako datoz pakian dauden
gizonak endreatzera?

2
Desafiyuak bota dituzte
Zumaira ta Donostia,
pake santuban dauden gizonak
endreatzia gaizki'a;
lenago asko galdubagatik
eskarmentatu ezta,
aundiya egin dute berriz e
modu oietan astia,
miñ al daukate bi erri abek
Bizkaian irabaztia?

3
Da apartatu digute berak
jokatutzeko lekua:
Zauzko Kontxatik itxas kanpora
biria sei millakua;
gizona zer dan proatutzeko
bera're bada naikua,
ogei ta bosna milla pezeta
zerratutzeko jokua,
larri dabilta ordaindu naian
lenago galdutakua.

4
Desafiyo egin digute berriz
onera ta Zumairako,
berrogei ta amar milla pezeta
dizkigutela parako;
gorde'itzatela urrengo urtian
diran premiyotarako,
sobra dakite iñon jokutzen
eztigutela lagako,
ai oien pena Bizkaian gaizki
geratu diradelako!

5
Zumaiatarrak lenbizikuan
eman ziyen errespuesta:
«Ainbeste diru jokatutzia
oso prezisua ezta.
Alkarrentzako eztegu biar
gorrotua eta seta».
Bañan baietz da erriyuan
lautik bost milla pezeta,
aukera txarra etzuten izan
nai baziyyoten azeta.

6
Iru treñero berak jartzeko
daukate itza emana,
irutatikan aukeratzeko
jokatutzeko nai zana;
iñork kulparik eztauka oiek
desairosuak izana,
gañera beste kondiziyo bat
dute oriyek esana:
diruban jabe egin zedilla
aurrena etortzen zana.

7

Lenago ere or izan balitz
alako jende abilla,
apusturetan etzan galduko
galdu dan ainbeste milla;
beren anaiak diran tokira
datoz okasiyo billa,
abertentziyan jarri nai degu
Oriyotarran kuadrilla;
desafiyoko itza oriyekin
kontuz ibilli dedilla.

8

Izandu diran premiyo danak
ustez seguru zituzten,
pasa zaiena pasata ere
pakian eztute uzten.
Zertan ai dira desafiyoka
beren burubak itxusten?
Bizkai aldian izandu gera
jendia pranko ikusten,
lenago ere sobra dakigu
zer pruebak eman dituzten.

9

Esan bezela asko juan giñan
ikusitzera festa ori,
arrazoi txarrak aditu'izkagu
guk oriyotar askori,
esanez: «Aixa jango ziyegu
donostiarren kastari».
Zer pasatu zan jakin gabian
bertsolariya ezta ari,
norberarentzat ona eztan gauzik
ez desiatu besteri.

10

Oriyotarrak Donostiarrai
ein dizka burla aundiyak,
esanaz beti Bizkaira juanda
proatuko zirala biyak;
gauza onikan eztu ekartzen
beñere arrokeriyak,
eta askori miñ eman diye
publikatzia egiyak,
txanpon batzuen jabe ein biar du
noizik beñ bertsolariyak.

11

Lengo bertsuak diran meriyo
gizonak zaizkigu mindu,
eztan gauzikan apenas duban
jendiak ezer jakindu;
faborez guri pakian utzi,
zeon etxian agindu;
ortaratuko ez giñaden gu
iñork biartu ezpagindu,
jarri ditunak egiñ dun lana
arrazoiakin egin du.

12

Orain lau urte Donostiarrak
zituztenian bentzutu,
orduban oien bertsolariya
etzan ederki mintzatu;
ark e nere gisa premiya dauka
nai baldin badu zintzotu,
orrek bakarrik libre duala
eztezatela pentsatu,
aurriak beti erakusten du
atzia nola dantzatu.

13

Egiñ dituzten desafiyuak
eztira oso alaiak,
eziñ jokatu pena daukagu
Donostiya ta Zumaiak;
errespetatu dezagun alkar,
izan gaitezen anaiak;
Oriyotarrak baldin bauzkate
orlako proatu naiak,
daudela lasai birian datoiz
lana egiteko garaiak.

14

Milla ta seireun abitante
omen dira oriyotarrak,
kosta guziya dantzan jartzeko
naikua dira oiek bakarrak.
Endreatutzen zertan dabilta
pakian dauden baztarrak?
Biyotz gogorra duten kristaubak
gaizki esale azkarrak,
oiek eztitu bestek nozitzen
baizik nork bere bizkarrak.

15

Beti onenak ezker izango
Donostiyako erriyan,
amaika ama gaixoren seme
bada Kosta Kantauriyan;
gizonak ezto ondo ematen
beñere arrokeriyan,
pake santuban bizi gaitezen
bakoitza bere fameliyan,
urrengo urtian Donostiarrak
galduko degu agiyan.

16

Gure eskutara kanta batzuek
badirade etorriyak,
Zumaiarrai ta Donostiarrai
desafiyoka jarriyak;
pazientziyan baldin bagaude
artuko'izkagu neurriyak,
ez nun esango ziradenikan
orren talentuz urriyak,
zertako gerran jarri beitzte
pakian dauden erriyak?

Bertso-papera, *Imp. "La Económica", Calle de Arroca, letra B bajo*
(Amara) moldiztegian argitara emana

Egillearen izena ez da esaten. Baiña donostiarra dala esaten du, eta badi-
teke Fermin Imaz bertsolaria izatea.

Urterik ere ez du sail onek. Baiña Donostiarrak eta Zumaiarrak Bizkaian
irabazi diote Oriori: 2/9-10. Oso oker ez bagaude, ori 1919 urtean gertatu zan.

(1919)

Zumaiako ur-kirolak

Bilbon izan zan estropadako
egun aren zoramena!
Bixente Tximok txopa gañian
ala dantzatu zubena.
Zumaiakuak eldu ziraden
beren txandan aurrena,
erakutsirik an ziranari
erri ontako trebena.

Bertso au *Zeruko Argia* astekarian azaldu zan, 1969-VI-29-an, *Zumaia'ko ur-kirolak* izena zuan eta firma bezela *J. I. A.* izkiak zituan idazlan batean.

Bertsoaren aurretik onela adierazten zuan:

«Zumaiarrak lehenbiziko estropada Bilbo'n izan zuten, eta lehenbiziko ir-tera hortan bai nagusi atera ere beren txandan. Orduko oroigarri diran bertsoak ezagutzen ditugu; hona hemen muestratxo bat».

Esaten duan ori, bere txandan aurrena irixtea alegia, 1919 urtean gertatu zan, onela iritxiz: Zumaia; Donostia; Orio; Pasai San Juan; Algorta; Laredo.

Orduko bertsoak ezagutzen omen ditu *J. I. A.* dalako orrek. Tamalez, ba-karra eskeintzen digu.

(1920)

Estropadak

1
Donostiyara datoz pozikan
arraunketari iaiuak,
antxeta txuri aien antzera
itxas ertzian jaiuak;
ega-jiraka ondo zaitutzen
ditu goitikan kaiuak,
oen ekintza kementsu edo
eguneroko saiua.

2
Begira nola ur-azalian
dauden treñero pizkorrak,
eta gañera maukutsik zintzo
gizon indartsu zainkorrak;
begira nola goitsu datozen
olatu txuri gainkorrak,
gaindor kizkurdun aserrezko ta
zurrunbillutsu gaizkorrak.

3
Kirikok nola dauzka dantzari
betazal biyak ibilka?
Ala dijuaz kezkarik gabe
bere mutillak ixilka;
eze ta sendo dauzke biziro
oek biyotz ta birika,
olatuaren antzera beren
eztarriyari zirika.

4
Gazteri eder bikaña digu
agertzen orain Bizkaiak,
egun oetan izango dira
gure arteko izkaiak;
elkarri zirri egingo diye
Ondarrabi ta Pasaiak,
gañera goiki irtetze gaiez
Donostiya ta Zumaiak.

5
Jakin zazute zer diyon orain
illunpez dagon itsuak,
edo ikusi nairik arki dan
begi lausodun mintsuak:
«Txoriyak nola zulatzen ditu
zuaitz gañean pikua,
eta gañera sagar ederrak
azal orrazdun trikuak?
Ala sariya gaur jasoko du
arraunketari zintzua».

Juan Ignazio Uranga (1863-1934)
(1920-ko Agorraren 5-ean Donostiyari)

Bertso auek *Estropadak* izeneko orri batetik (*Suplemento al núm. 2 de Guipuzcoarra*) ditugu: Donostia, 1920 Agorra 5-ean. Estropadak jokatu aurretik jarritako bertsoak dira.

Juan Inazio Uranga Berrondo (1863-1934), Errenterian jaioa, Donostian bizi izan zala uste degu. Bertso-jartzaille ugaria izan zan, eta antzerki-batzuk ere idatzi zituan.

(1920)

Bertso Berriak

Donostiyan Olanok jarriak

1

Aurtengo estroparen gañian
dijuaz bertso berriak,
askorentzako izango dira
kontu goguangarriyak;
Kiriko, engañatu dituzu
jendetza izugarriyak,
zugatik kalte aundiyak dauzka
Donostiyako erriyak.

2

Pasai, Donosti eta Zumaia
aurrena jokutzen asi,
oietatikan San Juandarrak
etorri ziran lenbizi;
bere lekuban sartu etzala
Kiriko degu ikusi,
ori egiten duenak eztu
premiyorikan merezi.

3

Bigarreguan Bizkaitarra ta
Ondarrabiya bestia,
txalupa ortan tokatu zaio
bati toleta austia;
alegiña egin gabetandik
alare oiek ezta,
biyetatik Santurtze lenbizi
gertatu da iristia.

4

Aguruena Pasaitarrak
etorriyak omen zian,
Donostiarra jarri biar zan
Zumaiatarren atzian;
Santurtze ta Jose Maitarrak
batera bota bazian,
gran Kiriko-ta banderik gabe
aurten geldituko zian.

5

Txalupa zulatuta utziya
aurrenengo egunian,
Pasaitarrak artu bear zuten
andik zortzigarrenian;
zer egin zuten San Juandarrak
ikusi zituztenian,
Juradukuai esan ziyoten
mollara jua ziranian.

6

Juraduak esanda txalupa
konponduta zuten jarri,
ori zulatu zutenak beren
buruben desonragarri;
asko portatu ez diradela
guziyok degu igarri,
argatik Pasaitarrak ez dira
bigarreguan etorri.

7
Eserita Kirikok nai ziyen
Pasaitarrai irabazi,
baña bere lekutik patroia
laiste zuten altxa-azi;
egiñalak egiñagatikan
San Juan etzuten autsi,
egun artan, Jose Maritarrak,
senper dezute ikusi.

8
Biria neurtzen ibilli zala
Oriyoko baporia,
gezur ori paperetan jartzen
zertarako jardun dia?
Orrekin engañatu nai zuten
erriyetako jendia,
baña oien tranpak aspaldiyan
ondo ezagutzen dia.

9
Kiriko bakarrik egin naian
marka ikaragarriya,
orregatik biria gutxigo
omen zeukaten jarriya;
lengo marka zarra borratuta
jarri nairikan berriya,
berak nai zuen bezin aguro
apenas zan etorriya.

10
Azkenengo estropa zuela
Kirikok degu aditu,
biria moztuta marka ontzen
alegiñak egin ditu;
malizi ori ibilli arren
ez diyo asko serbitu,
Oriyotarren markikan ondu
gabe dirade gelditu.

11
Jose Maritar arraunlariyak
igaz betik gora iyo,
len egindako marka ontzeko
oiek ez dute baliyo;
oraiñ itxusi gelditu dira,
argatik daude seriyo,
gran Kirikori aurtan kukubak
oso alrebes jo diyo.

12
Kiriko eta bere mutillak
zeuden orgullo aundiyan,
izugarriya pasa zaiote
oiei oraiñgo aldiyan;
alaitasun aundirik ez dago
Jaranako alderdiyan,
San Juanek atzian utziya
damu dute epurdiyan.

13
Emeretzi t'erdiyan Kirikok
egingo zuela marka ori,
patroia kontatzen jarduna da
aurretikan lagunairi;
aundizki batek oien fabore
egin du diruba ugari,
kostako zaio ortzak jkartzia
argana dijuanari.

14
Ondo atera balitz Kiriko
guk nola oiek isildu?
Lengo onore piska galduta
nundikan ostera bildu?
Goien zirala uste zutenak
beko zulora amildu,
arro zebiltzan aurretik baño
orra ederki umildu.

15
Barrio Jaranan ez diyote
onik egingo bertsuak,
ango batzuek apenas dauden
lenago bezin gozuak;
igaz salto ta brinko egiñaz
etzeuden oso mantsuak,
aurten kopeta beltzak dauzkate
kaie aldeko atsuak.

16
Zarauzko Kontxan beste estropa
izandu degu urrena,
ori da ikusteko iñon dan
lekurikan ederrena;
lau batela lendabizi ziran
kanpora eta barrena,
Oriyokua bentaja aundiyan
etorriya zan aurrena.

17
Azkenengo estropan Pasaia
eta Santurtze asiya,
txalupak trukatuta ederki
daduzkagu ikusiyak;
asko baliyo izan diyote
beren arraunketa biziya,
kopa ta bandera San Juanek
Zarautzen irabaziya.

18
Alde guzietatik jendia
Zarautzen degu ikusi,
Barratzal aizkolariya (*sic*)
Keixeta zan nagusi;
oek jarritakuai eskerrak
zeren dituzten merezi,
ara bertsuak, zar da gaztiak,
al dezutenak ikasi.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Izenburuak egillearen abizena ematen du: Olano. Baiña ez dakigu bertso-jartzaille ori nor izan zan.

Urterik ez da esaten; baiña 1920 urteko estropada da.

Treñeruak onela iritxi ziran: *San Juan*, Pasai San Juan, Frantzisko Laboa patro; *Nra. Sra. del Carmen*, Donostia, *Kiriko*; *San Nikolas*, Santurtze, Muzuri; *Ama Guadalupekoa*, Ondarrabi; *San Telmo*.

Rafael Aguirre Franco-k bere *Juegos y Deportes Vascos* liburuan (Donostia, 1971), erstropada onetaz onela dio:

«**Regata de honor.** *No se presentaron los de Pasajes por no atender a la protesta elevada contra Kiriko, por entrar en baliza contraria, falta ésta del Jurado al olvidar la retirada de una baliza que sobraba.*

Corrió solamente la San Juan patroneada por Kiriko, que hizo el recorrido en 19'45».

(1920)

Bertso Berriyak

1

Milla bederatzi eun da
ogeigarrena aurtan,
Agorrillaren bost
señalamente zen;
Donostiyan giñanak
estropada ekusten,
arrituta guziyak
gelditu giñaden.

2

Ondarrabiya eta
San Juan Pasaia,
Donostiya eta Santurtze,
bostgarren Zumaia;
alkar peleztera
ainbeste anaia,
amaika ta erditako
Donostiko plaia.

3

Plaian juntatu ziran
juraduengana,
suertia botzera
au lenengo lana;
lendabizi irten da
Pasai San Juana,
Donostiya bigarren,
Zumaia urrena.

4

Juraduen ordena
preparatuzeko,
garaia etorri zala
peleatuzeko;
nor bere balizetan
txit erne jartzeko,
tirua tiratzian
abiyatuzeko.

5

Juraduak emanik
orrela salida,
Kiriko exerita
pantasiz jarri da;
bañan ekusirikan
Pasaian mugira,
azkar altxatu eta
ojuka asi da.

6

Atera zan lekura
enbarkaziyua,
bueltan entregatzeko
zan kondiziyua;
bañan oientzat beti
erremediyua,
lotsa gutxikin jaso
dute premiyua.

7
Bizkaiako Santurtze
arrazoiz da mintza,
zergatikan sartu zan
Zumaian baliza;
aurten artu dute uste
gabeko paliza,
ez fiyatu berriz e
orla badabiltza.

8
Aurtengo estropadan
zefon juradua,
Donostiarrentzako
oso onradua;
beste penik ez dute
Kirikok galdua,
eziñ uka litezke,
garbi azaldu'a.

9
Frantzisko Zubiaurre
Donostiko patroiz,
sobra daki berak e
ez dubela arrazoi;
arraunian atera-
gatikan panparroi,
zer zala uste zuten
Pasai San Juandar oi?

10
Itxutu egin zala
Kirikok omen diyo,
izan e trantze artan
ez da misterio;
gradueta altura
nai luteke iyo,
orgullo geiegiyak
bate eztu baliyo.

11
Tragatu nai zituben
biak eta goiak,
alegiña egin du
Kiriko patroiak;
Donostiko arraunlai
pizkor panparroiak,
Pasaiak kendu dizka
Bizkaiko galoiak.

12
Donostiko koxkero
arraunlai azkarrak,
uste dute munduan
dirala bakarrak;
ederki probatuak
dirade indarrak,
aurten nagusi dira,
gora San Juandarrak!

13
Donostiyak nai luke
guziyon nagusi,
Kiriko exerita
fanfarroi zan asi;
orgullosuak ez du
besterik merezi,
azkenian Pasaiak
diyo irabazi.

14
Donostiyak nai luke
bera jaun ta jabe,
bañan gu ere aman
semiak gerade;
bi Pasaiak unitzen
baldin badirade,
Kantabriko nagusi
jarriko dirade.

15
Saltsa edo aitzekiya
badute betiko,
urtero bandera nai
dute Donostiko;
naiz dala Soterotxo,
igual Kiriko,
Pasaitarren nagusi
ez dira jarriko.

16
Donostiyak uste zuen
aisa irabaztia,
bañan eztu baliyo
erronkan astia;
esaten zuten ainbat
azaldu ezta,
biba San Juanen dagon
kuadrilla gaztia!

17
Matxet patroï artuta
Donostira juanak,
«Zer egin bear dute oiek?»
baziran esanak;
bañan arritu gaitu
egindako lanak,
aurten bandera biar
zuben San Juanak.

18
Marka ontzera irten da
Donostiya bakarrik,
bañan ezta probatzen
orrela indarrik;
Pasaiako atsuak,
ez egin negarrik,
ez degu tranpetako
bandera biarrik.

Juan Zabaleta, Errenteri (1894-1950)

(5 / 9 / 20)

Bertso-sail au Errenteriko Juan Zabaleta Lekuonak jarriak dira, eta bere esku-idazki batetik artuak.

Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak, Auspoa 63-64, 1967.

(1921)

Bertso Berriyak

1

Milla beatzireun kunpliturikan
ogei ta batian aurtan,
arraunlariyak probatu dira
zenbat talentu daukaten;
oien bertsuak ateratzeko
nola agindu diraten,
gaizki aundirik itzegitia
eztit goguak ematen.

2

Agoztoaren ogei ta batian
modu egoki askiyan,
zazpi txalupa jokatu dira
estroparan Donostiyan.
Alegiñian saiatu dana
zertako artu gaizkiyan?
Oietan aña fama duenik
ezta Gipuzkoa guztiyan.

3

Bi igandetan jokatu ziran,
au zan lenengo saiua;
diru askoko premiyua zan,
etzuten desafiya;
ontzi bakoitzak amalau gizon,
tripulaziyo iaiua,
beti urian peliatzen da
itxasorako jaiua.

4

Pasaia, Antxo eta Getari,
Zumaia, Ondarrabiyak,
Jose-Maritarra ta Oriyo
ziyoten estugarriyak,
danetan gizon balerosuak,
probatzera etorriyak;
kalte aundirik ezta izandu
Donostiyako erriyak.

5

Orain bezela alkar artuko
baluteke bi Pasaia,
obe luteke patrioiak eta
orduko txalupa-zaiak;
auzo-erriyak, etzaitzeltela
izan alkarren etsaiak,
amistadetik pasatzen dira
egun batzuek lasaiak.

6

Markik onena Oriyok zuen,
Pasaiakua bigarren,
irugarrena Donostikua,
Getarikua laugarren,
bostgarrengo Zumaiakua,
diferentziyan alkarren,
bestiak ere portatu dira
aik aña egiñ ez arren.

7

Bost oiek beren irabaziya
jaso dute lenbiziko,
lau onenaren bigarren prueba
illan ogei ta zortziko;
ta beste biyak deus e eman gabe
etziran noski utziko,
berak obiak gerta litezke
emendik urte gutxiko.

8

Bitorioso nai duten danak
alkarrentzat kontrariyo,
bildurrik gabe datorrenari
alare inporta diyo;
beren txalupa ganbiatziak
trastornatzen du Oriyo,
pazientziya artu biarko
gauz ori dala meriyo.

9

Lenbizikuan lenengua ta
bigarrenian azkena,
ustez seguro zegon jokua
galtziak badu bost pena;
itzez ta obraz ezagutzen da
balientiak zoaztena,
alare eziñ esan liteke
oberik iñon eztena.

10

Kosta guziyan itxas-gizonak
izanagatik fijuak,
erri danetan aman semiak
bai daude anka-bikuak;
Jose-Maritar obek ez daude
nolanaiko mutikuak,
famatuenan marka pasata
aurrera Donostikuak.

11

Orretarako amaiketan zan
batelaren apostua,
gero txalupa preparatzia
iñork etzaukan aztua;
aberatsaren boltsillotikan
eragiten da gastua,
lege zarreko funtziyuetan
norbaitek badu gustua.

12

Beren palizan nola prestatu
jarriyak zeuden kontuan,
kanpotik berriz beti bezela
iru millako puntuan;
ogei minuto sei segundokiñ
ta gañera lau kintuan
atze-aurrera indako markak
Pasaiakuak zituan.

13

Nola lenago artuak ziran
oiek beren mereziya,
zazpi milla ta bost eun pezeta
zuten oraingo graziya;
bi milla eta berrogei ta amar
duro da kontu guziya,
premiyua oiek eta bandera,
Pasaiak irabaziya.

14

Kontxatik eta kaie aldetik
zeterren alaitasuna,
bakoitzak bere alderdirako
beti degu naitasuna;
itxasoz eta legorretikan
nola izandu dan sona,
publiko dana juzgatu dute
ogei bat milla pertsona.

15

Trabesagatik jende artian
izan da zenbait atake,
disputarikan ez izatia
geienak obe luteke;
famiyaren kalte eztana
disimulatu liteke,
danak esaten asi ezkeru
kontu geiegi niteke.

16

Biba Antxo ta Ondarrabiya,
nai zaitoztegu gora iyo;
biba Zumaia, zuretzat ere
badaukagu amoriyo;
biba Pasaia ta Getariya,
Donostiya ta Oriyo;
aurtengo fama jaso bezate
tokatzen zaion meriyo.

Juan Jose Sarasola, "Lexo" (1867-1950)

Bertso-papera, *Imp. J. Díaz.- Irún* moldiztegian argitara emana, Aita Donosti zanaren bilduman arkitua.

Bertso-papera, *Imp. J. Díaz.- Irún* moldiztegian, Isabel Zuaznabar, Basoandia, Lasarte.

Bertso-papera, *Imp. J. Díaz.- Irún* moldiztegian, Juana Tejeria, Sonola, Aduna.

Paper auek, moldiztegi-izena toki ezberdiñetan izateaz gaiñera, aldaketa au dute: batek, 15/8 lerroa: *kontu geiegi niteke*; eta besteak: *kontu geiegi liteke*.

Paper oiek ez dute esaten bertsoak nor jarriak diran. Baiña Aita Donosti zanak itz auek erantsi zizkion paperari lapitzez: *Juan Jose Sarasola / de Lezo / vive en Donostia*. Testigantza ontaz baliatu giñan bertso-sail au Lexo bertso-lariaren liburuan jartzeko.

Lexo bertsolaria, Auspoa 79.80-81, 1968.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek iturri bezela *Imp. J. Díaz - Irun* moldiztegia aitatzen du. Baiña ez berak bertso-paper ori nundik eskuratu duan.

Treiñeruak onela iritxi ziran leen egunean: *San Nikolas*, Orío, Tiburzio Martikorena; *La Unión*, Pasai San Juan eta San Pedro, M. Arrillaga; *Nra. Sra. del Carmen*, Donostia, Sotero Vaqueriza; *Cantabria*, Getaria, Segundo Urangea; *Jel*, Zumaia, Jose Aldalur; *Ondarrabitarra*, Ondarrabi, Ramon Lekuona; *Lagun ederrak*, Pasai Antxo, Julian Elizalde. Bigarren egunean: Pasai eta Orío. Bi egunetako denborak kontuan artuta, Pasaia nagusi.

(1922)

Bertso berriyak

Donostiyako estropadari jarriyak

1
Milla bederatzireun
eta ogei ta biyan,
gañera Agorreko
illan beaziyan,
Elkano onratzera
Kosta Kantabriyan,
ogei milla pertsona
nere iritziyan
estropada ikusten
bazan Donostiyan.

2
Zazpi txalupa ziran
or apuntatuak,
aurtengo estropadan
jokatutzeak:
Bizkaiatik bakarra,
sei Gipuzkuak:
Ondarrabi, Pasaia,
bi Donostikuak,
Zumaia ta Santurtze
ta Getarikuak.

3
Plaian juntatu ziran
juraduengana,
suertia botzera
au lenengo lana:
Bizkaiako Santurtze
irten da aurrena,
Getariya bigarren,
Pasaia urrena,
Ondarrabiyakua
gero laugarrena.

4
Juraduak salida
oiei emanikan,
Getariya sartu da
danen aurretikan;
Pasaitarrak an zitun
laister ondotikan,
gero Santurtzetarrak,
gogor jogatikan,
Ondarrabitarrakiñ
etzun arronkikan.

5
Oiek allegatuta
berriz jokatzeko,
iru txalupa zeuden
elkar probatzeko:
bi Donostiyakuak
etzeuden galtzeko,
Zumaia ere firme
peleatutzeko,
al bazan Getariyan
marka borratzeko.

6
Soterotxon mutillak
jo dute gogotik,
bandera jokatzeko
gelditziagatik;
arrauna dantzatuta
sartu da aurretik,
gero Bizkon kuadrilla,
gaztia oraindik,
irugarren Zumaia
oriyen atzetik.

7
Getariyak markarik
onena zubela,
Donostiya ta Pasaia
berdiñ ziradela;
zeiñ banderako berriz
joka biar zala,
juraduak itzegiñ
omen zuen ala,
bañan jendiak diyo
posible etzala.

9
Berriz jokatu dute
urrengo jayian,
juraduak jarrita
biyak arrayian;
baldiñ bazeuden ere
probatu nayian,
sei segundoz Pasaia
sartu da aurrian,
geiago diralakoz
aurten arraunian.

9
Pasaiak biar zuen
bandera jokatu,
aguro aitzakiya
ziyoten plantatu;
Donostiyak galtzia
etzaie gustatu,
tranpetan bedenikan
bandera nai artu,
argatikan zituzten
deskalifikatu.

10
Au da Donostiarren
protesta guziya:
Pasaitarrak zutela
lagun bat berriya;
bañan sobra zakiten
etzala egiya,
baizik baten izena
alrebes jarriya,
enteratu etzediñ
bere familiya.

11
Juraduak argatik
ditu kastigatzen,
bañan oinbesteraño
merezi etzuten;
bere burua eztu
askorik edertzen,
mutill gizarajuak
alperrikan lertzen,
ori egitekotan
ez utzi jokatzen.

12
Arraunian etziran
alperrikan asi,
zenbat lan egin duten
ez al da ekusi?
Alare premiyorik
gabe dute utzi,
nekia beste gauzik
ez du irabazi,
Pasaitarrak etzuten
aurten oi merezi.

13

Irabazi duenai
kendu ganantziya,
ori arrapatzen det
gauza itsusiya;
Arrillagan kuadrilla
onrak mereziya,
bañan egiñ diyote
nai duten guziya:
Pasaia fueratu ta
sartu Donostiya.

14

Danak dira pizkorrak
eta indartsuak,
bañan oriyen lanak
gaizki juzgatuak;
zeñek dituen kulpak
daki publikuak,
ez gera inozente
engañatzekuak,
estropada ikusten
izandutakuak.

15

Berak faltatzen dute
juan dan aspaldiyan,
nonbait oien legiak
ez daude neurriyan;
besterentzako jartzen
saiatu erriyan,
banderak irabazten
dituzte tranpiyan,
kontzientzirik ez da
orlako tokiyan.

16

Oraiñ dala bi urte
oien aziyua,
Kirikok egiñ zuen
falta aundiyua:
Zumaian baliza sartu
enbarkaziyua;
bañan oientzat beti
erremedyua,
lotsa gutxikiñ jaso
zuten premiya.

16

Reglamentu bat bada
juraduak jarriya,
kanpotarraiz artzeco
ederki neurriya;
etxeuak libre egiñ
nai duten guztiya;
biar bezela egiñ
balitz justiziya,
banderikan gabe zan
aurten Donostiya.

18

Saltsa edo aitzakiya
badute betiko,
onra aundirik ez dute
orla irabaziko;
urtero bandera nai
dute Donostiko,
naiz dala Soterotxo,
igual Kiriko,
ez dira Pasaitarren
nagusi jarriko.

19

Donostiko koskero
arraunlai azkarrak,
kosta guzian uste
dirala bakarrak;
ederki probatuak
dirade indarrak,
saiatuagatikan
Joxe-Maritarrak,
aurten nagusi dira:
gora Pasaitarrak!

20

Ogei bertso berrikiñ
nere esplikaziyua,
aurten pasatu dana
gauza seriyua:
irabazi duenai
kendu premiyua;
gastuak pagatzeko
zer alibiyua,
bandera biar zuen
tripulaziyua!

Pello Zabaleta, Errenteri (1896-1967)

Bertso-papera, *Tip. Valverde*. - *Rentería* moldiztegian argitara emana.

Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak, Auspoa 63-64, 1967.

Eskuz idatzitako paper batean aldaketa auek arkitu ditugu: 3/10: zuten laugarrena; 6/10: franko apartetik; 7/10: posible ezta; 18/3: fama galduko dute; 18/4: nere iritziko.

Bertso auek Errenteriko Pello Zabaletak jarriak dira. Egillearen izenik ez da esaten; baiña bereak zituala Pellok berak esan zigun.

1922-ko estropada jokatu ondoren, esames asko sortu zan kosta-errietan. Zergatik ote, bertso auetan garbi asko adierazten du Pellok.

6/1 lerroko *Soterotxo* ori Donostiarren patroia zan; 6/7-ko *Bizko* ori, Donostiako kuadrilla gaztearen patroia; 13/5-ko *Arrillaga*, Pasaiko patroia –aldi ontan bi Pasaia batuta ziran–, *Aita Manuel* esaten ziotena; eta 16/3-ko *Kiriko*, Donostiako patroia.

Onela iritxi ziran leen egunean: *Elcano*, Getaria, Bartolome Uranga; *Nra. Sra. del Carmen*, Donostia, Soterotxo; *La Unión*, Pasai San Juan eta San Pedro, M. Arrillaga; *San Jorge*, Santurtze, Daniel Obregón; *Ondarrabitarra*, Ondarrabi, Pedro González; *Club Marítimo Donostiarra*, Donostia, *Xumai*; *Jel*, Zumaia, Vicente Gómez.

Pasaitarrak eta Donostiarrek berdin iritxi ziran: 20' 16" 1/5. *Desempatea* jokatu zuten, eta ara zer gertatu zan, R. Agirre Franco-k bere *Juegos y Deportes Vascos* liburuan (Donostia, 1971) kontatzen duenez:

«*La lucha fue emocionante. Hubo una protesta de San Sebastián antes de la salida, lo que dio motivo a la descalificación de Pasajes por haber introducido éste gente nueva en su embarcación y no atender al Jurado en sus decisiones*».

Bigarren egunean: Donostia eta Getaria. Donostia nagusitu.

Pello Zabaletak esan zigunez eta gero aren liburuan idatzi genduanez, bera ibili zan bertso-paperak saltzen. Goizean Erreterian asi eta illunabarrean San Pedron bukatu zuan, inprentatutako paper guziak, milla, salduta. Paper bakarra gelditzen zitzaionean, ondarrutar batek bosteun eskatu zizkion. Zeukan bakarra emanda, orrenbeste nai bazuan berak inprentatzeko esan zion. Egin ere ala egin omen zuan. Bigarren ateraldiko paperak *Besamotza* bertso-saltzaille ezagunak saldu omen zituan.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek iturri bezela *Tip. Valverde - Rentería* moldiztegia aitatzen du. Baiña ez bertso-paper ori nundik eskuratu duan. Bertsoen ondotik zera kontatzen du: Pello Zabaletak egun batean milla paper nola saldu zituan.

Donostian argitara emandako *Irutxulo / Bertso txanpa* liburuan sail ontako 1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12 eta 13-garren bertsoak, iturririk aitatu gabe.

Aldaketak: 9/7: tranpetan badarikan; 12/6: gabe daude utzi.

Ondoren, argibide auek ematen ditu:

«Aurreko urteko arrakastak berriro elkartzera eraman zituen pasaiatarrak. Baina 1922an gauzak ez ziren espero bezala atera. Lehen estropadan aurrena getariarrak izan ziren, bigarren postuan batera sartu ziran donostiarrak eta pasaiatarrak, eta berriz jokatu behar izan zuten bien artean, finala getariarrekin zeinek jokatu erabakitzeke. Estropada hori La Unionez irabazi zuen, baina estropada bukatu orduko, donostiarren patroiak, Soterotxok, protesta egin zuen, adieraziz pasaiatarrek izenik eman gabeko mutil bat sartu zutela tostetan. Epailerek protesta onartu, pasaiatarren garaipena balio gabe utzi, eta donostiarrak jokatu zuten getariarren kontra eta, gainera, bandera eraman. Pello Zabaletaren bertsoak pasaiatarren amorrua jasotzen dute. Bertso paperaren mila ale saldu ziren Erreterian eta Pasaian».

Leen esan bezela, azken txeeetasun au Pello Zabaletaren aotik entzun genduan guk, eta aren liburuan sartu: *Auspoa* 63-64, 1967.

(1923)

Bertso Berriyak

1
Milla eta beatzireun da
ogei ta irua,
lenengo estroparan
zeguen girua:
ebirik atertzen ez
naiko deskuidua;
bañon pagatutzeko
oien sentidua
Donostiko erriyak
bazuen dirua.

2
Lenengo asieran
Agorrak amasei,
egualdi zikiña
ibiltzeko lasai;
Bermeo eta Getari,
Oriyo eta Pasai,
Donostikuak ere
irabaziyan zai,
orla saiatzen danak
ez al du arrazoi?

3
Amaika t'erdietan
astekuak zian,
bañon geroxiago,
denbora pasian,
Kontxako balizetan
arrimatu zian;
kanpokoen neurriya
lenengo klasian,
itxaso ona zan baño
danak busti zian.

4
Donostiya eta Getari,
Bermeo bestia,
iru or tokatu da
lenbizi astia;
geienak baliente,
kuadrilla gaztia,
Pasaia eta Oriyo
eskasak ezta,
oiena zan bigarren
prueba ekustia,

5
Lendabiziko markan
Oriyok irabazi,
bigarreguan ezta
gelditu itxusi;
egin biar danian
eten edo autsi,
bestiak ezin zuten
oiek aña grazi,
gauzik prezisuenak
nai det adierazi.

6
Berrogei ta iru segundokin
emeretzi minutu,
segundo batez lenago
Oriyo geratu;
konpondu eta besteren
txalupa mudatu,
eskatutako gauzak
zaizkiyo eratu,
ortan Donostiyari
diyote pegatu.

7

Bermeo gelditu da
estadu txikiyan,
probatu arteraño
nunbait etzekiyan;
kejarik ez daukagu
oien aitzakiyan,
garbi portatu dira
kariño propiyan,
onra merezi dute
dabiltzan tokiyan.

8

Eman diyotengan
beren mereziya,
bost milla errial da
artu duten graziya;
lastimaz eguna artan
beste desgraziya:
baforia galdu ta
gizonan biziya,
ala biarrekua
suerte guziya.

9

Lau onenaren prueba
utzi zan geroko,
Agorreko illaren
ogei ta irurako;
igande artan ere
denbora durako,
Donostiya ta Oriyo
zeuden banderako,
bañon suspenditu zan
asteazkenerako.

10

Asteazkenian berriz
itxaso gaiztua,
nolanai jokatzeko
peligro estua;
amabostaldi batez
luzatu gastua,
alare etzetorren
guziyen gustua,
ogei ta amarrian
azken apostua.

11

Azkeneko egunian
itxaso ona zan,
eta atze-aurrera
aguruago zan;
gizon baten izketa
begira nola zan:
bandera laister dala
Oriyoko plazan.
Egiya izango da,
desiua bazan.

12

Onoreko bandera
eta bi premiyo
aundiyanak jasua
da aurten Oriyo;
trabesa asko egin da
au dala meriyo,
kanpuan arro dana
etxian seriyo,
galduak buruari
atz egingo diyo.

13

Amabi milla berreunda
berrogei ta amar pezta
bi premiyotarako
jornal txarra ezta;
konformidade artan
danak dira kosta,
marka danak pasia
Pasaiako kasta,
berriz ere aiekin
ez liteke josta.

14

Suplentiak daudenak
zenbait arraunlari,
askotan lagunduak
arrantzaliari;
epurdiyan kallua,
atzaparrak lori,
ezagutu ez banitu
enintzan ola ari,
gauxo daudenan partez
ederki da ori.

15

Biba Donostiya eta
Getariyatarrak,
kontserbatu ditzala
Elkanoren barrak;
lan asko egiten du
maña eta indarrak,
oien mobimentuak
ez dira baldarrak,
biba San Nikolas ta
biba San Juandarrak!

Bertso-papera, *Imp. de J. Díaz*. - *Irun* moldiztegian argitara emana, Getariko baserri batean jaso.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek bertsoak bertso-paperean batetik dituala ematen du, moldiztegi baten izena ematen duan ezker: *Imprenta J. Díaz - Irun*.

Treiñeruak onela iritxi ziran: *San Nikolas*, Orio, Antonio M. Uranga; *Donostiarra*, Donostia, Soterotxo; *San Juan*, Pasai San Juan, F. Laboa; *Getariarra*, Getari, Bartolome Uranga; *Josetxu*, Bermeo, Balentin Laguno. Bigarren egunean; Orio eta Donostia. Oriok eraman zuan bandera.

(1923)

Bertso Berriyak

1
Abestutzer a nua
arraunkalariyak,
ortarako nik ditut
bertsuak jarriyak;
mutillak aurtan dute
dena mereziya,
onratu dutelako
San Juan erriya.

2
Agorraren azkena
estropada eguna,
ipar sentiya zegon,
itxaso leguna;
mutillak irten dira
kanpua barrena,
Pasaitarrak aurretik,
Getariya urrena.

3
Getariarrak buelta
zutenean asi,
San Juandarrak eman ta
zetozten igesi;
arraunketa bikaña
zekarkiten bizi,
sarriyan sartu dira
balizan lenbizi.

4
Getariko mutillak
botarik birika,
ogei ta zortzi palada
ziran atzetikan;
kontu abetan ezin
izan da dudikan,
jendiak kontatuak
dira karraxika.

5
Juradua ixilik
gurutze ta guzi,
ezin sinistaturikan
zer duen ikusi;
ezaguerako markak
San Juanek ditu autsi,
Kantabriyako Kostan
dirade nagusi.

6
Gero jokatu dute
sedazko ikurriña,
Donostiar ta Oriyo
bordaduzko giña;
galdu du Donostiyak
iñik alegiña,
onek ematen diyo
biotzian miña.

7
Eramanik Oriyok
lenengo sariya,
San Juanen marka ez du
oraindik autsiya;
betiko dago Kontxan
Matxetek jarriya,
puskatutzeko indarrik
ez da Kantabriyan.

8
Onratutzera nua
esanaz izena:
Tomas Gereño eta
Frantzisko urrena;
Laboatarrak, berriz,
Matxete aurrena,
Raimundo eta Joxe
seme gaztiena.

9
Danak esango ditut
poliki-poliki:
Teodoro Makazaga,
Balentin ta Txiki;
Frantzisko Garmendia,
naiz goikua izaki,
alare arraunian
iña da galanki.

10
Anjel eta Gregorio,
lana danak gogor,
Bibiano, Rafael ta
Martin Manzisidor;
ara arraunlariyak
non dituzuten or,
berari San Juandarrak
onra diyote zor.

11
Gure patroï Matxete
gizon egokiya,
Kiriko estropadan
lenago autsiya;
Jaungoikoak diyola
luzaro biziya,
eta gero zeruan
betiko gloriya.

.Bertso auek makinaz idatzitako orri batean arkitu ditugu.

Paperaren buruan fetxa ageri da, 1923 alegia, baiña izenbururik ez. *Bertso Berriyak* dalako ori, guk erantsia da.

Egillea nor izan diteken ez dakigu.

(1923)

Gora Oriyotarrak!

1
Donostiyan jokatu dirade
estropa ikusgarriyak,
orregatikan nua oieri
jartzera bertso berriyak;
geren denboran oiek izango
dira goguangarriyak,
zergatik aurtan egin dituzten
marka ikaragarriyak.

2
Bost txalupetatik iru ziran
jokatubak lendabizi,
Donosti, Getari ta Bermeo
aurrena ziraden asi;
Elkanotarrak bentajarekin
etzijuazen itxusi,
aurrera pasata Jose-Mari-
tarrak ziyen irabazi.

3
Oriyo eta Pasaiakuak
bigarrenge jua zian,
alegiña egin gabetandik
bire orretan etzian;
San Nikolasen seme leialak
aurretikan jarri zian,
denborarikan gutxiyenian
oiek etorriyak zian.

4
Oriyotarrak bost txalupetan
etorri ziran aurrena,
Donostiarrak bigarrenge ta
Pasaia irugarrena;
laugarrengak getariarrak,
Bermeo zan bosgarrena;
jendia eramateko au da
festarikan ederrena.

5
Bigarreguan Pasaiatarrak
ziran Getariarrakin,
txalupak trukatuta jokatu
bear zuten alkarrekin;
San Juandarrak erraz ibilli
dira treñero orrekin,
gañera irabazi diyote
bentaja aundiyarekin.

6
Azkena jokatutako biyak
Donostiya ta Oriyo,
San Nikolasko erriya aurtan
gora nai ziguten iyo;
errespetuan ibilli dira,
irabazi arren seriyo,
Oriyotar danak pozak gaude
oiek dirala meriyo.

7
Donostiarrak banderakuan
gallen ziranian jarri,
Gaztelu aldeko jende aiek
arro ziran izugarri;
baña Oriyo aurretik zala
laiste ziyoten igarri,
umill askorik goitikan bera
gero ziraden etorri.

8
Lenago egindako azañak
nai ditut adierazi,
Oriyotarrak danen aurrian
askotan dira ikusi;
orain baño len sei txalupari
erraz ziyen irabazi,
aurten berriz bostetatik berak
gelditu dira nagusi.

9
Apusturak ematen badaki
askori estuasuna,
galtzen duenak berekin dauka
barrengo tristetasuna;
sei banderakin Oriyotarrak
daukaten alaitasuna,
besten lekutan non ikusten da
orlako edertasuna?

10
Batzuek poltsak betiak eta
bestiak berriz ustubak,
irabazitzen degun orduban
egoten gera poztubak;
arraunlariyak ondo egiñak
ez daduzkate aztubak,
jan da eran lasai eman zioten
Aiako gizon prestubak.

11
Erri ta erbeste irabaziya
izan da askorentzako,
gorrotorikan ez dadukagu
batere iñorentzako;
bi premiyo aundi ta bandera
aurten Oriyorentzako,
ta urrenguan akaso berriz
Jose-Maritarrentzako.

12
Konbiatuta Aginagara
San Frantzisko egunian,
jan da eran ederki egin dute
ara juan diranian;
arraunlariyak andik aurrera
oso umore onian,
orra zenbat egiten diyoen
irabazi duenian.

13
Donostiarrak zerbait aurretik
ginduenian ikusi,
Oriyotarrari Bakeriza
kiñuka zitzaien asi;
uste zuen patroï orrek berak
aurten zirala nagusi,
banderan buelta eman orduko
Oriyok zituben ausi.

14
Lengo zarrak bezela portatu
zaigu kuadrilla gaztia,
Oriyo askok nai izaten du
estropetan ikustia;
Olaizolak bost bandera ta
aurten Urangak bestia,
edozeiñ moduz erri aldera
oiek ekartzen ezta.

15

Oien barrenak lasaiak daude
eta indarrak biziyak,
arraun-lanian ederki dira
gaztetatik ikasiyak;
oiekgatikan diruba franko
badira irabaziyak,
gora Antonio Maria Uranga
ta arraunlari guziyak!

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Egillearen izenik ez da esaten.

Urtea ere ez da iñun ageri. Baiña bost treñneru oiek jokatu zirala, Oriok irabazi zuala eta bertso auetan esaten diran beste guziak 1923 urtean gertatu ziran.

A. Zubikarai: *Treñneru-estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertso auek nundik dituan.

(1923)

Bertso Berriyak

1

Milla bederatzireun ogei ta irurekin,
estropada izan da agorrillarekin:
Bermeo, Getariya, Donostiarrakin,
Pasai San Juan, Oriyo, beren arraunakin,
ederki neurtu dira danak alkarrekin.

2

Estropadako eguna alaia goizetik,
amaika gazte ta zar irten zan etxetik;
jaiak beti poza du izaten aurretik,
naiz gero saminduta ibilli ondotik,
amaika arindu da aurten sakeletik.

3

Illaren amaseia izendatu zana,
treñeruan mutillak neurtzeko eguna;
jendiak ikusi nai gazte oien lana,
segundo bat Oriyok Donostirengana,
abek dira lenengo eta bigarrena.

4

Urrengo igandian batekoz bestera
proatzeko ustian jua ziran osterara;
itxasuan nola zan olaska atera,
iñork nai ez arren gelditu atzera,
berriz aldatu zuten asteazkenera.

5

Asteazkenen berriz jendia bildu zan,
bañan goiz-goizetikan jarri zan zalantzan;
gero arratsaldian jokatuko ote zan,
bañan itxasorikan baretutzen etzan,
eta iganderako osterara utzi zan.

6

Larunbat gabian zan irten notiziya,
pronostikuba zeukan oso egokiya:
Donostiya lenbizi, urrena Pasaya,
irugarren Oriyo, gero Getariya,
iya asmatu zuben, ori da begi ya!

7

Ogei ta amarren berriz jo zuten sarrera,
Getariya atzetik, Pasaia aurrera;
urrena Donostiyak egin zun joera,
Oriyo asieran utzirik atzera,
baño alperrikan, gaur guk degu bandera.

8

Bost erri dira aurten neurtu diradenak,
gazteriya bikaña indar bizidunak;
guztiyak agertubak dituzte almenak,
batere etzan txarrik, danak ziran onak,
baña Oriyotarrak aurtengo onenak!

9

Oriyoko gaztiak arraunak dantzatzen,
ongi ikasik daude aurrera luzatzen,
baita indarrarekin atzera etzaten;
argatik olatuban diranian sartzen,
atzetikan aurrera egan dira juaten.

10

Otegi aurretikan, Murgiondo ankian,
gazteriya ederra biyen bitartian;
oiek danak zuzentzen Uranga atzian,
«Lasai jun! –ots egiñaz noizik bakoitzian–,
aurtengo premiyua zeukagu etxian».

11

Ijituak gerala digute esaten,
auzuan okerragok dirade azaltzen;
ilda arkitzen giñala adierazitzen,
entierro antzera zutela azaltzen,
ez dute aurten lanik kandelik erretzen.

12

Zaitzalle ederra da Uranga guria,
gorputzez egokiya, begiya ernia;
aisa igarotzen da orrekin biria,
mutillak zuzentzeko non dago obia?
A bejondaikela, Antonio Maria!

13

Ez degu nai asarre izan iñorekin,
ez Gipuzkua eta ez Bizkaikuakin;
uste gabe biartzen gera alkarrekin,
itxaso gaiztuaren burrukaldiyakin,
baña aitortu: Oriyo aurten txapelakin.

14

Arraunlariyak guztiz argiyak,
gazte bigun ta indartsubak,
arraunlariyak arrigarriyak
dira Oriyokuak!

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Bertso-lerroak orrelaxe eratuak daude bertso-paperean; Bidasoaren iparraldean idatzi oi dituzten antzera, alegia. Irizbide ori guk errespetatu egin degu, egilleak ala naiko zuan eta.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

(1924)

Bertso Berriyak Etxeberriak jarriak

1
Milla ta bederatzireun da
ogei ta laubian gaude,
bi estropada premiyokuak
Donostin izan dirade;
oiei begira egun oietan
asko egonak gerade,
arraun-lanian mutil pixkorrak
oraiñ San Juanen daude.

2
Pentsatu det jende guziyari
zerbait adieraztia,
estropa ortan saiatu dira
bata bezela bestia;
Donostiarrak nai zutena zan
Pasaia biyak austia,
San Juanentzat Joxe-Maritar
oiek irixten eztia.

3
Molla onduan izan giñaden
amarretan lendabizi,
kaie aldian emakumiak
etzeuden oso itxusi;
Katalin da Pantxiska esaten
aguro ziraden asi:
«Bi egunetan donostiarrak
aurten baietz irabazi».

4
Aurrenekuan Donostiarrak
irabazian arkitu,
bigarreguan askoz geiago
galduta dira gelditu;
apusturak orrelako lanak
askotan izan oi ditu,
arro zebiltzan baña Pasaia
ederki umildu ditu.

5
Txalupak trukatuta jokutzen
bigarrego asi zian,
Donostiarra eutsi eziñak
oso biraje luzian;
alegiña egiñagatikan
oiek irixten etzian,
an etorri bear izan zuten
San Juandarren atzian.

6
Donostiarrak egiten dute
lan onetan alegiña,
erri txikiyak menderatzeko
oiek dadukaten griña;
baña Pasaian orain daukagu
oso gazte jende fiña,
badiradela iruitzen zat
Joxe-Maritarren diña.

7
Zerbait itzegiteko agintzen
digu orain arrazoiak,
premiyo eta banderarekin
onra aundi bat Pasaiak;
asko baliyo du arraunian
oiek daukaten sasoiak,
indar biziya dauzkate eta
gañera petxu lasaiak.

8
Aurrera nai diyot oraindikan
nere lanari segitu,
apusturak buru-galtze oiek
askotan ematen ditu;
patroi berriya kin jokatzen
aurten ziraden abitu,
Bakerizan markikan ondu
gabe dirade gelditu.

9
Banderakuan momiyua zan
Jose-Maritarren aldetik,
ustez seguru zeukaten eta
trabesa egin zan gogotik;
orretarako diruba franko
etorri zan Bizkaiatik,
poltsak ederki beteta juanak
badirade Donostitik.

10
Arraunkalari pizkorak daudela
diyote Donostiarrak,
oraiñ obiak azaldu dira
Pasaiko San Juandarrak;
ederki menderatu dituzte
aurten Jose-Maritarrak,
bi premiyo ta bandera ederra
dituzte Pasaiatarrak.

11
Lengo batian gizon batzuek
esanez zeuden alkarri:
kanpoko buia San Pedrokuai
urruti ziyela jarri;
ori orrela zegola nunbait
gero ziyoten igarri,
orregatikan irugarrengo
oiek ziraden etorri.

12
Agor-illaren bederatzian
ziran jokatzen asiya,
Donostiarra bi Pasaiakiñ
asko gera ikusiyak;
San Juandarrak orain ez daude
arraunlari itxusiyak,
arriturikan egonak dira
begira zauden guziya.

13
San Juanen txalupa onena
esanez jardunak dia,
orduko Donostiarrak berak
eduki askoz obia;
bi egunetan oien pruebak
ederki ikusi dia,
arraunlari onenak zein diran
gañera azaldu dia.

14
Batzuek asko irabazita
galduta daudenak triste,
lenago ere pasako zala
nago beste orrenbeste;
orrelakorik zeguanikan
Pasaian etzuten uste,
gora San Juango arraunlariya,
ederki egin dezute.

15

Orra aurtengo estroparentzat
bertso berriyak atera,
adiskidia, galdetzen dizut:
gezurrik jarri ote da?
Klase ontatik nai duenentzat
oraiñ badaukat aukera,
oso garisti ez dala uste det:
amar zentimo papera.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Izenburuak egillearen abizena ematen digu. Baiña ez dakigu Etxeberria ori nor izan zan.

Treñneruak onela iritxi ziran leenengo egunean: *Donostiarra*, Domingo de la Hoz; *Juanita*, Pasai San Juan; *Aita-Sanpedrokua*, Pasai San Pedro.

Bigarreanean; Pasai San Juan eta Donostia. Bi egunetako denboran kon-tuan artuta, Pasaia nagusitu zan.

(1925)

Bertso Berriyak aurtengo estroparari jarriyak

1
Milla ta bederatzireun da
ogei ta bostgarrenian,
aurreneko estropa izan da
Agorren seigarrenian;
danak gogotik saiatu dira
egun ortan arraunian,
Oriyotarrak orain dauzkagu
sasoirik ederrenian.

2
Estroparako premiyo aundiyak
jartzen ditu Donostiyak,
egiñalian saiatzen dira
juaten diraden guziyak;
danan aurretik etortzen danai
ematen zaizka graziyak,
galdutakuen miñikan ez du
izaten irabaziyak.

3
Gipuzkoatik lau juan ziran,
bostgarrengua Santoña,
premiyuakin apenas asko
onratu duen Montaña;
beren ustian arraunketan e
ikasiya dauke maña,
arako onak egongo dira,
emen galdu due baña.

4
Estroparako abildadia
eta indarra da ona,
abonatzia gustatzen zaigu
danoi egindako lana;
premiyo asko irabaziya
Oriyok daduka sona,
erri batian zazpi bandera,
ori da edertasuna!

5
Pentsatzen zuen bezela ezta
gelditu Pasai San Juan,
oñaze aundiya artu du eta
edukiko du goguan;
nunbait patrioiak erretirua
artzeko asmua zuan,
salaio gabe etzan izango
bandera eraman bazuan.

6
Kuadrilla orrek Oriyotarrai
egun ortan ziyon esan
txalupa pronto edukitzeko,
jokatzian artu zezan;
«guria zueiri emanda biyok
lutxa bear degu izan»,
oiek bandera eramatia
aurten prezisua etzan.

7
Ondarrabiyak kalterik eztu
lanteri ortan asiya,
bandera eder bat eramatia
orren desio guziya;
aurten atzetik ibilli zaizka
Donostiya ta Pasaya,
Oriyorikan juaten ez bada
laiste du irabaziya.

8
Estropada ori jokatzeko
zorioneko Oriyo,
publikuari gustua franko
onezkero eman diyo;
juaten danian lana egitia
askotan gustatzen zayo,
orregatikan irabaziyak
dauzka orrenbeste premiyo.

9
Festa-egunian zabaltzen dira
bandera oiek guziyak,
kanpotarrai're gustatzen zaizke,
ez al dira itxusiyak;
ezertan ere mantxarik gabiak
ditugu irabaziyak,
edertasunez kontentu gera
Jaungoikuari graziyak.

10
Aurten txalupa berriya eginda
etorri balitz azkarra,
jokatutzera etzan juango
lenago dagueen zarra;
sasoi batian Donostiarrak
esaten zuen kabarra,
oien kanuai irabazteko
oraiñdik ez dago txarra.

11
Lana egiteko lekurik gabe
gizonik ezta proatzen,
malizi ori zer dan batzuek
asko ez due pentsatzen;
beren txalupak trukatu eta
gustora balira jartzen,
kostako zaio Oriyo baño
lenago bueltan etortzen.

12
Zazpi bandera irabaziyak
beren premiyo ta guzi,
zabaldu eta bistan jartzian
ez due ematen itxusi;
nola diraden apartekuak
paperetatik ikasi,
askok egin du gastubagatik
etorri eta ikusi.

13
Juan dan urtian San Juandarrak
oso gora ziran iyo,
dudarik gabe aurtenguan e
izango ziraden piyo;
ustez seguru zuten bandera
irabaziya Oriyo,
zezen gaixtua izanagatik
banderilla sartu diyo.

14
Erri askotatikan jendia
estropan izan gerade,
batzuek pozaz egongo dira,
bestiak tristuran daude;
duro ederrak egun oietan
aldatubak badirade,
Getariyako arbi-aziyak
aurten dantzatu dirade.

15
Egun oietan jendia franko
estropan izanak gera,
premiyo onena uste zuten
batzuek Pasai aldera;
esaten zuten: «Bigarren aldiz
baldin jokaten bagera,
aurten guretzat izango da
Donostiyako bandera».

16
Gizon batzuek zerbait esaten
kaie aldian ai zian,
ta bestek erantzun ziyen
belarriyaren ertzian:
orain bi urte Oriyotarrak
Pasaien onduan zian,
baña alare San Juandarrak
gelditu ziran atzian.

17
Oriyokuak lana galanki
aurten dirade egiñak,
lanteri txarrak ekartzen ditu
alkar ikusi eziñak;
Oriyotarraiki entierrua
len badirade egiñak,
arrezkeroztik berak penatzen
ditu ipurdiko miñak.

18
Arraunlariyak leku askotan
oraindik dirade bizi,
batzuek diralako estropa
ederra orra ikusi;
oinbeste azaña egin duenak
zerbait ez al du merezi?
Amar xentimo bertso berriak
nai dituenak erosi.

Gaztelu bertsolaria, Aginaga (1880-1934)

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Nork jarriak diran ez da esaten. Baiña Orioko Errikotxia bertsolariaren bilobak, Andu baserriko Kristino Arrutik, sail ontako zenbait puntu eman zizkidan, bertso auek Aginagako Gazteluk jarriak zirala esanez. Puntu oien bidez bertso-papera gure artxiboan arkitu genduan.

Bertso-paperak saltzen, Orioko Antxiola ibili omen zan.

Estropada au Agorraren 6-an eta 13-an jokatu zan. Bost treiñeru ziran: Orio, Ondarrabia, Pasai San Juan, Donostia eta Santoña, eta orden ortan gelditu ziran.

A. Zubikarai: *Treiñeru Estropadak* liburuan, Bilbo, 1987. Gaztelurenak dirala dio, baiña ez ori nundik ikasi duan. Egillearen izenik ez baita, esan bezela, iñun ere ageri. Eta bertsoak nundik dituan ere ez du adierazten.

(1925)

Gora Oriyotarrak!

Gora Oriyo, Oriyotarrak,
bere gazteriyarekin!
Gora Uranga, patroi azkarra,
arraunlari bikañakin!
Amabi milla pezta sariya,
gañera banderarekin.
Gora Oriyo...

1
Milla bederatzireun
oi ta boskarrena,
agorren estropada
treñeruena;
ori da jai ederra
jarri digutena,
itxason ikusteko
zein dagon onena.
Gazteri bikaña
Oriyotarrena,
arturik arrauna
egin dute lana;
orreatatik sartu da
bitan aurrena.

2
Oriyo, Ondarrabi,
Donostikuakin,
lenbizi jokatu
dira alkarrekin;
tutu eta dunbada
lenenguarekin,
beren lanari gogoz
laster ziyen ekin;
gero balizakin
naiko lanarekin
Ondarrabiakin,
Oriyok aldegin,
saturik aurrena
aldiarekin.

3
Santoña ta San Juan
urren jokatubak,
Oriyon markak zeuzkan
oso poztubak;
baño gero berentzat
biriak lastubak,
iritxi ziranian
naikua nastubak;
aurrez alaitubak,
gero makurtubak,
jipoia artubak,
sakelak ustubak;
txandaka ibiltzen
dira mondonguak.

4
Santoñarrak batere
ez gaitu arritu,
ark ere alegiñak
egiñak ditu.
Santanderren nagusi
nunbait da gelditu,
orreatatik onera
egin da agertu;
San Juanek du artu,
aguro du neurtu,
eziñik jarraitu
laister du baztatu;
berrizko gogorik
etzaio gelditu.

5
Oriyo ta Ondarrabi
urrengo jayian
biyak ziran berriz
neurto biarrian;
aurreko igandian
anaitasunian,
zirikalarik berriz
biyen bitartian;
txalupak kayian
zeuzkan legorrian,
oialak gañian,
zeuden itzalian,
biyak proatzeko
berriz arraunian.

6
Azpiya lakatza ta
nai giñon legundu,
Ondarrabiyak ezetz
laister esan du:
«Orain dagon bezela
degu len izandu,
ura artutzen badu
orduban konpondu».
Laster zan aldendu,
gu ere bai mindu,
segunduak kendu
nairikan arindu;
era ortan Oriyok
lana egin du.

7
Asieran aurretik,
laster zan atzera,
Ondarrabiyak egin
digu joera;
inguratu zanian
buiaren aldera,
Urangak egin ziyon
bira ematera;
gero etorrera
ondarre aldera,
amabost paladaz
utzirik atzera;
Oriyok pizkorra du
egin sarrera.

8
Txalupak ura artzen
alare aurrera,
ederra izan da
oien etorrera:
baporiak txistuka
ziyoten arrera,
ez da gozua izan
Oriyon sarrera,
Donosti aldera
egiñik joera,
sartu ta atera
arraunak batera;
orreatatik txapeldun
gelditu gera.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Treiñeruak onela iritxi ziran: *San Nikolas*, Orio, Uranga patro; *Ondarra-bitarra*, Ondarrabi, Agirre; *Donostiarra*, Donostia, Soterotxo; *La Unión*, Pasai San Juan, Laboa; *Cuba*, Santoña, Carreras. Bigarren igandean: Orio; Ondarrabi.

Azken bertsoak pelota-txapelketaren bat aitatzen du. Orren berririk ez dakigu.

Bertso-paperak *alare aurrena* du 8/2 lerroa; guk *alare aurrera* idatzi degu, punturako ala bear dualakoan.

9
Prantzi Euskal Erriyan
txapeltza pelotan,
Oriyotarrak izan
ziraden bertan;
partiduba zeukaten
amairu jokotan,
arraunen bezelaxen
gallen dira ortan:
sake-errestotan,
berdin errebotan,
baita arrastotan,
gero boleatan,
ez ditu iñork austen
jolas onetan.

(1925)

Portugaleteko estropadak Burgoak jarriak

1
Milla bederatzireun ta
ogeta bost urte,
iraillaren ogeia
señalatzen dute;
estropada ederrak
izandu dirate,
jokatu zan lekua
da Portugalete,
allegatu da ara
makiña bat jente.

2
Club Deportivo Aurrera
Ondarroatarrak
erakutsi ditu
txit mutil azkarrak;
arraunlariak ere
ez dirade txarrak,
asko bildurtu ditu
orien aparrak,
erri ontan oraindik
badira indarrak.

3
Bost treñeru zirala
jokatutzequak
aditzen eman zuan
ango Juraduak;
iru ziran aurretik
ateratakuak,
Ondarru, Portugalete
ta Santoñakuak,
markarik andiena
egin gurekuak.

4
Sestao, Zierbana
alkarren urrenak,
oiek ziran atzetik
jokatu zutenak:
estropada onetan
baziraren lanak,
bigarren premiua
dauka Zierbanak,
baña Ondarrutarrak
jaso ditu danak.

5
Zierbana ta Ondarru
ogetazazpian
jokatzeko zirala
ondo bazakian;
guregana etortzen
bildurtutzen zian,
orregaitikan jarri
dira atzekian,
bestelanian pozik
etorriko zian.

6
Gurekin jokatzera
animatzen etzan,
begira zeguenak
ala dute esan:
atxekia ugari
orregaitik bazan,
Zierbanatar ori
deskalifika zan,
ala ez zan izango
sendo egon bazan.

7
Zierbanak ukatu,
Sestao zan jarri,
bigarren premia
eman zion arri;
asko gustatu zaio
ondarrutarrari,
gogoz eman zioten
eskuak alkarri,
orregaitik gelditu
ez da lotsagarri.

8
Gure kontra bazian
burla ta ujuak,
ez da esan bearrik:
auzo-errikuak,
entsaiuan asita
erretiratuak;
gu ez gera oraindik
ori eindakuak,
garialako mutil
petxu onekuak.

9
Azkenengo estropa
emen egin zala,
ogetairu urte
da jokatu zala;
asaba zarretatik
datorren odola,
dantzatu da ederki
arraunaren pala,
jakin zazu oraindik
lenguak gerala.

10
Estropada aurretik
jokatu onduan
desafiorik asko
aditu genduan;
premioak atera
dituzte klaruan,
Errege jaunak kopa
orra nun daguan
Club Deportivo Aurrera
Ondarroakuan.

11
Kopa gurekin dago
aurtengo urtian,
ta ondo gordetzera
saiatu gaitian;
okerrik ez badegu
bien bitartian,
allegatuko gera
alako batian,
agur, adiskidiak,
urrengo artian.

12
Au ondo badakite
ingurutakuak:
txapeldunak garala
Ondarruakuak;
orra amabi bertso
estropadakuak,
aurten Portugaleten
jokatutakuak,
auek dira Burgoak
ateratutakuak.

Burgoa, Ondarroa

Bertso auek Ondarroako Jose Mari Etxabururen esku-idatzi batetik ditugu.

A. Zubikaraik ere baditu bere *Treñeru estropadak* (Bilbo, 1987) liburuan. Ez du esaten berak nundik dituan. Aitazterik merezi duan aldaketarik ez du. Baiña Etxaburuk ez daukan bertso bat ere badu, 11 zembakiarekin:

Askoren desioa
zan gu ikustia,
estropada orretan
atzetik uztea;
baña suertatu da
guk irabaztea,
Ondarrutarrak ortan
makalak eztea,
gora, Beitia, zu ta
kuadrilla guztia!

Arranondo aldizkaria, 1991-VIII. Onek Zubikaraik bezela bertso guziak. *Ondarru'ko kantak* (*Itxaropena*, Zarautz, 1964).

Onek ere, Etxaburuk bezela, amabi bertso ditu: 11-garrena falta eta aitazterik merezi duan aldaketarik gabe.

Beste geienetan batera etortzen dira bi liburu auek; Zubikarairena eta *Ondarru'ko kantak*. Aldi ontan ez, ordea. Onek zera esan naiko du: biak iturri ezberdiñetatik edan dutela.

Estropada oni buruz onela dio bere *Juegos y Deportes Vascos* (Donostia, 1971) liburuan:

«*La Excelentísima Diputación de Vizcaya establece una Gran Copa y, ocupándose de la organización, hace que renazcan las regatas. Los resultados fueron los siguientes:*

Recorrido antiguo (3.740 metros y 2 ciabogas).

1º - 1925 - Ondarroa (*Aurrera*), Ciérvana (*Sparta Club Gallarta*), Sestao Sport, Portugalete F. C., Santoña.

1º - 1926 - Ondarroa, Sestao Sport, Portugalete F. C., Deportivo Portugalete».

(1926)

Ondarroa

1
Iraillan bosta izentaurikan
dago estropadetako,
egun ortako lenengo bijak
amabian probatzeko;
jakin zazute bada guztiak
Donostiko Kontxarako
bidea libre-libre dagola
nai daben guztijentzako.

2
Euskal Erriko anai maiteak,
aurten gatoz Donostira,
galdu ez dediñ lenagotikan
datorren gure oitura.
Millaka asko egun orretan
Donostin izango dira,
jakin gurarik nora daroian
saria eta bandera.

3
Ez dogu gura asarrerikan
anaiak geran partetik,
probetxu gutxi datorrelako
estropadako jokotik;
pentsauta dagon ezkeru aurten
presentatzia emendik,
leialtasunaz gura genduke
bakotxak bere aldetik.

4
Esaten dabe erri onetan
Donostiarrakaitikan,
dabiltzazala bene-benetan
ondo preparau daitezcan;
beste ainbeste jazoten da ba
Ondarrutarren artian,
egun ospetsu izan daitian
betiko Euskal Errian.

5
Gipuzkoako eta Bizkaiko
arraunlarien artian,
ondo konpondu bear genduke
bizi geraden guztian.
Izan leiteke aurten batian,
urrengo baten bestian,
beti bakotxa bere zoriaz
kontentu izan gaitian.

6
Euskal Erriko kosta guztiyan
eta beste errietan,
beste jardunik ez dau izango
jentiak egun orretan;
jarri gaitezen guztijok ondo
eta bake on batian,
izan daitela geien danentzat
bandera ori *bakian!*

Molla-ko Mañela
Argia, 1926-VIII-22.

Estropadaren aurretik jarritako bertsoak dira oiek. Jokatutakoan, treñeruaruak onela iritxi ziran leenengo egunean: *Antiguako Ama*, Ondarroa, Juan Bautista Beitia; *Sanjuandarra*, Pasaia, Frantzisko Laboa; *Ondarrabitarra*, Ondarrabi, Roman Agirre; *Donostiarra*, Donostia, Domingo de la Hoz; *Virgen del Mar*, Ondarrabi, M. Goikoetxea; *Antiguako Ama*, J. N. Balenziaga, Ondarroa; *Virgen de la Guía*, Portugaleta, L. A. Gutiérrez.

Bigarren egunean: Ondarroa, Pasai San Juan.

Garaipen aundia izan zan au ondarrutarrentzat. Ospatzearren, bertso jarzeari ekin eta makiña bat sail plazaratu zituzten. Gure eskuetara etorri diranak urrengo orrialdeetan arkituko ditu irakurleak.

* * *

Ondarroako Jose Maria Etxaburuk *-Kamñazpi* beraren izenordea- idazlan mamitsu bat idatzi zuan Donostiako *El Diario Vasco* egunkarian, 1976-IX-19-an. Merezi du onera aldatzea:

Orain 50 urteko Donostiako estropadak

Orain 50 urte Donostian egin ziran estropadak Ondarruk irabazi zituan. Ain zuzen, aurten lez, illaren 5-ean eta 12-an izan ziran. Oraindik amairu urte egiteko neukazan mutiltxua nintzan (ba Iraillaren 23-an dira nire urteak) eta ikusi nituan kontuak gaurkoak balitz lez daukadaz buruan eta aretxek esateko egun egokia deritxat.

Estropaden lenengo denporetan puntarengoa zan Ondarru; danak ez zituan irabazi, baiña orduan ospetsua zan gure erria erramuetan edo arraunean. Beste estropadak laga ta orduko azkenengo biak aitatuko dodaz.

1898-garren urteko Donostiako estropadak Ondarruk irabazi zituan, *Flora* izeneko treñeruagaz, Manuel Beitia patroï zala. Domeka edo igande bietan izan zan irabazle.

Ordutik lau urtera, 1902-garren urtean, Bilbaoko estropadetara joan ziran eta an be lenengo atara eben. Orduan be Manuel Beitia zan patroia.

Gero, ogetairu urtean ez ziran estropadetara joan. 1925-garren urtean kopa eder bat Bilbon ipiñi eben, iru urte jarraian estropadak irabazten zituanantzat, edo lau urtean, jarraian izan ezik; eta apur bat lenago sortua zan *Club Deportivo Aurrerá*, ara joateko ustean treñerua gertuten asi zan. Arrantzale bat edo beste, baiña geienak leortarrak ziran saioetan asi ziranak. Eta Ondarruk estropadetan kondaira ona eukita, leortarrak erriaren entzute ona galdu eikeela ta arrantzale Kofradia sartu zan; eta, arrantzaleakaz taldea eginda, irabazi zan estropadea igande bietan. Ez zan errian atera eitekean talderik onena, baiña Bilboko estropada irabazteko aiñakoa bai.

Bein Bilboko estropadea irabazi ezker, Donostiara joan bearko zan eta urrango urtean, 1926-garreen urtean, joan ziran. Uda aretan Ondarrun ez egotan beste konturik. Aurreko urteko mutil batzuk artu eta beste barri batzuekin 17 bat mutil inguru gelditu ziran errian, atunetara barik estropadetarako gertu edo preparatzen.

Beste egitekorik be ez euken, eta gogor saiatzen ziran euren entsaiuetan; treñneru beragaz arrantzara, sardiñatara be joaten ziran. Eguerdian *Club Deportivo*-n bazkaltzen eben, naikoa okela janaz. Entsaus egiteko Donostiako estropadan bide edo errekorridua ustez ipiñi eben eta, kontixu, bide gitxiago izan edo beintzat orduko markak baiño asko lenago egiten ebela ta ezpai barik irabazle izango ziralakoan egoan erria, ta alan egin ziran apostuak. Dana dala, illaren bostean bederatzí segundoren aldea atara eutsen San Juangoai, bigarrenai.

Egun areitan zerbait politika mobimentua Españian eta urrutizkiñak interbeniduta egoazan eta, estropaden ordua eldu zanean, an egoan erri osoa alkarri begira nundik zer jakingo. Ta gazte bat bizikletan Saturraran gaiñeko kateira joan eta ango urrutizkiñetik jakin eben eta Arrigorritik errira, alamedara, diadarka ta siñuka; jendeak estropada irabazi zan antza emon eutsan eta bat-batean axe zan zaratea!

Urrango igandean neuk be nai neban estropadetara joan. Orduan estropadetara itxasoz joaten zan; arraunlariak be alantxe joan ziran. Ni joateko nintzan itxasontzia. zortzi zaldiko kubiarta bako txikia zan, *Lau Anaiak* izenekoa, ta goieko orduetan jagi ta ontzi jaubearen etxera joan nintzanean, ez nintzan asko poztu. Ontzi txiki arentzat egualdi txarra zala ta ez joala. Ta bapor izena emoten geuntsan ontzi asko joazan ta euretako batean sartu ta joan nintzan itxasoz ordu bi ta geiagoko bidean.

Eguerdia eldu zanean, an gengoan Kontxan estropadaren zain. Baia barruan sokaz dana esitua egoten zan estropada lekua ta ontziak danak kanpoan geldí egoten ziran. Juradua ta Alpontso XIII-garrenaren ontzia, *Fa-cun-tu-sin* izenekoa, bakarrik joan ziran treñneruen atzetik. Orduan bigarren igandeko edo banderako estropadea treñneru birek egiten eben, eta beste estropadarik ez zan izaten. Olan, illaren 12-an, gaur berrogetamar urteko estropadea Ondarruk eta San Juanek egin eben, treñneruak aldatuta. Ez egoan egualdi ona, eta Ondarruk erre irabazi eban; amasei segundoren aldea atara eutsan San Juaneri.

Lenengo igandean 19 miñutu ta 32 segundo egin eben. Ordurarteko Donostiako irugarren marka zan; euken treñneru astunagaz egiteko marka ona. Bigarren igandean, gaur berrogetamar urte, 21 miñutu ta 3 segundo. Len esan dogun lez, egualdi txarra zan.

Lenengoaren saria, ikurriñaz gañera, 12.000 laurleko izan zan: alantxe izan zala uste dot gudatearte. Langille baten ia lau urteko irabazia, gaurko ia milloia.

Estropadea amaitu ta ia beriala, arraunean *Fa-cun-tu-sin* ontzi ondora joan ziran, Errege agurtzera, ondarrutarrak; eta Erregek ontzi au laga eutsen errira etorri zitezzen eta Errege-inguruko gizon andiakaz batera etorri ziran Ondarrura.

Irailla bertan, urrengo igande bietan, Portugaleteko estropadak ziran, illaren 16-an eta 23-an. Estropada biek errez irabazi zituan Ondarruk; bietan alde bardiña kendu eutsan Sestaori: 16 segundu.

Ta bigarren urtean be ekarri eben a Kopa ederra, urte betean *Club Deportivo Aurrerá*-n eukiteko. Aren kopearen jaube egiteko iru urtean irabazi bear zan, eta Ondarru ez zan joan geiago estropadetara; Ondarrutarrak, irabaztekoan bakarrik joazan estropadetara eta kontu orrek erria geiegi estutzen eban, eta naiago zan bakea eta ez ziran geiago joan eta kopea irabazi barik gelditu zan. Entzunda nagoanez, denporagaz Oriok irabazi ei eban. Ondarruk nai izan baleu, geutzat zan kopea. Eun kopaen artean ezagutuko genduke a kopea, orduko ondarrutarrak.

Ondarrutarrak orduan egin ebena, iñok ez dau egin sekula: ogetairu urtean estropadetara joan barik egon eta arraunak baztartuta egoazen aldian, asi arraunean eta jokatu zituan estropada guztiak irabazi. Iru sari, sei bidar lenen eldura. Bai; 1926-garren urteko ondarrutarren arraunlari taldearen moduko asko ez ziran Kontxan ikusiko: 18 urtetik 24 bitarteraiñoko mutil gaztendoak, Juan Bautista Beitia patroï ebela, lenagokoaren semea.

Amaitzeko, beste au esan nai neuke. Ondarrutarrak iru bidar Donostian ikusi dira arraunean: bi ango estropadetan; eta bestea 1888-garren urtean Pasaiaren aurkako desafioan, Getarian asi ta Donostiako Kontxan amaituaz; eta iruretan irabazle izan ziran. Ondarruk gaur estropada-kontua lagata badauko be, denbora baten puntarengoa zala ukatu eziña da.

Kamiñazpi
(Joxe Mari Etxaburu)

(1926)

Bertso Berriak

Txomiñek jarriak

1

Milla bederatzireun eta
ogeta seigarren urtian,
jendia ugari izan emen da
Donostiako errian.
Mendi guziak betiak zauden
estropada ikusi naian,
olakorikan gertauko zanik
etzubela uste kaian.

2

Lengo urtietan zirika beti
juaten ez ziralako,
aurten osterara arerijo asko
irabazi dutelako;
Ondarrutarrak arraunlarijak
beti izan diralako,
argatik famak jaso dituzte
merezi izan dutelako.

3

Kantabriako arrantzaliak
arraunlarijak dirate,
Ondarrutarrak danen aurretik
sarri etorri dirate.
Ainbeste urtian geldu egonda
aurten be ikusi dute,
bandera osterara igundu ere,
ez dira nekatzen bate.

4

Lengo urtietan egondu gera
insulto asko entzuten:
Ondarrutarrak estropadako
nola baliyo ez duten.
Baña ederki ikusi dute
Donostiko Kontxan aurten
bi estropadan danen aurretik
nola etorri diraten.

5

Ondarrutarrak probatutzeko
askok zuten desiua,
aurten ederki ikusi dute
oso kuadrilla bibua.
Arraunerako badute oraindik
indarra ta leziua,
argaitik aurten ekarri dute
bandera ta premia.

6

Lenguan aita, aurten semiak,
lau mutil izan dirate,
jatorritikan arraunlarijak
oiek izan bear dute.
Bestiak ere aien artian
ederki ikasi dute,
Gipuzkuako onra guziak
Bizkaira ekarri dute.

7
Banderarikan asko badegu
baña probiak gerate,
arrokeririk ez degu joten,
arraunari tira fuerte.
Ondarrutarrak arraunlarijak
beti izandu dirate,
mundu guztiyak ori badaki,
ezin ukatu leiteke.

8
Portuan jaten ari giñala
arri-ikatzak tiratzen,
gauza erreza dala uste det
goitikan bera botatzen.
Eta gañera errezagua
mingañarekin ibiltzen,
baña gatxa da Kontxa orretan
Ondarrutarrak jarraitzen.

9
Gizon andijak badauzkatela
Ondarrutarren famia,
zeregaitikan dakitelako
duten abilidadia.
Argaitik bada prestau diote
ontzi ikaragarria,
Ondarruara eramateko
estropadako jendia.

10
Estropadia amaitu eta
etxera etorreria,
pentsatu nuan, bai, jetxi zala
goitikan bera gloria.
Bandera eta musikarekin
ura zan alegrentzia,
eta gañera ikusgarria
errirako sarrerria.

11
Bi banda eta orfeoi on bat
zaigu errira etorri,
Arteondo ta pelotarijak
danak gura deusku guri,
Bandera ura bedeinkatzian
beste egun bat edo bi,
musika jota dantzan egiñik
biar degula ibili.

12
Gora Ondarrua, gora Beitia
eta kuadrilla guzia,
pozez beterik ipiñi dezu
erriko jende guzia.
Eta gañera ekarri dezu
urte askoreko bakia,
nai nuke aurrera erriko danok
adiskide izatia.

Bertso-papera, *Imprenta Moderna*. Deva moldiztegian argitaratua.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek izenburuan beste argibide bat ematen du: *Domingo Gorra jarriak*. Ez du esaten bertsoak nundik dituan.

(1926)

Bertso Berriyak

- 1
Milla beatzireun da ogei ta seian,
Aorraren amabiyen,
estroparako bertso berriyak
jartzeko orain naiz abiyen.
Donostiyari mendratu gabe
itzegingo det egian.
obligaziyo detan bezela,
errespetatu nadiyan.
- 2
Lendabiziko sariyak ziran
Aorrillaren bostian,
ta bi onenak amabirako
pruebak erakustian.
Lenbizikuak ere ez daute
oso estadu tristian,
sekulan bezin animatuak
dabiltza nere ustian.
- 3
Donostiya ta Ondarrabiya,
bestia Portugalete,
Ondarrua ta Pasaiaakua,
baza eraman diyote.
Marka berdiñik iñork eziñ du,
guziyana diferente,
alegiña egin duenarentzat
ze esanik ba al dute?
- 4
Bi erritatiek biña trainera,
irutatiek beste bana,
aurtengo zazpi tripulariyak
ondo egin dute lana.
Azkenerako txasko txiki bat
sortu da askorengana:
premiyua aundiyak eta bandera
Ondarroak eramana.
- 5
Ederkiyena portatu dira
Ondarroa ta Pasaia,
diferentziya zerbait bazuten,
ala artu det usaia.
Bitatiek batek izan biar du
egokiera lasaia,
San Juandarrak, barka nazute,
zuentzat enaiz etsaia.
- 6
Oien fabore zeguen batek
itzegiteko oparo,
atze-aurrea ekusi arte
ez da jakiten seguro.
Ustez ixillik egin zituen
bosten kontra amar duro,
esku aldatzen errazak ziran,
galdu zituen aguro.

7
Ogei ta zortzi urte onetan
kaiolan zegon txoriya,
orain erten da dibertitzia
ezta prestuezkertiya.
Trabeslariyak ibilli dute
makiña bat istoriya,
galdu dubenak begiya triste,
irabaziyak gloriya.

8
Biriak lengo legera ziran,
balizak lengo lekuan,
andik Kontxara atze-aurrera
palada asko zijuan.
Esan biarrak bete badira
estroparako jokuan,
gero jendia konbertitzen da
pruebak ekusitakuan.

9
Nola diraden jende berdiña,
lirañak eta ertenak,
aien fabore itz egin dute
ni informatu nautenak.
badiruzute danak dirala
famili zintzo batenak,
errespetoko gizonak eta
indar aundiya dutenak.

10
Apostoluen antzera ziran
len ere itsas-gizonak,
penitentziya pasa ta gero
birtute asko izanak.
Librutik dauzkat irakurriyak
apaiz jaun baten esanak,
erri leial au formatu zuen
Domingo Agirre zanak.

11
Agure bati aditu diyot
zortzi egunez onoztik:
«Sekulan seme jatorragorik
ogiyak mantendu ezitik».
Aurten bandera eman diyola
Ondarroari Donostik,
auzo-erriko bezindadiak
seriyo daude geroztik.

12
Onra aundiyak merezi ditu
Pasaiko aitona zarrak,
biba beori eta kuadrilla,
ez dirade gizon txarrak.
Ez al du iñor enojatuko
nere izketa jatorrak,
onena zein dan aitortzietik
biba Ondarroatarrak!

Bertso-papera. *Imp. Aurrerá* moldiztegian argitara emana.

Ez da esaten bertso auek nork jarriak diran, eta ori somatzeko biderik ez
degu guk beintzat ikusten.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987.

Onak bertso-paper ori aitatzen du iturritzat, *Imp. Aurrerá* moldiztegitik
ateratakoa, alegia. Ortaz gaiñera Ondarroako Jose Burgoa bertsolariarenak di-
rala esaten du *Egutegia 1976 / Ondarroa* argitalpenean. Baiña ori nundik edo
nola dakian ez du adierazten.

(1926)

Bertso Berriak

Jose Brontxek jarriak

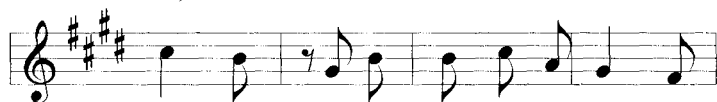
Ber-tso be-rri-ak jar-tze-ra nu - a,

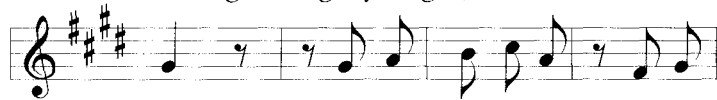
gus - to du - e - nak a - di -

tu, — ne-re ba-rre-na be-ti - a

da - go ge-ya - go_e-zin det ka - bi -

tu. Pen-tsa - men-tu-an ja- rri

or-du-ko bi - o - tza-ga-ta mu-gi -

tu, na-ya - go nu-ke pa-sa

be-ze-la zu-zen kon-ta-tu ba - ni - tu.

1
Bertso berriak jartzera nua,
gusto duenak aditu,
nere barrena betia dago,
geiago ezin det kabitu;
pentsamentuan jarri orduko
biotza jata mugitu,
naiago nuke pasa bezela
zuzen kontako banitu.

2
Motiborikan asko badegu
zerbait esaten asteko,
danontzat igual egon da aukera
estropara jokatzeko;
gure auzuak modu onetan
gu gorrotuan artzeko,
arrazoirikan ez det billatzen
tamaña ortan jartzeko.

3
Ogei ta zortzi urte dirade
Donostiara jua ziran,
iru treñeru illaren lauan
ederki probatu ziran;
illan zortzian Donostiarra
ura bentajaz atzian,
premiua ta bandera artuta
etxera etorri ziran.

4
Andik lau urte pasa ta gero
Bilbora ziraren jua,
iru premio egondu eta
danok ziran Ondarruan;
Bizkai danetik erri bakarra
falta izan zan orduan,
beti ikasten baldin badabiz
ez jarri aren onduan.

5
Arrezkerotik aditu degu
makiña bat desprezio:
lenago izanagarren zerbait
gaur eztubela balio,
iru nagusi or daudetela
Pasai, Donosti ta Orio;
oiek guziak adituarren
egondu gera serio.

6
Club Deportivo Ondarrutarra
jua dan urtian zan jarri,
Portugaleten dagon kopia
bear zuela ekarri;
da bost treñeru alkarren kontra
kostauan ziran izarri,
kopak guretzat ziraren baña
bai gorrotua ugari.

7

Estropara au irabazi ta
jentia asi zan esaten
Bilboko kaldereruari
errez dala irabazten.
«Orren abillak izanda zertan
Donostira etzera joaten?».
Gipuzkoako mekanikuak
probatu ditugu aurten.

8

Gipuzkoako profesoriak
pentsata zeuken jokua:
Donostiarra lendabiziko,
bigarren Pasaiakua;
irugarrena Fuenterrabia,
laugarren Ondarruakua;
baña Beitian kuadrilla ezta
orrela gelditzekua.

9

Lekeitio ortan omen zeukazen
fiestak preparatuta,
Ondarrutarrak baldin badatoz
Donostiatik galduta:
iru korrida eiteko asmuan
dirua ere batuta;
zezen jaubia bialdu dute
bere zezenak artuta.

10

Bizkaia aldiian euki nai b'ogu
geure onra eta fama,
bi portu orri erregalatu
lezake treñeru bana;
da euren billa datozenian
gañera jan da erana,
errege jaunak kopatik berriz
eran dezaten txanpana.

11

Portu bi orrek nortzuk diraren:
Lekeitio ta Bermeo;
egia klaru esatekotan
ajolarikan eztio;
motibo gabe eman dizue
makiña bat desprezio,
orain ixillik egon zeintekoz
ezpadezue balio.

12

Mundu onetan ikusten degu
pertsone askoren griña:
norbera baño abillagorik
iñork ikusi eziña.
Guk estropara irabaztiak
eman al dizute miña?
Akaso igual zuek nagusi
juan da probatu baziña.

13

Bizkaia eta Gipuzkoarrak
konbentzitu al zera on?
Ondarrutarrak baldin badatoz
berriz ere listo egon;
orregatikan musikak ere
gaur joten digu *aliron*,
nai eztuenak aditu bear:
«Ondarrutarrak kanpeon!».

14

Sei estropara bost treñerutan
eta seiretan lenbizi,
gure denporan olakorikan
iñor ez degu ikusi;
Ondarrutarrak arraun lanian
egiñagaitik itxusi,
oba zenduke eurak bezela
kostautik juaten ikasi.

Jose Brontxe, Ondarroa

Doiñua Ondarruan jasotako orri batetik degu. Bertsoak, *Imprenta Moderna - Deva* moldiztegian argitara emandako bertso-paper batetik.

1/6: lerroa onela du bertso-paperak: *biotza gata mugitu*. Guk *biotza jata mugitu* idatzi degu, ala bear dualakoan. Ondoren, 13/2 lerroan, *on* ori ez dakit zer izan diteken; bearbada, *orain* itzaren laburpena.

Ondarru'ko kantak (Zarautz, Itxaropena, 1974) Onek amairu bertso ditu; 14-garrena falta. Aitatzetik merezi duan aldaketarik ez du.

A. Zubikarai: *Treñeru estropada*, Bilbo, 1987. Bertsoak nundik dituan ez du esaten. Bertso-paperari kopiatuko zizkion, oso aldaketa gutxi ditu eta.

(1926)

Estroparetako kanta 1926-garren urtean Berriatuako Ezkerrak jarriak

---

1
Milla beratzireun ta
oge ta sei urte,
liburuetan dala
beintzet dizute.
Bertso berri batzuek
jarri nai nituzke,
goidokira nago
laguntzaren eske,
Jesus eta Maria,
lagun zaiazute.

2
Komeni dan bezela
autortu dezagun:
Donostian joko bat
guri kendu zigun
gizon faltso batgaitik,
ta irabazi zigun.
Baña indarra nun dan
beti da ezagun,
berriro ere laster
giñaren txapeldun.

3
Gizon ori bizi da
gugandik aparte,
Montañako lurrian
egin du ainbat urte.
Gauza bastua beti
saldutzen da merke,
berak probetxu gutxi,
guri asko kalte,
aberastasun gabe
dago orain arte.

4
Agorreko illaren
lenengo eguna,
Donostiko estropada
ikusi genduna.
An bazan indarra ta
bai azkartasuna,
batzuk tamala zuten,
guk alaitasuna,
ondarrutarrarentzat
orduko fortuna.

5
Illaren amabian
berriro bestia,
ai ze poza guretzat
ori ikustia!
Berriro erakutsi
zioten atzia,
lan geiegia zuten
lenak bardintzia,
gertatu zan dobliaz
bentaja kentzia.

6
Bigarren estropada au
amaitu zanian,
bazan tronpet-soñua
Donostiko errian.
Gure mutillak zeuden
berriz proba naian,
errege Alfonsoren
yate aurrian,
buelta eman zioten
txanpa ederrian.

7
Jaun onek ikustian
beraren aurrian,
nola korritzen zuten
alako indarrian:
«Neuk eramango zaituz
etxera bidian,
bai entregatu ere
Ondarruko errian,
neuk azpian daukadan
yate berrian».

8
Goguan artzekua,
zan ikusgarria
orduko sarrerria
Ondarruko errian:
estropada-mutillak
baporen aurrian,
etxapleo ta soñuz
gortu bearrian,
errege Alfonsoren
yate ederrian.

9
Donostiarrak, egon
zindezkez etsita,
orain gertatu dana
orrela ikusita.
Faltsokeriz len egon
giñaren jausita,
diruak eta famak
zuentzat utzita,
baten orde z lau orain
gaude irabazita.

10
Sei garaitza aundiak
arraun-indarretan
irabazi dituguz
Donostian bertan.
Diruak-eta ere
lenen ordañetan,
korridu eta guziz
bai alajañetan,
zer gertatu zaizute
Donosti orretan?

11
Orgulloz beterikan
zeuden Donostian,
menden zeukelako ustez
Kantabri guztia.
Gizonak orrenbeste
arro izatia!
Batez ere Ondarru
nai menperatzia.
gertatu zaizu diru ta
bandera galtzia.

12
Oriok desafio
Ondarrutarrari,
La Voz-ian askok du
ori irakurri.
Errespuesta bertan
giñiozan jarri:
Bilbao premiora
eiteko etorri,
jokatuko giñola
dirua alkarri.

13

Juan giñadenian
geure txalopakín,
Donostian onela
ziguten itzegín:
«Zerta zatozte ona
gabarra oiekin?
Konparatzen al dezu
gure usuakin?».
Usuak gabarria
arrapatu ezín.

14

Juan Bautista Beitia,
zu zera mutilla,
urtebeten barruan
orra sei batalla.
Abilla zaralako
zu eta kuadrilla,
ikusiak badira
makiña bat milla,
urte askotan orrela
portatua izan dilla.

Estribillo

Ama Antiguakua,
biotz-biotzetik:
Donostiako Kontxan
Ondarrua aurretik.

Zazpi treñerutatik
Ondarru lenengo,
sedazko banderia
Santa Klaran dago.

*No lloréis hijos míos,
no lloréis, mi ilusión;
eso de las regatas
Ondarroa campeón.*

*Con catorce remolaris,
marineros de Ondarroa,
rumba, la rumba, la rumba,
Ondarroa campeón.*

Donostiarrak asi dira
baburrinak jaten,
datorren urterako
indarrak geituzten.

*Paco contra Meabe,
Club Deportivo Aurrera,
rumba, la rumba, la rumba,
Ondarroa campeón.*

Olgetan asi eta
amasei segundo,
benetan izan balitz
minutu seguro.

Bertso auek *Ondarrua'ko kantak* (1964) liburutik ditugu. Bertatik artua da izenburua ere; eta onek gaia, urtea eta egillea adierazten dizkigu.

Tamalez, *Berriatuako Ezkerra* bertsolaria edo bertso-jartzaille ori nor izan zan ez dakigu ezer ere.

Bertsolari onek amalau bertso oiek jarriko zituan; ondoren datorren *Estribillo* izeneko luzagarri ori beste norbaitek asmatua izango da, eta sail oni gero erantsia.

Bertso auen gaia 1926 urteko estropada da. Baiña bigarren eta irugarren bertsoetan leenagoko beste estropada bat aitatzen da, gizon baten faltsokeriz utsegin zana. Dударик gabe, 1890 urtean donostiarren aurka galdu zuan Ondarruko patroia aitatu naiko du; irugarrenean esaten danez, erritik alde egin bear izan zuan. Erria orrela portatzen da sarritan: galtzen duanean, kontrarioa abillagoa dala aitortu bearrean, errudun bat billatzen du. Patroi orri botako zion orduan Ondarruak kulpa guzia; eta errian ezin bizi eta erbestera joan bearko zuan gizarajoak. Ambrosio Bedialauneta zeritzan.

Zuzenduak: 6/4: Donostiako erri-an; 10/1: Sei gariza aundiak.

11/2 lerroan beste onela bearko luke agian: *zagon Donostia*.

12/3 lerroan aitatzen dan *La Voz* ori Donostiako egunkari bat zan.

A. Zubikarai; *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertso auek nundik artuak dituan.

Leen esandako luzagarri ori onek ere badu; baiña beste izenburu bat jartzten dio: *Naste Borraste* (1926).

(1926)

Bertso Berriak Burgoak jarriak

1

Milla bederatzi egun eta
ogetaseigarrenian,
Irailaren bostian izan
giñan Donostiko errian;
zazpi treñeru juntatu dira
probatzeko arraunian,
aitzaki gabe jokatu dute
makiña baten aurrian.

2

Zazpi txalupa oietatikan
iru ziraden Bizkaitik,
Ondarrutarra aurretik baietz
trabesa bazan gogotik;
dirua franko erabili da
bizkaitarren aldetik,
boltsak ederki ustutakuak
badira Gipuzkoatik.

3

Lendabizitik jokatutzero
lau ziraden atariak,
Ondarrabia eta Pasaia,
Donostia eta guriak;
gipuzkuarrak uste zuten
eurak zirala obiak,
garai onetan ezagutu da
nun diran arraunlariak.

4

Lau txalupa oiek Kontxa orretan
gogotikan dira saia,
aguro azkar ixildu ziran
donostiarren kanpaia(k);
egun orretan Gaztelutikan
etzeuden jende lasaia,
premierako gelditu ziran
Ondarrua ta Pasaia.

5

Premio ori jokatu zana
Irailaren amabiya,
Pasaitarrak beretzat uste,
dudarik ez dago iya;
baña aurretik etorri zaie
uste etzuten erbiya,
Gipuzkoarako au izango da
egun señalagarriya.

6

Aspalditikan oiuka zeuden
gurekin jokatutzeko,
despreziorik asko izan da,
ez degu ukatutzeko;
Donostiarrak arro zebiltzan
gure indarra neurtzeko,
egun alaia ezta izandu
kaiako atsuentzako.

7
Ogei ta zortzi urte dirade
Kontxan jokatu zutela,
ordu an ere arraunerako
etzan kuadrilla ustela;
gaztiak ere gogor egin du
lenago zarrak bezela,
bigarren aldiz ekarri dute
Gipuzkoako txapela.

8
Desaide asko aditu degu
Bizkaiko portu batetik,
asarre xamar gaur ere dira,
eztakit ori zergatik.
Zer kulpa degu arraunlariak
zuek ez izanagaitik?
Emengo kasta ateratzeko
bialdu pare bat ortik.

9
Premiorikan asko badegu
irabaziak bakian,
orainguan be kontentu gaudez
beste danakin batian;
mingañarekin balientiak
zuek or zagoz atian,
bidia libre izango dezu
juan datorren urtian.

10
Premio onak izaten dira
alde batetik bestera,
ezagutuko zaituzte noski
ara juaten bazera;
amabi milla pezeta eta
sedazkua zan bandera,
Ondarrutarrak irabazi ta
ekarri dute etxera.

11
Desprezio au aitzen genduen
makiña baten agotik:
«Or jolasian ibili gabe
ekarri Gipuzkoatik!».
Aurten Kontxara etorri gera
askoren esanagaitik,
juan nai duanak kontrariorik
ez du izango gugaitik.

12
Guri begira gustora zeuden
familia erreala,
baita eskerrak ematera
etorri zan bereala;
errege jaunak berak esan du
ondo portatu gerala,
agindu zigun bere yatian
juan bear genduala.

13
Etzait aztuko neri sekula
mutil oien etorrera,
ikusgarria izan zalako
egin zioten arrera;
Gipuzkoako matrikulakin
irabazi du bandera,
askok pentsatzen etzuen baña
Ondarruan dago bera.

14
Ai zer pozikan artu zituen
erriyak eta auzuak,
oientzako izandu dira
txalo ugari gozuak;
bolanderaren tiruak eta
musika soñu ta ojuak,
aurten geiago merezi dute
mutil indartsu brabuak.

15

Arraunlariyak ikusi deguz
sanuak eta fuertiak,
ondra andiya irabazi du
Juan Bautista Beitiak;
azaña andiyak egiñak dira
ain dira balientiak,
mutil oieri bildurra zaie
Kantabriako jentiak.

16

Ez det esango gaizki portatu
dirala Gipuzkoatik,
irabaziak zerbait jartzia,
dudarik ez da ortatik;
gure fabore asko izan da
Deba ta Mutrikuatik,
ain jente pilla txalotutzera
etorri zaigu bertatik,
zuei eskerrak bialtzen dizuet,
auzuak, geure partetik.

Jose Burgoa

Amasei bertso aukeratuak, or goiko izenburu orrekin, Jose Ariztimulo *Aitzol* zaren bildumatik ditugu. Jaun orri, berriz, Ondarroako *Euskaltzale-Bazkuna*-k bialdu zizkion, 1934 urtean.

Bertsoen gaia 1926-ko estropada da. Bigarren bertsoak dionez, iru treñneru Bizkaitik ziran: Ondarrutik bi eta Portugaletetik bat; eta besteak Gipuzkoatik: Pasai San Juan, Donostia eta Ondarrabitik bi.

Zazpigarren bertsoak dionez, leen Ondarroak Kontxan jokaturik, ogei ta zortzi urte ziran; 1898-ko estropada da ori, Ondarrutarrek irabazia.

Zortzigarrenak, «Bizkaiko portu batetik desaike asko aditu degu» esaten digu. Emen ez da izenik esaten; beste sailletan garbi asko agertzen danez, orde, Lekeitio da.

* * *

Ondarrua'ko kantak (Zarautz, 1964) liburuan ere agertu ziran bertso aukeratuak. Baiña amabost bertso; 5-garrena falta. Izenburua: Donostiko estroparetako kantak / 1926'en urtean / Jose Burgoak ipiñiak.

Aldaketak: 1/6: jokatzera arrauncan; 1/7: aitzaki gabe probatu dira; 1/8: jende askoren aurrean; 2/3: Ondarrutarra aurrengo baietz; 2/4: baizan trabesa gogotik; 3/5: Gipuzkoarrak uste zuten bai; 3/7: garai auetan ezagutu da; 4/1: Aitzekirikan gabe laurak; 4/3: berialaxe ixildu ziran; 6/6: gure indarrak neurtzeko; 6/7: egun alaia etzan izandu; 7/1: Ogei eta zortzi dirade; 7/6: guraso zarrak bezela; 8/4: eztaigute zergaitik; 8/5: iduritzen zait izango dala; 8/6: bandera ekartzeagaitik; 8/7: edo bestela elbarrituta; 8/8: egongo ziran burutik; 9/3: orainguan be kontentu gera; 9/6: zuek or zaudez atian; 10/2: urte batetik bestera; 10/6: sedazkua da bandera; 10/8: ekarri dute onera; 11/1: Despreziua aitzen genduen; 11/2: jende askoren aotik; 12/1: Guri begira gustora egon da;

13/6: ekarri dute bandera; 13/7: beste danakin batian orain; 13/8: gordeta daukagu bera; 14/1: Ai zer pozikan artu dituen; 15/3: ondra aundi bat irabazi du; 16/5: gure bapore asko izanda; 16/9: zuberi eskerrak ematen dizut.

* * *

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak* (Bilbo, 1987). Onek amasei bertso ditu.

Izenburua: *1926 urteko estropadak Burgoak jarriak*.

Aldaketak: 1/6: probatzera arraunian; 1/8: jende askoren aurrrian; 2/1: Zazpi treñneru ain artetik; 2/2: iru ziran Bizkaitik; 2/3: ondarrutarra aurrego baietz; 2/5: dirua franko ibilli dute; 3/1: Lendabiziko jokatzera; 3/2: lau ziran atariak; 3/6: zirala eurak obiak; 4/1: Lau treñneruak Kontxa ortan; 4/3: azkar aguro ezagutu zan; 4/4: zein izango zan etsaia; 4/7: bigarregora gelditu ziran; 5/1: Bi treñneruak jokatu zuten; 5/2: irailaren amabian; 5/7: Gipuzkora-ko au izandu zan; 6/4: ez gaudez ukatutzeko; 6/7: egun alaia etzan izandu; 7/8: Gipuzkoatik txapela; 8/5: iduritzen zait izango dala; 8/6: bandera ekartziagatik; 8/7: edo bestela elbarrituta; 8/8: egongo ziran burutik; 9/6: zuek or zaude atian; 9/8: juañ nai dezutenian; 10/6: sedazkua da bandera; 10/7: Gipuzkoako ondra danakin; 10/8: ekarri dute onera; 11/2: gizon askoren aotik; 12/3: baita eskerrak ematen; 13/4: egin ziguten sarrera; 14/3: orreintzako izandu dira; 16/3: irabaziak zer bait gartzia; 16/7: ain jente pilloa txalotutera; 16/9: zuei eskerrak bialtzen dizut.

* * *

Ondarroako *Arranondo* aldizkarian ere agertu ziran bertso auek 1993-IX-X-ko alean, aitatzerik merezi duan aldaketarik gabe.

Izenburua: *Estropadetako bertsuak eta zigorrak*.

Zigorrak itz ori nundik datorren onela adierazten da:

«Eta itxuraz zortzigarrena izan zan “pekataritzat” artu zana eta origaitik multa bat ipini eutsen bertsolariari.

Ori jakin edo zabalduaz batera, erritarrak asi ziran bertsolariari lagundu nairik. Eta Jose Arrizabalaga (Sagasta) izan zan gaur *Alai* dagon tokian eukan edaritegian asmoa zabaldu eta arpide (suskriziñoia) asi ebana. Bereala asi ziran laguntzak».

(1926)

Bertso Berriak

ondarrutar batek jarriak

- 1
Milla bederatzireun eta oge ta
seian
Agorrillaren bostian,
bost erritatik zazpi treñeru
Kontxa ortan batu zian,
Donosti ta Ondarrabi, Pasai ta
Ondarru
laurak batera asi zian,
baña aurretik ondarrutarrak
balizara etorri zian.
- 2
Zeru urdiña, itxaso leuna,
eguzki ederrarekin,
legor ta itxaso poztu ginduzen
oju ta txaloarekin.
Juan Bautista Beitia ta bere kua-
drilla
zetozen jerts gorriarekin,
ene, mutillak ba bildur ziran
ondarrutar oriekin.
- 3
«Jerts gorridunak aurretik datoz!
Zer pasatzen da, mutillak?»
Ondarrutarrak Kontxa orretan
sartu ditu banderillak.
Jenioz oiek onak dira ta
errespetuan umillak,
dira mutillak balientiak
eta arraunian abillak.
- 4
Bizkai aldetik auzoik urrena
pozikan Asterrikara,
bolanderia ugari degu,
ederragua patxada,
baldin atzetik Ondarrutarra
baliza etortzen bada,
baña uste etzuten zezen gorrijak
sartu diote adarra.
- 5
Erri orretan zantzarradia
eta ujuak ugari,
orla ibiltzeko zer pasatzen dan
pregunta nion bateri:
«Gure poza da oiek galtzia
oraingo estropada ori».
Destañik asko bota diote
oiek ondarrutarrari.
- 6
Ez bota guri destañarikan,
libre Kontxara bidia;
ara jua eta andik ekarri
zueik Bizkaira onuria.
Amabi milla pezeta eta
sedazkua banderia,
nik dudatzen det zueik jua eta
andikan ekarritzia.

- 7
Ondarrutarrak etorri dira
gabarrarekin Kontxara,
«Au guria da!» esan zuen da
txapelak bota uretara.
Donostiarra *Usua*-rekin
laugarren gelditua da,
oieri ere zezen gorrijak
sartu diote adarra.
- 8
Gabarra orrek biar duela
estutxa erremolkerako,
kaia ganian esan ziguten:
«Ori estropadarako?».
Usuak danak atzetik dira,
gabarra balizarako,
gabarra ori bezela ez dira
uso oriek portako.
- 9
Diruak baño pena andiago
bandera ona ekartia,
Donosti ortan gelditua da
tristura andiz jentia.
Sekula ez bezela bandera orrek
puntan du matrikulia,
esanaz; «Beti geuria degu
aurtengo estropadia».
- 10
Illan amabixan jokatu zuten
Pasaik da Ondarruk barrero,
orra nik esan papel onetan
zer esan zuten garbiri:
«Gure treñeruak irabazi du,
kuadrillak ez du balio».
Gure mutillak etorri ziran
baliente ta serio.
- 11
Errege jaunak agindu zien
mutil oriei yatia,
preziso zala *Tacuntunsin*-ek
Ondarruara ekartia.
Txupiñazo ta musika ederra,
millaka bolandaria,
ikusgarria zan orduko oien
porturako sarrerria.
- 12
Sei estropada urte betian
oiek dituzte irabazi,
leziorik asko eman dute oiek
nai baldin badute ikasi.
Ogetazortzi urtian geldi egonda
orrek dauka zer ikusi,
Ondarrutarrak danen aurretik
beti dijuaz igesi.
- 13
Oriotarrak ibili dira
atzera eta aurrera,
gure mutillak ikusi eta
paladak kontatutzera.
Emendik pozik juanak ziran
gogor trabesak eitera,
baña ederto ustu zaizkate
beteik zeukaten kartera.
- 14
Durangotikan orfeoi ederra,
Debatikan musikia,
Mutrikutikan etorri zaigu
tanborrada elegantia.
Oien aurretik bazan jentia
kale guztiak betian,
eskerrak milla, jaunak, denori,
onekin despedidia.

Amalau bertso auek, or goiko izenburuarekin, Jose Ariztimuño *Aitzol* zaren bildumatik ditugu, eta oni 1934 urtean Ondarroako *Euskeltzale-Bazkuna* izeneko elkarteak bialdu zizkion.

Beste onela dago *Euskeltzale Bazkuna* dalako orrek bialdutako paperean 4/5 lerroa: *baldin etxetik Ondarrutarra*. Baiña guk itz bat aldatu degu, eta *atzetik* idatzi, onela bear dualakoan.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Berak bertso auek nundik jaso eta eskuratu dituan ez du esaten.

(1926)

Bertso Berriak

1
Milla bederatzireun eta ogeta seiyan,
Agorreko illaren lenengo jaian,
zazpi treñeru ziran Donostiko baiian,
dianak premiyua irabazi naian,
alkarren gudian
aurretik jun naian,
danak arrabian,
ez une lasaian,
bañan Ondarrutarrak azkarren izan.

2
Donosti ta Ondarrua, Pasai ta Ondarrabi,
auek laurak zituzten lenengo jarri;
zorrotz begiratutzen zioten alkarri,
iñork ere etzuten nai izan parregarri.
Tira arraunari,
memoriak argi,
zuzen nai etorri,
trantze txarra da ori,
gaitz da bentaja kentzen ona danari.

3
Pasai ta Ondarrua lenengo egunian,
auek etorri ziran danen aurrian;
berriz probatu ziran urrengo igandian,
txalupak trukatuta, izaten dan gisan.
Lagun bardiñian,
jenioz piñian,
jo alegiñian
gogor arraunian,
gizon senduak daude Ondarru aldian.

4
Premiyo ta bandera, trabes eta guzi,
oiek eta geiago zuten merezi;
aspaldiyan ez dira jokutzen ikusi,
jendiak uste zuan ziotela utzi.
Oriek ez etsi,
lenguari eutsi,
indarra erakutsi,
txorakeri gutxi,
orain ere auek dira kostan nagusi.

4
Lenagatikan ere entzuten genduan
arraunlari on asko zala Ondarruan;
ogetazortzi urte da ez dirala juan,
banderakin etorri ziraden orduan.
Neuk dakat goguan
nola ikusi nuan,
pozikan onduan
nola ez daguan
arraunak dantzatzuten oien moduan.

6
Amalau lagunekin patroia Beitia,
kuadrilla guztia da balientia.
Ikaratu gaituzte kostako jentia,
ori da arraunian ondo jatia.
Da borondatia
gogoz ekitia,
txalupa jitxia
zuzen ibiltzia,
sei bertsoarekin orra errematia.

Bertso-papera, *Imp. Moderna. Deva* moldiztegian argitara emana, eta Berriatuan eskuratua.

Bertso-paper orrek *jatia* esaten du 6/4 lerroan; bearbada, *juatia* edo *jakitia* bearko luke.

(1926)

Beti ezagun

- 1
Bizkaiko erri baten
dago Lekeitio,
bandera bat irabazi
ez du orañdaño.
Mingañarekiñ
beti dira fio,
auzuari ematen
zenbat desprezio,
ortarako obiak
arraunian baño.
- 2
Lengo igande batez
aditu dedanez,
korrirak zeudezela
jakiñ det zezenez;
Santurtziarrak Kontxan
bazeroren aurrez,
aurten ere kukuak
jo die aldrabes,
Lekeitioko atsuak
or dagoz negarrez.
- 3
Txasko ederrak ditu
igez eta aurten,
ala ere ez dira
eskarmentatuten.
Balekite jendiak
zer esaten duten...
Beti desprezioak
iñori ematen,
ez dakit erri orri
zozatu zaioten.
- 4
Santurtziarrak ibilli
omen ziran bero,
bandera eramatia
bazuten espero.
Lekeition korrirak
zezenakiñ gero,
irabazi balute,
egiteko edo.
Engañatu dirala,
ni orretan nago.
- 5
Zuek, lekeitiarrok,
zetan zabiltzate?
Iñoz arraunlariak
izan al zerate?
Mutill balientiak
baldiñ bazerate,
Kontxara jokatzera
etorri zaitzete;
bandera eramaterik
ortik ez det uste.
- 6
Gaztetan entzun nion
nik aita zarrari:
erri orretan piratak
zirala ugari;
Bilbotik zetozela
ondarrutarrari
bandera ostu nairik
zebiltzala larri.
Zeñek egiten dute
atrebentzi ori?

7

Aita zarrari ori
 entzun neutsanian,
 nola kontestatu nik
 bate ez nekian.
 Egia dala berak
 esaten zizkian;
 errian banderik ez,
 iñori eskian,
 lotsatu ez ditezen
 ibilliko zian.

8

Ordutik oneraño
 makiña bat tirri
 erakutsi diote
 ondarrutarrari.
 Pillaka du banderak
 zuri eta gorri,
 zuek nai badezue
 kofradian jarri;
 bidia libre dezu:
 joan da etorri.

Bertso auek Ondarroako Jose Mari Etxabururen esku-idatzi batetik ditugu. Izenburua ere, bertatik artua,

Urterik ez da esaten. Baiña lekeitiarrak gaizki esaka jardunak zirala eta, ondarrutarrak galdu ezker, zezen-festa egiñez ospatu asmoak zituztela adierazten zaigu. Kontu oiek, beste zenbait bertso-sailletan ageri danez, 1926-ko estropada denborakoak dira.

Santurtziarrak aitatzen dira. Baiña 1926 urte ortan, Portugaletetik bai, baiña Santurtzetik etzan Donostira treiñerurik etorri.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten nundik artuak dituan. Baiña Ondarroako Burgoa bertsolariak moldatuak dirala adierazten du.

(1926)

«Arraunkalai-estropa...»

1
Arraunkalai-estropa
izan da Donostian.
lendabiziko Agor
illaren bostian.

*Ta biar det
adierazi
bizkaitarrak
dutela errez
irabazi. Pin-pon!*

2
Bost erriren artian
ziran zazpi kuadrilla,
premiyua ta bandera
sedazkuan billa.

3
Zan gutxitan bezela
lanerako girua,
iñoiz baño geiago
premiyo dirua.

4
Oiek guziak baño
deseo zan bandera
juana da ondarru-
tarraren mendera.

5
Ondarrua lenbizi
zan arraira iritxi,
ta nekatu ziranik
ezkiñon iritxi.

6
Ondoren Pasaitarrak
segundo bederatzi,
ito biar txisturik
eziñik irintsi.

7
Zazpi egun geroztik
estropada bigarren,
naigabia askontzat
ezetz uste arren.

8
Minutuan ogei ta
amazazpi arrankarak
zijuazen ematen
ondarruatarrak.

9
Danak aitortzen dute:
«Ezkera oiek aiña;
alperrik da jartzia
illuna bekaiña».

10
Asko ixildu ditu,
etzan erreza baño,
etorrikan orren
kuadrilla bikaña.

11
Bularra eta zañak
nekera ondo ezi,
estropada orregaitik
dute irabazi.

12
Alkar maite dezagun
geralako anaiak,
kontu txarrak ekartzen
ditu gaizki-naiak.

13
Oraindaño nagusi
arraunian izan gera,
alkar artuaz segi
dezagun aurrera.

14
Lenagoko asarriak
alde batera utzi,
zuen abilidadea
orla erakutsi.

15
Poza ematen dezute
zuek Donostian,
nai degu etortzia
datorren urtian.

16
Eta edozein moduz
ez errietan ekin,
guziok bizi biar
degu alkarrekin.

17
Uste gutxienian
zuek gerta ziñezke
negarrez alkarrerri
laguntasun eske.

Mendaro Txirristaka (1874-1955)

Jose Ariztimuño *Aitzol* zanaren bertso bildumara, 1934 urtean *Ondarrua-ko Euskaltzale Bazkuna*-k bialduak.

Mendaro Txirristaka bertsolaria, Auspoa, 121-122-123, 1974.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbao, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

(1926)

Bertso Berriak

Jose Brontxek jarriak

1

Bertso berriak jartzera nua
gusto duenak erosi,
fiestak nola pasa ditugun
nai nuke adierazi:
musika eta tanborrarakin,
gañera orfeoi ta guzti;
Donostiako etorreria
esan bear det lenbizi.

2

Motor da bapor etorri giñan
Donostiatik batian,
eta Debara sartu giñaren
iya ondarrera artian,
txupiñazo ta txistua juaz
danok umore onian;
da Mutrikuko agintariak
an ziran gure tartian.

3

Andik urten da Mutrikun ere
igual egin genduan,
mendietatik guri begira
jentia franko zeguan;
Mutrikuar da Elantxobetar
danok alkarren onduan,
anaiak geran bezela igual
etorrera egin genduan.

4

Erregearen *Fakun*-en ziran
gure mutillak atzetik,
motor da bapor musikarekin
atera ziran etxetik;
leor guztia betia jente,
biba dearrez bestetik,
guk eztakigu zenbat pertsona
etorri zan erbestetik.

5

Gero gabian etorri zaigun
Mutrikutik tanborrara,
aditutzian gure biotzak
asi ziraren dardara;
guk aiñ gustora entzun genduan
orren tamborren arrara,
gero atzetik etorri zaiun
musikarekin Debarra.

6

Mutrikuarrak eta Debarrak,
gurekin portatu zera,
zeregaitikan gu alabaten
gugana etorri zera;
gu emen gaude, gure premiñan
iñoiz aurkitzen bazera,
anaiatasun andienakin
bizi nai degu aurrera.

7

Andikan laister aditu nuen
belarrietan pregoia:
gu alabatzen nola datorren
Durangotik orfeoia;
legu batetik adituko zan
orren kantuan orroia,
kristau oiek merezi due
sonbreru orde z koroia.

8

Biba Mutriku eta Debarrak
da biba Durangukuak,
guztien partez milloi bana esker
Brontxe Ondarruakuak;
agradezitzen ondo dakigu
geuri ondo egindakuak,
zeruetara jasoko al zaitu
danok gure Jangoikuak.

9

Beko fiesta akabatuta
kale andira giñan jaso,
ezin emanik egondu giñan
ordu betian lau paso;
erregiñatzat Dienesi ta
tanboliñakin Damaso,
obiagorik egongo ete'ra
mundu onetan akaso?

10

Ondo dakigu, kale anditarrak,
zuek zerana nagusi,
lenago ere zuen kalia
obetu en zan ikusi.
Kalia orrek orla ipintzen
nun ote zuen ikasi?
Danon erregin or daukazute
laguneko Dienesi.

11

Mai andi baten gañian zeuan
kale andiko erregiña,
jentiak bera saludatutzen
eiten zuan alegiña;
ondo ederki ematen dezu,
bada zerbaiten premiña,
obetuago emango zuan
piskat pintatu baziña.

12

Gure mutillak nobliak dira
da biotzetik zabalak,
orregatikan orren buruak
arturik daukatez alak;
erri guztia disfrazatuta
ustez ziran karnabalak,
orrelangorik ez zan egingo
izan baziran makalak.

13

Fiestarikan asko ein degu
estroparen izenian,
jentia ere aspertua da
geiago ezin egiñian;
da pelikulak atera ditu
bialtzeko zuzenian,
emen ikusi eztituenak
ikusiko'itu zinian.

14

Kozineriak ere ez dezute
aurten eduki ain txarrak,
zuek danori jaten ematen
atera dute aparrak;
berez umilla eta garboa.
jenioz berriz azkarrak,
orregatikan agertu dira
gure mutillan indarrak.

Amabostgarren bertsuarekin
banua despeditzera,
piska bateko erretirua
orain baguaz artzera;
guregatikan gaizki esaten
berriro asten bazera,
gaizki esana gugana aurten
zertan etorri etzera?

Jose Brontxe, Ondarroa

Bertso-papera, *Imprenta Moderna*. *Deva* moldiztegian argitara emana. Izenburuak egillearen izena esaten digu: Jose Brontxe. Dakigunez, Ondarroako bertsolari bat izan zan ori.

3/7: lerroan *jeran* irakurtzen da bertso-paperean. Guk *geran* idatzi degu. *Ondarru'ko kantak* liburuak: *jiran*; eta A. Zubikarai: *giñan*.

4/1 lerroan *Erregearen Fakunen ziran* irakurtzen da. Izen ori orain arteko bertsoetan ere agertu da; baiña *Ondarru'ko kantak* liburuak argitzen du ori: *Facunen* Erregearen ontziaren izena zan: *Fa-cun-tun-sin*.

Ondarru'ko kantak (Zarautz, 1964). Bertsoak nundik dituan ez du esaten. Baiña aitatzetik merezi duan aldaketarik ez du.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak* (Bilbo, 1987). Onek ere ez du esaten bertsoak nundik dituan; eta aitatzetik merezi duan aldaketarik ere ez du.

Arranondo aldizkaria, 1991, IX-X. Aitatzetik merezi duan aldaketarik ez du. Doiñua badakar onek. Onako au:

Ber-tso be - rri-ak jar-tze-ra nu-a gus-to du-

e - nak e - ro - si, fi-es-tak no-la pa-sa di-

tu-gun nai nu-ke a - di - e - ra - zi, mu-si-ka

e-ta tan-bo-rra - re-kin ga-ñe-ra_or - fe-oi ta gu-

zi,— Do-nos-ti - a - ko e-to-rre - ri-a e-san be-

ar det len - bi - zi.

(1927)

Bertso Berriak

Txirritak jarriak

1
Siglo berriyan gaude ogei ta
zazpigarrengo urtian,
estropara bat izandu degu
Kantabriako partian,
Gipuzkoako Donosti deitzen
dan zitudade batian;
guziyak alkar istimatuaz
bizi gaitezen pakian.

2
Estropara ortan San Pedrotarrak
etorri dira aurrena,
ogei eta bat segundoz gero
San Juanguak urrena;
amalau mutill sasoiekuak
patroia zuten zarrena,
berrogei eta zazpi urtetan
bera ez dago txarrena.

3
Graziak eman biar diozkat
Manuel Arrillaga orri,
iru seme ta illobatxo bi
ditu triñerora ekarri;
ta bera patroï atzian tente
arraunarekin zan jarri,
txoriya beziñ alegre giñan
danen aurretik etorri.

4
Biba Manuel, patroï leiala,
San Pedrotarren burua,
aurten zurruta lasai egizu,
badadukazu morua;
zenbaitek aña sesiyo gabe
dijua zure mundua,
zere denboran amaika txanpon
itxasuari kendua.

5
Gero illaren emezortziyan
banderan jokatu zian,
danak elkarri agur egiñez
gizon formalen klasian;
alkarrentzako gorroto txarrik
etzeukaten biyotzian,
ta berriz ere len bezelaxe
San Juandarrak atzian.

6
Donostiyari ematen dizkat
eskerrak eta graziyak,
amabi milla pezeta ditu
San Pedrok irabaziyak;
zazpi milla ta bosteun berriz
San Juandarrentzat utziyak,
emen eztago miseriyarik,
kontentu gaude guziyak.

7
Irugarrengo zein etorri zan
oraiñ nua esatera,
baldin egiaz egiña bada
nik letu dedan papera;
Pasai San Juan da Fuenterrabiya
zian kasikan batera,
segundo baten bi kinto ziyon
diferentziya atera.

8
Pasai San Juan da Fuenterrabiya
ziran alkargandik gertu,
beira jarrita aurrena zein zan
ezin gendituen neurtu;
nik adituak kontatzen ditut,
ez iñork punturik artu,
deskuidoren bat izan zan eta
irugarren ziran sartu.

9
Bizkaiatik bat Zierbana zan,
eta Santurtze bestia,
juan daneko bi illabetian
ez noski gutxi kostia;
Donostiarrak atzea xamar
nola zan jende gaztia,
oraindik zerbait egingo dute,
mutill eskasak ezta.

10
Denbora asko ezta oraindik
neri esan diratela:
enbarkaziyoz aukera dauka
bapore eta batela;
bere kuadrilla gobernatzeko
ezta izandu motela,
iru bandera sartu dituzte
Manuel patroï dutela.

11
Amazazpi urte zitueneko
estroparetan asiya,
alperkeriya ez ta . . . . . (*sic*)
aprobetxatu du sasoia;
indar aundiko gizon pizkorra
eta petxua lasaia,
zori onian patroï jarri zan,
diruz bete du Pasaia.

12
Urtian beingo dibertsiyua
ezta gauza aldrebesa,
San Pedrotarrak aurretik ezetz
askok egin du trabesa;
irabaztunak kontentu dira,
galdu dutenak bajeza,
biba, San Pedro, alkate jauna,
Andonegi ta Markesa!

Txirrita (1860-1936)

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Txirritaren bertsoak I. Auspoa 101-102, 1971.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987, Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

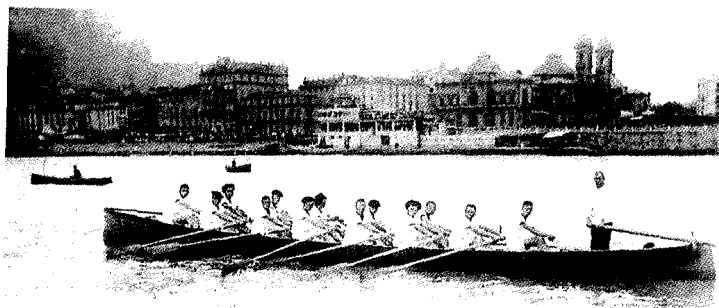
Auspoaren Sail Nagusia, I, 1993.

Treiñeruak onela geratu ziran: *Aita Sanpedrokoa*, Pasai San Pedro, M. Arrillaga; *Sanjuandarra*, Pasai San Juan, Tomas Gereño; *Ama Guadalupekoa*, Ondarrabi, Roman Agirre; *Mutiozabal*, Santurtze, Jose Iriarte; *Santa Maria*, Zierbana, Plazido Aranburu; *Moderna Orio*, Donostia, Martzial Alvarez.

San Pedrotarrak irabazle, 1927.

*Septiembre 1932 - Tripulación del
amaikak bat con la Sothemaistata*

Donostiako Amaikak-bat taldea, 1932.

Bertso Berriak

Sanjuantarrari jarriak

1
Bertsuak jarritzeko enkargatu naute,
ustez seguru zegona bestek jan diyote;
isilik egon eta kalterik ez dute,
orainguan ederki pagatu dituzte.

2
Sanpedrotarra naiz ta ez daukat bildurrik,
egiya esateko batere lotsarik;
makiña bat istori ikusi ditut nik,
jakin nai dituenak onera etorri.

3
Manuel Arrillaga bere kuadrillakin,
aurten etorri zaigu bandera ederrakin;
lenbiziko usua, gero muskarrakin,
infernuko etsaien kapitanarekin.

4
Oriyek asi ziran kalia kantatzen,
kristal kajen batian gordeko ote zuten;
sarritan egondu naiz neroni pentsatzen,
Santa Anako torrian jarriko ote zuten.

5
Musika eta kuetez barkuak kargatu,
Donostiyako Kontxan ziñaten azaldu;
bandera ekartzia omen zan pentsatu,
bañan usu azkarrari iguak faltatu.

6
Nai dunak esango du: «Nik e bai egiya»,
usuen esperantzan ibiliyak dira;
aurtengo oien sosak astinduko dira,
inguruan ederki zabalduak dira.

7

Memori ona daukat Jaunari graziyak,
oiek galdu dituzte interes guztiyak;
gañera iru txerri, gurdi ta guziyak,
guxtiyo ezтик merezi arronda guztiyak.

8

Usua azkar juaten da tiratu ezkeru,
baita muskarra ere ura egiñ ezkeru;
txalupen aitzekirik neri ez jartzeko,
danak azkarrak dira lan egin ezkeru.

9

Urte batez naikua burla egin zuten,
geroztikan ederki pagatutzen dute;
gizonai barkatutzen ikasi zazute,
bestela aundiyorik artuko dezute.

10

San Juango koju orrek ala esan omen du:
rebolber batentzako lain gorde omen du;
zere burua iltzeko asmua al dezu?
Oraindik ortarako odolik ez dezu.

11

Erri txikiya da ta kuadrilla ezin bildu,
makiña bat istori guk ibilli degu;
okerka edo zuzenka nolabait moldatu,
beste guziyen markak ditugu borratu.

12

Beste gauza bat ere nuen nik aditu:
San Pedroko semiak San Juanen agindu;
gauz ori ez det bada nik ondo arkitu,
obia zuben orrek ez balitz mugitu.

13

Amairu bertsorekin orra despedida,
bander beltzen ordañak bertsu abek dira;
guria da ori-gorri, gañera aundiya,
biba Manuel eta beraren kuadrilla.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea; eta bai “*Tip. El Liberal Guipuzcoano*” moldiztegi argitara emana ere.

Bertso auk, zortziko txikiak badira ere, lau lerrotan eratuta daude bertso-paperean, Bidasoaz iparraldean egin oi dan antzera. Guk ere olaxe utzi bear zirala pentsatu degu.

San Pedrotarren batek bertsoak jartzen dizkie San Juandarrei. Dirudianez, San Pedrok bandera irabazi du. Irugarren bertsoan *usua* eta *muskarra* aitatzen dira. Bai ondorengo bertsoetan ere bein edo bitan. *Muskarra*, beintzat, San Juandarren treñeru baten izena zan. Arekin jokatu zuten 1915-eko estropada. *Usua*, Berriz Donostiarren treñerua zala uste degu.

Noizko bertsoak diran igertzea ez det uste gauza erreza danik. Artarako biderik ez baitute bertsoak ematen; edo guk, beintzat, ez degu ikusten.

San Pedrok sei urtetan sei bandera etxeratu zituan, 1927-tik 1932-ra. Orregatik, 1927-koak ote ditugu bertso auk? Gu, beintzat, ez gera gauza auzi ori erabakitzeke.

(1928)

Bertso Berriyak

1
Milla ta bederatzireun da
ogei ta zortzigarrena,
bertso berriyak ateratzeko
dago gairik ederrena;
bi egunetan estropak ziran
kanpora eta barrena,
danak irabazita zer poza
aurten Oriyotarrena!

2
Ondarrabitik desafiyua
bota zuten lendabizi,
paperetan nola etorri zan
askok genduen ikusi;
andikan laister Donostiyara
ditugu ekarri-azi,
lendabizikuan jokatzeko
ez ginduen jarri-azi.

3
Jose Ugeunekin asiyak
apustura zerratzeko,
orrek in etzutela aiek nai,
Txokolate ekartzeko;
Manterolak itza eman zuan
estropa ori jokatzeko,
orren premiya bazan erriyan
diru puska bat sartzeko.

4
Orduan señalia bota zan
eta gañera jokua,
lau milla duro batel da arraun,
badala uste det naikua;
eta gañera trabesa franko
badegu egindakua,
oiek guziyak Manterola da
an irabazitakua.

5
Inazio Manterola dago
arraun-lanian bikaña,
orrek ederki artutzen diyo
bere lanari tamaña;
orrelakuak toki gutxitan
orain daude alajaña,
aurrera ere sano bada orrek
egingo du askok aña.

6
Txokolate eta Araneta
gogor abiyatu zian,
alkar ausi eziñikan biyak
oso biraje luzian;
baña Inazio Manterola
laiste zan gallen-antzian,
berrogei eta zazpi segundoz
an utzi zuen atzian.

7

Arratsaldian berriz jokutzen
arraunketa ederrian,
oien artian zer gertatu zan
nago esan biarrian;
Ondarrabitar ori piska bat
izanagatik aurrian,
Inaziok batel mantsuakin
segitu ziyon urrian.

8

Ogei ta emeretzi segundoz
Manterolak irabazi,
ez dakiyenikan baldin bada
dezala ondo ikasi;
Txokolatek lan oiek eginda
graziyak ditu merezi,
arraun-lanian Ondarrabiko
Araneta dezu autsi.

9

Manterola ta kontrariyua
daude orretan iaiuak,
nolanai ez dirade egiten
orrelako aziyuak;
goiz-arratsalde egiñak dira
izugarrizko saiua,
biyak dirade arraunlariyak
orretarako jaiuak.

10

Zer gertatu zan arratsaldian
nai nuke adierazi,
baxoko bapore bat txistuka
aguro zitzaigun asi;
aiengandikan orrelakorik
iñork etzuen merezi,
zer borondate daukaten oiek
ederki degu ikusi.

11

Arraunlariyak egongo dira
Ondarrabiko partian,
bañan obiak azaltzen dira
Oriyotarren artian;
aurrera're guziyok pakian
erriyan izan gaitian,
berriz ere zerbait egingo da
indarra dan bitartian.

12

Illaren ogeian izan dira
estropa arrigarriyak,
Oriyotarrak egin dituzte
marka ikaragarriyak;
premiyorian onenak dira
egun ortan ekarriyak,
orrekín eztu kalte izango
San Nikolasko erriyak.

13

Kontu politak badira emen
orain goguan artzeko,
zenbait gizonen oponiyua
beti diruba galtzeko;
baxo aldeko jende oriyek
daude guri bengatzeko,
medikurikan ezin billatu
lengo miña sendatzeko.

14

Bertso bat orri ateratzeko
orain artu det idia,
treñerua ta batel ederrak
orrek egiñak badira;
enbargaziyo onak egiten
dauka abilidadia,
nun billatu gentzake beste bat
ori dan baño obia?

15

Ramon Solaberrietak zuen
aurrenekua atera,
ta Makazaga urrengua zan,
gezurrik jarri ote da?
Biyak ederki egin dute ta
ez nua gaizki esatera,
iñork nai badu onetatikan
emango diyot papera.

Gaztelu bertsolaria, Aginaga (1880-1934)

Bertso-papera, *Elustondo - Zarauz*, moldiztegian argitara emana.

Gaztelu bertsolaria, Auspoa 61, 1966.

Bi arraunlarik bakarka jokatu zuten estropada da bertso auen gaia.

Paperak ez du esaten egillea nor dan. Baiña Orioko Arizmendi baserrian jaiotako Jose Ramon Esnalek, Aginagako Gaztelu bertsolariak 1928 urteko estropadari jarritako bertsoak bazituala esan zigun, eta bai leenengo bertsoa eman ere. Bertso orren bidez arkitu genduan gero, etxean, bertso-papera.

A. Zubikarai: *Treñneru Estropadak* liburuan Bilbo, 1987. Bertso auek Gazteluk jarriak dirala esaten du. Ez, ordea, berak ori nundik ikasi duan. Moldiztegi-izenik ez du esaten; ez-ta ere berak bertso-sail au nundik eskuratu duan.

(1928)

Bertso Berriyak

1

Milla ta bederatzireun da
ogei ta zortzigarrena,
eta gañera egun ori zan
agorraren bigarrena;
estropa ederrak izan dira
kanpora eta barrena,
biyak irabazita zer poza
aurten San Pedrotarrena!

2

Estropada ori ikustera
atzera gera goizetik,
oso kontentu juanak giñan
bakoitzak geren etxetik;
adiskide batek esan ziran
lendabiziko itzetik:
«Aurten San Juan gelditu baietz
San Pedrokuen atzetik».

3

San Pedrokuen alde doblían
trabesa zuten otsegin,
bentaja aundiyan irabazi du,
ez degu ezer utsegin.
Gaizki esaka zertako jardun?
Alkarri ondo itzegin;
baña galduta dauden oiekin
orain ez dago atsegin.

4

Iru txalupak egin ziguten
lendabiziko pelira,
itxasoz eta legorrez bazan
jendia pranko begira;
San Pedrokuak mutill pizkorrak
laiste eman zuten jira,
eta gañera bentaja aundiyan
aurrena etorri dira.

5

Bigarreguan juan ziranak
gogor abiyatu zian,
Ondarrabiya ta Donostiya
saiatu gabe etzian;
San Juandarrak kanpuan bueltan
ondo ibilli bazian,
San Pedrorekin banderakuan
jokatzen izango zian.

6

Sei txalupetan San Pedrokua
etorriya zan aurrena,
Ondarrabiya bigarregu ta
San Juan irugarrena;
legotarrak Ondarrabikuak
oiek ziran laugarrena,
bosgarregua Donostiya ta
Zumaiarra seigarrena.

7
Arrillaga ta bere mutillak
ibilli dira eroso,
patroia eta arraunlariyak
oraiñ onak daude oso;
bost txalupari irabazita
juan ziran animoso,
San Pedron pozak egonak dira
zenbat ume ta guraso.

8
Manuel Arrillaga ori da
mutillak jartzen abilla,
orretarako nora juango
gera obiaren billa?
Leku gutxitan oraiñ daukagu
modu ortako kuadrilla,
aurten bezela aurrera ere
ondo atera dedilla.

9
Danak saiatu dirade oiek
bata bezela bestia,
zenbatek desiatzen genduen
estropa ori ikustia;
baña oraiñ San Pedron daukagu
kuadrilla eder da gaztia,
lastima dala iruritzen zat
famatu gabe uztia.

10
Pasaia eta Ondarrabiya
banderan jokutzen zian,
kanpoko buian alkarrengandik
oso aparte etzian;
Arrillaga ta bere mutillak
arraunak dantzatutzian,
Ondarrabitar oiek denboraz
utzi zituzten atzian.

11
Bi egunetan Pasaiatarrak
aurten dute irabazi,
patroia eta arraunlariyak
ez dute egin itxusi;
ondo portatu diradelako
eman esker milla grazi,
zeregatikan sei txalupetan
gelditu diran nagusi.

12
Ondarrabitar oiek egoki
aurten ibilliyak dira,
orregatikan diruba franko
eraman dute errira;
aurrera ere modu orretan
baldin saiatzen badira,
Donostiyatik banderarekin
denboraz juango dira.

13
Patroi Manuel Arrillaga da
gizon bat txit atsegiña,
errespetokua ta gañera
berriz ondo itzegiña;
egun oietan «Gora San Pedro!»
jende asko otsegiña,
orra ederki erremeditu
lenagoko utsegiña.

14
Aurtengo estroparen gañian
pentsatzen jarri gaitian,
galdu-irabaziya seguru
degu ara juatian;
galduta gelditu dan guziyak
orain beretzat kaltian,
ordañak irabaziko'ituzte
berriz datorren urtian.

15

Amabostgarren bertsuarekin
banua errematera,
pasadizua para det emen
ez iñorentzat kaltera;
Donostiyako estroparentzat
orra bertsuak atera,
oso garisti ez dadukagu
nai duenentzat papera.

Bertso-papera, *Elustondo* - *Zarauz* moldiztegian argitara emana.

Irakurlea oartuko zanez, sail ontako leenengo bertsoa eta aurreko sailla-
ren leenengoa antzekoak dira.

Treñneruak onela iritxi ziran leenengo egunean, aurreneko txandan: *Aita San Pedrokoa*, Pasai San Pedro, Manuel Arrillaga patroï; *Ama Guadalupekoa*, Ondarrabi, M. Goikoetxea patroï; *Arralde*, Zumaia, Karmelo Urrestilla. Bigarren txandan: *San Juandarra*, Pasai San Juan, Matxet; *San Antonio*, Ondarrabi, Frantzisko Berra; *Virgen del Mar*, Donostia, Soterotxo.

Bigarren egunean: Pasai San Pedro eta Ondarrabi.

(1928)

«...Estropadak izandu...»

Doñua: Irundarrai jarri nizkaten bertsuen gisa.

1
Milla bederatzi eun da ogei ta
zortzigarren urtian,
estropadak izandu
ditugu Donostian.

Estribillo

*Ta esan dute: « San Pedrori
alperrikan gu gabiltza, a!,
kendu naian giltza».*

2
Agorrillaren biyan
eta bederatziyan,
Aita San Pedrok danak
utzi ditu atzian.

3
Ondarrabiatarra
da kuadrilla bikaña,
bañan etzan iristen
San Pedrotarrak aña.

4
Arrillaga jaunari,
dakialako leman,
merezi duan fama
biar diogu eman.

5
Nekearen bitartez
indar ondo bilduak,
gizon oiek junturak
dauzkate zimelduak.

6
Nagiyak izan gabe
ongi biartuak zañak,
gero egiñ oi dituzte
orrelako azañak.

7
Parrandari utzirik
zintzo ibillirikan,
gero korapillorik
ez dezaten birikan.

8
Igez bezela aurten,
arrokeria gabe,
zuek egin zerate
oial sedazkuan jabe.

9
Zubena da dotore
oial sedazko piña,
gañera amabi milla
pezetatxo propiña.

10
Premiyo irugarrena
San Juanek eraman du,
balizari jira eman
ziolako berandu.

12
Ez kasorikan egiñ
berritxu orlakueri,
inbiria baizikan
ez dizu zueri.

11
Pedro, zu etzerala
Juanen adixkiria,
norbaiten mingaiñ txarrak
jarri du itz-biria.

Mendaro Txirristaka (1874-1955)

Bertso-papera, moldiztegi izenik gabea, Donostian, Juan Iturralde zana-
ren eskutik jaso.

Paper ontan, euskerazko bertso auen ondoren, erderazko beste bost da-
toz; baiña ez dute, gure iritzirako beintzat, emen jartzerik merezi.

Mendaro Txirristaka bertsolaria, Auspoa, 121-122-123, 1974.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak ber-
tsoak nundik dituan.

(1929)

Bertso Berriyak

1

Milla urte ta beatzi eun da
ogei ta bederatzian,
estropada bat jokatua da
Agorrillaren zortzian;
egun orretan jendia franko
izandu da Donostian,
sei erritako arraunlariyak
probatu dira urian,
San Pedrotarrak etorriya da
beste guztien aurrian.

2

Amaika ta erdi alde orretan
Kontxan ziraden abitu,
Santurtze eta Getari ziran
San Juanekin tokatu;
beti bezela iru millako
biria biar pasatu,
Elkano eta Pasaia ziran
ederki asko probatu,
oien arraunak dantzatutzia
askori zaio gustatu.

3

Bigarren txandan Sestao, San Pedro
Donostiarrakin jarri,
beren balizan begiak erne
begiratuaz alkarri;
Joxemaritarrak aruzku artan
bestian aurretik korri,
beren indarrak aguro samar
egiñak zituzten neurri,
Arrillaga jauna bueltakoan
bakarrik zaigu etorri.

4

Lau onenaren prueba utzia
illaren amabosteko,
baita txalupak ere trukatu
zituzten egun artako;
Santurtziarran ontzia berriz
tokatu San Pedrontzako,
orrekin markik egingo zunik
askok etzuten usteko,
laparda ederra eroria da
deskuidatu danantzako.

5

Ogei ta emeretzi minutorekin
berrogei ta irutan pasa,
bi egunetako nere ustetan
mark ori ezta eskasa;
San Pedrotarrak etorri zian
bestian aurretik lasa,
Arrillaga jauna eta kuadrilla
ezta oso aldrebesa,
iru urtian irabaziya
badu naiko interesa.

6

San Pedrotarrak iru urtian
iru premio onoreko,
oiek orrela portatutzia
erriyak eztu kalteko;
Pasai aldera etorria da
makiñatxo bat ontzako,
ogei ta amasei milla pezeta,
iru bandera sedazko,
modu ortako erri batentzat
ez al da azañik asko?

7

San Juandarra ere ez dago
Kantabriako txarrena,
aurten ere orra etorria da
premiyua bigarrena;
dotore asko egiten dute
txalupa gañian lana,
Pasai aldera etorria da
aspaldin diru geiena,
zazpi milla ta bosteun pezeta
aurten eman diotena.

8

Getarik ere irabazia
badauka irugarrena,
lau milla eta bosteun pezeta
orra tokatu zaiona;
Santurtzek berriz ala biar da
atera du laugarrena,
iru bat milla pezetakua
orri eman diotena,
ala ere badu pagatutzeko
bi egunetako jana.

9

Sestaotarra ta Donostiarra
premiyo gabe geratu,
egun orretan oientzako zan
suerte txarra gertatu;
bañan ala ere egiña dute
propiña piska bat artu,
beste batian irabaztia
egin litzake tokatu,
urrengo urtian txuleta batzuk
geiago jan da agertu.

10

Gora San Pedroko arraunlariyak
eta gañera patroya,
oiek ederki artzen diote
beren lanari neurriya;
Manuel jauna gazte-gazterik
orretarako jarriya,
eta gañera ondo dakina
itxasoaren berriya,
bejondiola, Arrillaga jauna,
diruz bete du erriya.

11

Nunbaitetikan billatzen ditu
orrek mutillak zaintsuak,
eta gañera jan dituztenak
franko arraultza freskuak;
oiek dituzten mobimentubak
ez dira oso mantsuak,
trabesian ere irabaziyak
badira kuarto batzuak,
aurten ez dute diru faltarik
San Pedro aldeko atsuak.

12

Aurtengo naiko izango dira
Kantabriko notiziyak,
oraindik ere mutill pizkorrak
baditu Euskal Erriyak;
gazte-gazterik itxasorako
beren gorputzak neurriyak,
amabirekin bukatzen dira
oraingo bertso berriyak,
denbora pasa kantatutzeko
Abarrategik jarriyak.

Bertso-papera, *Imprenta Económica - Viteri*, 3 moldiztegian argitara emana, Oiartzungo sakristaua zan Dionisio Martiarena zanaren eskutik jaso.

Bertso-papera, *Imprenta Económica - Viteri*, 3 moldiztegian argitara emana au ere, baiña beste argitalpen bat.

Azken bertsoak egillearen deitura ematen digu: Abarrategi. Dударik gabe, *Besamotza* esan oi ziotena izango da. Prudentzio zuan izena. Laneko ezbear batez, bi eskuak galdu zituan. Bertso-paperak saltzeari ekin zion orduan, bizi-modua ateratzearren. Besterenak geienetan, baiña bereak ere bai batzuetan. Oso ezaguna izan zan Euskal Erri guzian.

Uztapide zanak, bere *Lengo egunak gogoan* liburuan, aren aitamenak eginen ditu, leenengo tomoan, 43 orrialdean, *Bertsotarako afizioa* deritzaion atalean.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek *Imprenta Económica - Viteri* 3. aitatzen du iturri bezela. Bertso-papera esku artean izan zuan, beraz.

Treñneruak onela iritxi ziran, leen egunean eta leen txandan: *Sanjuandarra*, Pasai San Juan, Matxet (semea); *Elkano III*, Getari, Klaudio Galdos; *Bilbotarra*, Santurtze, Antonio Pérez. Bigarren txandan; *Aita Sanpedrokua*, Pasai San Pedro, M. Arrillaga; *Jose Antonio*, Donostia, Soterotxo; *San Nikolas*, Sestao, Damaso Villanueva.

Bigarren egunean: Pasai San Pedro, Pasai San Juan, Getaria, Santurtze.

Leen ere esan degunez, 1927-an Kontxan irabazi eta beste sei urtean berdin egingo zuan Pasai San Pedrok, segidan sei bandera etxeratuz.

(1930)

Bertso Berriyak

San Pedrotarrari jarriyak

1
Milla bederatzi eun ogei ta
amargarrengo urtian
estropa eder bat izandu degu
Agorren amaseyian;
danak ederki ematen zuten
Donostiyako playian,
baño bandera berriz ere da
San Pedrotarraren artian.

2
San Pedrotarrak bildurrik gabe
etorri ziran aurrena,
Pasai San Juan bigarrena ta
Getari irugarrena;
Oriyoko jende famatuba
laugarrena ta azkena,
deskuidoren bat pasa zaio oiei
oso txikiya ez dana.

3
Danak seguru esaten zuten
Oriyo ateratzian,
lengo aurreko arraunlariyak
primerakuak baizian;
jendiak trabesa egiten zuben
bi atzaparrak betian,
len aña diru ezta jokatuko
akaso urrengo urtian.

4
Danak dirare arraunlari onak,
ederki portatu dira,
Donosti ingurun gustora samar
begira eon da jendia;
Getariyak eztu gutxi egin
Oriyo atzian uzta,
biyak alkarri jokatzeko
oso aproposak dia.

5
San Pedrotarrak fuerte egiten ditu
putzu aldera juatian,
naiagatikan iñork ere oiek
ezin ditu utzi atzian;
diru ta bandera eraman dituzte
erabat lau bat urtian,
ta berriz ere gutxi piyatu oik
sasoi daukaten artian.

6
Abildadia ona daukanak
prueba ederra non-nari,
oik pulamentuz eltzen diyote
juaten diran lekun lanari;
baita gañera irabazi're
etortzen diran danari,
merezi dute ta otsein diyegun;
Biba San Pedrotarrari!

7
Manuel Arrillaga da patroï
bere iru semerekin,
apellido batekuak zazpi
beste iru lengusurekin;
beak bezin onak beste erdiyak
juntatzen dira berekin,
arengatikan oinbeste urtian
juate'ira banderakin.

8
Biba Manuel Arrillaga ta
daukazun mutil jendia,
maisû onakin oik bezelako
arraunlariyak nun dia?
Lenago pozak ziranak franko
orain penakin jun dia,
ta berriz ere gutxi piyatu
oriyek sano badira.

9
Geiago irabazten ez badu're
San Pedrok ein du beria:
lau urtetan bandera ta diru
erriyontara juan dira;
emezortzi milla pezeta ta
trabesak aurten ere or dia,
marka ori ontzerako beste batzuek e
bapo probatuko dira.

10
Erriyorretan urti obetan
gertatzen dira suertian,
diruba lasai eamaten dute
putzu aldera juatian.
Beste gizon aberats bat ere
berriz or dute tartian,
oiek ez daukate ezen faltik
ori soziyo dan artian.

11
San Pedro aurrena etortzerikan
askok etzuten pentsatzen,
iru bandera eraman da alare
kasik etzian fiyatzten;
ogei ta bosti berrogei duro
trabesak zuten botatzen,
galdu zutenak orain dabilta
kaskoari atzegiten.

12
Kostaldeko jendiaren otsak
bildurtu ginduen iya,
nola baizegon diruban ere
franko momiyo aundiya;
baserritarrak galtzeko aldera
sekulako inbiriya,
txanpon ederrik San Pedro aldera
bada aurten etorriya.

13
Aldi ortatik bertsuak jartzen
iñoiz jardun izan dia,
buelta ederra jartzeko ere
konbenentziyak badira;
askok uste baño pizkorrago
zegen San Pedron jendia,
trabes dirukin bankete ederrak
eiten gustora ai dia.

14
San Pedroko semiak dirare
jaiotzatik ori danak,
noizbaitian ere ikasi dute
dantzatutzen arraunak;
guziyak gera ezaunak eta
gañera alkarren lagunak,
biar bezela portatu dira
eta biba euskaldunak!

Aspaldiyontan geldi zeguan
 auzko aldeko erriyori,
 aurtengu ontan ontzako zarrak
 dantzatu ditu ugari;
 tripulaziyo batek dizkigu
 lau bandera onuntz ekarri,
 erri guziyaren partetikan:
 biba Aita San Pedrori!

Bertso-papera, *Imprenta Macazaga – Viteri 32* moldiztegian argitara emana eta bertan jasoa.

Bertso-paperak beste onela dio: 10/7: oyek ez dauka ezen faltik; 12/1: Kostaldeko jendiaren otza; 14/1: San Pedroko semia dirare; 15/3: aurtengu ontan ontzak zarrak; 15/4: dantzaditu ugari. Moldiztegiaren okerrak diralakoan zuzendu ditugu.

Treiñeruak onela iritxi ziran leen egunean, aurreneko txandan, *San Pedro-koa*, San Pedro, Manuel Arrillaga patroï; *Elkano*, Getaria, Segundo Uranga; Jose Antonio, Donostia. Bigarren txandan, *San Nikolas*, Orio, Antonio Maria Uranga; *Sanjuandarra*, San Juan, Laboa; *San Bartolome*, Oikina, Santiago Salegi.

Bigarren egunean, kontsolazio-estropadan; Donosti, Karril patroï; Oikina. Onore-estropadan: Pasai San Pedro; Pasai San Juan; Getaria; Orio.

(1930)

Bertso Berriak

Oriotarrari jarriak

1

Bertso berriak jartzera nua
eusker a eder batian,
ez nuke naiko izan dedilla
iflorentzako kaltian:
regatak nola jokatu diran
Donostiyako partian,
eta apenas izandu diran
denarentzako kaltian.

2

Milla urte ta bederatzireun
ogei ta amargarrena,
estropada bat izugarriya
aurten izandu deguna;
ikustiarren izanduba da
makiñatxo bat pertsona,
goguangarri badu Oriyok
ederra artu dubena.

3

Agorrillaren zazpiyan ziran
lendabiziko jokatu,
ango ojuak eta marruak,
dirurik ezin jokatu.
«Sei treñeruetan aurrena baietz
Oriyo marketan sartu»,
ustez seguru zaukaten baño
orra atzera gelditu.

4

Pasai San Pedro aurrena eta
bigarren berriz Oriyo,
antxen jendia ikustiarren
ingurubetan seriyo;
esaten zuten: «Ea, mutillak!
Eztik guriak baliyo.
Diruba pranko galdu diyagu
gerok gerala meriyo».

5

Oriotarrak baporiakin
ustez txistua jotzeko,
zerengatikan seguru zeuden
denen aurretik sartzeko;
bañan San Pedro nola etzegen
aiei ainbestez uzteko,
jeniyo ona ekarri zuten
oieri burla egiteko.

6

Andik urrena jokatu ziran
illaren amaseyian,
lau banderako sartu ziranak
batian jokatu ziran;
orduban ere aurrena baietz
trabesak pranko egin zian,
ustez zierto egonagatik
azkena etorri ziran.

7
San Pedro zegon ixil-ixilik
beren etxian bezela,
esaten zuben oiengatikan
apuratuko etzala;
geiena zein zan proatutzeko
toki ederra zegola,
julipa ederra eman diyote
oiek merezi bezela.

8
Oriyotarrak bulla galanki,
ojua eta marrua,
aurten uste det juan zaiotela
trabeserako gogua;
makiñatxo bat bada txokuan
pasara ederra artua,
etzan samurra bañan Oriyo
ederki errenditua.

9
Bost urti ontan bein etorrita
orra egin duben azaña,
ark uste zuben geienaz ere
bazala beste bi aña;
esaten zuben bazedukala
oso kuadrilla bikaña,
etzuben orren errez galduko
izan balitz San Pedro aña.

10
Zazpi segundo baietz etorri
denan guziyen aurretik,
trabesa egin nai zubanentzat
aukera bazan gogotik;
esaten zuten denengatikan
etzitzaiela inportik,
poltsak ederki astindu eta
juanak dirade emendik.

11
Orain or daude ernegatutzen
len oien lagun zianak,
geio piyatuko eztiradela
badira esan dutenak;
galdetzen dute: «Orain non dira
Oriyotarren afanak?
Ez oiek baña San Pedrotarrak
dantzatze'izkitek arraunak».

12
Orra amabi bertso berriyak
iñork nai badu ikasi,
aurten etzuben Oriyotarrak
gutxiyagorik merezi;
beti zebiltzan Kantabri ontan
berak zirala nagusi,
ustez etxian zuten txoriyak
or egin diye igesi.

T. Martiarena

Bertso-papera, *Iriondo y Cía, S. S.* moldiztegian argitaratua eta Pasai San Pedroko Imanol Irigoienen estutik jaso.

Firma ere badu bertsoen ondotik: *T. Martiarena*. Baiña ez dakigu bertso-jartzaille ori nor izan zan.

Oker zeudelakoan zuzendu ditugunak: 3/3: ango ojuak eta marruk; 4/3: anchen jendia ikusitiarren; 12/2: iñor naibadu ikasi; 12/7: ustez echian zuten choriya.

(1930)

Bertso Berriyak

1

Bertso berriyak orra ipiñi
tokatutzen dan moruban,
jendia sobra arrotu zaigu
Oriyoko inguruban;
orain orlako notizirikan
esperatzen ez genduban,
arrunka asko ta talentu gutxi
Getariarren buruban.

2

Aurten lenengo estroparetan
Donostin giñan jokatu,
danak dakite: bandera zaie
San Pedrokuai tokatu;
Oriyotarrak giñan bigarren
premiyuakin geatu,
orain Getariar oriyekin
zeñek bear du burutu?

3

Sei txalupatik irugarrengo
premiyatu zan Getari,
azaña ori egin dutela
bada arrunka ugari;
ogei urtian beti atzetik
or dabil kuadrilla ori,
gerra ematen zer zabiltzate
pakian daguenari?

4

Arrautzen partez alimentuba
daukate lapa gordiña,
txalupa azkar eramateko
ez da jenero bikaña;
gabian amets egiten dute
bai ote diran gu gaña,
iruditzen zait orixen dala
oien ipurdiko miña.

5

Getariarrak, zer zabiltzate
Oriyorekin tirriyan?
A ze azañak eginta zauten
gure Kosta Kantabriyan!
Arrunka gutxi egon liteke
kuadrilla arraunlariyan,
ogei urtian banderarikan
sartutzen ez dan erriyan.

6

Ogei ez dira iristen baño
kunplituak emeretzi,
kasu orretan emango ditut
bi edo iru abertentzi;
oiek jokatu zuten bezela
orduban etzan lizentzi,
legiaz kontra eramana da,
etzenduten irabazi.

7
Getari ortan beti badira
bi iru berri-jariyo,
zuen atzetik kasik apropos
ibiliya da Oriyo;
denbora juanda pena izatiak
ez du askorik baliyo,
zuek añian gelditu gera
bandera eta premiyo.

8
Amabi milla pezta giñuan
Donostiyatik ekarri,
gastubak egin gañerakuak
lasai partitu alkarri;
ondoren artan Bilbaun zituzten
berriz premiyoak jarri,
ara junda're Getariarrak
ibilli ditugu larri.

9
Saiatutzeko añã bazan da
prebenituta jun gera,
zerbait egingo ote genduen
ematen giñon tankera;
Getariarrak mutil listuak
baño Oriyok atera,
guretzat ziran lendabiziko
premiyoa ta bandera.

10
Bilbao ortan izandu degu
portuna izugarriya,
Oriyotarren kontsuelua,
Getariako arriya;
iru milla duro premiyoa ta
bandera gustagarriya,
lenguen kontra antxe daukagu
bedeinkatuta jarriya.

11
Guk dadukagun bandera-pilla
ez dago oso tristia,
Getariarra kostako zaie
marka ori iristia;
aurten ere bi: bat Bilbautikan,
Tolosatikan bestia,
erri batian Oriyon añã
iñun egongo ezta.

12
Utsa onenak izan balira
estroparako trantzian,
arraun-lanetik interes gutxi
sartutzen dute etxian;
amarretatik bederatzitan
gelditzen dira atzian,
lenago ere bagiñakigun
Getariarrak zer zian.

13
Denbora pasa letu'itzazute
Oriyoko abisuak,
gutxiyagorik ez du merezi
pertsone desairosuak;
guk oraindikan sano dauzkagu
bai oñak eta besuak,
birtute ori guarda deigula
Jaungoiko amorosuak.

14
Geren tokian ondo genden gu,
zer zabiltzate tentatzen,
zeren burubak gora iyuz
guri bertsuak kantatzen?
Ezer motibo geiago gabe
kristaurik ezta mintzatzen,
errespuestik izango zanik
ez al zenduten pentsatzen?

Besterik autan ez degu artzen,
 esandakuak bakarrak,
 merezi ere bazuten eta
 orra ordañez ederrak;
 ez gaitu asko ikaratutzen
 oien desaire eta parrak,
 umiltxiago ibili zaitezte,
 adios, getariarrak!

Gaztelu bertsolaria, Aginaga (1880-1934)

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Estropada au 1930 urteko Agorraren iru egun auetan jokatu zan: 7-an; 9-an, *regata de consolación* izenekoa; 14-an ezin jokatu zan, oso itxaso zakarra zegoalako; eta 16-erako utzi zan *regata de honor* dalakoa.

Sei treñeruk jokatu zuten, eta orden ontan gelditu ziran: Pasai San Pedro, Orio, Getaria, Pasai San Juan, Donostia eta Oikia.

Bertso auetan ere ez da egillearen izenik esaten. Baiña Orio eta Aginaga aldeko bertso-zaleak sail ontako bertso eta punturik asko eman ziguten, Aginagako Gaztelurenak zirala esanez. Bertso eta puntu oien bidez, bertso-papera etxean arkitu genduan gero, gure artxiboan.

Gaztelu bertsolaria, Auspoa 61, 1966.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbao 1987. Ez du esaten bertsoak nundik dituan. Gaztelurenak dirala adierazten du; baiña ez ori berak nundik ikasi duan.

* * *

Orioko *Karkara* aldizkariak, bere leen zenbakian, 1989-an, sail ontako 5 eta 6-garren bertsoak eskeintzen ditu, aitatzerik merezi duan aldaketarik gabe. Eta bai beste bertso au ere:

Getarin jolastetikan
 dantza ta aurrekorikan
 ez nago aurten zanikan
 galdu gendula adieraziaz
 txistuka isasertzetikan
 aurten berak atzetikan
 ez daukate indarrikan
 Orio haustekorikan.

(1930)

Bertso Berriyak

1
Milla bederatziregun ta
gañera oei ta amarrian,
bertso berriyak jartzera nua
al baldin badet pakian;
egi guziak aitortutzia
ez da iñoren kaltian,
sos ederra pranko baziok
aurten San Pedro aldian.

2
San Pedrotarrak beti izan dute
arraunkalarien fama,
mundu guziak ondo ikusi du
nola egin duten lana;
etzun jendiak asko pentsatzen
ikustia gerta dana,
berriz kontuz ibilli dedilla
orrekin gertatzen dana.

3
Orio aldeko patroj jaun ori
aurten jua da seriyo,
Ondarrabiyan zer esan zuan
gogoratzen ote zaio?
Besten mutillak desfamatzia
gustatuzten omen zaio,
zuen ankiak ainbat indarra
San Pedrokuen badago.

4
Kosta Kantabri guzia ari
ziran oiek desafiatzen,
arro dabillenak kontrauiak
beti ditu billatuzten;
ondo enteratua nago,
ez det bada ukatuzten,
aurtengo zekorraren diruak
ederki astindu dizkitek.

5
Gure Jainkuak jartzen banau
kantatzeko graziakin,
al baldin badet aitortuko det
guziak dezaten jakin;
irabazi dutenak kontentu,
galdu dutenak penakin,
Orio aldian badituk aurten
juanak bortsillo utsakin.

6
Makiña batei allegau zaio
aurtengu ontan negarra,
etxeko beia galdu dute ta
sobratu zaio belarra;
pena aundiya artutzen diot
baldin ala gerta bada,
ordainduko dituk berriz Orio
Kontxara etortzen bada.

7
Aspalditxuan aritzen ziran
arrokeriak kontatzen,
lendabiziko etorriko zirala
mundu guziyari esaten;
probatu arte zein zan geiena
iñork ere etzekien,
pozik bandera eramango zuten
San Pedrok utzi bazien.

8
Gazte jendia eta fuertia
marka guziak borratzen,
alaz guziaz San Pedrotarrak
etziran ikaratzen;
lau urtetan zortzi estropada
danak ditu irabazten,
kostako zaio beste bateri
olako marka egiten.

9
Nere eztarriya sekatu da ta
ezin nezake kantatu,
gure Jainkoak neretzat beintzat
naiko erruki izan du;
Orio aldera isil samarrik
aurten bialdu ditugu,
berriz San Pedro etortzen bada
obego dek kontuz ibildu.

10
Graziak eman bear dizkiegu
gure Bidaur jaunari,
erregaliyak egin ziguna
Aita San Pedrokuari;
urte askoko osasuna
eskatzen diot Jaunari,
agur, Jabier, beste bat arte,
bejondiola bedorri.

11
Baldin suertez gertatu bazan
Oriok irabaztia,
gutxienean zortzi urteko
itxiko zuten atia;
gure Jainkoak ez du agintzen
arrokeriekin ibiltzia,
obiago dezu berriz isilik
Kontxa aldera etortzia.

12
Amabigarren bertsuarekin
bada au det despedida,
baldin gezurrik aitortu badet
Jaunak barka dedilla;
biba Manuel Arrillaga
ta daukazun kuadrilla,
gure Jainkuak urte askuan
ondo kontserba dedilla.

Bertso auek makinaz idatzitako orri batetik artuak ditugu. Orri ori Erren-teriko Juan Zabaleta bertsolaria zanaren paperetan agertu zan. Baiña ez det us-te arek jarritako bertsoak diranik. Moldiztegiren batek paperetan agertu ote zi-tuan ere ez dakigu. Ala balitz, paper ori ez da gure eskuetara iritxi.

Sail onek ez du orri ortan izenbururik. Orain daukan ori, *Bertso Berriyak* alegia, guk erantsia da.

Neurri traketsa eta beste akats batzuk oso errez zuzendu ditezke bertso auetan. Baiña ez degu egin, lerro auetan izan ezik: 7/4: mundu guziyaren esa-ten; 8/3: alaz guziak Sanpedrotarrak; 11/4: itxixo zuten aita.

Bertso Berriak

1
Bertso berriyen errespuesta
guztiz umore onian,
igande eguna zelebrazeko
deskantsuz naguenian;
neroni ere saltazi naute
koleratu naizenian,
zenbat pertsonak ibilli naute
kulpik gabe mingañian.

2
Apostu ori jokatu zuten
oiek Pasaiko partian,
mutill gazte fanfarroi oiek
etziraden apartian;
gorputz ederra gorri ta zuri
larruan bete-betian,
burla franko egin digute
irabazi bitartian.

3
Irundar oiek apostu artan
saiatu dira fuerte,
intentziyua bazuten baño
abillidaria aparte;
ni baldin banitzake
erriya artako alkate,
preso sartuko nituzke bertan
piska bat zintzatu arte.

4
Gizon zar orrek izan bear du
Migel Joxe izena,
ori're ezta nere ustian
oso alaja zuzena;
orrek guri burla egitia
guk artu genduen pena,
orreatikan etorriya da
sesiyua ori dena.

5
Gure barkua pare gabia
Cecilia da nonbratzen,
lana franko bestiak ori
ondotikan arrapatzen;
berriz asitzen baldin badira
apostu ori jokatzen,
Eñara ori ikusiko duzue
lumarik gabe lajatzten.

6
Koraje onian egon zaitezte,
nere lagun amiguak,
norbaitek ere entendi dezala
nik esantako enbidua.
Egaztiya aire jua ta gero
zertako tira tirua?
Berriz nai baldin baute jokatu
emen baziok dirua.

7

Zuen patroia ori beraz
 Don Jose Urtizberea,
 barkua zuzen gidatu baño
 gutxi kurritu aurrera;
 orren aldian gure Ramontxo
 badu igualeko sarrera,
 nai badezute berriz jokatu
 pozik etorriko gera.

8

Limosna ederra egin gaituzte
 izanagatik pobriak,
 eziñ arturik daude oñaze
 gaiztu orren doloriak;
 esan digute taberna oietan
 ditugula poderiak,
 arraunian ta bertsutan ere
 Irunen baño obiak.

9

Oraingo txandan eman ditugu
 beldurrezko sentiduak,
 ukatzerik eztagon gauza,
 Pasaitarrak testiguak;
 iru milla erril paper ta zillar,
 dena Alfonson dirua,
 beste orrenbeste arrapatzeko
 bagenduke desigua.

Bertso-papera, *Irún: Imp. de Valverde* moldiztegia argitara emana.

Aposturen bat jokatu da arraunean, Pasaiko partean. Baiña batelak, diru-
 dianez; ez treiñeruak. Alde batetik irundarrak, *Eñara* txaluparekin eta Jose
 Urtizberea patroia dala. Bestetik, ondarrabiarrak, *Cecilia* txaluparekin. Auek
 nagusitu dira. Urterik ez da esaten; baiña irabazi dutena «dena Alfonson di-
 rua» da. Erregea izango zan ori. Ala, monarkia-denborako bertsoak ditugu.
 Beste argibiderik zail izango da bertso auetatik ateratzea.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak* (Bilbo, 1987). Bertsoak nundik dituan
 aldi ontan esaten du: *Irún: Imp. de Valverde* moldiztegiak agertutako papera.
 Ala, guk izan degun iturri ber-bera izan zuan berak ere.

10

«Nagusi gaituk» esaten zuten,
 probatuta ezagutu,
 uste etzuten arrasteluak
 orra ederki garbitu;
 diruz gabetu diradenian
 razoi txarrian abitu,
 irabazi izan baldin balute
 oiekin zeñek burutu?

11

Ez ote zaie, jaunak, damutu
 gezurra ori esana?
 Legian kontra izanik ere
 atsegiñ zaiote fama;
 kantinera orren trajian billa
 jabia bera zen juana,
 etzigutelako entregatuzten
 San Martzieletan emana.

12

Ondarbiarrak alabatutzen
 ni ez naiz batere asi,
 ongi egiñak gaizkirikanen
 sekulan eztu merezi;
 burla ta farra egin nayian
 eurek zebiltzan lenbizi,
 bost zentimuan amabi bertso,
 gusto duenak erosi.

Pasaiko estroparan

1

Irundar gizon zar bat
ari zan ojuka:
«Bost duro ez dubena
etorri txalupa!».
Orain ixillik dago
au txokoratuta,
zituben diru danak
orduban galduta.

2

San Pedro egunetik
dizu asiera,
beste itzik etzuten:
«Geiaguak gera».
Kukuak oker jo du
oien izaera,
oraingoxian sartu
dituzu lurpera.

3

Amar lagun bitatik
bosnako kuadrilla,
an ikusi da zein dan
lanian abilla;
berriz etzatoztela
bada gure billa,
orrela utzitzera
dezuten partilla.

4

Ontziyaren izenak
biyak orla dira,
jendia pranko bazan
orduban begira;
Kirrikill ta *Enara*
dantzatubak dira,
bañan guria beti
buru ibilli da.

5

Berriz jokatzekotan
orra guk aurretik:
zai egongo gerade
pozaz asi nairik;
bañan ezpada sortzen
Irunen oberik,
ez dezute emango
etxera dirurik.

6

Pasaiaren aldetik
ziran abiyatu,
arraunian naiz ondo
bostak an saiatu,
gure markik ez dute
oriek ornitu,
iya bide erdiyan
lajatu ditugu.

7

Gidari Erramun zan,
Mutua aurrian,
beste irurak berriz
gogor arraunian;
bostok ere ederki
gaudez indarrarian,
orreatatik utzi
ditugu atzian.

8

Ondarrabitarrari
Irundik etorri,
ori pentsatuztia
gezurra diruri;
orain gelditu dira
danen parragarri,
zer esateko gutxi
ez digute jarri.

9

Sei mill'errial ziran
an jaso biarrak,
ain seguru zeukaten
ori Irundarrak;
bañan nola izandu
geran gu azkarrak,
umill utzi ditugu
panparroi ziranak.

10

Ondarrabitarrari
utzi arraunian,
ondo dakigulako
guk nai degunian.
Zeñek bada berdindu
gogor asitzian?
Orreatatik uzten
ditugu atzian.

11

Orañ puska bateko
egin da pakia,
orra Irundarrari
guk jarri katia.
Zenbatentzako izan
ote da kaltia?
Askotan txarra baita
zerbait esatia.

12

Urrengo baterako
orra erakutsi,
etzaitzela berriz
gure kontra asi,
lan ontan geraldako
zubentzat nagusi;
agur, asko degu ta
danak ondo bizi.

Ondarrabitarr bat

Bertso-papera, *Imp. Baroja - San Sebastián* moldiztegian argitaratua.

Guk erantsia da 8/5 lerroko *dira* ori, orren faltan dagoalakoan.

Batel-estropada jokatu da Irun eta Ondarrabiaren artean. Gai ori bera du aurreko saillak. Baiña ez an eta ez emen, ez da urterik esaten. Ala, bertso auek noizkoak diran ez dakigu.

Irungo katea aitatzen da 11/4 lerroan. Irundik asi eta Gatzaga bitartean, Araba eta Gaztelako bide zaarrean alegia, lau *kate* ziran garai batean. Oietako

bat Irungo Bentetan zegoan, Oiartzungo eta Donostirako bide-gurutzearen ondoan. Irauten du gaur ere izenak. Andik igarotzeko, zerbait pagatu egin bearzan.

Toki askotan egin oi zan ori, bide edo zubi berriren bat egindakoan, an gastatutako diruak osterat eskuratzeko. Gaurko autopisten *peajea* bezela, alegia. Zenbait lekutan, Zangoztako sarreran adibidez, kate zaar batzuk antxe daude gaur ere bide ertzean, ango pagatu bearraren oroigarri.

Argibide oiekin oso garbi gelditzen da amaikagarren bertso orrek zer esan nai duan: aldi ontan ondarrabitarrak *katea* jarri diete irundarrei; estropadan galdutako diruak pagatu bearra, alegia.

(1931)

Bertso Berriyak aurtengo estropadari Txirritak jarriyak

1

Bertso berriyak jartzera nua
estropadaren gañian,
itxas-gizonak alabatuaz
merezi duten añian;
aurtengu ontan enpeñatu da
jendia alegiñian,
bosti atzegiñ eman diyote
ospela zeukan oñian.

2

Biba Manuel Arrillaga ta
zeren dituzun lagunak,
gauz ori ontzat artuko degu
konprenditutzen degunak;
umore onaz pasa ditugu
estroparako egunak,
danak konforme gelditu gera
bistan ikusi degunak.

3

San Pedrotarrak kontentu dira
zuek egindako lanaz,
patroia ere saiaturten zan:
«Tira, mutillak!» esanaz,
indar guztiyak azaldu gabe
nik pentsatutzen dedanaz;
orañ deskantsun egon zaitezte
naikua jan da eranaz.

4

Patroiak uju egiten ziyen:
«Fuerte arraunari tira!»,
ori aditu duten garaian
mutillak saiatu dira;
barkua txuxen eraman zuen
desio zuen tokira,
berialaxen eman ziyoten
bere balizari jira.

5

San Pedrokuak dute bandera,
Oriyokuak urrena,
oien ondoren San Juan eta
Donostiya laugarrena;
txit errespetoz sartu ziraden
beren arraian barrena,
au zan sekulan ikusi degun
estroparik ederrena.

6

Lenengo bueltan bi segundoren
bentajan zegon Oriyo,
Manuel etzan asko estutu
gauz ori zala meriyo;
arrauna fuerte dantzatzen dute
bera jetxi ta gora iyo,
aik berdindu ta beste amalauren
bentaja atera diyo.

7

Zer sentidutan itz egin dedan
konprendi zazute arren,
lenengo bueltan lau txalupa oiek
alde ziraden alkarren;
kolka-txituak ziruditela
bata bestiaren urren;
danak aurraunak jaso zituzten
amaika segundo barren.

8

Getariarrak ziran bostgarren,
ala enteratu naute,
etzira ola kostumbratuak
orañ dala zenbat urte;
bakoitzak bere aiekatikan
enpeñatu dira fuerte,
zer esanikan ez da oientzat,
egiñala egin dute.

9

Ondarrabiko arraunlariyak
ziran gero seigarrenak,
gorputz tamaña ederrekuak,
franko altu ta gizenak,
soberbiyarik gabeko mutill
prestubak eta zuzenak;
despreziyorik ez du merezi
fiñ jokutzen dan gizonak.

10

Pasa bezela itz egingo det
ordena ala nuan-da,
Agiñagako barriyu ori
Oriyotarren muan da;
bandera billa saiatu ziran
Donostiyara juanda,
danen atzetik etorri ziran
norbaitek biar zuan da.

11

Eskerrik asko, Donostiyako
ziudade amantia,
aurten naikua egin dezute
orrenbeste ematia;
ikusirikan badaukatela
olako borondatia,
berriz biartzen baditu ere
mereziko du juatia.

12

Pasadizuak ikasi ditut
aldian bizi naiz eta,
gañera berriz neonek ere
iñoiz letzen det gazeta;
ongi kostata irabazten da
oinbeste milla pezeta,
orañ deskantsuz egon zaitezte
oloz ta ardoz aseta.

13

Agur, Manuel Arrillaga ta
konpañi maitagarriya,
zu zera urterik faltatu gabe
bost bandera ekarriya;
orantxe Kosta Kantabriyari
artu diozu neurriya,
biba alkatia Andoanegi ta
gora San Pedroko erriya!

14

Aita-semiak, osaba-illobak,
geienak parientiak,
maisu onaren akolituak,
jakinduriyaz betiak;
gañera berriz aldamenetik
olako aiudantiak,
atrebentziya barka zazute,
Pasaiko lagun maitiak.

Txirrita (1860-1936)

Bertsolariya, 1931-IX-20.

Bertsolariya-k: 1/8: zañian; Txirritaren illobaren iritziz, *oñian* bear du.

8/5: aietatikan; 13/6: artu dituzu neurriya; 14/8: Pasaiako lagun maitiak

Txirritaren bertsoak II, *Auspoa* 103-104, 1971.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

Txirrita, *Auspoaren Sail Nagusia*, I, 1993.

(1931)

Donostiyako estropadari Zabaletatar Juanek jarriyak

1

Gora bi Pasaitarrak,
gora Donostiya,
gora Oriyotarrak
eta Getariya,
gora Agiñagakuak
eta Ondarrabiya;
aurtengo estropada
zan ikusgarriya.

2

Estropadako eguna
beti da ezagun,
festa ederragorik
ez dalakoz iñun;
zazpiyetako batek
garailai bear zun,
San Pedro atera da
guziyon txapeldun.

3

Bandera irabazi du
bostgarren aldiyan,
alakorik ez da pasa
nere oroitze guziyan;
arrituta utzi gaitu
danak Donostiyan,
San Pedro nagusi da
kosta Kantabriyan.

4

Bost bandera segidan,
ori da mutilla!
Gero sariya: peztak
emezortzi milla;
zergatikan daukaten
txit patroï abilla,
gora Arrillaga ta
bere kuadrilla!

Juan Zabaleta (1894-1950)

Bertsolariya astekaria, 1931-IX-30.

Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak, *Auspoa* 63-64, 1967.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbao, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

(1932)

Aurtengo estropadari Txirritak jarriyak

1
Milla beatzireun irurogei ta
amabigarren urtian,
estropada bat izandu degu
Donostiyako partian;
irabaztunak mesede zuten,
galtzallientzat kaltian,
ausuntu ortaz oroituko naiz
bizirik naizen artian.

2
Nere lagun bat inguratu zait
gizon prestuaren gisa,
denbora pasa dibertitzeko
katak jarri al banitza;
triste daudenak kontsolatzeko
pentsamentuan dabilta,
aren gustua egitiatik
baietz eman diot itza.

3
Agur Pasaiko San Pedrotarrak,
gora Manuel Arrilla,
aita ta seme eta illoba
osatzen dira kuadrilla;
indar aundiko arraunlariyak,
patroia ere abilla,
Donostiyara lasai juan ziran
diru ta bandera billa.

4
Orain sei bandera errenkaran
eta len bi ekarriyak,
San Juandarrakin soziyokua
an du Miserikordiyak;
beste txiki bat Tolosatika
ongi arturik neurriyak,
orrekiñ ere onra ederra
dauka Pasaiko erriyak.

5
Lenbizikuan bere lanari
eman diyote segira,
jendia pozez egondua da
aldamenetik begira;
gero txalupak trukatu eta
mantsotu zaie mugira,
dirua pranko galdutakuak
azkenekuan badira.

6
Ondarrabiyak Pasaiari ta
Donostikuak elkarri,
lauak txalupak trukatu eta
korajez ziraden jarri;
asteko seña egin zanian
mugitu ziraden sarri,
irugarren zan San Pedro baña
bandera berak ekarri.

7
Biraje onian Donostiarrak
etorri ziran aurrena,
Ondarrabiya bigarren eta
San Pedro irugarrena;
nola oientzat tokatu baizan
txaluparikan txarrena,
uste zan baño nekexiago
sartu ziraden barrena.

8
Pasai San Pedron egun orretan
gertatutako kasua
pixka batian etzait aztuko,
ementxen daukat jasua;
«Biba Manuel!» esanaz dantzan
larogei urteko atsua,
gazte denboran etzan izango
fandangolari mantsua.

9
Lendabiziko lau txalupetan
etzagon jende narratsa,
bi bizkazitarrak egin digute
oso joera garratza;
biyak batian balizan buelta,
arraun-kolpia zorrotza,
lendabiziko zein etorri zan
etzan juzgatzen erreza.

10
Aginaga ta Zumaiak ere
egin dute alegiña,
ziran indarrak enpeñatuaz,
ori da apustu fiña;
guziyak ezin iritxi degu
altueneko tamaña,
atzetik neurtzen errezago da
aurretik etortzen baña.

Txirrita (1860-1936)

Bertsolariya, 1932-IX-25.

Txirritaren bertsoak II, Auspoa 123-124, 1971

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

Txirrita, Auspoaren Sail Nagusia, I, 1993.

1972 urtea adierazten dute 1/1-2 lerroak. Nabarmen dago Txirritak etzuala urte ori jarriko, eta 1932 bearko lukela.

4/5 lerroetan, Tolosan San Juanetan egiten ziran batel-estropadak aitatzen dira.

Zuzenketa bat egin degu 8/1 lerroan. *Bertsolariya*-k: Pasai San Pedro egun orretan.

(1932)

Donostiyako estropadai Zabaletatar Juanek

1
Milla beatzireun da
ogei ta amabiyen,
bertsuak ipintzera
orain naiz abiyen;
San Pedro seigarrena
oraingo aldiyan
irabazi dubena
aurten Donostiyan.

2
Sei urtez errenkan
dakarte bandera,
aurten e etorri da
San Pedro aldera;
iñork egiten badit
gauz ontan galdera:
Mañuel Arrillaga,
txapeldun zu zera.

3
Aita San Pedrokuan
Arrillaga patroi,
bere kuadrillakin
ipiñi nai det goi,
zergatik arraunian
daukaten txit sasoi;
bestela etzan etorko
seigarren bandera oi.

4
Kantabriko leoiak
gaur San Pedron daude,
sei urtian argatik
txapeldun dirade;
nere iritziya're
esan bear nuke:
estatua egitia
merezi luteke.

5
Mañuel Arrillaga,
zu zaude kapitan,
orrelakorik ezta
gerta gizalditan;
apenas ibilli den
lanian tranpitan,
sei urtian aurretik
amaika alditan.

6
Amaikak irabazi
diyo amabiya,
zergatikan Balentin
dan patroi aundiya,
eta kuadrilla ere
pizkor ta biziya;
onrak merezi ditu,
gora Donostiya!

7

Aurretik beti dute
pizkorraren sonak,
probatuta ekusten
dirade gizonak;
onrak merezi ditu
patroi Lekuonak,
eta Ondarrabiyako
arraunlari onak.

8

Laugarren Donostiko
kuadrilla gaztia,
uste beziñ atzian
gelditu ezta;
ezta txorakeriya
lan ortan astia,
naikua egin dute
ainbeste austia.

9

Bostgarren Sestao da,
Castro ori seigarren,
aurten probatu dira
kanpoz eta barren;
azkeneko saiuan
bat bestian urren
bentaja aundi gabe
an sartu ziraden.

10

Aginaga zazpigarren,
Zumaia urrena,
sartu ziraden Kontxan
balizan barrena;
onekin bukatu zan
estropada dena,
saiatu faltan ezta
gelditu azkena.

11

Galerak tristura du,
irabaziyak poz,
zergatikan ordaña
etortzen dalakoz;
ez degu bizi biar
alkarren gorrotoz,
obe degu pakian
eta errespetoz.

12

Amabi bertsorekiñ
nai nuke bukatu,
orra esan estropada
nola dan jokatu;
ezer ofensarikan
badago barkatu,
t'urrengo urte arte
Jainkuak nai badu.

Juan Zabaleta (1894-1950)

Bertsolariya astekaria, 1932-IX-25.

Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak, *Auspoa* 63-64, 1967.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

1933 urteko estropadetako bertsoak

Donostiako estropadetan, leen ere esan bezela, 1927-1932 bitarteko bandera guziak Pasai San Pedrok irabazi zituan; sei bandera segiran, alegia. Orre-gatik, 1933 urtean Orio nagusitu zanean, etzuan jendeak itzbide-paltarik izan. Eta bertsolariak ere gogotik ekin zioten bertso jartzeari.

Zazpi bertso-paper arkitu ditugu estropada oni buruz. Leendabizikoa, Oriotarren alde; bigarrena, leendabiziko orren ordaiñak, San Pedrotarren alde; irugarrena, Orioren alde, leenengo bertsolariak berak San Pedrokoari erantzunez.

San Pedroko bertsolari ori eztakigu nor izan zan. Bestea, berriz, etzan Oriokoa; emengo bertsozaleak esan zidatenez, *Lamitegi* esaten zioten Asteasuko bertsolari bat baizik.

Baiña asteasuar batzuek esan zidatenez, beren erriko Lamitegi baserrian etzuten bertsolaririk ezagutu. Beren iritzirako, bertso auek Aranburu-berri bertsolariarenak izango dira.

Laugarren eta bostgarren saillak Axentxio Txanka (Asensio Maximiano Etxabe Lertxundi (1890-1961) bertsolariarenak dira. Ala esan zidaten, ao batez, Txankaren illobak eta Orioko bertsozaleak.

Seigarren sailla Marzial Urtxegia izeneko batek moldatua da, bertso-paperak dionez. Baiña ez dakigu jaun ori nor izan zan.

Zazpigarrena, berriz, Aginagako Gaztelu eta Pello Saikola bertsolariak elkar-lanean jarriak dira.

(1933)

Bertso Berriyak

1
Onra aundiyak merezi ditu
aurtengo ontan Kantabriyak,
auzotik nola izan diraden
asarre izugarriyak;
motibo ori dala meriyo
dirade bertso berriyak,
fama aundiyak merezi ditu
ortan Oriyoko erriyak.

2
Iñola ezin utzi nezake,
San Pedro nua sartzera,
gizon askotxo gertatzen dira
da atso asko saltsera;
aurtengo ontan izana dute
berebiziko aukera,
uste etzutena gertatu zaie:
gelditutzia atzera.

3
Desio'izutet urte askuan
abildade ta osasuna,
danak dakite ederki asko
asko baliyo dezuna;
enteratuta arkitzen gera
irabazi ziguzuna,
argatik alkar probatutzera
juan giñaden Iruna.

4
Enteratuta arkitzen gera
aurtengo pasadizuak,
danak arrotuta ibilli dira
anai eta lengusuak;
igualmente juzga litezke
nola ume ta atsuak,
nolabait ere deskuidadu'ida
ego gabeko usuak.

5
Arrillaga, akordatzen al zera?
Berdeletara juanda,
etzanda antxen gebiltzaden gu
indarrrik ezkenduben da;
oso arrituta gelditu nintzan
gizon on batek esanda,
burla egiten zertako jardun
motiborikan etzan da?

6
Bein ere etziguzun ematen,
Arrillaga, arrazoi onik,
iñork ez dizu deklaratu
guk kulpikan gendubenik;
animaliyak ere ez dit eman
sekulan orlako miñik,
pentsatzen nuben ote ziñaden
beste moduko pertsonik.

7

Oso onduan ibilli gera
udaran eta neguban,
aurten orlako estrapozorik
pentsatuzten etzenduban;
akordatzia nai nuke beti
zer burla egin zenduban,
zu bezelaxe bestiak ere
jaio giñaden munduban.

8

Orra, kristauak, mundu onetan
nola izaten dan griña,
sasoian nagon bin-bitartian
dantzatuko det mingaña;
sekulan etzait neri aztuko
zuk antxen gaizki egiña,
etzaizu laister sendatuko
aurtengo tripako miña.

9

Urte betian gobernatuta
Paulinokin ziñan irten,
Oriyo ontan sartu dirade
iru bandera eder aurten;
mundu ontara jaio giñaden
makiña bat asto-kerten,
eskarmentatziagaitikan
berrizko jakin dezaten.

10

Lenbizikua Tolosatikan,
bigarrena Irundikan,
Donostira berriz juan giñaden
probatutziagaitikan;
oso arrotuta gizon batzuek
irtenak San Pedrotikan,
banderarikan ederrena guk
ekarri gendun andikan.

11

Gure Jainkuak eman ziraden
indarra eta graziya,
egon ziñezke urte batzutan
lanteri ortan etsiya;
sei urtian nagusi izanda
oixen da diferentziya,
aurtengo ontan borratu'itugu,
da guretzat da auziya.

12

Itzegingo det biar bezela
alain gogor eta sendo,
laguntzallien faltik ez daukat,
kantatu biar det ondo.
Orlako markik egin dubenik
inguru auetan nun do?
Aurten San Pedro Oriyok kendu
berrogei ta bi segundo.

13

Oriyo ontan gertatzen dira
makiña bat talo-jale,
testigun bistan arrazoi ori
askotan esana zaude;
polborik gabe tiro gaizto bat
guri zuk botia dale,
uste ez arren zure aurretik
etorri giñan alare.

14

Diferentiak beti dirade
nola antxo ta sardiña,
gauza igualtsubak gertatzen dira
ala ezurra eta zaña;
zuretzat dator, ai Arrillaga,
lenago gaizki itzegiña,
gure taluak gaur baliyo du
zure txuleta onak aña.

15
Naiz uste arren zerala zerbait
ez degu zure bildurrik,
projimua ezta postura orretan
gaizki tratatu biarrik;
ikusi dira amalau mutill,
igualmente bakarrik,
zure ustiak zerbait badira
bañan zabilta alperrik.

16
Arrillaga, nik badakit ondo
gizon formal bat zerala,
amaika bider esan diguzu
gu ijituak gerala;
bañan sekulan ez gera ibilli
zu zabiltzaden bezela,
gu aurten abillak atera gera,
zu berriz oso motela.

17
Ai, Arrillaga, izan dituzu
zeure buruko ustiak,
lastima auxe dadukazuna:
juan zaizkizu urtiak;
larriturikan arkitzen dira
zure barrengo estiak,
biba patroia lendabiziko
ta Oriyoko gaztiak!

18
Akordatutzen al zera, aizu,
lengo istori zarrían,
milla bederatzireun eta
lendabiziko urtian?
Oriyotarrak orduban ere
izan ziran suertian,
gauza oriyek akorda zaitez
bizi zeraden artian.

19
Amabost bandera badaude,
granorik ezta txarrikan,
amalau garbi irabaziyak
dira Kantabriyatikan;
egiyak garbi esaten ditut,
batere ez da gezurrikan,
amabostgarrena ekarriya zan,
jaunak, estranjeritikan.

20
Sarasua da mutill pizkor bat,
Txokolate ez da debilla,
Solaberrieta kasikan berriz
balorez oso abilla;
patroia, zuri emate'izkizut
orra eskerrak nik milla,
beste bat arte, biba esaten det
San Nikolasko kuadrilla!

Bertso-papera, *Imp. Macazaga, Renteria* moldiztegian argitara emana.

Bertso-papera, *Elustondo - Zarauz* moldiztegian argitaratua

Zuzendu ditugunak: 3/5:enteratu arkitzen gera; 18/1: Akordatzen al zera, aizu.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak* liburuan (Bilbao, 1987) «egille ez eza-guna» dala esanik eta bertsoak nundik dituan adierazi gabe. Baiña 3/5 eta 18/1 lerroak *Auspoa*-k bezelaxe dauzka.

(1933)

Bertso Berriyak lenguan ordañak

1
Milla bederatzi eun eta
gañera ogei ta amairuan,
bertso berriyak jartzera nua
artu ditzaten goguan;
Oriyotarrak arro xamarrak
juanak dira orainguan,
lengo beiaeren larrua emen det
gordia nere okulluan.

2
Bigarrenari jarri beaiot
tokatzen zaion klasera,
jakiñ dezaten nola dabiltzan
ijito eta trapera;
San Pedrotarrak, orain bi urte
–akordatutzen al zera?–
zuek bezela, ezta geratu
difuntuaren antzera.

3
Enteratuta arkitzen naiz ni
aurtengo pasadizuak,
arrotu eta juanak ditugu
aurten gure ijituak;
zesto berriyak egingo'ituzu
eraman bauzu naibuak, (*sic*)
guk sobrantia badegu oraindik
len irabazitakuak.

4
Antonio Mari, ez al zerade
oraindikan akordatzen,
oraintxe dala iru bat urte
nola etorri ziñaden?
Egunsentiyan Kontxara juan da
marka guziyak probatzen,
banderakuan or geatu zan
besten putz-usaiak biltzen.

5
Manuel Arrillaga izandu da
gizon ona eta justua,
bere denboran okasiyorik
iñon jarri gabekua;
merezi luke edukitzia
estatu baten modua,
zergatik beñere eztan izandu
zubek beziñ saltserua.

6
Osaba illobak eta semiak
arro ibilli dirala,
edozeñek esango dizute
motibua badutela;
sei bandera eder gorbatarekiñ,
gañera bi kopa dela,
kostako zaio ijituari
marka au ondutzen onela.

7

Aurten olako estropazorik
ez gendubela pentsatzen,
lenagotikan oitua zera
aundiyaguak artutzen,
etxeko beiak eta zekorrak
guziyak danak galdutzen;
txokolate ta kafe esniak
ez al dira gogoratzen?

8

Urte betian gobernaturzen
euki degula gizona,
señale oraindik sobrate deula
len irabazi genduna;
lotsa gutxikin esaten dezu
gosiak euki deguna,
errukiturik utzi dizugu
aurten eraman dezuna.

9

Naiz uste arren bazeratela
San Pedroko zarrak aña,
kostako zaitzu ordaindutzia
oiek egindako azaña;
gaizki esaka dantzatu dezu
nere ustetan mingaña,
Oriyo ortan zein da gizonik
baliyo dunik oik aña?

10

Esaten dute jua zaizkiyola
Arrillagari urtiak,
bañan oraindik osasunakin
gaude animoz betiak;
mesederikan ez izan arren
baizik berentzat kaltiak,
zere denboran amaika bati
itxi dizkatzu atiak.

11

Orra, kristabak, nola izaten dan
munduan zenbaiten griña,
ordañarikan etzan izango
ixillik egon baziña;
beti ijitua antolatzen da,
izketan ain da apaña,
beste batian ondo pentsatu
nola dantzatu mingaña.

12

Amabigarren bertsuarekiñ
au da nere despedida,
Asteasu gazte orreri
jarri nai diyot segida,
nai luke baña ezta irixten
bertsolariyen neurrira,
baldin oberik ez badu jartzen
egin lezake erretira.

Bertso-papera, *Imp. Macazaga Rentería* moldiztegian argitara emana.

Axentio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966, iru zuzenketa aukin: 2/6: akordatzen al zera; 8/6: gosiak euki dezuna. Poto, beraz; *deguna* bear dualakokan, alaxe jarri degu; 10/3: bañan oraindik osasunakin. Beste zuzenketa bat orain sartu degu. Paperak onela dio: 11/2: munduan zenbait griña.

Bertso aukerak, izenburuak dionez, aurrekoen ordaiña dira. Baiña egillearen izenik ez da esaten.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Errenteriko Makazaga renean argitaratutako papera dala esaten du, baiña berak nundik duan ez. Eta 2/6, 8/6 eta 10/3 lerroak, zuzendutako oiek alegia, *Auspoa*-k bezela dauzka.

Ondarroako taldea, 1926.

Pasai San Pedroko taldea, 1927.

(1933)

Bertso Berriyak

1

Lendabizikok neriak ziran
da zuenak bigarrenak,
oraingo ontan jarriko ditut
guztiyetan ederrenak;
San Pedro ortatik etorri dira
izugarrizko .rdenak,
besteri lotsak eman nai dizke
berak batere ez dutenak.

2

Kulparik gabe esaten dezu
gu difuntuak gerala,
sinista zazu oraindik ere
sano arkitzen gerala;
ordañak jarri biar dizkizut
merezi dezun bezela,
aitormen on bat izan dezazun
bertsolari bat naizela.

3

Milla bat bider ibiliya naiz
gizon onaren parian,
oraingo ontan ikusiko dira
bertsolariyak zein dian;
iñola ezin gelditu neike
San Pedrotarren mendian,
lengua bezela ez nazute ni
arrapatuko sarian.

4

Motiboik gabe artu dezute
bajaturik Txokolate,
señalaturik danak batian
nola esne eta kafe;
pakia beti ibilli izan da
zuengandikan aparte,
onen mendian urte batzutan
izan biarko dezute.

5

Txokolate au zartu dalako
oso arrotzen ai dira,
Kantabri ontan ori gañako
arraunlariyak nun dira?
Orain jo naiez arkitzen dira
nunbait orrekin benzida,
gu orain ere gertu gerade
beste bi baldin badira.

Zertan esaten diguzu, Joxe,
motiborik gabe gezurrik:
galdu ditugula nola larru eta
igualmente ezurrik?
Oso pobriak gerade baño
ez degu zure bildurrik,
Oriyo ontan beñere ezta
falta izango txekorrik.

7

Amaika orlako gaizki esale sartu ziraden munduban, olain txarra zu ziñadenikan asko pentsatzen ez nuban; bueltarik ainbat etzala izango zuk ala usteko zenduban, gure beiak kabitzeko ainbat leku ez da zure ukulluban.

8

Bertso oriyek jarri dituna ai zer nolako gizona!
Motibo ori eman dulako ez da izango itz ona; bere burubai ematen al da izugarrizko afana, begi oker ori zuzendutzero jua ziñezke Bidaurrena.

9

Diferentezko gauzak dirade nola leor da putzubak, oin traiziyuak eztaduzkagu oraindik danak aztubak; Arrillaga orri irtenak zaizka izugarrizko aunditxubak, oiek guztiyak sendatuko'izka Don Bidaur jaun medikubak.

10

Ia goguan artutzen dezun zuk gazte onen esana, naiz kasik iya betenayuen gradura irixten naizena: olain gaizki zu egotia nik artutzen dedaden pena, Bidaurrek sendatu ezin bazaitu etorri zaitez nigana.

11

Lau probintzitan nola izan diran komeri izugarriyak, bigarren bueltan jarri bieitut guztiz arrazoi garbiyak; oraindik ere ez gaitu ilko nola gose eta egarriyak, gaizki esaten jardun dirade urdai gabeko zerriyak.

12

Sekulan neri etzaizkit aztuko Arrillagak esandako itzak: «Gure aldian geio dirala beti esanez zebiltzak». Oraingo ontan aitortutzero moduban dirade gaitzak: San Nikolasek kendubak dizka San Pedrotarrari giltzak.

13

Amaika bider esana zaude gu ez gerala azkarrak, egiyak garbi deklaratzet'itut, apenas diran gezurak; jaiotzatikan pizkorrak dira gure zaiñ eta ezurak, guk zuben putzak artu giñuben, zuentzat gure puzkerrak.

14

Arrazoi asko jarri dituzte olain gaizki ta itxusi, errespetua lendabiziko egin biar da ikasi; ben marka guzik borratuarren alare ezin iritxi, gora Mitxelena kuadrillarekin, zu zera oien nagusi!

15
Jun dan urtian nola ibilli ziñan
ez al zera akordatzen?
Donostiarren mendian kasik
antxen gelditu ziñaden.
Zertan ai zera esaten beti
izan zeradela gallen?
Bate banderikan gabe antxen zu
iya gelditu ziñaden.

16
Zuek bezela bestiak ere
beti dabilta esperantzan,
sei urte oitan ibili zerate
bildurrik gabe arrantzan;
zuen gradu ori noizebait ere
mudatzia komeni zan,
Donostiarrentzat ordun bandera
urikan sartu ez bazan.

17
San Pedrotarrak zuentzat ere
beti badute arrabiya,
bi urte ortan erakutsi'iozu
gutziz istillu gorriya,
Zertan kristauak biar du izan
postura ortako tirriya?
Aurten oriyek atzetik ziran,
aurretik Ondarrabiya.

18
Merezi dute kuadrilla onek
gutzizko fama ederrak,
ainbeste gañakok nola diraden
zuen beso ta bularrak;
estu ta larri ibil'ituzte
oriyek San Pedrotarrak,
noizebait ere komeni zan da
gora Ondarrabitarrak!

19
Neurtu ditut biar bezela
nik Joxe orren pausuak,
begi batetik artuba dauka
oso ziara lausuak;
tamaña onetan etortzen dira
mundu onetan kasuak,
zuriak itzak bakarrik ziran,
obek dirade bertsuak.

20
Jarriko dizut nai dan tokiyan
egokitzen dan aukera,
onian ezin ezer eginda
zu jua zaude txarrera;
amaika txoro zure tabernan
engañatutzen ai zera,
naizun tokira azaldu zaitez
neretzat gauza bazera.

Bertso-papera, *Elustondo - Zarauz* moldiztegian argitara emana.

6/1 lerroa osatu egin degu. Onela zion: zertan esan digu Joxe. 6, 9 eta 10-garrenean aitatzen dan Bidaur jaun ori. Donostiako okulista bat zan.

Onen aurreko saillaren jartzailleagatik argibide batzuk ematen dira bertso auetan: Joxe izena, taberna zuana, begi batean lausoa. Ura nor zan garai artako bertsozaleak aterako zuten argibide oiekin.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak* (Bilbo, 1987). Zarauzko Elustondorenean ateratako bertsoak dirala esaten du, baiña ez berak nundik dituan.

(1933)

Bertso Berriak

1
Pasadizuak biar bezela
al banitza esplikatu,
bertso berriyak jartzera nua,
gusto dubenak kantatu;
Donosti ortan giñadelako
noizbait bigarren gertatu,
orain San Pedrotar oriyekin
zeñek bear du burutu?

2
Ejenplo piñak gaztetan artu
ona nai dunak zartzera,
notizi oiek juango zaizkitzu
belarriyaren ertzera;
irabazi'ezun urten ortan e
marka aundik egiña etzera,
len e askotan gelditu izan zan
San Pedro gure atzera.

3
Oraintxen dala iru bat urte
bajatu giñala bera,
oietatikan notizi ori
allegatu da onera;
ogei ta zortzi milla pezeta
ta gañera bi bandera,
urte ortan e irabazita
ekarritakok gu gera.

4
Orain bi urte giñala berriz
difuntubaren antzera,
orduban ere giñan bigarren
premiyuakin etxera.
Zenbat aurrera pasa zaizkizun
akordatzen ez al zera?
Aurten zedorri bosgarrenakin
putz-usai tarten or zera.

5
Errukituta egin dutela
Irungo aldeko joera,
oiek besterik ezin daneko
erremedyuak dira;
an trabesian bete giñuen
boltsikuk eta kartera,
Sarasua da irabaziya
milla pezta ta bandera.

6
Gauza oriek nola diraden
jendiak ondo dakizki,
kasu orretan San Pedrotarra
jarri biar dizkat itz-pi;
sei urtetan sei banderarekin
arro xamar dira noski,
iru urtetan irabaziyak
Oriyon dauzkagu zazpi.

7

Kafe-esnia artutzen degu
jaikita laister goizian,
txokolatia komeni bada
igual arratsaldian;
zenbaiti irteten zaio gezurra
auko zuloa betian,
gure txekorrik eta beyikan
ez dute Pasai aldian.

8

Txekorrak eta beiak galduta
sartu gerala etxera,
lotsarik gabe iritxi dira
ori paperan jartzera;
ez enpeñatu gezurrarekin
jendia engañatzera,
zenbat tresabi dauzkagun utsik
etorri ikusitzera.

9

Oriyo ontan zein dan gizonik
baliyo dunik oik aña?
Berak atzetik nola ibilli
eskasaguak bagiña?
Bi estropetan guk degu aurten
markik aundina egiña,
bertsolarin bat billatu dute
bastante gutxi dakiña.

10

Geren enplion segi dezagun
gu ijituak bagera,
toki askotan ikusten dira
Oriyon aña traperara;
automobil bat kargatu eta
denbora labur or gera,
aurreratuta emen dauzkagun
zesto berriyak saltzera.

11

Ontara naizen ezkerro biat
beste kaso bat berritu:
baporiari arri tiraka
nola zaizkigun abituu;
au adituta gure aitonak
etziran gutxi arritu,
sufritu eziñak olako lanak
askotan ekartzen ditu.

12

Oriyotarrak au ikustian
ai oien mugimentuak!
Dударik gabe egongo ziran
lenago preparatuak;
mendira juanda izanak dira
arriz beteta kolkuak,
aziyo ederrak eginda daude
erri ortako golfuak.

13

Sujeto batzuk ikusi giñun
abiyatutzen korrika,
soldadu oiek baziruditen
zijuazela Afrika;
menditik laister ekin zioten
baporiari arrika,
erri ortatik ezta aparte
iñuzentien fabrika.

14

Ez dira asko enpeñatubak
errespetua gordetzen,
lanikan asko badauke oiek
besteren ona sufritzen;
gizonak ez du ondo ematen
beti besteri mengatzen,
kontzientziya kargatzen danik
ez al dezute pentsatzen?

15

Amabostgarren bertsoarekin
nua bukaera billa,
gazte jende au osasunakin
ondo gertatu dedilla;
ai, ijituen mugimentua
ezta izaten debilla,
beste urte bat artian agur,
Arrillaga ta kuadrilla!

Axentxio Txanka, Orio (1890-1961)

Bertso-papera, *Elustondo*. Zarauz moldiztegin argitara emana eta noren eskutik jaso nuan idatzi ez nuana.

Zuzendua: 5/4: erremiyuak dira; 6/1: Gauza oyek nola diraden; 7/1: Kafesnia artutzen degu; 15/5: ay ijituen mudimentua.

Bertso auek nork jarriak diran ez da paperean esaten; baiña egillea Orioko Axentxio Txanka bertsolaria izan zan. Ala esan ziguten bai Txankaren etxeko illobak eta bai Orioko bertsozaleak ere.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai: *Treñneru Estropadak* (Bilbo, 1987). Zarauzko Elustondorenean argitaratuak dirala esaten du; ez, ordea, paper ori berak nundik eskuratu duan. Baiña 5/4, 6/1, 7/1 eta 15/5 lerroak *Auspoa*-k bezelaxe zuzenduta dauzka.

(1933)

Bertso Berriak

1

.....
.....
.....
.....
zortzi treñero jokatu dira
danak alkarren pelian,
aurten ederki azaldu dira
mutil pizkorrak nun dian.

2

Gipuzkuatikan bost giñan eta
beste iru Bizkaiatikan,
premiyua ta banderarekin
arriskatziagatikan;
gazte jendia preparatuta
jun giñan Oriyotikan,
bi egunetan lasai ibilli
gera danen aurretikan.

3

Donostiarrak ziran bigarren
lendabiziko jayian,
Ondarrabiya aurrera pasa
zitzaion bigarrenian;
alare beti kuadrilla ori
dabill umore onian,
zortzitatikan irugarrengo
gelditu diradenian.

4

Du *Amaikak-Bat* izena eta
Donostiyakuak dia,
erri askotako arraunlariyak
dauzkaten soziedadia;
oiek kastuben kupirik gabe
preparatzen omen dia,
oraindik geio kostako zaie
bandera irabaztia.

5

..... deskuiduak
..... munduban,
..... Arrillagak
zer suerte izan . . . duban;
Aginaga ta orlako asko
gertatu oi diran moduban,
aurten San Pedro ibilliya da
banderatikan kanpuan.

6

Beren ustetan Kantabri ontan
zeudenak kanpeonatu,
aurten bostgarren premiyaakin
San Pedro zaigu geratu;
uste etzuten kuadrilla asko
aurrera zaie pasatu,
zer kontatuba izango zuten
guk ori egin bagendu.

- 7
Zerbaiten poza izan dezaten
lengo kuadrillak zartzera,
orain guk lana egiten degu
oriyen lengo antzera;
zer edertasun daukagun emen
nua adierazitzera:
mantxarrik gabe irabaziyak
dauzkagu amabost bandera.
- 8
Tolosatik bi, Zarauztikan bat,
beste bi berriz Irundik,
Getariarrai irabaziya
seigarrengua Bilbotik;
beste zortzirak Donostitikan
lana eginda gogotik,
amabostgarren ori aspaldi
ekarri gendun Frantzitik.
- 9
Iño . . . ian ez gijuazen
usariyu au galtzera,
bikaiuari alde z aurretik
eman giñun aditzera;
juan giñan iru bandera berri
aurtengok bedeinkatzera,
lenguak berriz eraman giñun
oiek akonpañatzera.
- 10
Tolosan jartzen diran premiyok
beste erritako legera,
puntziyo ortara San Juanetan
dauka jendiak joera;
irabazteko gaña bentaja
an ere lasai atera,
Solaberrietak ekarri zigun
ango lenengo bandera.
- 11
Lana egiten dubenai beti
tokatzen zaio jornala,
Txokolate da irabaziya
jokua ta bi batela;
Sarasua da orain sasoian
ordu an oiek bezela,
bi arraunian Oriyon dago
Gipuzkoako txapela.
- 12
Amabigarren bertsuarekiñ
bukatzera nua salla,
iñora ezin jua n gindezke
patroi obiaren billa;
urte askotan aurtan bezela
ondo portatu dedilla,
gora Oriyoko arraunlariyak,
Mitxelena eta kuadrilla!

Axentxio Txanka, Orio (1890-1961)

Bertso-papera, *Elustondo* – Zarauz moldiztegian argitara emana.

Egillearen izenik ez da esaten, baiña Orioko Axentxio Txankarenak omen dira, beraren etxeko illobak eta bertako bertsozaleak esan zigutenez.

Papera puskatuta dago eta utsuneak puntuz idatzi ditugu. 6/2 lerroan *zeudenan* dio bertso-paperak; *zeudenak* idatzi degu, ala bear dualakoan.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Zarauzko Elustondorenean argitaratutako bertsoak dirala esaten du; baiña ez berak nundik eskuratu dituan. Ala ere, 1 eta 5-garren bertsoetan, *Auspoa*-k dituan utsuneak dauzka; eta 9/1 lerroan *iñolañian* dio. Itz orrek zer esan nai duan ez dakigu.

(1933)

Bertso Berriak

Marzial Urtxegiak jarriyak

Gora Oriyotarrak! Gora Amaikatarrak!

1
Milla ta bederatzi eun da
oi ta amairugarren urtian,
bertso berriyak jartzera nua
arraunlariyen artian;
zortzi trainera oso ederki
jokatu dute Donostiyako playian,
arraunlariyik etzaigu azaldu
Oriyotarren aurrian.

2
San Pedrokuak galdezka daude
Oriyokuak nun zian,
berai begira jarriyak daude
presentatuta ontzian;
ogei segundo gutxienezko
kendu zioten auntzian,
beste emeretzi konpleto berriz
artu dizkiote onuntzian.

3
Pasai San Pedro urrengo urteko
preparatuta egongo da,
urte betea pasia do ta
ustez badola denbora;
aurten bezela obe du ez jua
gaubez prueba egitera,
bestela berriz bandera ere
juango da Oriyo aldera.

4
San Pedrotarrak sei urte ontan
eraman dute sei bandera,
abildadia zegon edo ez
ortikan kontubak atera;
aurtengo urtian etorri zaigun
Donostiarrak austera,
bañan alare Joxe-Maritarrak
utzi dituzte atzera.

5
Oriyotikan etorri zaigu
bastante jende trebia,
juan dan urtetan ezta egondu
iñork aitatu gabia;
uste dedanez ekarri dute
sobrante abildadia,
beren traiñera berri orrekin
aidian ibilli dia.

6
Ondarrabiya premiyuetan
sartu zaigu bigarrena,
berai lagunduz aldamenian
Oriyotarrena aurrena;
Santurtzetar gizon famatuak
tokatu dira laugarrena,
oik e kontentu jua dirade,
eztue premiyo txarrena.

7

Arraunlariyak nai dubenak
Oriyo aldera beiratu,
bakarka ere egiten dute
dotore samar jokatu;
bat Txokolate Manterola da,
koñado Inazio Sarasu,
aurtengo urtian bi bandera
ekarriya zera zu.

8

Aurtengo urtian iru bandera
sartu dituzte erriyan,
kuadrilla ederra ekarri dute
Jaungoikuaren graziyan;
San Pedrotarrak paliza ederra
artu dute Donostiyan,
Oriyo austekoik ezta egongo
Kosta Kantabri guziyan.

9

Oriyotarrak mutill berriya
ekarri dute ankiyan,
batere etzula orrek baliyo
esandakuak bazian;
baña alare kontrako guzik
utzi dituzte atzian,
ojala ola etorriko balitz
berriz urrengo urtian.

10

San Pedrotarrak, desapiyoka
alperrik zertan ai zera?
Bakarka ere, nai baldin badu,
Oriyo kontra atera;
Sarasu orrek kendu diote
aurten ere bi bandera,
ez txalopetan, ez traineretan,
allegatutzen etzera.

11

Oriyon bado abildadia
nai dubenak aditu,
aurtengo urtian iru bandera
ateriak e baditu;
aurten eindako marka oiekin
egin leiteke arritu,
San Pedrotarra gauza ez dalako
bostgarren zaigu gelditu.

12

Aurrera ola segitu diyoy
guk lengo lege zarrari,
bestela igual leku txarrera
egingo gera erori;
bentaja ederra kendu diyote
aurten San Pedrotarrari,
neronek ala desio nuben,
biba Oriyotarrari!

13

Oriyotarrak merezi'ituzte
eskerrak eta graziyak,
aurtengo urtian triñero ortan
presentatu'ian guziyak;
eraman dituzte premiyua eta
beren bandera guziyak,
propina txarrik eman dutenik
ezin esan Donostiyak.

14

San Pedrotarra erretiatu da
aurten ederki etsita,
ezer ein gabe gelditu zaigu
zerbait bazala asita;
kuadrilla ori balijuake
ben treñerua utzita,
Oriyok aurten eamango zitun
erremolkiak e eantsita.

15

San Pedrotarrak oiekin ere
jarriak gaude arritzen,
etorri dira seigarren aiek
kaka-usaia aritzen;
abildaderik eztauke eta
nola etzuen segitzen,
Oriyotarran aurtengo lanak
eztiyo onik egiten.

16

Donostiarrak, segi zazute
asi zeraden lanian,
aurtengo urtian ibilli zate
San Pedrotarren gañian;
gaizki esaka ai omen dira
jendiak diyotengan,
baño alare ez dia sartu
Amaikak-Bat-en aurrian.

Martzial Urtxegia

Bertso-papera, *Imp. Macazaga - Renteria* moldiztegian argitara emana, Orioko Gregoria Ibargoien zanaren eskutik jaso.

Izenburuak egillearen izena ematen digu: Martzial Urtxegia. Baiña nor izan zan ez dakigu.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

Moldiztegi-okerrak diralakoan, edo neurria osatzearen, zuzenketa batzuk egin ditugu. Bertso-paperak onela dio: 1/2: ogeita amairugarren urtian; 2/5: ogei segundo gutxinezko; 2/6: kendu ziole aurtzian; 3/4: uste ez badola denbora; 9/5: baño alare kontra guzik; 10/6: aurtene bi bandera; 10/8: allegatutze etzera; 11/4: ateriak ere baditu; 12/1: Aurrera ola segitu diyon; 14/7; Oriyok aurtan eamango zitu; 15/2: jarri gaude arritzen.

A. Zubikarai: *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek Makazaga moldiztegia aitatzen du, baiña berak bertsoak nundik dituan ez du esaten.

(1933)

Bertso Berriyak

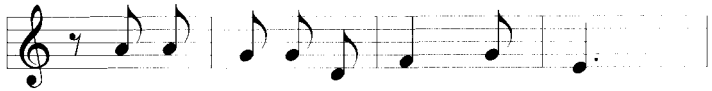
Bi mi - lla_ur-te lais - ter di - ra - de—

Kris-to mun-du-ra ja - io - rik,

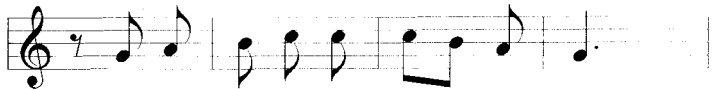
i - ño - ri gaiz-ki i - tze - gi - te - ko

ez dau - kat o - pi - ni - yo - rik;

O - ri - yo'n o-rain a-rraun la - ni - an

ba - da - go mu - til ya - yo - rik,

ma - ka - la - ren - t zat ez da i - za - ten

ban - de - ra ta pre - mi - yo - rik.

1
Bi milla urte laister dirade
Kristo mundura jaiorik,
iñori gaizki itzegiteko
ez daukat opiniyorik;
Oriyon orain arraun-lanian
badago mutill iaierik,
makalarentzat ez da izaten
bandera ta premiyyorik.

2
Lau milla duro iya dirutan,
seda fiñezko bandera,
Donostiyatik ekarri eta
bastante kontentu gera;
San Pedrotikan arrazoi txarrak
noiznai badatoz onera,
seta galanta badute baña
oiek ainbeste bagera.

3
Oinbeste diru irabaziya
nola ez gera poztuko?
Bañan etzaio galdu dubenai
piska batian aztuko;
olakorikan pasako zanik
askok etzuten usteko,
San Pedron ezto arraunlariyik
Oriyotarrak austeko.

4
Gipuzkuatik bost giñan eta
beste bat Bizkaiatikan,
arraun-lanian saiatu dira
danak oso gogotikan;
Oriyotarrak ez giñan asko
estutzen oiengatikan,
bi egunetan lasai etorri
gera danen aurretikan.

5
Bi kopa eder ekarri ditu
banderarekin batian,
ongi portatu geradelako
Donostiyako partian;
diruba pranko sartu da aurtan,
erriyak ez du kaltian,
zuek autsitzen zalla izango da
beste amar bat urtian.

6
Oriyokuak premiyo onena,
San Pedrotarrak urrena,
Ondarribitik bi ziran eta
irugarrengo ta azkena;
Donostiyako *Amaika-Bat*-i
eman zaio laugarrena,
ta Sestaoko kuadrilla ori
gelditu da bosgarrena.

- 7
Oraindik ere mutill pizkorrak
erri onetan badaude,
oien pruebak ikusi eta
danok arrituta gaude;
San Pedrokuak Oriyorena
allegatzen ez tirade,
orregatikan gure atzetik
oiek ibili dirade.
- 8
Bei zar bat aurten jan omen dute
dana lanparoi z betia,
nola na'ezute klase orrekin
txalupa azkar jutia?
Estropa oitan artuba aña
izango dute botia,
ez da ola osaturikan
esposatzeko dotia.
- 9
San Pedrotarrak bandera baietz
egiten zuten trabesa,
kuadrilla ori sosegatuzten
etzegon oso erreza;
diruba bota kupira gabe
oso estu eta presa,
inguru ortan galdu dituzte
makiña bat interesa.
- 10
Arraunlariya obia pranko
badago itxas-ertzian,
danen aurretik etorri biar
onenak izan bazian;
Arrillaga oi guziyen aita
gelditu zaigu atzian,
iñoiz añeko kontsuelorik
etzan izango etxian.
- 11
Jokuak beti berekin dauka
galdutzeko arriskua,
makiñat diru partituba da
ori besteren eskua;
orain or dabil gelditu gabe
arraskatubaz kaskua,
Arrillagari pasatu zaio
uste etzuben txaskua.
- 12
Beren ustetan bandera zeukan
Erreraño eramana,
andik aurrera kosta zaiote,
bazuten naikua lana;
alper gaiztuan eztute ibili
oiek ainbeste afana,
bein irabazi baño lenago
ez du jo biar kanpana.
- 13
Arrillaga ta bere koadrilla
geldituba da seriyo,
aurtengo ontan erri-aldia
ez du asko gora iyo;
beren ustetan irabazteko
zeuden izugarri fiyo,
bandera pozik emango zuten
juan ezpalitz Oriyo.
- 14
San Pedrotarrak usteko zuten
zirala berak bakarrak,
bañan atera-azi dizkagu
oiei abotik aparrak;
ai, Arrillaga, goguan daukau
guk zure arrazoi txarrak,
por si acaso aitu al dira
zuen txuleten indarrak?

15

Ai, Arrillaga, ibili dezu
fanfarroikeia ugari,
bueltak onela etortzen zaizka
len arro dabillenari;
obeditzia askozez obe
geiagokua danari,
leku onian geldituba da
Aita San Pedroku ori.

16

Oriyotarrak irabazita
dauzkagun kontsueluak,
arraun-lanian geradelako
oipañon abillaguak;
Donosti ortan jo dizkigute
berebiziko txaluak,
oien txuletak ainbeste indar
badu emengo taluak.

17

Oriyon dagon aurrelariya
Inazio Sarasua,
onek arraunai ematen diyo
sekulako tirazua;
ta gañerako koadrilla ere
gaztia ta indartsua,
biba Domingo, patroi maitia,
zu zera oien maisua!

18

Onena danak irabazten du,
eztu baliyo tirriyak,
aldez aurretik izan dirade
afana izugarriyak;
orain ederki umildu dira
lengo arrunkalariyak.
zer diran ondo probatu ditu
Pasaiko arraunlariyak.

19

Oriyo ontan txiki ta aundi
ogei banderaño dira,
olako pillik ezin ekarri
makalak izan balira;
ta urtetikan urtera beti
añaditutzen ai dira,
obek lan txarrak emango'ituzte
berriz e sano badira.

20

Bertso berriyak orra ipiñi
arraunlariya oieri,
merezi ere badituztela
iruditutzen zait neri;
bañan eskerrak ematen zaizke
irabazten dutenairi,
oso ederki egin dute ta
gora Oriyotarrairi!

Bertso-papera, "Elustondo - Zarauz" moldiztegian argitara emana.
Zubeltzu ta Saikola bertsolariak, Auspoa 93, 1970.

Esan bearrik ez dago 16/4 lerroko *oipañon* ori *oik bañon* bear lukela.

Leen esan degunez, San Pedrotarrak sei bandera irabazi zituzten segiran
Donostian: 1927 urtetik 1932 urtera bitarteko guziak.

Baiña 1933-an Oriok irabazi zion, estropada onetzaz sei bertso-sail bildu
eta eskeiñi ditugu, eta onako au zazpigarrena.

Zazpigarrengo au, Gazteluk eta Pello Saikolak bien artean egin omen zu-
ten.

Pellok esan zigunez, Gazteluren bertsoak 1, 4, 5, 6, 7. 8. 10. 11, 13, 14 eta 15-garrena dira. Pellorenak, berriz, 2, 3, 9, 12, 16, 17, 18, 19 eta 20-garrena.

Doiñua Pellok berak kantatua da; eta magnetofonotik paperera pasa zutenak Manuel Yaben eta Ambrosio Zatarain jauna zana izan ziran.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak nundik dituan. Baiña moldiztegi-izena aitatzen du: Imp. *Elustondo - Zarauz*; eta egillea Pello Saikola dala ere bai. Ez, ordea, ori nundik edo nola jakin duan.

(1933)

Bertso Berriak

Euskadiko arraunlarien txapeldunari jarriak

1

Jainkuaren izenian
asi niteke lanian
bertso berriyen arian;
ogei ta amairugarren urtian
Euskadiren iparrian,
Irun da Tolosa aldian
borroka bizi-bizian
jokatu zan arraunian.

2

Sarasuatar Iñaki
ludi guziak badaki
arraunean da izaki.
Zarautz, Irun da Tolosatikan
banderak ditu ebaki;
talua jaten badaki,
arraunean bai egoki
Sarasuatar Iñaki.

3

Trebeak eta senduak
dituzu bular-auspuak,
gerriya eta besuak.
Arratoia, zu baztartzerako
Arrillaga amorratuak,
amaika bider oiua
egingo ditu gozuak
Mendibeltzeko kukuak.

4

Itxasoan naiz ibaian,
bire motz eta luzian,
nagusi zera arraunian.
Euskadin diran onenarekin
neurtu zera legian;
danak, alkarren antzian,
zure batelak aidian
utziyak ditu atzian.

5

Gora Sarasuatarra,
gizon bulartsu azkarra
Kantauriyako izarra.
Paulinok zion: «Betor nigana
gauza dan gizon bakarra».
Kantari zegon ollarra,
moztu diozu kalparra,
talua badu indarra.

6

Arro zebillen *Pertxeta*,
zabaldu zan lau aizeta
Paulinoren berriketa:
«Agintariyak galazi digu
Euskadiko txapelketa.
Orain ixilik gordeta
izan dedilla krisketa,
Irunen dan arraunketa».

7
Ori da etsai astuna,
Arrillaga, artu dezuna,
jan du orrek babarruna.
Indarrez bada zu alako bi,
trebea gerri biguna;
iritxi zaizu eguna
aitortu bear dezuna
Euskadiko txapelduna.

8
Balizetan ziran jarri
begiratuaz alkarri.
neurketaren egarri.
Oriyokuak *aitaren* egin,
besteak soka ezarri;
gertu arraunak ain larri,
laister jo zuten bai sarri,
etzeuden aiek elbarri!

9
Aita Mañuel, zergatik
marruka asi aiz? Ez dakik
orrek talua jan badik.
Bire luzean jo bear ditek,
ikusiko dek oraindik:
batel azkarra ark izanik,
besteak indarra badik,
azkenean bai komerik!

10
Ontzi azkarra Pasaitik,
berialaxe argatik
Arrillaga zan aurretik.
Biratik laister jarri zitzaion
Iñaki bere ondotik;
indar aundiya batetik,
birika onak bestetik...
Paulinon pestak egin dik.

11
Bigarren jo-aldikuan
Paulinok bere musuan
odol-tantorik etzuan.
Arnas estuka iritxi eta
jausi zan batel barruan;
Oriyokuak orduan
bazeukan gatza besuan,
ta arraunak jaso zituan.

12
Paulinok ezin ulertu
guria nola baztertu,
ez degu errez aspertu.
Urte guzian ibilli zera
ondo jan, arraunak artu;
Tolosan etzera agertu,
Irunen jartzeko gertu,
zure ametsak an lertu.

13
Igaz Irunen lenbizi
ibilli ziñan itxusi
Sarasuaren igesi.
Etzaitu berriz, Paulino, aурten
Tolosan iñork ikusi;
Irunen noizbait itsasi,
an Arratoiak jo ta asi,
mingañak indarra nausi!

14
Batzuek dute itzegin:
«Txokolate ez da gauza pin,
bere oitamar urtekin».
Neurketa bat izango balu
naiz Sarasua berakin,
maixubak ikasleakin,
egin ezkerro alegin,
emango luke zer egin.

15

Tolosan daukak goguan:
Txokolate birakuan,
zakarrak galdu zinduan.
Egun berean Paulinon marka
ontzera nai zendun juan;
Arrillagak nai etzuan;
Txokolate, zuk orduan
ongi erantzun zenduan.

16

«Nai badezu, gaur oster
biyok neurtuko gera;
bildurrik ez det, bai zera!
Etzaite jardun adierazten
gauzak atzekoz aurrera.
Gezurrak zertan atera,
eginkizunez batera
ezin iritxi bazera?».

17

Jarri dezu, Manterola,
arraunketaren eskola,
Oriyon bada odola.
Landare zarrak zuzenduko du
sendo datorren arbola;
etzait aztuko iñola
Aranetari zuk nola
egin ziñozun kaiola.

18

Iñaki Manterolari
Oriyok zor dizka sari
ederrak eta ugari.
Sakel utsetan astindu ditu
amaika zillar kantari;
txalo batzuek berari
eman deiogun opari,
bedondeizula, gudari!

19

Txokolateren urrena
Sarasuaren izena
zabalduko da geiena.
Izpar eder au igaro bedi
euskal menditan barrena;
Pasaian arro zezena,
Oriyok sartu eztena,
ori dek, ori, kemena!

20

Oriyotarra naiz eta
gora jasuz kopeta
jo biar det gaur tronpeta.
Paulinok orain besten batekin
artu nai badu paleta,
Iñaxio, zu gordeta,
or daude Txokolate eta
Ramon Solaberrieta.

21

Txalopan ere kuadrilla
bialdu degu abilla
Pasai arroaren billa.
Domingo Beltzak emen zemakin
oso gaztian txirtxilla;
nai badu, izan dedilla
argala eta debilla;
Pasai utzi du ixilla.

22

Ez gendun jende gordiña,
marka borratu eziña,
suertian izan bagiña.
«Emen gatoztik!» ukabillakin
oju genduben egiña;
eta azkenean, jakiña,
gazte aien atsegiña:
guria zan ikurriña!

23

Amaika txuleta, Bidaur,
 jan dizkitzute, baña gaur
 Pasai aldian da barau.
 Txakur-katuak jate`emen degu,
 sardiña eta bakallau;
 zakurrak egin diyo guau,
 katubak egin diyo miau,
 Oriyo gallen rau ta rau!

24

Gora Mitxelena zarra!
 Gora Manterola azkarra,
 Sarasua ta Arrillaga!
 Itzao, Azkue, Lopetegi ta
 Linotar biko trebea,
 Etxeberria, Abaurrea.
 iru Zumeta batea,
 a ze nolako taldea!

Zubi-mutur

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea, Zarautzen jasoa. Eskuratzekoan oar bat erantsi genion: Fabian Loidi apaiz jauna zanarenak izango ote ziran.

Zuzenduak: 2/8: Sarasua`tar Iñakik; 4/1: Itxason naiz ibaian; 5/4: Paulinok zion: «betoz nigana; 8/2: zabaldu zan lan aizeta; 3/4 eta 13/7 lerroetan *Arratola* dio, baiña *Arratoia* bear du eta orrela jarri degu.

Orioko *Karkara* aldizkariak, 1992-ko Urrian, sail ontako amabi bertso eskeintzen zituan, bide batez argibide auk emanetz::

«Fabian Loidik, “Zubi-Mutur” ezizenez, 1933 urtean egindako bertso hauetan Inazio Sarasua “Arratoia” eta Paulino Arrillaga pasaitarraren arteko norgehiagoka azaltzen zaigu hasieran, Inazioren garaipena kontatuz noski. Ondoren “Txokolate”-ren estropada bat eta urte hartako traineruko kuadrillaren hazainak».

Irutxulo / Bertso txanpa liburuan, sail ontako lau bertso: 1, 2, 4 eta 7, 11, 20, 21 eta 24-garrena, iturririk aitatu gabe eta aitatzetik merezi duan aldaketarik gabe. Ondoren, argibide auk:

«Gerra aurreko urte haietan arrauneko beste estropada mota batek hartu zuen indarra; batelean eta buruz buru bi arraunean. Irunen, Donostian, Tolosan, Zarautzen... estropada asko jokatu ziren. Arraunlari asko ibili ziren norgehiagoka: San Pedroko Paulino Arrillaga, San Juango Makazaga eta Lujanbio, Hondarribiko Araneta, edo Orioko Txokolate, Erramon Lino eta Sarasua, Azken hau, Inazio Sarasua, izan zen, beharbada, gehien nabarmendu zena. Bere iaotasuna ikusita, Ur-Kirolak-ek skif bat egin zion eta Inazio arraun olinpikoan hasi zen, skifean, Berlingo Olinpiadara joateko asmotan. Berehala nagusitu zitzaien Espainiako onenei, eta Bartzelonan Berlinera joateko zain zegoe-la, gerra hasi eta zapuztu zitzaion plana Sarasuari. Inazio gero Orioko traineruaren patroia izan zen urte askoan eta bandera asko herriratu zituen.

(1934)

Bertso Berriyak

1

Pasadizuak adierazteko
ipiñi naute birian,
milla urte ta bederatzieun da
oi ta amalaugarrenian;
bost bandera eder sartu dirade
Oriyoko erri noblian,
ortik kontuba atera leike
arraunlariyak nun dian.

2

Aurten lenengo treñero-estropak
Bilbon zaizkigu jokatu,
premiyorikan onena zaie
Sestaotarrai tokatu;
Agorrillaren beatzin gera
berriz Donostin probatu,
emendik bueltan ez dira juanak
etorri bezin kontentu.

3

Estropa ortatik bigarrenakin
etorri giñaden baña,
txalupa zuten luzeagua,
lijerua ta ariña;
enbarkaziyo igualtsukin
danok jokatu bagiña,
Bilbaon bertan azalduko zan
Sestaotarren azaña.

4

San Pedrotarren kontsuelua
Bilbon Oriyok galduta,
bandua jotzen jardunak dira
kankarta zarrak artuta;
beti burutik ibili naiak
orlako lanak ditu-ta.
jokatu dira erri askotatik
arraunlariyak sartuta.

5

Arrillagaren erronkak aurten
etzuten asko baliyo,
«Bire erdiyan daukat bandera»
esaten zuben propiyo;
ipurdikua artu du prankok
ori dalako meriyo,
galdu dubenak or konpon bitez,
kontentuz dago Oriyo.

6

Bost erritatikan sei treñero
Donostin gera jokatu,
or jartzen duten biaje ori
zeñek lenago pasatu:
banderakuan kuadrilla asko
zaizka aurretik plantatu,
aurten San Pedro bigarrenakin
izan liteke kontentu.

7

Lendabiziko Oriyokua,
San Pedro da bigarrena,
Ondarrabitar legor aldeko
kuadrilla irugarrena;
Donostiarrak dira laugarren,
Sestao da bosgarrena,
Ondarrabiko arrantzaliak
seigarrengo ta azkena.

8

Estropa orrek premiyua du,
ez da izaten apustuba,
funtziyo ori ikustia da
jende askoren gustuba;
zer kantidade partitzen duten
eztadukagu aztuba,
portatzen zaigu Donostiyako
Aiuntamentu prestuba.

9

Aita Mañuel, erri guztiya
jarriya zenduben pozak,
espero zendun premiyo onena,
bandera eta trabesak;
idea oiek ez dira izan
guretzako aldrebesak,
aurten ez dizu asko luzitu
automobillen karrozak.

10

Lenbizikuan erretiratu
giñadenian Bilbotik,
indar gutxitxo ote gendukan
esaten zuten gugatik;
berak naikua euki balue
ezin ekarri kanpotik,
banderakuan Sestaotarrak
sartu zaizkate aurretik.

11

Guk ez dakigu erreparuan
jendia nola jarri'an,
zenbait ez dira eskarmentatzen
txanponak bota artian;
Oriyotikan Donosti aldera
kamiyotikan urrian
aditzen degu billete ederrak
galdutakuak zein dian.

12

Mutillak zintzo kuplitzen dute
beren patroien ordena,
atzera eta aurrera bizi
ibilli're bai arrauna;
asi bezela iristen dira
kanpora eta barrena,
bildur piska bat izan zazute
ortan Oriyotarrena.

13

Nolanaikua ez da izan aurten
Oriyotarren joera,
txikiyak ere sartuko ditut
danak aundiyen sallera;
zer interesa ekarri duten
orain nua esatera:
ogei t'amabost milla pezeta,
lau kopa ta bost bandera.

14

Ogei ikurrin eta lau kopa
aiuntamentu batera,
San Nikolasko gazte jendiak
ekarri ditu onera;
saiatu arren batzuek ezin
dute alerik atera,
Oriyon bada erri guztiya
tapatzeko lain bandera.

15

Oriyotarrak toki txarretik
ziranian suertatu,
Sestaotarrak burla egin naian
etziran gutxi arrotu;
orregatikan giñan nerbiyo
danak altxata jokatu,
San Pedrotarrak bezela ziran
gure atzetik gelditu.

16

Bakarrekuen pasadizuak
biaitut adierazi,
San Pedro egunez Irunen nola
Manterola zan lenbizi;
bestiak erraz konpontzen ditu,
Txokolate ezin ausi,
bolara ontan bi arraunian
Sarasua da nagusi.

17

Bertso berriyak jarri ditugu,
gusto dubenak kantatu,
sei igandetan sei estropada
ditugulako jokatu;
berriz ortara guazeneko
ez degu iñor markatu,
gelditu gera Kosta Kantabri
daneko kanpeonatu.

18

Disponitu det bertso onekin
azaldutzia azkena,
danak ikasten saia zaitezte
al dezuten azkarrena;
zuk badakizu nola ibili
zeure atzeko arrauna,
gora Oriyoko gazte kuadrilla
eta patroi Mitxelena!

Axentxio Txanka, Orio (1890-1961)

Bertso-papera, *Elustondo* – Zarauz moldiztegian argitara emana.

Bertso auek Orioko Axentxio Txanka bertsolariak (1890-1961) jarri ziotuan, beraren etxeko illobak eta erriko bertsozaleak esan zigutenez.

Zuzenduak: 1/4: ogeita amalau garrenian; 1/8: arraunlariyak nun diran; 11/8: galdutakuak zein diran.

1934 urteko estropada au Agorraren 9 eta 16-an jokatu zan Donostian. Sei treiñeru jokatu ziran, eta onela geratu: Orio, San Pedro, Ondarrabia legorreakoa, Donostia, Sestao eta Ondarrabia, mariñelak.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Bertso auek Zarauzko Elustondorenean argitaratu zirala esaten du; baiña ez berak nundik dituan. Egillea Axentxio Txanka dala ere esaten du; ez, ordea, ori nundik ikasi duan.

(1935)

«Milla beretzireun da...»

1

Milla beretzireun da
ogei ta amabostian,
estropada ederrak
ziren nere ustian;
San Pedro portatu da
danak ainbestian
premiyorik geiena
ark irabaztian
Donostiyan ez gaude
itxura tristian.

2

Agorraren zortziya
goguangarriya,
urteero bezela
bireko neurriya;
Sestao ta San Pedro
ta Ondarrabiya,
asieratik au da
ondo etorriya,
beste iruak zuten
istillu gorriya.

3

Ondarrabi-Marina,
Donostiya ta Oriyo,
oriek olatua
zuten kontrariyo;
atzeko biyek zuten
naiko istoriyo,
urez bete ziran ta
ezta misteriyo,
suerte txarra izan
dutela meriyo.

4

Atzekuak etziran
balizetan justu,
aruntzian . . . . ta
onuntzian estu;
jotzen bazuten ere
baporiak txistu,
ontziyak puskatuak
ezin ziran piztu,
trabesa asko galdu da,
nai dunak sinistu.

5

Pasa biar zirala
bestiaren markak,
lasai esaten zuten
jasorikan maukak;
itsaso legunian
gutzizko galopak,
aserratzen danian
zeñek ditu kulpak?
Papera dirurite
orlako txalopak.

6

Bigarren ensaiua
urrungo iganderako,
aurreko ziren biyek
ziran banderako;
amaika t'erdietan
pronto lanerako,
itsasua zakartu
lau egunerako,
gero prestatu ziran
ostegunerako.

7

Ostegunian ere
trabesak ugari,
zazpigarren txalopa
zitzaigun ageri;
ekusiyagatikan
iru Ondarrabi,
gure artian etzan
ainbeste errabi,
oien garbitasuna
gustatu zait neri.

8

Azkeneko estropadan
emeretzi illak,
konpletatu dituzte
beren iru millak;
errespeto aundiyan
sartu dan kuadrillak,
gaztiak diralarik
prestu ta umillak,
nonai presentatzeko
oik dira mutillak!

9

Iru tripulaziyo
iruak bigarren,
esateko moruban
onenaren urren;
Oriyok indarraren
pama izan arren,
Donostiyan eztago
uste bezin barren,
esperantza geiegik
ara zer dakarren.

10

Manuel Arrillaga,
gizon arituba,
itsasoko lanetan
asko korrituba;
zartuta're ezin zaio
galdu kredituba,
seme ta illobarekin
orren merituba,
nola osatzen diran
nago arrituba.

11

Sei urte segituan
ditu sei bandera,
aurten allegatu da
zazpigarrenera;
urte asko dubenak
sasoia gain-bera,
bista ere laburtu
zaio erarera,
gaztiak gertu daure
orren esanera.

Juan Jose Sarasola, "Lexo", Lezo.

Bertso auek, Lexo bertsolariak
(Juan Jose Sarasola Azkue, 1897-
1952) jarriak, beraren alabak eman zi-
gun esku-idazki batetik ditugu. Oriia
puskatuta dago eta 4/3 lerroa ezin de-
gu osorik irakurri. Urte artan, Orioko
txalupa urez bete eta ondora joan zan.

*Lexo bertsolaria, Auspoa 79-80-
81, 1968.*

A. Zubikarai: *Treñneru estropa-
dak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak
nundik dituan.

(1935)

Bertso Berriak

1

Emeretzireun urtez gañera
ogei ta amabostian,
estropada bat jokatu degu
Agorrillaren zortzian;
bost erritako arraunlariak
izan gera Donostian,
Oriotarra geratua da
uste gabeko tokian.

2

Beren ustetan ekarri zuten
txakula ona ta ariña,
beste danari irabazteko
asmu orretan egiña;
asi ta bela puskatu dute
ontziak zuen makiña,
uste det ori izandu dala
kartoiarekin egiña.

3

Gizon askori aditu diot
tranpan ekarria zala,
au esan arren ezta mudako
Oriyotarren azala;
neronek ere pentsatu nuan
zerbait gertatutzen zala,
datorren urtian fuertia ekarri
San Pedrotarrak bezela.

4

Orio ondo aterako zan
ura egon balitz geldia,
itxasoak ere egun orretan
izan zuan gaizto-aldia;
txekorrak eta zikirok jan ta
mutillak pixu aundia,
kargiak errez menderatzen du
indar gutxiko zaldia.

5

Lenbizikuan suerte txarra
izan zuana Oriyo,
jendia frankok ikusi zuan,
gezurrak ez du baliyo;
bigarrenian ere nere ustez
ezta askorikan iyo,
Ondarrabiko baseritarrak
naiko lana eman diyo.

6

Ondarrabian iru kuadrilla
oso motelak ez dira,
aukeratzeko arraunlariak
mutill ederrak badira;
oietatikan ondo unitua
etorri egingo balira,
urte gutxien buruku oientzat
diruak eta bandera.

7

Arrillagaren mobimentuak
oso motelak ez dia,
orrek ederki billatutzen du
itxas gañian bidia;
gaztetatikan artuba dauka
arraun-laneko idia,
Oriyon bada indarra baña
San Pedron abilldadia.

8

Oriyotarren esana oraindik
guri etzaigu aztutzen,
zernai esan da ere oriyek
ez dira asko lotsatzen;
bei lanparoiatz betekua guk
jan degula publikatzen,
ganadu txarrik Pasai aldiari
beñere ez da sartutzen.

9

Oiek uste dute berak bezela
gu ijituak gerala,
zernai esan da ere askori
batere etzaio ajola;
juan dan urtian bertsuetan jarri
guk bei zarra jan degula,
aurten Oriyon jan omen dute
ardi zarraren gibela.

10

Erronka eta afana bazan
lenago oien artian:
bandera ez diola iñork kenduko
beste amar bat urtian;
mingaña askotan dantzatutzen da
kasik nork bere kaltian,
denbora aguro pasatu zaie
ijituaren tartian.

11

Zenbait gizonak beti izaten du
inbiri edo zelua,
esanaz gure txuletak aña
badala beran talua.
Non ote dabill juan dan urteko
kanta-jartzalle lelua?
Memoriatik nastu ote dan
dadukat errezelua.

12

Usteagatik ez da erreza
lanari artzen neurriya,
ederki samar nekatzen dira
besuak eta gerriya;
Orion aurten eroria da
bi egunetan arriya,
piska bateko galdu omen ditu
kale eta baserriya.

13

Diferentia izaten dira
leiu eta atia,
Oriotarrak trabesarako
bazuten borondatia;
irabazdunak kontentu daude,
galdu dutenak kaltia,
aurtengo ontan sobratu degu
esposatzeko dotia.

14

Danan aurretik etorritzeko
egina zuten promesa,
ogei zazpiti bildurrik gabe
botatzen zuten trabesa;
egun orretan askok egin du
pentsamentu aldrebasa,
beste batian irabazteko
pazientziya ar beza.

Paper onetan amabost bertso
 egin ditugu guk jarri,
 ez dira txarrak gusto dubenak
 egiteko irakurri;
 Euskal-Errian gorroto txarrik
 ez digu biar alkarri,
 urrengo urtian aurten bezela
 osasunakin etorri.

Bertso-papera, *Imp. Macazaga, Rentería* moldiztegiaren argitara emana.

Bertso-papera, *Guernica*. – *Imp. Artística Goitia y Hormaechea* moldiztegiaren. Paper onek aldaketa auek ditu: 1/6: izan gera Donostian; 3/2: neurritz fuerako zala; 3/7: urrengo urtian zuzena ekarri; 10/7: aguro samar ikusi degu; 10/8: Sampedroko erri maitian; 11/5: non eta dabill juandan urteko; 14/4: bota ere bay trabesa.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966. Liburu ontan Gernikako bertso-paper orri kopiatu genizkion bertsoak. Baiña oker bat sartu genduan. Moldiztegiaren izena *Guernica*.- *Imp. Artística y Hormaechea* idatzi genduan, *Goitia* baztertuta.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo 1987. Onek iturri bezela moldiztegi ori aitatzen du. Baiña izena oker dauka, berak ere *Goitia* janda alegia. Ez du esaten, ordea, paper ori nundik eskuratu duan.

* * *

Sail ontako bertsoak egille ezezagunarenak dira; eta ori somatzeko biderik guk beintzat ez degu ikusten.

Ala ere, esan bezela, Orioko Txanka bertsolariaren liburuan sartu genituan. Zergatik ote? Txankak, bertso auei erantzunez, beste bertso-sail bat jarri zualako eta onen segidan eskeintzen gendualako. Liburu ontan ere Txankaren beste sail ori urrengo orri-aldeetan arkituko du irakurleak.

Sail ontako 8, 9 eta 13-garren bertsoak, Pello Saikolak aurreko urtean jarritako saillaren 8-garren bertsoari erantzuten diote. Saikolaren sail ori aurreko orrialdeetan du irakurleak.

Sail ontako 2, 3 eta 4-garren bertsoak ondo ulertuko badira, oriotarrei urte artako leenengo estropada-egunean zer gertatu zitzaien jakitea komeni da. Ori argitzeko, onela esaten genduan Axentxio Txankaren liburuan:

«Estropada onen lenengo saioa, Agorraren 8-an egin zan; bigarrena, beriz, 19-an, izugarri itxaso zakarra zegoalako 15-ean eta 17-an ezin jokaturik.

Bañan lenengo egunean ere –8-an, alegia– oso txarra zegoan itxaso, eta,

beren txandan aurren zijoazelarik, treñerua urez bete egin zitzaien eta beren buruak itxasora bota ta igari asi bear izan zuten Orioko arraunlariak».

* * *

Donostian argitara emandako *Irutxulo / Bertso txanpa* liburuan, sail ontako zazpi bertso agertu ziran: 1, 2, 4, 7, 9, 10 eta 14-garrena, iturririk aitatu gabe eta aitatzetik merezi duan aldaketarik gabe.

Txirrita ematen du liburu orrek bertso auen egilletzat. Ditekena da, baiña ez du esaten ori nundik eta nola jakin duan. Oiñarririk gabeko argibidea degu, beraz.

Donostian argitara emandako *Irutxulo / Bertso txanpa* liburuan sail ontako zazpi bertso: 1, 2, 4, 5, 6, 11 eta 12-garren, iturririk aitatu gabe eta aitatzetik merezi duan aldaketarik gabe.

(1935)

Bertso Berriyak

1

Itzalditxo bat ateratzeko
ematen digu goguak,
esplikatubaz arraunlariyen
aurtengo deskalabruak;
Pasai aldetik etorri dira
Oriyora abisuak,
ez dizkigute ondo azaldu
gertatutako kasuak,
alkar probatuz bentzitutakon
jarri oi dira bertsuak.

2

Obligatubak arkitzen gera
emendik bueltak jartzera,
ezta komeni aurten jeixtia
Pasaitar oien oinpera;
pasadizuak adierazteko
oraintxen degu denbora,
Donostitik e ezta San Pedron
Oriyon aña bandera,
zuek joateko koraje gutxi,
guk Bilbaokok gañera.

3

Bizkaian ere arraun-laneko
martxa gendukan asita,
Bilbao aldera egiña degu
aurten lenengo bisita;
jendia pranko arritu da an
gure lana ikusita,
jokatu diran kuadrilla danoi
bi estropa irabazita,
banderarekin etorri gera
marka guztiyak autsita.

4

Beste erritara ezta tiratu
Oriyora aña tanto,
San Pedrotarrak abillak dira
gu bizi bagiña tonto;
oraingo oien bertsuen bueltak
jarrita dauzkagu pronto.
olatu aundiyak azpiratuta
ondata giñan da kito,
kontentu gera egun orretan
iñor ez danian ito.

5

Txalupa dana urez beteta
giñadenian gelditu,
gu ikusita auzo-erritarrak
etziran asko kupitu;
Getariarrak aldamenian
txaloka oso kontentu,
arraun-lanian badegu oraindik
oiek ainbeste talentu,
berak baliyo ez dutenian
besterena ezin sufritu.

6

Itxasuaren zakar-aldiyak
ekartzen dituben lanak,
biraje ori itxura txarren
egiña zuten geienak;
Ondarrabiñ e badira zerbait
esango lutekienak,
giro obian joka ziteken
nai izan bazuten denak,
suertiaren billa zebiltzan
bestela bildur ziranak.

7

Jarri digute Oriyo ontan
gizon astunak daudela,
karga aundiyak zaldi txikiya
azkar bajatzen dubela;
mutillak arin kontserbatzeko
oitura duten bezela,
Pasaitarrentzat utziko degu
ardi zarraren gibela,
guk oraindikan sobre daukagu
zekor gaztien okela.

8

Oriyotarren txalupa dala
kartoiarekin egiña,
kaso onetan gezur kontari
jardun dira alegiña;
egun orretan urez beteta
ondatu giñaden, baña
bost jokatuta lautan Oriyok
aurten e markik aundiña,
ondo ikasten saia zaitzte
nola dantzatu mingaña.

9

Momentu artan kastiguba zan
nunbait gureztat erori,
gauz orregatik sufritu eziñik
ezin eduki iñori;
olatu aundiyak pare-parian
altxa zitzaizkigun guri,
pesta jartzera ustez juan eta
amalau gizon igari,
munduban bizi geran artian
etzaigu aztuko ori.

10

Gaztetatikan arraun-lanian
omen ziraden abitu,
bidia errez billatze'uela
askotan degu aditu;
danak dakite egun orretan
gu nola giñan gelditu,
abil-usteko asko leno're
menderatu izan ditu.
obe dezute itxasuari
zuek ere obeditu.

11

Bere tokitik giro onian
eldutzen zaio lanari,
obeditzia ez al da obe
itxaso indartsubari?
Kaso orretan Pasai aldetik
bada afana ugari,
San Pedron dala abildadia
asi zaizkigu kontari,
alkarren ondon proatutakon
ikusiko da gauz ori.

6

Erri koxkor au bajatu naian
San Pedrotik dira asi,
leno eginda dagon lanari
erreparatu lenbizi;
Oriyotarren bateko lautan
jokatzen dira ikusi,
ala ere guk aña bandera
ez dituzte irabazi,
abildadia ona da baña
indarra dago nagusi.

13

San Pedrotarren desaide danak
etzaizkigu akordatu,
Ondarrabiko baserritarrak
nai lituzteke goratu;
gure onduan bi jokatuta
atzetik dira geratu,
lenbizikua omen zuten da
ezta oiekin zer arritu,
kuadrilla orrek azaiñ ederrak
oraindik egingo ditu.

15

San Pedrotikan Oriyorako
bertsuak jarrigatikan,
ez gera asko apuratutzen,
ez, gauza orrengatikan;
edozer itza ateratzen da
zenbait gizonen autikan,
usteko zuen etzala izango
lenguaren ordañikan,
juan dan urteko bertsolariya
sano dago oraindikan.

14

Donostiyako funtziyo oiek
diradenian bukatu,
Portugaleten estropa ederrak
segidan dira jokatu;
an egin degun lanikan ere
ezin gentzake ukatu,
bentaja aundiyan Oriyotarrak
aurretik giñan gertatu,
premiyua ta kopa artuta
etorri gera kontentu.

16

Portugaleten arraunlariyak
juntatu dira propiyo,
Ondarrabitik bi ziran eta
Sestao eta Oriyo;
iñor ez nuke bajatu nai nik,
ezin nezake gora iyo,
jendia prankok pasiatu du
estropa dala meriyo,
aurtengo lana bukatu da ta
beste bat arte ariyo.

Axentxio Txanka, Orio (1890-1961)

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Bertso auk Orioko Axentxio Txanka bertsolariak jarri zituan, beraren
etxeko illobak eta erriko bertsozaleak esan zidatenez.

Onela zion 1/8 lerroan: alkar probatu bentzitutakon.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten bertso auk
bertso-paperen batetik edo nundik dituan. Egillea Axentxio Txanka dala, bai,
adierazten du; ez, ordea, ori nundik ikasi duan.

(1940)

Bertso Berriyak

1

Milla urte ta bederatzireun
ta gañera berrogeyan,
estropa ederrak jokatu dira
Bilbaon da Donostiyan;
deseoz geunden funtziyo oiek
ikusteko aspaldiyan,
banderak daude premiyaakin
San Nikolasko erriyan.

2

Bilbaotikan Oriyotarrak
aurten zituzten eskatu,
jendia nola juntatuko zan
burua zuten askatu;
iñork asmorik etzeukan baño
laister ziraden prestatu,
ango bandera irabazita
amar segundo sobratu.

3

Estropa oiek ikusitzeko
Bilbaon zegon kuadrilla,
andre ta gizon, neska ta mutil,
berrogei ta amar milla;
oien guztiyen artetik bazan
naiko txalua ta bulla,
Oriyotarrak ziraden juanak
ango banderaren billa.

4

Diruba pranko sartu dalako
aurten Oriyo aldera,
alaitasun bat allegatu da
basarrira ta kalera;
arraunlariyak portatu dira
aurreko zarren legera,
bi bander'aundi ekarri're bai
lenguen aldamenera.

5

Oriyo ontan sekulan ezta
faltatzen arraunlariya,
orregatikan dago erriyan
bandera-pilla aundiya;
aurten e ez dute gutxi ondratu
gure Kosta Kantabriya,
bere kuadrilla zuzenarekin
goratu zagun patroya.

6

Gipuzkuan e jarri diyote
Bizkaikuari segira,
Agorrillaren zortziyan jo da
Donostiyako pelira;
batzuek bian gelditu ziran,
bestek iyo mendira,
gustora asko egonak gera
arraunlariyai begira.

- 7
Amabostian berriz jotzeko
txalupak zian trukatu,
kuadrillak pronto an zeuden baño
egualdi txarra tokatu;
juradu ziran gizon prestubak
amazazpira luzatu,
egun orretan guziz estropa
ederrak dira jokatu.
- 8
Ogei ta amazapi segundoz
Oriyok du irabazi,
orreatan etorri ziran
beren bandera ta guzi;
azkenenguan Amaikatarra
ibilli dana lenbizi,
datorren urten Donostiarrak
jarriko dira nagusi.
- 9
Oraindikan e gustora asko
juango litzake urpera,
ura artuta okertu're bai
estiborreko aldera;
Donostiarrak poztu ziran da
pixka bat erten aurrera,
lengo kartoizko txalopa zarrak
irabazi du bandera.
- 10
Erremint ona nai degu danok
izan ezkeru aukera,
zer gertatu dan jende geiena
emana dago tankera;
naiz asko tira txalopa zarra
mantso juaten da aurrera,
arrimatutzen etzegon errez
Donostiyako kaiera.
- 11
San Nikolasek urte askotan
egiten ditun morubak:
ekartzen ditu banderak eta
bereziziko dirubak;
indar aundizko belarrak dauzka
Oriyoko ingurubak,
esan gentzake jarri dirala
Kantabriyako burubak.
- 12
Zer dan ederki proatzen dute
estropetako trantzia,
or komeni da arraunarekin
urari fuerte eltzia;
uste ezala gerta liteke
datorren urten galtzia,
gauzik onena izango degu
pazientziya artzia.
- 13
Oriyotarrak estropadetan
dabilkiten suertia,
kontsideratzen jarri ezkeru
izango da dezentia;
ezta bastante arrauna artuta
edozein moduz juatia,
ogei ta zortzi bandera daude,
kopakin maia betia.
- 14
Urdaingaraitar Jose Maria,
gaizki portatu etzea,
urte batian bi bander'aundi
sartu dituzu etxea;
jendiai gusto ematiatik
funtziyo ori jartze'a,
arraunlariyak, bizi zaitezte
danok anaien antzea.

Amabostgarren bertsuarekin
 banua bukatutzera,
 orra, jendia, biar bezela
 garbi eman aditzera;
 arraunlariyak enpeñatu naiz
 al dana goratutzera,
 gusto dubenak paper ontatik
 saiatu ikasitzera.

Axentxio Txanka, Orio (1890-1961)

Bertso-papera, *Tip. Elustondo – Zarauz* moldiztegia argitara emana.

1936-ko gerra zala-ta, lau urte igaro ziran estropadarik jokatu gabe. Orregatik esaten da leenengo bertsoak: «deseoz geunden funtziyo oiek ikusteko aspaldiyan».

Bost treiñeru izan ziran: Orio, Amaiak-bat, Ondarribi, Loiolatarra, Santurtze. Oriok eraman zuan bandera.

Agorraren 8-an jokatu ziran leenengoz. Urrena 15-ean bear zuten, baiña eguraldi txarra zegoalako, 17-ra aldatu zan.

Bertso auk Axentxio Txankak jarriak dirala esan zidaten beraren etxeko illobak eta erriko bertsozaleak. Orregatik, aren liburuan argitaratu genituan: *Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.*

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Onek ez du moldiztegiaren izenik esaten; ezta-ere bertso auk nundik eskuratu dituan. Egillearen izena ematen du; baiña ez ori nundik edo nola ikasi duan.

Santurtzek, leenengo egunean Oriok minutu bat baiño geiago atera ziolako, etzuan bigarren goan jokatzetik izan.

Bost treiñeru ziran, eta orden ontan iritxiak: Orio, Ondarrabia, Amaiak-Bat, Loiolatarra eta Santurtze.

(1940)

Bertso Berriak

donostiarren garaipena dala-ta jarriak

(Artzelus, Mendizabal, Iradi ta gañerako donostiar jaun agurgarriei biotzez)

1

Zenbait bertsoan azal bear det,
azaldu al baldin bada,
gure gañera erori zaigun
eraso gogor, zakarra.
Atzo jokatu estropadak ta
garaile donostiarra...
Gure oraingo entzun bearra
ezta izango makala!...
Goiko Jaun onak emango al digu
eramateko indarra!

3

Irten zulotik, donostiarra,,
mingaña ongi dantzatu;
ainbeste urtez ixil bearrak
ia ia lertu zaitu.
Bota arrunkak zuk oi bezela,
arro-panparroi agertu:
au jakin gabe gipuzkoarrik
ez bedi beintzat gelditu;
oraingoa, ba, zurea da ta
bazter guziak nazkatu.

2

Ori da gauza arrigarria...
Donostiarrak lenbizi!
Patxi Santuak mirariren bat
egin duela dirudi.
Santu berriak lagundu arren
atik eztute merezi.
Ta... aspaldi ontan nola eztuten
olakorikan ikusi,
esponja baño arrogo daude...
Oien ondoan zein bizi!

4

«Aufa! Etzegok mundu guzian
gu bezelako mutillik!
Gora Amaiak! Gora Donosti!
Gora Kiriko ta Karril!
Lagundu digun Santu berria
Jaunak dezala berekin!
Gora Pamao! Betor onera
iñon bada galtzadunik!
Eztator iñor... Ez baitek jaiio
donostiarren berdiñik.

5

Gaurko gurenda ospatu bedi
Kirikorena bezela;
piztu argiak, jantzi leioak,
Patxiri jarri kandela...
«Marca Pamao» karameloak
laister egin ditzatela...
Amaika urtez egon bagera
gure txokoa erreta,...
ara aurtengoa guk irabazi...
Danak izorraitezela.

6

Urte bat laister dijoa eta
egin orain lasai parra.
Datorrenean... ongi dakizu:
zokoa gorde bearra.
Asterakoan: «Aupa Amaiak!
Aurrera, Donostiarra!».
Gero, itzulera, beti bezela,
larri begian negarra...
Beste olakorik ikusterako
luza bear zaizu bizarra!

Koldo Mitxelena

Urte artako bigarren estropada, leen esan degunez, Iraillaren 17-an jokatu zan, eta donostiarrak irabazi: *Amaiak-bat* treñeruak alegia. Baiña bi egunetako emaitzak kontuan artuta, Oriok eraman zuan bandera.

Bertso aukeratu iturri ontatik ditugu: *Koldo Mitxelena, Euskal idazlan guztiak, I, Klasikoak, 21*, 1988, Euskal Editoreen Elkarte.

Aurretik adierazpen aukeratu: «1940, Irailak 18 / Bertso Berriak / Busgosko espetxean jarriak».

Atzetik, berriz: «Burgos espetxean bero zegoen egun hartan. 1940, Irailak 18, asteazkena. Euskaldunen batek etxeko bisita izan du: «Atzo *Amaiak Batek* irabazi zituen Donostian estropadak Orio. Loiolatarrak eta Fuenterrabiaren kontra». Laster zabaldu zen albistea espetxeko euskaldunen artean. Donostiarrak pozez zoratu beharrean dabilza bere onetik irtenda. Mitxelena, errenteriarra izaki, ez da hainbeste poztu edota galtzaileen herritarrekin elkar hartzen du. «Donostiatik hain hurbil jaioa naizelako edo» –idatziko du urte batzu geroago– ezin dezaket neure burua donostiarzat jo, kaxkarina izatea ez baita aski horretarako». (ik. *Liburuak - II*, 125. or.). Gelara joan, luma hartu eta horko bertso horiek tolestutzen ditu, donostiarren bizkarretik farre eginez.

Hiru lagunaren izenak aipatzen ditu goiak. Horiak ote harroenak donostiarren garaipenaz? Ala bere lagunik minenak? *Patxi Santua, Santu berria, Patxi* («-ri kandela piztu») Franko jenerala da noski. «Jaunak dezala berekin» opa dio. *Kiriko* eta *Karril* inoizko patroia donostiar ia mitikoak dira. *Pamao*, berriz, urte hartako arraunlari donostiarren patroia.

Hizkerari dagokionez ni argitasun: *gurenda*-k «garaitea, garaipena» esan nahi du. Beste, garai hartako Koldo gaztearen eta beste askoren euskararen ezaugarria, gaurko gramatikarierk okertzat emango luketena: «Ez baitek (=baita) jaio». Azkenik sinadura: *Mikelazulo 'ko Belea*».

(1941)

Bertso Berriyak

1

Milla urte ta bederatzireun
berrogei eta batian,
kanta batzuek jartzera nua
gutzizko borondatian;
arraunlari onak oraiñ badaude
Ondarrabiko partian,
saiatu dira bandera ori
erriyan sartu artian.

2

Donostin jarri digutelako
diru-pill izugarriya,
arraunlariyak ondratu dute
gure Kosta Kantabriya;
ogei ta bi milla pezeta eta
bandera gustagarriya,
aurten nolana ezta gelditu
Ondarrabiko erriya.

3

Estropa oien asiera zan
Agorrillaren zazpiyan,
oiek ikusten jendia franko
izan gera Donostiyan;
nor beregatik saiatu dira
danak egiñal guztiyan,
al dan lenena sartu dirade
bakoitza beren tokiyan.

4

Amalabian beren txalupak
alkarri zizkan trukatu,
San Juandarrak lendabiziko
allegatzia tokatu;
jendiai gusto eman diyote,
ez dira gaizki portatu,
ez da estropa ederragorik
aspaldi ontan jokatu.

5

Amaika t'erdi jo zutenian
laister egin zuten sayua,
arrexkatubaz zeñentzat izan
lenbiziko premiyua;
arraunlariyak izandu dute
pranko istimaziyua,
publiko dana aieri txaloka,
orko animaziyua.

6

Ogei minutu pasian juak
ziraden beren sarrera,
makalarenak atzera eta
abillarenak aurrera;
alkar neurtzeko etziran jua
Kontxara leku txarrera,
segundo batez Ondarrabiyak
irabazi du bandera.

7
Donostiyontan bete ditugu
nork bere eginkizunak,
arraunlariyak alkar probatzen
ortxen dirade izanak;
toki askotan egonagatik
indar aundiko gizonak,
Ipar aldetik azaldu dira
aurten danetan obenak.

8
Sei txalopa or giñan guztiyak;
Gipuzkoatik bost tia
alkarren kontra peliatuak,
Bizkaiakua bestia;
esperantz ona ekarri arren
Sestaotik Donostia,
oi ta bi milla pezta nolana
irabazitzen ezta.

9
Kuadrilla ori prestatuba da
patroiarekin ondrru,
bañan ez dute Donostiyatik
eraman nai aña diru;
apusturako kontura ezta
izaten oso seguru,
galdu dubenak pazientziya
artzia askoz obe du.

10
Diperentziya dago kuadrillan
batetik besterena,
indarra eta abildadia
azkar joateko onena;
nai izan arren iritxi eziñ
orrek ematen du pena,
banderik gabe norbaitek ere
gelditu biar azkena.

11
Bizkai aldetik etorri ziran
bastante motill bapuak,
fanfarroi antzak mingañez baña
egin zituzten naikuak;
pruebetan zerbait luzitu arren
lan txarrak ditu jokuak,
aurtengo ontan makiña bati
oker jo diyo kukuak.

12
Estropa oiek ikusitzeko
deseoz zegon jendia,
batzuek bian gelditu ziran,
besteak iyo mendia;
egun oietan billet'ederrak
esku aldatubak dia,
galdu dutenak umill askorik
etxe aldera joan dia.

13
Arraunlariyak ipiñi dute
Donostiyen naiko festa,
jende puska bat inguratzeko
puntziyo oberik ezta;
irurogei bat milla pertsona
urian ziraden presta,
apenas iñork oiengatikan
egin dubenik protesta.

14
Ondra aundiyak artu dituzte
patroi ta bere kuadrillak,
alkar neurtuta ezagutzen da
aber zein diran abillak;
mokadu onak janda ez daude
gorputzatikan debillak,
zer ziradela uste zenduten
Ondarrabiko mutillak?

Kontxa orretan azaldu dira
mutilla kuriyosuak,
uste askuan lagun deiel
gure Jaun amorosuak;
gorrotu gabe bizi gaitezen
erbesteko ta auzuak,
estropa ori dala meriyo
orra ipiñi bertsuak.

Pello Saikola, Aginaga

Bertso-papera, *Imp. Macazaga.- Rentería* moldiztegian argitara emana eta Tolosako Isidora Mokoroaren eskutik jasoa.

Aspaldiko oroipen bat agertzea barkatuko al dit irakurleak. Itzaurrean ere esan dedan bezela, gogoan daukat, nik ortxe amairu bat urte nituala, igandegoiz batez eta oraindik oiean nengoala, gizaseme bat Tolosako parrokiko atarian kantari ari zala nola sentitu genduan. Jeiki, leiotik begiratu eta bertso-paperak saltzen ari zala ikusi genduan. Ondarrabia estropadak irabazia zan eta aren gorantzan jarritako bertsoak saltzen zituala esan zuten. Bearbada, bertso auek izango dira. Eta urteen buruan neri bertso-papera emango zidanak, Isidora Mokoroa andereñoak alegia, orduantxe erosiko zuan, mezetara zijoala.

Zubeltzu ta Saikola bertsolariak, Auspoa 93, 1970.

Moldiztegiaren erruz-edo oker zeudelakoan, edo-ta neurrirako ala komeni zalakoan, lerro batzuk ikutu egin ditugu. Beste onela dio paperak: 3/6: danak egiñala guztiyan; 4/5: jendiari gusto eman diyote; 5/1: Amaik'erdi jo zutenian; 5/2: laister egin zuten sayua; 8/5: esperantz'ona ekarri eren; 9/4: eraman nai gana diru; 10/5: nai izanaren irichi eziñ: 10/7: banderi gabe nor baitek ere; 11/6: lan charra ditu jokuak.

Ortaz gaiñera, 8/2 lerroan onela dio paperak: *Gipuzkoatik bostia*. Guk us-te, *bost dira* bearko luke gramatikaz. Baiña esan *bostia* edo *bost tia* egiten da, eta onela idatzi degu.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak nundik dituan.

(1941)

Bertso berriyak

Donostiyako estropadari jarriyak

1

Milla bederatzi eun eta
berrogei ta batgarrena,
bertso berriyak jartzera nua
lasaitu dedin barrena;
Agor-illaren zazpiyan zan bat,
amalabian urrena,
nere denboran ekusi detan
estropadaik ederrena.

2

Biba Oriyo ta Ondarrabiya,
gora Pasai San Juandarrak,
biba Loiola eta Sestao,
gañera Donostiarrak!
Danak amaren semiak dira,
txit arraunlari azkarrak,
joko garbiyagorikan ezta
probatutzeko indarrak.

3

Sei txalupa or apuntatuak
estropada jokatzeko,
batzuak ondo preparatuak
zeuden alkar probatzeko;
asmo senduak aldez aurretik
artuak irabazteko,
bañan guztiyak etzeuden lotan
tamaña orretan uzteko.

4

Lenengo tandan jokatzeko
Pasai San Juan aurrena,
Sestaotarrak erdiyan eta
Loiolatarrak urrena;
jokatu dute iruak gogor
zeiñ etorri azkarrena,
era berian sartu ziraden
bueltan balizan barrena.

5

Bigarren tandan Ondarrabiya,
Oriyotarra zan urren,
ta irugarren Donostiarrak
preparatuak an zeuden;
salida emanik jurado jaunak
gogor saiatu ziraden,
bañan lenengo tandan bezela
iruak sartu ziraden.

6

Nork azkarrena buelta egin zuan
jurado jaunak esan du:
lendabiziko Ondarrabiya,
urren Pasaia urbildu;
irugarrena Oriyotarrak,
laugarrena Loiolak du,
bostgarrenakin Donostiarrak,
Sestao azken gelditu.

7

Ondarrabiyak Pasai San Juana
iru segundoz du laja,
oiek Oriyoi ogei ta amalau
ateratako bentaja;
jende guziya arriturikan
ura posible etzala,
berialaxe aitzakiya zan:
Sarasua falta zala.

8

Lau banderako gelditu ziran:
Ondarrabiya eta Pasaia,
Oriyo eta Loiolatarrak
danak berriz proba-naia;
uste gabian allegatu da
au ekusteko garaia,
esan bezela juntatu ziran
danak Donostiko plaia.

9

Agor-illaren amalabian
berriz Donosti aldera,
iya norentzat zan aurreneko
premiyua ta bandera;
eun millatik gora bagiñan
juan giñanak ekustera,
Donostiyako bere berdiñik
eztun Kontxa zabalera.

10

Laurak txalupak kanbiatuta
bota dute suertia,
lendabiziko Loiolatarrak
iparretik irten dia;
gero San Juana ta Ondarrabiya,
Oriyok isla aldia,
leku ederra izan bear du
probatutzeko jendia.

11

Salida emanik irten dirade
lau txalupak elkarrekiñ,
arraunak gogor dantzaturikan
zeñek lenago buelta egiñ;
Ondarrabiya eta Pasaia
ainbeste bidian berdiñ,
azkenerako Pasaia aurrena
bi segundon bentajakiñ.

12

San Juandarrak egiñagatik
beren alegin guziyak,
segundo bat eta iru kintoz
bandera Ondarrabiyak;
Oriyotarra orainguan e
ogei ta bostena biyak,
ara zertaño bajatu diran
oriyen arrokeriyak.

13

Oriyo aurretik bentajan baietz
jendia gogor zan fiyo,
bañan alperrik: aurtengo ontan
kukuak oker jo diyo;
Sarasuaren faltikan etzan,
alare eziñ gora iyo,
alperrik dira aitzaki danak,
aurten ez dute baliyo.

14

Biba Pasaia ta Ondarrabiya,
aurten portatu zerate,
oinbesteraño zaudenik biyak
jendian etzuben uste;
gazte ta sasoi daukazutela
garbi agertu dezute,
beste bost edo sei bat urtian
lanak emango dituzte.

15

Biba Ondarrabiyako patroï
Roman Agirre leiala,
eta gañera kuadrilla dana
berdiñ juzgatzen det ala;
aurten bandera irabazi du
merezi zuban bezela,
desio diyet osasunakin
luzaro bizi ditezela.

Errenteria, 15 / IX / 41
Juan Zabaleta, Errenteri (1894-1950)

Bertso aukeratuak Oiartzungo Larria baserriko Patxi Labandibarren eskutik jasotzen dira, Errenteriko Juan Zabaleta bertsolariak bere eskuz idatzitako orri batean, bere firma eta guzi.

Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak, Auspoa 63-64, 1967.

(1941)

Estropada

1
Milla beatzireun berrogei eta
lendabiziko urtian,
estropa eder bat izandu degu
Donostiyako partian;
demanda ori izandu dute
sei txaluparen artian,
amaika trabes jokatu zuten
Portaletako atian.

2
Agorrillaren zazpiyan zuten
lendabiziko demanda,
Ondarrabiya sartu da aurrena
arraunai fuerte emanda;
iru segundoz urrena San Juan
nola zeuden ondo janda,
oso apustu estua zuten,
gauza polita izan da.

3
Iugarrengo puestuan zan
Oriyotarra gelditu,
Loiolatarrak oien atzetik
fuerte ziyoten segitu;
gero bandera jokatzeko
lau obek dira unitu,
azkenian e lengo bentajak
guziyak bentzutu ditu.

4
Oriyotarra aurrena baietz
doblian zegon trabesa,
Ondarrabiyak irabazi du
makiña bat interesa;
premiyo ona, bandera ederra,
Kantabriyako grandeza,
oraingu ontan bukatua da
oien ikusi nai-eza.

5
Jendien autan San Juan da Oriyo
juzgatzen ziran lenbizi,
Ondarrabiya zenbateño zan
iñork ez baizun ikusi;
atera orduko denen aurretik
aguro jua zan igesi,
Roman Agirre kuadrillarekin
jarri da denen nagusi.

6
Juan dan urtian Oriyotarrak
jarri zituan bertsuak,
esanaz Kosta Kantabriyontan
berak dirala indartsuak;
gauza onikan sekula eztu
kuadrilla arrunkosuak,
oiei zer egin ondo badaki
Ondarrabiko maisuak.

7

Gure Ondarrabi maitagarriya
juzgatu arren atzian,
paliza ederrak ematen ditu
noizik eta bakoitzian;
guziyak pozez betiak daude
banderaz akordatzian,
tristexiago egongo dira
aurten Oriyo ertzian.

8

Bidasoako iskiñan dagon
koadrilla nai det gor'iyu,
Ondarrabiya kontentu dago,
tristetu zaigu Oriyo;
San Juandarrak aldamenetik
segitzen ziyon seriyu,
ondo probatu dirade eta
onentzat eztu baliyo.

9

San Juandarrak bandera baietz
bazegon naiko trabesa,
dirua asko jokatu dunak
seguratu du pobreza;
Ondarrabiyak irabazi du
makiña bat interesa,
jendiak ala uste zun baño
ezta kuadrilla eskasa.

10

Apustu onek ekartzen ditu
pozbidia ta negarra,
aurten Oriyon egin omen du
arriya ta kazkabarra;
eskarmentuan sartzeko ere
bazan zerbaiten biarra,
aurten ordaindu egin diyote,
iyaz egin zuan parra.

11

Donostiyako *Txinparta*-k ere
fuerte jo zuen lanian,
kontentu asko gelditu ziran
bosgarren sartu zanian;
Sestaokuak seigarren ziran
beren arraunketa onian,
geixiago egingo dute
urrena datozenian.

12

Dozena't bertso osatu ditut
estropadaren gañian
aurten aitatu dirade obek
jendiaren mingañian;
Ondarrabiya goratutzen det
beste edozein añian,
adios, kuadrilla maitagarriyak,
bizi estadu onian.

Patxi Otxoki
(**Frantzisko Lazkano, Altza**)

P. Lazkano, A. Zavala: *Tiro tartean bertsoan*, *Auspoa* 168, 1983.

Aurreko itzak:

«Orduan ere Oriu ta San Juan zebiltzan famarik fama, arraunlari onak zira-
la-ta, eta iñork etzuan Ondarrabia aitatzen.

Urte artan ere bulla aundiarekin etorri ziran Donostiara.

Oriotar bat bertsoak jartzen ta saltzen ibiltzen zan, ta arek bertsoak jarri zi-
tuan, estropada jokatu baño len, irabazitako kontuak esanez. Bañan zer dek eta
Ondarrabiak irabazi.

Neri orduan bertsoak jarri bear nituala bururatu, eta bai jarri ere.

Kuaderno baten iskribitu nituan eta antxe egon dira gaur arte.

Inprintara eraman gabe gelditu ziran. Nik ez det inprintatu bein ere bertso-rik. Neronek jarri ta etxean gorde.

Ori bai: tabernan edo lagun artean kantatzen nituan batzutan. Ixildu ere ez askotan».

(1941)

Aurtengo estropadak

1

Estropadak izandu
dira Donostian,
milla bederatzi berrogei ta
batgarren urtian. *Ja, jai!*

2

Agorraren zazpiyan,
Kontxaren erdira,
irurogei ta emezortzi gizon
inguratu dira.

3

Patroiakin amairu
ontzi bakoitzian;
agiri ziran iru baliza
Gaztelu atzian.

4

Makiñatxo bat giñan
aieri begira,
ikusi naian zeñ irixten zan
lenbizi arraira.

5

Estropada bietan
ona zan girua;
portalieta, beti bezela,
bentajan dirua.

6

Ilusio geiegi
zutenak buruan,
mingaña gaizki dantzatu zuten
nere inguruan.

7

Egun artan San Juan
probaturik ondo,
Ondarrabiak zuan bentaja
zan iru segundo.

8

San Juanek arrauna
jaso ta esan du:
«Gure markarik oraindik ez du
iñork ere ondu».

9

Milla bederatzireun
ogei ta iruan,
Matxet giari, etzan atsegiñ
aien inguruan.

10

Urrengo igandian
batzuek irrintzi,
eta bestiak eziñ txistua
zutela irintxi.

11
San Juan zan arraira
iritxi lenbizi;
segundo batez Ondarrabiak
zion irabazi.

12
Aurten, bene-benetan
etorririk billa,
ditu bandera eta pezetak
emezortzi milla.

13
Beti saiatu dira
arrokeri gabe;
aurten lenbizi dira bandera
sedazkuan jabe.

14
Oiek beti portatu
diran edo ez jator,
dudan dagoana dakianari
galdetzera betor.

15
Izan arren aizia
eta olatuak,
ontziya zuzen giatu zuan
zuten pilotuak.

16
Saiatu, mariñelak,
jator berriz ere,
gorrotu gabe bizi-moduan
alkarri mesere.

Mendaro Txirristaka, Mendaro (1874-1955)

Bertso-papera, *Imp. Macazaga - Rentería* moldiztegian argitara emana,
eta Arizkungo baserri batean jaso.

Mendaro Txirristaka bertsolaria, Auspoa, 121-122-123, 1974.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertso auek nundik dituan.

(1941)

Roman Agirreri 1941-garren urteko oroitza

1

Irailaren zazpian ziran
arraunlarien jolasak,
Donostiako Kontxa aurrean
jarriyak zeuden balizak;
Oriyotarrak aurrena baietz
entzuten ziran trabesak,
an bildu giñan kaia inguruan
alaitu nairik biotzak.
Egun artantxe ase ziraden
nere aspaldiko ametsak

2

Iru treñero atera ziran
beren indarrak neurtzera,
denen nagusi arin zijoan
Pasai San Juan aurrera.
Loiolatarrak ederki joaz
Sestao utzi zun atzera...
Era onetan egin zuten ba
Kontxa barrena sarrera,
ikusgarri zan Pasai San Juango
arraunlariyen joera.

3

Pasai ta Oriyo izena baizik
orduan etzan entzuten,
«Danen aurretik Oriyo baietz!»
askok ziguten esaten.
Gure erriko mutil bikañez
iñor etzan gogoratzen.
Gu ixil-ixil, biotzak pil-pil,
ondarbitarrak oroitzen,
besteak baño askoz geiago
ura baigendun maitatzen.

4

Ala gaudela berealaxe
bigarrenak ziran asi,
Gaztelu aldetik, Oriyon aurrez,
Ondarbitarrak lenbizi.
Nere begiyak txoratu ziran
au zutenian ikusi...
Gure orduko alaitasuna
ezin da adierazi,
biotzak ere bere lekutik
atera nai zun igesi.

5

Gure patroiak an egin zuan
ziaboga bat bikaña,
azkar jarririk Kontxai begira
beren treñera liraña.
Lasai sartu zan denen aurrean
tximista bezin ariña,
mutil on aiek sendatu zuten
gure biotzeko miña...
eta ekarri Ondarribira
itxaropen atsegiña.

6

Urrengo igandez zer gertatu zan
nai nuke adierazi,
estropada bat ederragorik
ezin liteke ikusi.
Orduan ere Ondarrabi ta
Pasaia ziran nagusi,
Loiolatarra ta Oriyo utzi ta
laister joan ziran igesi,
ain berdin ziran, zein zan onena
ezin genuan berexi.

Goizean pozez egon bagiñan
 arraunlariak ikusten,
 arratsaldean ez gutxiago
 alkate jaunari entzuten.
 Erriko etxetik ikurriñ eder
 ura zigun erakusten,
 ta zion ondo: «Ikas dezagun
 denak alkar maitatzen,
 Ondarbi maite-maite onetan
 pakean bizi gaitezen».

Juan Basurko Ansola (1890-1957)

Agintari jaunen baimen guziakin.

Bertso-papera, *Sucr. Valverde - Irún* moldiztegian argitara emana.

Egillea Juan Basurko Ansola (1890-1957) da. Irundarra zan. Beraren es-
 kutik jaso genduan paper ori. Bertso-lan luzeak ere egin zituan: *Jesus*, Jesu-
 kristoren bizitza alegia, *Iñazio Deuna*, *Ibilkari bikain bat*, *Arantzazu'ko Ama-
 ren edestitxoa*. Sail laburrak, berriz, zer esanik ez.

Izenburuan agertzen dan Roman Agirre ori Ondarrabiko treñneruaren pa-
 troia zan.

Firmaren azpiko oar orrekin ez dago zer arriturik. Gerra artean bukatu be-
 rria zan, eta Franco-ren zensura indarrean zegoan. Basurko onek lortu zuan,
 ala ere, bertso auek argitara emateko baimena.

(1942)

Bertso Berriyak

1

Bertsuak ipintzera
orain naiz abiyen,
milla bederazireun
berrogei ta biyan;
egiya esateko
Agorraren seiyan
estropadak jokatu
dira Donostiyan,
ederragorik ez da
izan aspaldiyan.

2

Txalopak trukatuta
berriz amairuban,
danak jokatu dira
len oi dan moduban;
askok irabaztia
zeukaten buruban,
bañan etziran asi
leku seguruban,
aurten etzan atsegiñ
gure inguruban.

3

Galdu dutenentzako
izan da ekaitza,
San Juandar oriyek
zuten esperantza;
argatik ibilli da
dirubaren dantza,
gutxi tirata beti
azkar juten gaitza,
Oriyotarren kontra
alperrik dabilta.

4

Onela ikusten dira
zenbait arraunlari:
obeditu nai eza
geiago danari;
esperantz onak eman
erri guztiari,
gero jendiak bota
diruba ugari,
txaskua pasa zaie
San Juandarrari.

5

Lengo azañai ondo
erreparatuta,
San Juandar batzuek
zeuden arrotuta,
baña bandera gutxi
erriyan sartuta;
larogei bat segundo
Oriyok kenduta,
asko gelditu dira
sakela ustuta.

6

San Juandarra etzan
aurten dudan asi,
espero zun jartzia
guztiyen nagusi;
nola etorri ziran
zituzten ikusi:
karroza eramateko
aingeru ta guzi;
txoriak Oriora
juan zaizke igesi.

7
Galdubak min ematen
oiek lanbidiak:
«Ixilikan bagaude,
egin du guriak».
Arrika jardun dira
mutil dotoriak,
orlakorik merezi
eztu baporiak,
ori ez du egiten
pertsona nobliak.

8
Beti aitortzen degu
egindako lana,
igaz zan Ondarrabi
bandera eramana;
urte bete osuan
iduki du sona,
argatik trabesian
alako apana,
aurten Oriotarrak
jo dute kanpana.

9
Kanta-paperan jarri
ditzagun egiyak,
pixka bat onratubaz
estropalariyak;
Ondarrabitik alai
ziran etorriyak,
trabesa galdu eta
oien arrabiyak,
kukubak oker juak
San Juan da biyak.

10
Estropa oiek dira
ederki ikusi,
iñork ere etzuen
ematen itxusi;
lau jokatu ditugu,
danetan lenbizi,
batian galtzen bada
seitán irabazi,
Oriyo arraunian
daukagu nagusi.

11
Portugaleten ere
degu jokatuba,
gureztat gertatu zan
ango merituba;
periodikuetan
askok du letuba,
gubernadore jaunak
dauka juzgatuba:
Oriyo Kantabriko
kanpeonatuba.

12
Domingo Mitxelena
daukagu giyari,
erreparatutzeko
bere kuadrillari;
bentaja kendurikan
beste guztiyari,
entregatu dizkate
Oriyotarrari
bi bandera eder ta
kopa aundi ori.

13

Kopa aundi eder ori
zanian ikusi,
Bizkaiko estropetan
bero giñan asi;
ango eskola ere
genduen ikasi,
iru urtetan degu
garbi irabazi,
entregatu digute
bandera ta guzi.

14

San Juandarra jun zan
kopa orren billa,
esperantzetan bazan
gutxiyenez milla;
Domingo Mitxelena
etzeguen debilla,
ondo preparatuba
zedukan kuadrilla,
irabazi ditu ta
probetxa dedilla.

15

Kontu oiek aditu
dizkagu askori,
zer esaten zioten
Portugaleteri:
«Aurten jokatzen bada
kopa aundi ori,
guk kenduko diegu
Oriyotarrari».
Tira biariko zaio
geio arraunari.

16

Donostiyan dalako
petardo emana,
tripako miñez zegon
or galdu duena;
Bizkaitik ekarri nai
zuten osasuna,
aste erdirako zan
ensaiora juna,
Loiolatarrak austen
bazan naiko lana.

17

San Frantzisko eguna
ortarako autu,
meza nagusi on bat
zuten enkargatu;
banderak eta kopa
danak bedekatu,
kanpotarra're asko
zitzaigun juntatu,
egun oberik ezin
gentzake pasatu.

18

Funtziyori bukatu
danian elizan,
estropada polit bat
segiran da izan;
neskatxak aureskua
oien alabantzan,
kabitu eziñikan
jende asko plazan,
makiña bat pertsona
ibilli da dantzan.

Axentxio Txanka, Orio (1890-1961)

Bertso-papera, *Tip Elustondo - Zarauz* moldiztegian argitara emana. Onek 3/7 lerroa onela du: *gutxi dirata beti*.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea. Baiña Zarauzko Elustondorenean argitara emandakoa izango da, letraren itxurak salatzen duanez. Onek 3/7: lerroa onela du: *gutxi tirata berri*. Onela bear duala dudarik ez da.

Sail onek ez du bere egillearen izenik esaten. Baiña Orioko Axentxio Txankak jarriak dirala esan zidaten ao batez onen etxeokak eta erriko bertsozaleak.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai; *Treñneru estropadak*, Bilbo, 1987. Moldiztegi-izenik ez du onek ematen, eta bertso-sailla nundik eskuratu duan ere ez. Axentxio Txankarenak dirala, bai, esaten du; ez, ordea, ori nundik ikasi duan.

(1942)

«Estroparak izandu...»

Doñua: «Barku simple batian...»

1

Estroparak izandu
dira Donostian,
batzuen meserian,
askoren kaltian;
okasiorik gabe
elkarren artian,
asi eta bukatu
ziran bitartian.

2

Euskal-Erri guzian
biar det adiaz
Oriyotarrak aixa
dutela irabazi,
ziralako iritxi
arraira lenbizi,
Domingo Mitxelena
zutela nagusi.

3

Gorroturik, ez, arren,
illuna bekaña,
indarra eta arraunian
dotore dakiña;
barrenian zuala
kuadrilla bikaiña,
treñeruak zirurin
zuala makiña.

4

Ondoren zuten marka
obena egiña
oiñ emeretzi urte,
egiya da; baiña,
espero arren oial
sedazkoa piña,
aurten ere alperrik
dute alegiña.

5

Asi Santurtzen eta
Ondarrabiraiño,
arraunlari obenak
dira oraindaiño;
ainbat aldiz probatu
izan dira, baiño
Orio geienian
lenbizi arrairaiño.

6

Zekorrak uztarriyan
bezelaxen ezi,
gero lanian jator
dezaten ikasi;
giatzalle jatorra
dutela nagusi,
sarritan estroparak
ditu irabazi.

7
Ainbat oial sedazko
Erriko Etxian,
ikusgarriak dira
zintzilik jartzian;
neska-mutillen gisa
alai biotzian,
atsuak ere dantzan
soiñua jotzian.

8
Aurtenguakiñ ogei
eta bederatz
premiyoko banderak
sedaz dira jantzi;
oiek guziak ustez
diradela gutxi,
Oriok berriz ere
eingo du irrintzi.

9
Oi ta bederatzigarren
sedazko bandera;
juan dan urtian izan
bazuten galera,
aurten orbel zimurrak
sartu sakelera,
ta eraman dituzte
Orio aldera.

Boga, boga, arraunian,
arraunian!
Gero obenak aspaldian,
aspaldian,
Kosta Kantabrian,
Kosta Kantabrian;
aizia eta olatuak
lertzen diranian,
diranian,
ez gera gu izutzen
uraren gañian. (bis)

Mendaro Txirritaka (1874-1955)

Bertso-papera, “*Imp. Macazaga. – Rentería*», noren eskutik jaso nuan apuntatu gabea.

Urterik ez da adierazten, baiña zortzigarren bertsoak Oriok ogei ta bederatz bandera irabaziak dituala esaten du. Aurreko sail batean, berriz, 1940 urteko batean, Oriok ogei ta zortzi dituala ageri da. Urrengo bandera 1942-an irabazi zuan; urte ontako sailla degu, beraz, onako au.

Mendaro Txirristaka bertsolaria, Auspoa, 121-122-123, 1974.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak nundik dituan.

(1944)

Aita Manueli

1

Gora aita Mañuel
ta bere kuadrilla,
txalupa giyatutzen
ori da mutilla;
berez jeniyozkua,
prestua t'umilla,
eziñ juan litezke
obiaren billa,
luzaro osasunakiñ
bizitu dedilla.

2

Aurten bandera eraman
du Oriyotarrak,
ederki probatuta
dituzte indarrak;
aurrenien baziran
desaide ta farrak,
leku danetan dira
aman seme azkarrak,
gora Aita Mañuel
ta San Pedrotarrak!

3

Milla bederatzi eun
berrogei eta lau,
bertso bi kantatzia
goguak eman nau,
Zeruko Aitak baldin
lagundutzen banau;
bost paladan amairu
segundo eman *rau*,
zazpikin bederatzi,
nola liteke au?

4

Ondarrabiyarekiñ
San Pedro t'Oriyo,
bigarren txandan irten
ziraden seriyo;
kostako jende ori
zegon oso fiyo,
esanez: «Guretzako
ez dute baliyo»,
bañan azkenerako
Pasaiaak jan diyo.

5

Bigarren estropadan
zenbat zar da gazte,
bakoitzak zer egin dun
ekusi dituzte;
Oriyok orlakorik
etzun asko uste:
bi Pasaiaak alkartzen
baldin bazerate,
Españiko nagusi
jarriko zeazte.

6

Urtero egiten dira
txalupa ederrak,
bigarreneko jartzen
dirade okerrak;
Oriyok beti ditu
kuadrilla azkarrak,
bañan Pasaian ere
ez daude baldarrak,
gora Pakon kuadrilla
eta San Juandarrak!

7

Donostiyako Kontxan
estropada usaiak,
neri gustatzen zaizkit
orrelako jaiak;
izketako bidea
ekartzen du gaiak,
alkar ondo artzia
neretzat eztaiak;
ondo portatu dira,
gora arraunlaiak!

(23 / 9 / 44)

Juan Zabaleta, Errenteri (1894-1956)

Bertso aukeratuak Errenteriko Juan Zabaleta bertsolariaren esku-idazkietatik ar-
tuak ditugu.

Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak, Auspoa 63-64, 1967.

(1944)

Estropa-gaiz Basarrik jarriak

(Doña: «Mutil koskor bat...»)

1

Milla ta bederatzireunetan
berrogei ta laugarrena,
Kantauriako itxas-ertzetan
aztu ezin litekena;
betiko penaz gelditi liteke
joaterikan etzuenan,
sei ontzi bizkor leia bizian
bata bestean urrena,
gure begiak ikusi duten
arraun-jairik ederrena.

2

Ain gazte jende sendo, zaildua,
indartsu bezin liraña,
nolako txanpa beldurgarriak,
ura arraunketa bikaña!
Testigu ortxe gelditutzen da
Donostiko itxas-gaña,
urrezko letraz moldetu leizke
merezi dute, alajaña!,
bi Pasai, Ondarrabi, Orio,
Donosti eta Pedreña.

3

Lendabiziko neurketa izan zan
Agorraren amarrean,
gure itxasoa etzan arkitzen
oso era zakarrean;
mugitzen zanik etzirudian,
baretasun ederrean,
ura joko ta estuasuna,
denak alkarren urrean,
bein bear eta Oriotarrak
beste guzien aurrean.

4

Bizkor asi ta bizkor bukatu,
an etzan iñor makaldu,
joko guzitan gertatzen dana:
norbaitek bear zun galdu;
ta bakoitzari berea eman,
zertako temari eldu?
Langille onak bere soldata
irabazia ez al du?
Guziak onak izanagatik
batek onena bear du.

5

Arraunlariak jokatu ziran
asmo zuzenez beterik,
aien burutan etzegon ezer
al zana egin besterik;
askok diote an ez ote zan
amairu seundon alderik,
maiko juezak nastu litezke,
ortan ez dago dudarik,
ala izan arren mutil on aiek
bai al zeukaten kulparik?

6

Uretan garbi erabaki zan
ontzi arteko burruka,
gero etzegon kalerik kale
zertan ibili muturka;
ainbat eta ainbat nabaitu giñun
karraxika ta ujuka,
urte ontako txapeldunari
fuera-ka eta txistuka,
gauz ori ontzat artzen duanak
gizatasunik eztauka.

7
Galdu-irabazi lagun bear da
alkarri esku emanda,
gure aurreko guraso zarrak
ala gelditzen ziran da:
itxusi baitzan ainbat naspilla
Donostiraño juanda,
nik beintzat asko sufritu nuan
begira egon nintzan da,
alkar jan naian ala ibiltzea
danok anaiak izanda!

8
Gora San Juan! Gora Ondarrabi!
Biotz on oiek alaitu!
Egin dezuten lan eder orrek
guziok poztu baigaitu.
Gora Pedreña! Gora Donosti!
Aurrera gogor jarraitu;
ta San Pedrotar bikain trebeak
aurten bigarren gelditu
aita Manuel jator leialak
ondorengiak baditu.

9
Oriotarren birtute ori
arrigarri ez ote da?
Obrari begiratu zaiogun,
itzak laga alde batera;
errespeto onez txapela erantzi,
gizonak baldin bagera;
txarrak izanda eztira ekartzen
nolanai erri aldera
lau medallekin amabi kopa
eta ogeitamar bandera.

10
Ara Bilbaon nola izan diran
uste ez ginduzen ordañak,
Españiako txapelketa or
eraman digu Pedreñak;
beste tokitan ere semeak
badira amak egiñak,
itxasoa ta ibaia nunbait
eztira izaten berdiñak,
galtzen ere ondo jakin bear du
irabazitzen dakiñak.

Basarri (1913-1999)

Bertso-papera, *Elustondo* – Zarauz moldiztegian argitara emana.

Basarri, *Laugarren txinpartak*, *Auspoa* 55, 1966. Argitaraldi ontan oker bat sartu genduan, uste gabean bada ere. Bertso-paperak 5/9 lerroan *ala izan-dare* dio, eta guk *ala izan arren* idatzi.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak* (Bilbo, 1987). Onek ere Zarauzko Elustondo moldiztegia aitatzen du iturri bezela. Ala ere, 5/9 lerroan *ala izan arren* idazten du, *Auspoa*-ren 55-garrenak bezela, eta ez bertso-paperak dienez.

Nere bordatxotik, *Auspoaren Sail Nagusia*, 2, 1992.

Irutxulo / Bertso Txanka liburuskari sail ontako sei bertso: 1, 2, 3, 6, 7 eta 9, iturririk aiatu gabe, aitatzerik merezi duan aldaketarik gabe eta aurretik argibide auek emanez:

«Urte hartan Oriok irabazi zuen bandera, eta Basarrik oriotarren arraunerako iaiotasunari kantatzen dio bertso hauetan, baina, batez ere, arraunean ere, bere ustez, beharko litzatekeen anaitasunari eta begiruneari. Izan ere, estropadan ia urtero izaten zen zerbait. Urte hartan Orioko alkateak oihu egin omen zuen epaileen ondoan zegoela, oriotarrak helmugan sartu aurretik eta epaileek kronometroak geldituta denbora zertxobait hobea eman zieten oriotarrei, nahiz eta bestela ere oriotarrak aurretik ziren. Kontua da, gero, Portaletan iskanbilla izan zela jarraitzaleen artean».

(1946)

Biba Orio!

Doñua: «*Cuando yo sea alcalde...*»

---

1 Agorraren iruan ta amabostian estropada jatorrak izandu dira Donostian. <i>Ja, jai!</i>	6 Bandera ustez egiñ zutela berentzat, sedazko piñ, urrez bordatua, oriotarrentzat.
2 Arraunlari euskotar gizonak bikañak izanagatik, atzian utzi zituan Pedreñak.	7 Erre nai bazioten enbarkaziyua, ori da zentzu-gabiak duten edukaziyua.
3 Batzuek meseria, askoren galera, ontzi obiarekin Orio Santander aldera.	8 Bediak izan arren ostentaziyua, distingitu zan Makazagaren tripulaziyua.
4 Ostegun urrenguan eta igandian oriotarrak ziran aurretik Santanderko baiian.	9 Orioko atsuak aguriakiñ dantzan egingo dute, amalau gizon oien alabantzan.
5 Errez irabaziko zutela uste, baña Orioren atzetik, Sestao bezela, Pedreña.	10 Asi Santurtzen eta Ondarrabiraño, arraunlari obenak izandu dira oraindaño.

11
Arraunlari jatorrak
oitura garbiyan
oriotarrak dira, itxasuan
bezela, ibaian.

12
Aizkolariyak ere
Euskal Errikuak
dira, dituztenak pare bana
gorringo bikuak.

13
Birika lasaia eta
indar aundikuak,
orregatikan dira kanpeoi
Españiakuak.

14
Gipuzkoa ta Bizkaia
alkarren lagunak,
zergatik geran gure izkuntza
euskera degunak.

15
Birau bakar bat ere
ez duan izkera
maite dezagun, maitagarriya
dalako euskera.

Mendaro Txirristaka, Mendaro (1874-1955)

Bertso-papera, Imp. Macazaga - Rentería; ez nuan apuntatu noren eskutik jaso nuan.

Paperak ez du urterik esaten, baiña 1946 urteko estropadak dira.

Mendaro Txirristaska bertsolaria, Auspoa, 121-122-123. 1974.

A. Zubikarai: *Treñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

(1947)

Aupa Ondarribi!

1
Bidasoaren bazter onetan,
gure Ondarbi maitean,
pozez zorutzen egondu gera
igande arratsaldean;
gure arraunlari gazte bikañak
iritxi ziradenean,
beren ikurriñ berri ederra
zekarkitela aurrean,
ezin esan dan otz-ikara bat
neukan nik gorputz denean.

2
Jendez betea ezin geiago
zegan errian sarrera,
agintariak denon aurrean
atera ziran bidera,
Beñardo eta bere mutillak
gogoz besarkatutzera;
biribilketa ariñak joaz
gero Erriko Etxera,
biotza pozez lertuko ez bazan
malko batzuk ixurtzera.

3
Poztu giñan, bai, egun orretan
Ondarbi maite degunak,
ta poztu ziran gu bezelaxe
Irungo gure lagunak.
Aupa arraunlari-talde bikaña,
zuek zerate gizonak,
Guadalupeko Aman izena
goian jarri dezutenak,
biotz pozgarri artu itzazute
orain gure zori onak.

4
Arkupe polit, txoko goxo bat,
arrantzalien kabia,
ondarbitarrak ortxe daukate
ikurriñ oien tokia,
portu alaiian erdi-erdian
guziz leku egokia;
Guadalupeko Ama maiteak
emanaz bere argia,
opa dizuet ikurriñ asko
orruntz biltzeko grazia.

Juan Basurko Ansola (1890-1957)

Urrilla, 1947

Bertso auek, Baxurkok bere eskuz idatzitako orri-pare batetik ditugu. Orri ori nork eman zigun ez genduan idatzi. Berak emana izango degu agian.

Sestaoko taldea, 1948.

Ondarribia garaile, 1948.

(1948)

Bertso Berriyak ondarrabiarrai jarriyak

1
Milla bederatzireun
berrogei ta zortzi,
Donostiyan regatak
ditugu ikusi;
Ondarrabiatarrak
ditugu nagusi,
emen etorri dira
bandera ta guzi.

2
Falta ziran Pasaia
eta Donostiya,
Gipuzkoatikan bat,
ura Ondarrabiya;
Bernardo Elduaien
zutela patroya
bandera irabazi,
ori dek sasoia!

3
Illaren bostian zan
lendabizikua,
Ondarrabiar onek
egin du naikua;
Pedreñak eziñ eutsi
oien erasua;
erriyuan ez gaude,
au da itxasua.

4
Ogei ta amar segundo
estropada baten,
Pedreña aundiyari
dizkatela kentzen;
alperrik da Oriyo
Pasaia naiz irten,
Ondarrabi kanpeon
Españiyan aурten!

5
Kastillatik etorri
dira arrotuta,
aiek añakorik ez
dala sinistuta;
oraiñ bueltatu dira
oso umilduta,
kaskarreko ederra
buruban artuta.

6
Bi urtian egondu
dira gobernatzen,
zortzireun milla pezta
gañera gastatzen;
Ondarrabiyak berriz
—zein ezta arritzen?—
amabost egun pasa
ditu prepatzen.

7
Orain bi urte ere
–nork ez du goguan?–
Españiko txapeldun
Pedreña zeguan;
etorri zan onera
arruen moduan,
Ondarrabiyarekin
galdu egin zuan.

8
Ondarrabiyak badu
mutilla trebia,
bost bandera oietan
badauka partia.
Au bai dala erriyai
fama ematia!
Pedreñak izandu du
orrekin kaltia.

9
Alperrikan dabilta
Pedreña ta Oriyo,
Ondarrabiyarentzat
ez dute baliyo;
«Argi ikusi degu!»
alkatiak diyo
aiuntamentutikan
umil da seriyo.

10
Sagarzazu jaun orren
poz eta atsegiña,
guztiyen aita danez
da gauza jakiña;
Marinara joan giñan
jendia nai aña,
an berriz egin zuan
itzaldi bikaña.

11
Gipuzkoa guztiyak
arturikan parte,
gaurko jai eder au
antolatu dute;
erriyak eta bandak,
aguazil da alkate,
arraunlariak ondo
merezia dute.

12
Amabigarren bertso
onekin amai,
ez da iñoiz aztuko
emen gaurko jaia;
Euskalerra guztiyan
entzuten da deia:
Gora Gipuzkoa ta
gora Ondarrabiya!

Jose Manuel Ugalde, Andoain

Bertso-papera, moldiztegi izenik gabea, Andoaingo Jose Manuel Ugaldek emana, berak moldatutako bertsoak zirala esanez.

Motza, Zulaika ta Ugalde bertsolariak, Auspoa, 83, 1969.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

(1951)

Bertso Berriyak

(Doñua: Pello Josepe)

1

Milla pasatu bederatzireun
berrogei ta amaika urte,
Kristo mundura jaio zanetik
asi ta orain bitarte:
aurten Donostin txalopa ta arraun
estropak jarri dituzte,
zein dan onena ezin antzeman
jokatzen ikusi arte.

2

Sei erritako arraunlariyak
bildu gera Donostiyan,
txalopa aundiyan asiera zan
Agorreko illaren biyan;
bigarren goa berriz segiran
Agorren bederatzian,
etzan estropa ederragorik
ikusiko aspaldiyan.

3

Estropa oiek ikusitzeko
askok zeukan inbiriya,
lendabiziko Oriyotarra,
bigarren Ondarrabiya;
irugarren go Donostiarra,
laugarren go Getariya,
bosgarren go Zarauztarra ta
azkenengoa Zumaya.

4

Aurten lenengo onra Oriok
ekarri du Tolosatik,
bigarren goa Lasartetikan,
irugarrena Irundik;
laugarren goa Zarauztik eta
bosgarrena Donostitik,
kanpeonatua irabaziya
seigarren goa Bilbaotik.

5

Aurten Orion arraunlariyak
ondo zaizkigu portatu,
beste tokitan ezta olako
edertasunik gertatu;
sei erritako premiyorikan
onenak zaizke tokatu,
urte batean ainbestekin
nai luke kanpeonatu.

6

Alkarren bildur aundiyan ziran
estropa jokatzen asi,
bañan eztute arrauna ibiltzen
guztiyak igual ikasi;
Oriotarrak bentaja aundiyan
danen aurretik lenbizi,
Sarasua ta bere kuadrilla
gelditu dira nagusi.

7

Sarasuaren kuadrilla dabil
oso joera biziyen,
nola Donostin, ala Bilbaon,
biyetan irabaziyen;
kanpeonatu deitzen diyogun
arrauneko jimnasiyan,
Oriotarrak aurten txapeldun
gera Españi guziyan.

8

Kanpeonatu ori jokutzen
Bilbaon giñaden asi,
lendabiziko palaratikan
arrauna zitzaigun ausi;
beste arrauna prestatzerako
kontrariyuak igesi,
arrapatuta pasa giñun da
an e Oriyo lenbizi.

9

Egiyak garbi esan ditzagun,
gezurak eztu baliyo,
oraingo bertso berriyak dira
estropa dala meriyo;
Getariarrak aurten azpira
bota nai zuben Oriyo,
lengo oiturak segitziatik
kukubak oker jo diyo.

10

Getari ortan batenbat bada
bere ustetan abilla,
estropa kontun ez orrera jun
laguntzalliaren billa;
bat Aiakua genduela ta
kendu ziguten mutilla,
ori gabe're jokatu gera
oiek añeko kuadrilla.

11

Getariarrak arraun-lanean
ikasi dute dotore,
Oriyotarrak irabazteko
aurten prestatu dirare;
kuadrilla aundiyak alkar artuta
governatuta or daure,
olako markak egin ditezke
lapa gordiñak janda're.

12

Estropa aurreko egun batzutan
erronka bazun Getarik,
oien txalopak ez du artutzen
biar añako martxarik;
ez du baliyo ez baldin bada
indar aundiko gazterik,
arraunai gutxi tirata ez dago
estropa irabazterik.

13

Len egindako azañagatik
arrotutzen al zerate?
Getariarrak poztutzen dira
bakarrak dabiltzan arte;
baño estropa jokaturak
askotan galtzen dezute,
oraindikako lotsagarriña
aurten gelditu zerate.

14

Nolanaikua ez da izan aurten
Oriyotarren joera,
lenago ere urte askotan
onla ibilliyak gera;
irabaziyak zenbat ditugun
orain guaz esatera:
ogei eta bost kopa eder ta
berroi ta amabi bandera.

Kopak ere bai, bandera asko
 bedeinkatzeko zeguan,
 Agorrillaren ogei ta iruba
 egun bat jarri genduan;
 arraunlariyak arraun da guzi
 aldariaren onduan,
 bedeinkaziyo eder askoa
 guztiok artu genduan.

Axentxio Txanka, Orio (1890-1961)

Onako bertso auk ere Orioko Axentxio Txanka bertsolariak jarriak omen dira. Baiña batean irabazi eta bestean galdu, estropadetako gora-beerak txandaka izaten dirala-ta, ez publikatzea obe zala esan omen zioten. Ala, etzituan bertsoak inprentara eramane. Baiña errian ondotoxo zabaldu ziran.

Gure eskuetara makinaz idatzitako orri batean etorri ziran. Orri ori Errikotxia bertsolaria zanaren billobari zor diogu: Kristino Arruti Lertxundiri. Berak Orioko arrantzale bati jaso zion. Arrantzale orrek orria bere karteran ibiltzen zuan.

Axentxio Txanka bertsolaria, Auspoa 59, 1966.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

(1951)

Bertso Berriak

Orioko arraunlariai jarriak

1

Milla bederatzireun
berrogei ta amaika,
Donostian bildu da
jendetza galanta,
estropada aundia
jokatzen dala-ta:
egualdia ederra,
itxaso aparta.

2

Orio, Donostia
eta Ondarrabi,
Zumaia eta Zarautz,
gañera Getari;
bizkaitarrak ez dira
onera etorri,
«Obe diagu ez joan!»
esanaz alkarri.

3

Donostian ez degu
ikusi oraindikan
aurtengo estropada
bezelakorikan;
gaztiak zintzilika
arboletatikan,
mendiyak jendez bete,
etzan tokirikan.

4

Illaren bian zuten
lendabizikua,
Orio aurrena baietz
diruba naikua;
nunbait patroia zuten
konfiantzakua,
amaika estropada
jokatutakua.

5

Eguardiko amabiak
jo duten orduban,
ontziak irten dira
tximisten moduban;
laister ikusi degu
indarra nork duban,
Donostia lenbizi
sartu da portuban.

6

Bigarren tanda zuten
Oriotarrakin,
Zarautz eta Zumaia
kuadrilla onakin;
etzioten nolana
arraunian ekin,
Orio lendabizi
bentaja aundiakin.

7

Urrengo igandian
zuten lendabizi,
Zarautz eta Zumaia
alkar ezin ausi;
ziabogan Zumaia
gelditu ta asi,
Zarautzentzat bentaja,
Getari lenbizi.

8

Azkeneko estropada
danetan onena,
bandera norentzat dan
esango diguna;
badijuaz aurrera
puntetan barrena,
laister bueltatu dira,
Orio aurrena.

9

Bilbaon jokatu zuten
juan dan igandian
Españiko txapeltoa,
ura zan jendia!
Orio añakorik
ez izan ordia,
bi bandera ederrak
or dauzka gordiak.

10

Oriotarrak beti
arraunlari onak,
onek aurrera ere
emango'itu lanak;
atzera utzirikan
kontrario danak,
osasuna ematen
badiote Jaunak.

11

Españiko txapeldun
aurten da Orio,
euskaldunak txit gora
au dala merio;
emen kontubak ez du
batere balio,
kastillarrak ez dira
ortarako jaio.

12

Gaurko jai aundi ori
dute merezia
orla jaso dutenak
gure Euska-Erria;
deadar egiteko
orain da garaia:
Gora ain jatorra dan
Orioko erria!

Jose Manuel Ugalde, Andoain

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea. Bera-Bidasoan jaio eta Orion bi-
zi zan Joakin Aldabe jaunak bialdua.

Andoaingo Jose Manuel Ugaldek jarritako saila da. Berak esan zigun ori,
aren bertsoak bildu eta argitara emateko prestatzen asi giñanean.

Motza, Zulaika ta Ugalde bertsolariak, Auspoa, 83, 1969.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak ber-
tsoak nundik dituan.

(1951)

Gora Oriyo!

1
Milla beatzireunekin
berroitamaikagarrena,
Agorreko bigarrena,
Donostiako Kontxatik irten
jorik itxason barrena;
an bira eman urrena,
sarrerarikan onena
gure Oriyotarrena.

2
Aurten Oriyon joera,
onek egin du sarrera,
jo ta ke beti aurrera, aurrera.
Txibirin, txibirin, trun, lan, lai,
arraunen egiñaz lasai,
emen dek Oriyo aurrian,
ongi ikasiya arraunian,
berriz txapeldun danen gañian.

Rau!

3
Lenbiziko txandakuak,
Donosti, Getarikuak
eta Ondarrabikuak,
gertu zeudela, laister entzun zan
kañoiko dunbatekua;
Getaria atzekua,
beste biak estukuak,
lenen Donostiakuak.

4
Getari beti kezketan,
Oriyorekin nasketan,
aurten ez dabil pestetan:
guri mutilla kenduta berak
zerbait eiteko ustetan;
indarra biar zañetan,
ez ibilli berriketan,
ezin kabituz galtzetan.

5
Zarautz, Zumai ta Oriyo.
irteera zan seriyo,
Oriyok laister ariyo;
beste biyari atzia eman
eta jotzen ekin diyo;
Sarasua zegon piyo,
kronometruak zer diyo?
Amaika seundo gutxiyo.

6
Oriyotarra aurrena,
Donostia bigarrena,
Ondarrabi irugarrena;
Getariarra laugarrena zan,
Zumaitarra bosgarrena;
seigarren Zarauztarrena;
beatzin jo bear urrena,
ikusteko zein onena.

7

Aurten zan moda berriyan
estropada Donostiyan,
obiagua agiyan;
sei erritakok proatu ziran
zotz egindako ontziyan;
ori lenengo auziyan,
urrengon bestek utziyan,
Oriyo gallen guztiyan.

8

Urren beatzigarrena
berriz jokatu bear zana,
guk bagendun naiko lana:
iru-lau mutil gaxorik jarri,
ura zan estutasuna!
Lanbide gogor astuna,
baño gendukan zentzuna,
osatu gendun utsuna.

9

Sarasuaren mendian
gaztiak berriz lanian
ziraden bigarrenian;
lenbizikuan bezela laister
jarri ziraden aurrian;
bestiak egiñalian,
guriak erdi lanian,
aurreneko sartu zian.

10

Amar seundoz urrena
Ondarrabia barrena,
au da aurten bigarrena;
Donostiarra irugarrengo,
Getaria laugarrena;
guri kendutzen almena,
orrek nun dauka kemena
etorritzeko aurrena?

11

Txokolate ta Erramun
arraunlariakin lagun.
oien lana're ezagun;
leorren ere lan egin bear
atseden gabe gau ta egun;
protestakin giñan illun,
Getariarrak istillun,
sartu ditugu katillun.

12

Bilbaon berriz jokutzen,
Bizkaiko birekin antxen,
Asturiaskua're bazen;
Sarasuk ziyon: «Ia, mutillak,
jo zagun gogor oraintxen!».
Istilluba zan orduntxen,
Oriyo ez arrapatzen,
txapeldun berriz ementxen.

13

Bilbaon aurrena asi,
Azkuek arrauna autsi,
atzian giñuzten utzi;
gure mutilla ankaz gora zan
bere arraun eta guzi;
Sarasuk ziyon: «Ez etsi!
Jarri berriz ta ikusi
Oriyo dala nagusi».

14

Batel treñero txikitan,
Donostiko berrietan,
lenbizi gera danetan;
Tolosan aurren, Lasarten berriz,
Zarautz ta Irun, guzitan;
Donosti, Bilbaokotan
ez gera egondu lotan,
gaur poza de erri ontan.

15

Aitona zarraz oroitzen,
pozez gerade arkitzen,
berari diyeu jarraitzen;
aien odola gorri-gorriya
daramakigu biotzen;
zintzo jokaturzen zuten
Donostian ta Santurtzen,
Oriyo zuten poztutzen.

16

Orain berroitamar urte
lendabiziko bandera
ekarri zuten onera
gure aitonak, arraunen gogor
egiñaz jo ta aurrera;
aurten daukagu jaiera
beraien oroimenera,
urrezko eztaitan gera.

Gillermo Lizaso, Errenteri

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea eta Errenteriko Guillermo Lizaso-
ren eskutik jaso. Berak jarriak zirala esan zidan.

(1952)

Oriyoko arraunlariyai

1

Oriyo zer izan dan arraunlariyakin
adierazi bear det bertso batzuekin;
jendia arritzen da orko gaztiakin,
markak egin dituzte batel txikiyakin,
baita berriyak jarrik treñeruarekin.

2

Milla bederatzireun berrogei ta amabiyen,
estropada bikañak aurtan Donostiyan;
sei erritakok ziran proatzen ontziyan,
nor geiago arraunen an probatu nayan,
Oriyo aurrena zan Agorran zazpiyan.

2

Lenbizi jokaturzen Sestaokuakin,
Zumai eta Oriyo ziran alkarrekin;
oriyak aurretikan jo eta eragin,
kanpoko baliz artan jira eta ekin,
barrenen sartu arte an etzan atsegin.

4

Urrengo txandakuak Donosti ta San Juan,
Zarauzkua an zuten tartian nastuan;
berdin asi ziraden, banaka kanpuan,
lenengo biyak gogor beren treñeruan,
azkenian San Juanek irabazi zuan.

5

Txalupak trukaturta balizan prestatzen,
amalauban urrena ziraden jokutzen;
Donosti, Zarauzkoa, Zumaiakin jotzen,
beste txandan Sestao, San Juan ere antxen,
Oriyok irabazi ziyoten jostatzen.

6

Oriyok aurretikan biyetan sarrera,
baporiak txistuka egiñaz arrera;
laister joanak ziran andik Udalera,
irabazi zutena zintzo jasotzera:
eun milla pezeta, gañera bandera.

7

Ogei ta batian zan Españan txapeltza,
an ere erakutsi du Oriyok ertza;
asieratik joan zan lasaien aruntza,
olatuari gogor jorikan onuntza,
Oriyok irabazi txola ta dirutza.

8

Oriyo deritzaion erri txiki ontan,
arraunlari onenak dauzkagu benetan;
ez dira lo egoten, ez-da ametsetan,
beren indarra jartzen dute arraunetan,
orreatatik sartubaz aurretik askotan.

9

Erri txikiya baño pizkorra benetan,
intentziyoz saiatzen dezu lan onetan;
ustelkeriya gutxi, txukun arraunetan,
Oriyoko gaztiak indarra zañetan,
treñerua jartzen du itsason egatan.

10

Biarritzetik asi ta Santanderreraño,
Oriyon markak zutik daude oraindaño;
gu ez gera arrotu burla egiteraño,
beste erri bat jetxi zendun ortaraño,
Oriyo alai dago, Getariya laño.

11

Arruak geradela ai dira esaten,
bertatik asiko naiz oek gezurtatzen;
Oriyo enbusterez ez dezu ibiltzen,
baizik arraun egiñaz garbi da azaltzen,
orla irabaziyak ditugu ekartzen.

12

Erri koskor onetan txola ta bandera,
aundi eta txikitik badago aukera;
asko egoten dira oieri begira,
guztiz arraun egiñaz ekarriyak dira,
Oriyo deritzaion gure erri txikira.

12

Biarriztik medalla urrezko gorriya,
Donostiyatik urren bandera berriya;
baña ez sedazkua, lana edo ariya;
geroztik piñagua badute jarriya,
Oriyok irabazi eta ekarriya.

14

Zenbat bandera diran digute galdetzen,
iya aspertu ere egin gera zenbatzen;
urtian zazpi, zortzi dituzte ekartzen,
ikurrin eta txolak ai gera pillatzen,
asi bearko degu lekua billatzen.

15

Zertarako ari naiz Oriyo goratzen?
Bere arraunlariyak digute altxatzen;
Sarasua or dabil oriyek zuzentzen,
bi urtetan ari da ederki azaltzen,
diru eta banderak errira ekartzen.

16

Amaseigarrenakin guztiyai ariyo,
aurten oriyotarra jokatu da yayo.
Aurretikan nekia izana zer zayo?
Ortarako Oriyon egin ziran jayo,
berriz jarriya dute txapeldun Oriyo.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Egillea nor dan ez da esaten. Baiña oriotarren bat dala ematen du.

(1953)

Bertso Berriak

Orioko arraunlariai jarriyak

1

Milla bederatzireun
berrogei ta amairu,
aurten mundu zar onek
berriak baditu:
aurtengo estropada
nola zan aditu,
gauza au ikasi gabe
ez beintzat gelditu.

2

Munduban gauza eder
asko izanikan,
ez dago Donostiya
bezelakorikan;
ondartza edo plaia
jendez beterikan,
zerbaitegatik datoz
estranjeritikan.

3

Illaren seiean zuten
lendabizikua,
Oriyo aurrena baietz
diruba naikua;
askok esaten zuten
betiko Jainkua,
ogei ta lau segundoz
ez al da naikua?

4

Oriyo, Donostiya
eta Ondarrabi,
San Juan, Zarautz, Zumaia
eta Errenteri;
egualdiya ederra,
itxasua guri,
itxas-ertzian bazan
jendia ugari.

5

Lenbizi irten ziran
San Juan da Ondarrabi,
berekín zituztela
Zarautz ta Errenteri;
indarrak berdiñ dira,
badijuaz larri,
etorri diranian
San Juan garailari.

6

Bigarrenean zuten
Oriyotarrakin,
Zumaiako mutillak
Donostiarrakin;
etziyoten nolanei
arraunian ekin,
Oriyo lendabizi
bentaja aundiyakin.

7
Urrengo igandian
egualdi ederra;
Oriyo lendabizi,
onentzat bandera;
onek ekarri diye
askori galera,
eskarmentuban sartzen
errezak ez gera.

8
San Juan da Ondarrabi
ziraden urrena,
estropada ederra
oik egin dutena;
gauza bat da ni orain
arritzen nauena:
zer da Donostiyari
gertatu zaiona?

9
Etzuen askok uste
Errenteritikan
alako kuadrillarik
irtengo zanikan;
Donostiya ta Zarautz
atzera utzirikan,
allegatu dirade
pozez beterikan.

10
Iru urte oietan
Oriyo nagusi,
badaukate bestiak
ontan zer ikasi;
urrengo urterako
preparatzen asi,
bestela juango zaie
bandera igesi.

11
Estropada ederrak
asko izanikan,
ez det goguan aurten
bezelakorikan;
itxasua zegoen
geldi-geldirikan,
zerua urdiñ-urdiñ,
etzan aizerikan.

12
Gaurko jai aundi ori
ospatu nairikan,
orra amabi bertso
antolaturikan;
eskerrik asko danai
barren-barrendikan,
aurten egin dezuten
azañagatikan.

Jose Manuel Ugalde, Andoain

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea, Andoaingo Jose Manuel Ugaldek emana, berak moldatua zala esanez.

Motza, Zulaika ta Ugalde bertsolariak, Auspoa 83, 1969.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten berak bertsoak nundik dituan.

(1953)

Oriotarrak txapeldun

1

Arraun-jaietan Donostin giñan
zaletasunez beterik,
pesta ohea ez bait-da errez
beste inon ikusterik.
Buka ondoren, ango kaietan,
etzan entzuten besterik:
Oriotarrei ez dagoala
lan ortan irabazterik.

2

Sarasuaren izena dago
gaur ditzira berezitan,
mutil traketsik ezta izaten
patroi onaren ontzitan.
Kontrariarik ez dezu laister
itxasoko ur gazitan,
lendabiziko sartzen baizera
jokatutako guzitan.

3

Makiñatxo bat arritzen da gaur
Orioren arraunkeraz,
jende zaildua dago beti ta
indarra nai dan aukeraz.
Bazter guzitan jartzen dituzten
sari guziak ateraz,
erria bete dezute bapo
zillar-kopez ta banderaz.

4

Naiz traiñeru ta naiz trainerilla,
berdin da berriz batela,
oien aurrean jarriko danak
ez du bearko motela.
Uste det aspaldiko urtetan
erakusten digutela
Oriotarrak arraun-lanean
grazi aparta dutela.

Basarri (1913-1999)

Aranzazu, 1953-XI.

(1964)

Bertso Berriak

aurtengo estropadari jarriak

1

Milla bederatzireun
irurogei ta lau,
gogoan izateko
ez al da urte au?
Ondo dantzatu dira
arraunak *rau* ta *rau!*
Oriyok sei bandera,
beste danak barau.

2

Legoia lo danean
ez egin soñua,
bildurgarria baita
orren astindua.
Naiz arrantzale izan
naiz legorrekua,
oriotarrak lengo
lepotik burua.

3

Bi mutillak elbarri
klinikan sartzean,
ibili giñan larri
indar exkaxean...
Sare gaiztoak eten
ditugu bidean,
San Nikolasek badu
gatza nai dunean.

4

Badira beren kaltez
ibiliyak setan,
sakelak arinduz
apustu danetan;
txistu jo digutenak
sari-banaketan...
Maixurik ez da nunbait
oien eskoletan.

5

Ixpi gorriak beti
erne ditugula,
zaitu dute auntzaren
gaberdi-etzula...
Batean palka dala,
bestean tipula,
oiekin ez da izan
pakerik sekula.

6

Pasaian ari dira
bitaminak artzen,
datorren urterako
mutillak indartzen.
Eziñak du askotan
asarrea sortzen,
txapela jantzi dunak
ikasi erazten.

7

Andoaiñen galduta
Zarauzkoaren zai,
an ere San Juandarrak
atzetikan jarrai...
Bateletan txapeldun,
txalopan ere bai,
Oriyotarra nausi
azaldu da nunai.

8

Getariko estropa
bear zan jokatu,
bestela ezin dunak
antxe arriskatu...
Itxurazko lanetan
ez dira goratu,
gure txalopa nai ta
ezin arrapatu.

9

Balizen berri gabe
izanak gu gera
juraduai aurretik
adieraztera:
«Estropa onek ez du
bear dun tankera,
legez irabaziyak
al datoz kentzera?».

10

Epaiak lege onez
zuten erabaki
beste bat jokatzeari
Donostiyan aurki.
Zenbaitek olakotan
obeitzen ez daki,
beti nai duten eran
oituak izaki.

11

Oiekin bein estropa
jo gendun berriro,
balizen aitzekiyan
jokatu ta gero...
Urrengoan Agiñak
utzi zun ezkerro,
zigorraren bildurra
dute arrezkerro.

12

Ordun erabakiya,
gogor izanikan,
obeitu gendun, baña
ez dakar onikan.
Orain gure txanda ta
lengoak ostikan...
Ibiltzen errexa da
bide ortatikan.

13

Zalaparta gaiztoan
ditugu ikusi,
Ligatik erretira
egiten itxusi,
Aurretik dabillena
izaten da nausi,
griñagatik eziña
ez diteke ausi.

14

Zertan ibilli gera
izerdi-jariyo,
aurreko lanak gero
ez badu baliyo?
Ustez mendekoa zun
San Juanek Oriyo...
Zakurrak uste gabe
kozka egin diyo.

15

Gauza izan ezkerro,
ez al zan ohea
mingaña lotu eta
berriz jokatzea,
juraduko gizonak
errespetatzea?...
Alperrik da bestela
gizarte-legea.

16

Sei bandera ditugu
aurten jokatuak:
Andoain, Zarautz, Liga,
Donostiyakuak,
Asturias ta Bermeon
txapelketakuak;
danak irabazi ta
Oriyon jasuak.

17

Gaztelupean batek
jokoan diarka:
«Itxas bare onekin
ondu baietz marka!
Ondarrabiren indar
Oriyok ez dauka...
Ijitoen kontura
a ze diru-mauka!»

18

Miñ eman zigun eta
guk ezin ukatu...
Eztabaidan giñala
arraunak txanpatu...
Oriyo gallendu zan
asi ta bukatu,
auzoak laixter ere
gugandik uxatu.

19

Batean gaizto dala,
bestean txit bare,
itxas-giro danetan
neurruak gaude.
Ondarrabik ez du nai
muskarren kolore,
aurretik ibiltzeko
oriya duk obe.

20

Esne onak artuta
gero mantekilla,
legun-legun jartzeko
txaloparen killa.
Oiekin indartua
da gure kuadrilla,
Gurelesa-k merezi
ditu esker milla.

21

Olidendar Bautixta,
nai dubenak jakin,
arraunlari zan aurten
Oriyotarrakin,
berrogei ta bost urte
ditula berekin;
Donostiyatik dator
ikurriñarekin.

22

Indarra bazan gure
txaloparen tostan,
danak menderatzeko
Kantabriya Kostan...
Bi txapelaundi dira
txalotu askotan:
arraunean Bautixta,
Atano pelotan.

23

Bermeon urez bete
zitzaigun txalopa,
itxasoak etzigun
gauza onik opa...
Olatuan murgilka
branka eta popa,
itxas-gizonena zan
jo gendun estropa.

24

Navia-kin Sestao,
aurretik Moaña,
Oriyo geldi-geldi
atzetikan, baña
patroiak artu zion
lanari tamaña...
Mende ziranak gero
buru alajaña!...

25

Oliden anaiak bai
osatu dutela
arraunlari-taldea
iñork ez bezela...
Batean txalopa ta
bestean batela,
oien burutik ez da
erantzi txapela.

26

Pasaitar bat ari zan
antxe Portaletan:
«Iñork ez du guk aña
sari banderetan!»...
Esan nion: «Or daude
pillaturik metan,
Oriyon sobratuak
esku zatarretan».

27

Oriyon ez daukagu
emendik aurrera
lekurik gordetzeko
ainbeste bandera...
Etxe-balkoi danetan
ikurriñ-aukera,
ikusi nai dutenak
etorri onera!...

28

Futboleak Bilbao
da gure zalduna,
arraunean Oriyo
beti txapelduna...
Aitortu bear zaio
bakoitzari duna.
Danok gora dezagun
arraun euskalduna.

Xabaroa

Bertso-papera, *Gráficas Izarra*. N. R. S. S. 1072/64. D, L. S. S. 1002/64.

Ez nuan idatzi noren eskutik jaso nuan. Bertsoen atzetik izenorde bat: *Xabaroa*. Ez dakigu nor izan diteken. Baiña, gure iritzirako beintzat, bertso auen egillea ez da erri-bertsolari bat. Baditeke Fabian Loidi apaiz jauna zana izatea.

Aupa estropadak!

1
Badijua uda aurrera
egualdi onarekiñ.
Laxter uda-azkena
ego aiziakiñ.
Garairik gozuen
nai badezu jakiñ.
Nun-nai emaitz mardula
gaztañ, sagarrakiñ,
etxeratzeko gero
gogo guztiakiñ.

2
Uda-azken sarreran,
Agorra urbiltzian,
pixten du estropak sua
garai on-onian.
Jende guztia asten da
mar-mar armonian.
Auzo, kale, ziudade
ta erri bakoitzian,
ez da beste konturik
danon ezpañian.

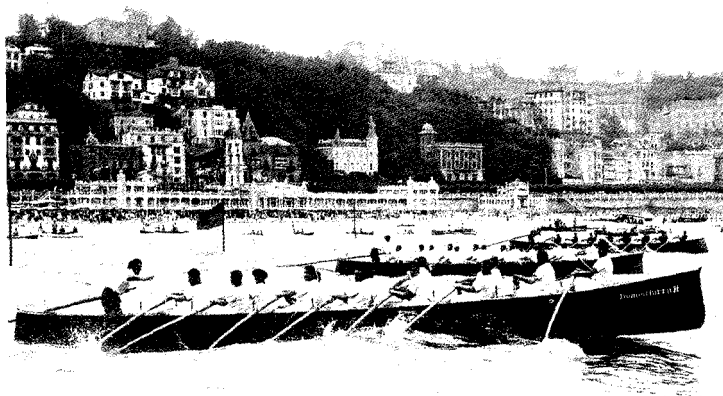
3
Bañan... tengo estropak
nolaz galdu dira?
Kopeta altxa eziñ dute
indarrez argira.
Jetirik daude bera
balioz erdira.
Erdi illian, beraz,
ta laxter... obira.
Zenbateraño poza
lenguak balira!

4
Arrantzale indartsuak
urrun atunetan.
Ez dituzte ibilltzen
eskuk arraunetan.
Trebetasuna galdu
dute gerrietan.
Kemen izpirik gabe
beren arimetan,
Estropak era ontan...
ditugu azkenetan.

5
Estropak biar du aurretik
bere prestaera.
Zailldu esku-gerriak
ta ekarri onera.
Nolanai jun ezker
dezute galera.
Ez, arren, jun nolanai,
ene, jokatzera,
ez bada ustez beterik
bandera ekartzera!

Joakin Aldave (1893-1973)

(Bera-Bidasoan 1893-an jaio, bere
urterik geienak Orion egin eta bertan
il zan 1973-an. Aren itz-neurtu edo
bertsoen bilduma liburu ontan agertu
zan: *Iru beratarren euskal bertsoak*,
1980. Bertso auek ortik artuak ditugu.
Ez dakigu zein urtetakoak diran.)

Donostia, Ondarribi eta Orioko taldeak, 1935.

Sestaoko taldea, 1946.

Laxter estropak! Nolako estropak!

1
Zerbait neurtitzan esan nai nuke
Agorra illeko estropadaz,
biar dan bezela lenerazteko
nola ez geraden kapaz.
Mirari aundiak argitarazten
ez da noski gaurkoz erraz.

2
Ori da, ori, erori dana
jolas onetxen gañera!
Gaitza bortitza izugarriak
eraso dio zañera.
Urte abetan ikusten degu
ondamena ta galera.

3
Oso itz gutxi entzuten dira
estropadak aiatuaz.
Etsipen gaitza nagusitu da,
t'aldapa bera baguaz.
Euskal Erriko jolas bikaña,
azkenetara ote zuaz?

4
Gaitza aundiak premia dute
aundi diran sendagaiez.
Sendagai oiek billa ditzela
dezakenetan, mesedez.
Igortzi ongi bizkortuazteko;
jantzi urre ta zillarrez.

5
Zapi beruak ez du gozaten
erlekisten samiñdua.
gose dagonak ametsten daki
gustozkua dun lapikua.
Estropak itz bat esaten dute:
opa ugari dirua.

6
Izugarriak izaten dira
neke, miñ ta izerdiak,
beren gaiñ artzen dizkigutena
gure estropalariak.
Izerdi-nekiak eskertutzeko...
berdiñian biar du sariak!

7
Agorra illeko edertasuna
egiz da zoragarria.
Estropak berai eman oi diote
gañezka ontasun neurria.
Galduko ote'iran, dizutet danoi,
sartua daukat larria.

8
Or dago koxka, entzun arretaz,
gauzak okerki juateko.
Ta biar digute bultzada on bat
nai bezela zuzentzeko.
Dirua geigo, askotxoz geigo,
eroria altxatzeko!

Joakin Aldave (1893-1973)

Iru beratarren euskal bertsoak, 1980 liburitik.

(1965)

Ondarrabi ta Pedreña

1

Bertso berri batzuek
estropadakoak, *(bis)*
Santoñan da Donostin
jokatutakoak.
Nun dira kuadrilla bi
oien neurrikoak?
Txapeldun atereak
Euskalerrikoak,
edo obeto esan:
Ondarrabikoak!

2

Desapio modura
biak ziran irten *(bis)*
txapeldun aterea
zan Pedreña aurten.
A zer bi estropada
jokatu dituzten!
Ez dira ederragoak
sarritan ikusten,
jo zizkaten txaloak
merezi zituzten.

3

Lendabizi Santoñan
ziran jokatzeko, *(bis)*
urtego egunean
Kontxara etortzeko.
Ordua iritxi zan
indarrak neurtzeko,
bietatikan iñor
etzegon galtzeko,
etzuten asko falta
mutillak lertzeko.

4

Ontziak berdintsuak
gutxi gorabera, *(bis)*
beste bat nai zuanak
bazeukan aukera.
Gauzak esango ditut
pasa diran era,
zer pelea jo zuten
kontuak atera:
sarri iritxi ziran
biak bat-batera.

5

Ori ez da bentaja
alkarri kentzia, *(bis)*
segundo batena zan
an diferentzia.
Biak azaldu zuten
zeukaten guzia,
ta iritxi zanean
Lujanbion ontzia,
Ondarrabin entzun zan
bere irrintzia.

6

Urtego egunean
Donostira etorri, *(bis)*
arpegi ematera
berriro alkarri;
Kontxan ikusi zana
ikusten da sarri:
errioan oituta
itxasoan larri,
au ez ditekkelako
nai dan eran jarri.

7

Juraduak egin du
irteteko seña, (*bis*)
berebiziko txanpan
asi da Pedreña;
Bedia zarrak zerbait
gaur nai luke baña,
erriorako dauka
kuadrilla bikaña,
itxasoan ez dira
Ondarrabi aña.

8

Naiz Pedreña gelditu
pixka bat atzera, (*bis*)
sartu zera euskaldun
danen biotzera.
Jokoan beti dator
norbaitxo galtzera,
ta galtzen dakizuna
gaur azaldu zera,
orregatikan nator
zu zoriontzera.

9

Garai batean ziran
Kiriko ta Karrill, (*bis*)
orain Lujanbio oien
bidetatik dabill.
Gure estropada zarrak
nola demontre ill?
Ondarrabin or daude
apal eta umill
berari laguntzeko
nai ainbeste mutill.

10

Asarre ta burrukak
dira gauza txarrak, (*bis*)
oiek daude emendik
uxatu bearrak.
Lur ontan maite dira
beti kanpotarrak,
ori ondo badaki
gaur Bedia zarrak,
gora Pedreña eta
Ondarrabitarrak!

Manuel Matxain, Aiete (1916-1999)

Zeruko Argia, 1965-X-17.

Manuel Matxain: *Uste gabea*, *Auspoa*, 84, 1969; eta *Auspoa* 277, 2002.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten bertsoak nundik dituan.

(1965)

Estropadaren alde aize presko berriak

1

Itzali dira aurtengo estropak
urraturik ur bidiak.
Zoraturikan utzi dituzte
erri ta erbeste jendiak.
Ase dituzte beren goguak
eder ta onaren zaliak.
Aurtengoz noski gelditu dira
giltzatuak beren atiak.
Emango ditu bere emaitzak
berriz datorren urtiak.

3

Txapeldun aurtan gelditu zaigu
Ondarrabiko erria.
Irabazi du garbi ta jator,
izen aundi merezia.
Bejondizuela, gazte kementsuak,
artzazute, ba, saria.
Aita Bidania, frantziskotarra,
zenduten zuek gidaria.
Txalotzen degu biotz-biotzez,
maitasunen agiria.

3

Itzali ez, jaunak, baizikan pixtu
ziran estropada suak.
Pedreña eta Ondarrabia
ditugu burrukatuak.
Lenengo guda Santoña uretan,
Pedreñaentzat itzalduek.
Biamunian Donosti uretan,
bigarren aldiz xautuak.
Ondarrabiko estropalariak
goi-goraño aupatuak.

4

Zeñek esan du Euskal Errian
estropak galdu dirala?
Aize berriak ote ditugun
dizuet entzuna nagola.
Altxarazteko bide bat dute:
diruaz laguntzen zaiola.
Mutill aukera zein baño obiaz
badago emen egur ola.
Orio erriak jarri lezake
arlos iraunkor bat ala.

5

Len era askotan esan izan det:
estropak altxarazteko
alderdi ona, nagusiena,
dirua dala lenbiziko.
Sari eskasa, parragarriak
ez dira iñor zaletzeko.
Betor dirua sari onetan,
Orio berriz suspertzeko.
Diruen ez alderdi txarra
arraunlarik berotzeko.

6

Orio gabe irauten dute
estropak galdurik gabe.
Amaren seme pizkor t'artetsuak
nun-nai ta ugari badaude.
Baña erri aur agertzen bada
xaltxa berezi badute.
Orio mutillak jende guztiak
aidian jartzen dituzte.
Ta zerk orduan estropan jai
geigo aunditu lezake?

Joakin Aldave (1893-1973)

Iru beratarren euskal bertsoak, 1980 liburutik.

Bi Pasaia osatutako taldea, 1921.

Ondarribiako taldea, 1943.

(1966)

Ondarrabi ta Pasai San Juan

1

Ogei ta zortzi mutil,
zein baño zein obe, *(bis)*
arraunerako ondo
prestatuak daude.
Bi patroi sonatuak
ontziaren jabe,
txapelan billa datoz
kupirikan gabe:
Lujanbio Ondarrabin,
Pasaian Etxabe.

2

Estropada Pasaitik
Donostiraño zan, *(bis)*
don Ramon Peironcely-k
eratu zun gisan.
Ikusi eztunari
nai diot nik esan:
pesta ederragorik
eztiteke izan,
ni beintzat txoratuta
begira egon nitzan.

3

Agorrak ogei ta bost,
eguzki berua, *(bis)*
iparretik aizea,
garbia zerua.
Itxasoak dirudi
dala erriua,
beti ezta izaten
olako girua,
zerutik entzun dute
gure erregua.

4

Mutillak ezin egon
arraunak artuta, *(bis)*
lanean asi dira
urean sartuta.
Ontziaren atzetik
zientoka txalupa,
batetikan irrintzi,
bestetikan aupa,
indarrak probatzeko
ordua jo du ta.

5

Pasaitik irten dira
arraunketan biziñ, *(bis)*
ikusi eztuanak
sinistatu eziñ.
Burua makurtuta
danak beren ontziñ,
jo ta jo or dijoaz
gogor bide guziñ,
ogei ta bost minutun
or ziran Donostiñ!

6

Ondarrabi sartu da
gaur ere aurrena, *(bis)*
aurten dudarik gabe
bera da onena.
Baña gauza bat da nik
esan nai nukena,
askori ikastea
komeni zaiena:
galtzen jakitea da
gauzik ederrena!

7
Emengo estropadak
beste batzun ordez (*bis*)
beti egiten dira
garbi eta legez.
Naiz lurrera erori
gure milla amets,
aurretikan egiñak
egunez ta gabez,
San Juanek galtzen daki
ta beste batzuk ez.

8
Emengo arraunlarik
nun eztira maite, (*bis*)
irabazten da galtzen
erakutsik baite?
Ikasi nai duanik
badago norbait e,
Gipuzkoa aldera
inguratu leike;
erakutsiko zaio
ondo eta merke.

9
Pesta ederrik emen
iñoiz egin bada, (*bis*)
nere uste apalez
atzoko estropada.
Millaka bildu giñan
Pasaiko barrara,
millaka Gaztelura
eta Santa Klara;
ikusi genduana
berdin gabea da.

10
Nere lagun on batek
esan zidan neri: (*bis*)
«Estropada eder au
urtero egin bedi!».
Begira egon giñan
eun milla begi,
Peironcely-n ametsa
biurtu da egi;
asitako bidetik
luzaroan segi!

Manuel Matxain, Aiete (1916-1999)

Zeruko Argia, 1966-X-23.

Manuel Matxain: *Uste gabean*, *Auspoa*, 84, 1969; eta *Auspoa* 277, 2002.

A. Zubikarai: *Treiñeru estropadak*, Bilbo, 1987. Ez du esaten bertsoak nundik dituan.

Irutxulo / Bertso txanpa liburuskan sail ontako sei bertso: 1, 2, 3, 4, 5 eta 9, iturririk aiatatu gabe eta aldaketarik gabe.

(1969)

Orion estropak 1969-ko Dagonillaren amazazpian

1
Jun zan urte guztia egun oni begira,
ta etorri dira gauzak egoki eta arira.
Urbilldu dira jendiak beren poz eta argira:
berak dituzten ona, gozo eta eztira.

2
Zabaldu zuten zeatz irrati-izparringiak
izango ziran danen jakiñgarri guztiak.
Orio txokuak zitun danon begik josiak,
eta biotzak ere ederki itsatsiak.

3
Bezperako bagendun galanta guk bildurra
denbora txarrarena. Ai, au balitz gezurra!
Bagenekigun ongi etzala izango elurra;
baña bota zezakien euritan milla ura.

4
Igande goiza, argia. Egualdia, oso ederra.
Itsaso aldetik aize neurritz eta iparra.
Aguztua izanagatik, ez bero ta ez zakarra.
Au dek, au dek girua, berezi eta biarra!

5
Etorri zan, biatzari erraztuna bezela.
Argia egiteko ez da olko kandela!
Jendiaren sasoia ez da izan motela.
Gero ere izango dira egun aundik orrela.

6
Karriketari uraxe jendien betekada:
irrintzi, oi, soñu, gora gaurko estropada!
Beiñ e bañon obia otordu ta eltzekada,
eta leku batzuetan bixigu-txuletada.

7

Zeñen berdiñ erriya ori-oriz jantzia!
Erotzeko zorian zarra eta gaztia.
Ideki dio Oriok erbestiari atia,
emanik munduari besarkada maitia.

8

Ordua etorri zanian danak beren tokietan,
exerirkan ainbat atsegiñ alkietan.
Ura bikaiñtasuna, ura zan munduetan!
Ez du ikusi Oriok iñoiz bere egunetan.

9

Arraunlari onenak emen ziran bilduak,
aleman, sueko, inglesa, frantzes, Bañolaskuak,
Olanda ta Sebilla, emen Oriokuak.
Urrun entzungo ziran txalo bero ta oiua.

10

Kanpin zoragarriko atzerritar guztiak,
emengo giru onian daude gozoki asiak.
Eramango dituzte berekiñ agiriak:
oroimen sendo, bero, naitasunez betiak.

Joakin Aldave (1893-1973)

Iru beratsrren euskal bertsoak, 1980 liburutik.

Estropari begira Lengo eran balira!

1
Agorra estropak jaio dirala
iduitzen zait lengo erara.
Orduko argazki lilluragarrik
datozkit berriz gogora.
Ta ill ontantxe izate'ituzte
beren sasoi ta denbora
irabazteko edo galtzeko
diruak eta bandera.

2
Iraungo al dute luzaro estropak?
Uzten det aidian galdera.
Aurten purruxtan aurrera pausuak;
biarbada urrenguan atzera.
Auxe izango litzake egitan
negargarri gertaera.
Galdu ez ditezen biar dute artu
egokia dan prestaera.

3
Idazle askori letuta gaude
gaitz bat dutela bakarrik:
etzaiotela biar dan neurrian
ematen bere laguntzik.
Nai badegu guk beti irautia
indarrez ongi orniturik,
dirua dexente plantatu biarko
aterata nunbaitetik.

4
Lengo denborak iges jun ziran
ta ez dute gaurkuen antzarik.
Ta au esatia ez da gauz aundi;
ez dit ematen lotsarik.
Gaurko sariyak ez dute osatzen
lenguak ziranen laurdenik.
Ez degu joko portu onera
jarraituz bide orretatik.

5
Eziñ gindezke urtero-urtero
egon duda-zalantzian:
«izango degun... ez ote degun»
gauz garbi ez jakiñian.
Ta ortarako prestatu biar da
girua bere garaian.
Sari obiak, askoz obiak;
dirua pillan aurrian.

6
Aunditasuna, naiz eta fama,
bi gauz ona diralarik,
balio ez dute ez badaukate
diru mordoska albotik.
Bera gaberik eziñ ibilli
iñungo zabal bidetik.
Dirua biar dute estropalariak
lana agertzeko gototik.

Joakin Aldave (1893-1973)

*Iru beratarren euskal bertsoak, 1980 liburutik.
Ez dakigu zein urtetako bertsoak diran.*

(1970)

«Bandera eta kopa ederrik...»

1
Milla bederatzireun eta
irurogeitamarrían,
bandera eta kopa ederrik
sartu da Orioko errian.
Oitura oi dan bezela denak
jarri gera plaza erdian,
alako edertasuna ikusirik
nork eutsi malkoei begian?

2
Estropazalek ezin geiago
gerala ez da misteriyo,
aintziñatikan oituak gaudez
aurren ikusten Oriyo.
Egun ederrik igaro degu
kirol au dela mediyo,
aurten ere aurretik ikusiaz
lago, itsason eta erriyon.

3
Esan bezala aurten berriro
Orió arraunen nagusi,
nola itsason ala errión
denei die irabazi;
bertso onekin zerbait geiago
bear dizuet adierazi,
erriak alkar artzen dunian
Oriyo ezin iñork autsi.

4
Aurten ez dago geiago eskatzerik
gure kuadrilla gaztiai,
urrengon ere lana ondo eiteko
Altxerrik bauka naiko gai;
anai bezala jarraitu beti
asarrerik gabe alai,
berriro ere erakusteko
txaluparen popa denai.

Bertso auek *Karkara* aldizkariak agertu zituan, 1989-ko abenduan, argibide auekin batera:

«Bertsoak Aurelio Garmendia *Xarpas* eta Joxe Miralles *Katalana*-ri jasotak dira.

Orioko arraunlarien historia pare gabeen seguru asko ez da izan 1970garren urtea baino hoberik. Urte hartan oriotarrek parte hartu zuten, beste traine-ru guztiei sekulako alde ateraz gainera. Batzuk ustekabeen harrapatu zituen Orioren arrakastak, izan ere aurreko urte batzutan ez zuten parte hartu traine-ruetan eta hutsune haren ondoren aurreneko urtea zen 1970-ekoa. Esan daiteke urte hartan traineruetako arraunketak aro berri bati ekin ziola, Oriok egin-

dako zenbait aldaketarengatik, bai prestakuntzan, bai arsaunkeran, eta batez ere arraunketa olinpikoa eta traineruetakoa uztartzen asmatu zuelako. Ondorengo urteetan beste zenbait klubek ere Orioren hildotik jo zuten, horrela Albert Mainellaren bitartez Oriok ekarritako berrikuntza haiek kirol iraultza bihurtu zirelarik.

Ondorengo 4 bertso hauek estropada haiei eta arraunlari haien garaipenei jarritakoak dira, eta ederki isladatzen dute garai hartan Orion bizi izan zen giro euforikoa».

(1971)

Gure estropadak

1
Poztu, anaiok, poztu, arrebok,
goazen alkar alaitzera,
goazen euskaldun arraunlaria
gogo biziz txalotzera.
Arraun eguna degu gaurkoa,
ez begiratu atzera,
goazen saltakor berdingabeko
Donosti bixitatzera.

2
Erri bakoitzak bere oiturak
maitatzen ditu biozki,
maitasun ori itzaltzen bada
orduantxe danok gaizki.
Euskal biotzen asegarria
gaurko eguna da, noski;
arraun-jai gabe oso ankamotz
litzake gure Donosti.

3
Gerri bigunak, beso sendoak,
auspo ederra ere bai,
ezin egonik urduri daude
asteko unearen zai.
Amalau gizon ontzi bakoitzak,
danak bizkor, danak ernai,
duten ametsa jakiñekoa:
lendabiziko sartu nai.

4
Erri bakoitzak nai luke ziñez
bestetatik nabarmendu,
aurretik asi, aurretik buka,
al bada bentaja kendu.
Aupa, mutillak! Jo danok gogoz!
Nagikeriak aldendu!
Euskal arrazak sendotasuna
olaxen erakusten du.

5
Jendez estali dira bazterrak,
nork ezkuta poztasunik?
Urgull, Igeldo ta Santa Klara
begiz ikusten ditut nik.
Ainbeste itxas-ontzi txistuka,
nork ezkuta poztasunik?
Munduko diruz ez da pagatzen
olako edertasunik

6
Señalearen zai daude zintzo,
gogozko zaie astea,
zer atsegiña begientzako
lenen txanpa ikustea!
Danak anaiak ditugularik
bat aiña maite bestea,
beste gauzarik ez genduke nai:
onenak irabaztea.

7

Zenbait euskaldun bizio batek
or dauzka menderaturik,
santu izango giñake, noski,
ezpagendu pekaturik.
Gorrotu gabe goza dezagun
anaietara bildurik,
gero penarik ez izateko
etzazu joka dirurik.

Basarri (1913-1999)

La Voz de España, 1971-IX-5.

Sortu zaizkidanak, Auspoa 112 1973.

Nere bordatxotik, Auspoaren Sail Nagusia, 2, 1992

(1972)

Gora gure arraun-jaiak!

Gaur, eguardiko amabietan, asiko dira Donostiko estropada entzutetsuak.

Entzutetsuak eta urtetsuak, bide batez.

Auek dira lenengo tandako lau ontziak: Lasarte, Kaiku, Getari ta Donosti.

Ta... galdera bertso bidez egin bearoko:

Lenengo tanda onetarako
lasartearrak gidari,
zer gerta leien ez jakin baiña
askok pentsatzen du ori.
Jakin egarriz dago jendea,
bada galdera ugari:
Bizkaiko Kaiku baiño lenago
sartuko al da Getari?

Danak aurretik izan asmotan
dijoaz amorraturik,
ta milla gauza gerta ditezke
gutxiena pentsaturik.
Itxumen utsez ez joka beintzat
neurritz kanpora dirurik,
bukatu arte ezta izaten
iñoiz joko segururik.

Auek dira bigarren tandako ontziak: Orio, Santander, Be-raun eta San Juan. Danok dakigu Orion mutillik onenak falta di-rala, ezbear aundi bat izan zutelarik.

Alare, Orioren izenak berekin du itzala ta errespetoa. An be-ti sortzen bat ezpada bestea utsunea betetzeko.

Santanderko arraunlariak urte ona dute aurtengoa; erakutsi dute beren balioa. Gaur ere ala egingo ote dute?

Gaur-gaur bezela, Astillero jotzen da onena, ta Santander orpoan ibiltzen zaio Astilleroari.

Santandertarrak indartsu daude
arraunketa erasoan,
arrazoi aundiz datoz onuntza
gaur konfiantza osoan.
Berriro ere galdera dago
nere oraingo bertsoan:
ibaian bezin ondo egingo
ote dute itxasoan?

Errenteriak etzezakean
beti ezkutuan iraun,
danera zaildu zaizkigu nunbait,
itxaso zakar edo leun.
Oiek eztute morroi izan nai
baizik eta ontziko jaun,
itxaropena badu jendeak
portatuko dala Beraun.

Burruka ortan azaldu naiko
ditu bakoitzak bereak,
batzuek onak izango dira
eta besteak obeak.
Aurrena izango ote ditugun
gaur oriotar trebeak,
iñork eztaki ezertxo baiña
ala uste du jendeak.

Beso zabalka or daukazu zai
gure Donosti alaia,
oso nabarmen izango da gaur
nunaitan euskal usaia.
Onenak irabazi dezala,
orixe da gure naia,
oitura oni etsi deiogun,
gora gure arraun-jaia!

Basarri (1913-1999)

La Voz de España, 1972-IX-3

(1973)

Españiko txapeldun

1
Itxumustuan presa bizian
burruka deiak indar dik,
euskal besotan euskal arraunek
kemen itxua oraindik.

2
Boga ta boga, seme lerdnok,
erri zar onen onetan,
ezpal zarraren trebetasuna
erakutsiaz benetan.

3
Kontrario latz, beldurgarriak,
atzekaldean utzirik,
arro ez baiña, pozik etxera,
txapel ederrak jantzirik.

4
Españiako txapelketan or
lenengo eta bigarren,
bear bezela tajututzeko
denborik izan ez arren.

5
Mendi gaiñeko artzaiak ere
pozari ezin eutsirik,
itxas-anaien garaitza orrek
zorabiotan aserik.

6
Artzai, langille ta nekazari,
labe bateko opillak,
beti aurrean ikusi nairik
odol bereko mutillak.

7
Irabazi ta galtzeko dira
gizon arteko neurketak;
arrokeririk gabe, apalki,
egin bulartsu lanketak.

8
Arraunak gora, arraia lenen
iñoiz zapaltzen danean;
gero datorren burrukarako
saia gogotsu lanean.

9
Gipuzkoarron begietan gaur
lore mardulak zerate;
zorion zuri, Orio, eta
zorion zuri, Lasarte.

Basarri (1913-1999)

La Voz de España, 1973-VIII-19.

Goiz-Argi, 1973-VIII-31

Kezka giroan, *Auspoa* 169, 1983

Nere bordatxotik, *Auspoaren Sail Na-
gusia*, 2, 1992.

(1974)

Orio ta arrauna

Gure belarritara iritxi diran berriak diotenez, datorren igandean, azaroak amar, Orioko erria bere arraunlari trebeak omentzeko asmotan da.

Motibo gutxiagorengatik izaten da omenaldia pranko an da emen.

Gure irakurleak ondo ere ondo ezagutzen dute oriotar arraunlarien istori berdingabea.

Len egindako lanei pake-pakean utzirik, aurtengo urte ontan, 1974-garren ontan, bost bandera berri badituzte erriratuak, lengoen ondoan toki izan dezaten.

Aotik-aorako bertsoketari utziak gauden ontan, bertsoak jarzeari ekin diogu gogoz.

Egoki datorkigu iganderoko euskal orri au lan ontarako.
Ta... nola ez molda batzuk oriotarren izenean?

Irten zaitezte, bertso kuttunok,
izan dedilla zer kanta,
arraunerako erri bat dago
berezi edo aparta.
Bein bear eta oriotarrek
atera dute txinparta,
txapela kendu oien aurrean
artarakoak dira-ta.

Konta-ezin ala bandera, kopa ta oroigarri aurrekoak irabaziak.

Aiek gutxi balira bezela, ta lengoak baiño gutxiago ez izateko, or datoz landare berri, gordin, giartsuak.

Aien arrastotik jarraitzeko gertu, Orioren izena goraltzeko adore biziz beterik.

Bost bandera berri aurtengo urtearen emaitza.

Zarrak egon ditezke pozez ler-zoriz. Etzaizkie oiñordeko txarrak sortu.

Onenak gaixo edo elbarri,
ortatik bazan galera,
Jaunari esker, gaztetik zegon
nai bezelako aukera.
Amalautatik zortzi berriak
sartuagatik taldera,
legez garbiro irabaziak
badituzte bost bandera.

Nolako mutillak alako nagusia!

Altxerri artzai ona da. Ondo ezagutzen ditu bere ardiak. Ar-
diek ere badakite zein artzairen eskutan dauden.
Ala irtetzen zaizkie gauzak.

Danak dakite ontzia zuzen
eramango dietela,
izan diteken giatzaillerik
zintzoena daukatela.
Mutil trebeak ain ziur daude
esku onetan daudela,
kezkarik gabe jokutzen dute
Altxerri patroï dutela.

Aurrerantzean zer egiteko dagon eztaigigu.

Guk dakiguna au da, oriotar jaun batzuk esanik: Altxerri-k
patrontzan asi zanetik, amasei bandera badituala erriratuak.
Pentsa au zer dan.

Denbora gutxiz egiñak dauzka
azio arrigarriak,
eztakianik iñon balego
jakin ditzala berriak.
Eskertu bear derrigorrean
Altxerri jauna erriak,
orrek amasei bandera ditu
Oriora ekarriak.

Goiz-Argi asterokoaren 215-garren zenbakian (numeroan),
Ernandorena jaunak Jose Esnal oriotarrarekin izandako izketaldi
mamitsua agertzen da.

Ernandorenak galderak egin eta Esnalek erantzun.

Izketaldi ortan garbiro agertzen danez, au da oriotarren ezkutudi edo sekretu bakarra: arraunerako zaletasuna, arraunerako apizioa.

Zaletasun orren indarrak oztopo danak menderatzen ditu. Oriotar arraunlari gazteentzat ezta denbora txarrik; ezta negurik eta udazkenik.

Dan giroa dala, ekin beti ere arraunari. Gorputzak artara jarri, ezi, zimeldu, gertutu.

Urte guztian arraunean, gutxi edo geiago.

Gero, jakiña, ordua datorrenean, goitik jotzen kukurruki.

Mutil koskortzen diranerako
gogoa artan jarririk,
arraunik gabe nolatan ase
oiek duten egarririk?
Ezta izutu ditzaken elur,
aize, laiño ta euririk,
zaletasunik eztan tokian
eztago arraunlaririk.

Pelotak irauten duan artean, aitatuko dira Atano ta Abrego.

Aizkorarik eta pagorik dan artean aitatuko dira Atxunberri, Santa Ageda, Keixeta, Latasa, Luxia, Arria ta abar.

Arraunik eta treiñerurik ur gaiñean dan arteraiño izango dira oriotar arraunlarien aitamenak.

O, auzo-erri, zuen baratzak
usai gozoa dario,
berriro ere lore mardulak
nunaitik sortu zaizkio.
Zuen istori berdingabeak
ezpaitu gutxi balio,
arraun bat zutik dagon artean
aitatuko da Orio.

Basarri (1913-1999)

La Voz de España, 1974-XI-3

(1974)

Orioko arraunlariak

1

Berdin gabeko lana
gizon-sail batena
da aurten arraunean
egin digutena;
gero omenaldi bat
da izan dutena,
ondra guziarekin
merezi zutena.

2

Gure arraunlarien
berotasun-garra,
derriorrean zegon
omendu bearra;
aurtengo Azaroko
illaren amarra
pasa genduen egun
dotore samarra.

3

Banderak bedeinkatu
lenengo elizan,
ondorean estropa
ederra ikusi zan;
gero erri-bazkaria
oitura dan gisan,
egun goxoagorik
ezin leike izan.

4

Santiyo inguruko
illunabar baten
mariñel zar bat jardun
zitzaidan esaten;
«Oriyo Españian
txapeldun da aurten».
Ark esan bezelaxe
dira gauzak erten.

5

Ion Altxerrik bost urte
patroi daramazki,
zuzendari-karguak
berak darabizki;
ez det uste portatu
zaigunikan gaizki,
ezkertzeko badegu
motiborik aski.

6

Bera da arraunean
bikain ikasiya,
amasei urterekin
lan ortan asiya;
bandera eta kopa
asko irabaziya,
argatik da erriyan
ondo ikusiya.

7

Txalupa eder ortan
mutil bat bakarrik
ez omen du ikusi
nagi ta baldarrik;
bere kuadrilla asko
maite du Altxerrik,
artzai onarentzako
ez da ardi txarrik.

9

Batzuek lenbizitik
asten ziran joan,
Oriyo gerora ta
sasoi obegoan;
ederki erakutsi
dute aurtengoan
jakinduria eta
gatza nun dagoan.

9

Asieratik mantxo,
gerora gordindu,
bear danean jo ta
bentajak berdindu;
Altxerrik ori aurtan
askotan egin du,
patroi onak badaki
lana noiz agindu.

10

Txalupa ortan bazan
indarra ta gatza,
lenaz gañera Oriyo
oiek dute altza;
erriarentzako zan
urte aberatsa,
arraunlarientzako
gogorra ta latza.

11

Kintoz bekuak ziran
zazpi mutil gazte,
oiek ondo dirala
gora dijoazte;
aurtenguan geienak
arritu gaituzte,
sei banderatikan bost
ekarri dituzte.

12

Indar biziyak eta
jakinduri mañak
estropan premizkuak
ditu itxas-gañak;
ederki tiratuaz
gorputzeko zañak,
egin ditu Oriyok
olako azañak.

13

Auxe esango nuke
oraingo bertsuan:
Oriyok lana egin
du fede gartsuan;
Michelin ere zegon
sasoi indartsuan,
ari irabazteko
ona bear zuan.

14

Lenago're Oriyon
indar-paltik etzan,
urteak pasa ditu
arraun-erregetzan;
lenaz gañera berriz
aurtengo au zer zan?
Gizon baten mingañak
ez lezake esan.

15

Orain onak ditugu
ta onak linguak,
Oriyon ez dauzkagu
zarrak atzenduak;
oraindik bizi dira
aitona senduak,
gaztetan arraunlari
latzak izanduak.

Manuel Lasarte

Gordean neuzkanak. 1975

Aurretik adierazpen auek egiten ditu:

«1974-garren urtean jokaturako estropalariak, oriotarrak, auetxek izan ziran: Jose Ramon Lizarralde, Migel Solaberrieta, Jose Inazio Perona, Jesus Mari Perona, Juan Atxega, Jose Agustin Irastortza, Jose Luis Zinkunegi, Luis Mari Olasagasti, Jose Manuel Bereziartua, Jose Luis Bereziartua, Antonio Elizalde, Andres Iburguren, Jose Benito Brit, Dionisio Redondo.

Suplenteak: Jose Ramon Olasagasti, Martin Perona, Jabier Puertas, Joakin Manterola, Jose Manuel Urkizu.

Patroia, berriz: Juan Lizarralde, *Altxerri*.

Auek dira, nere ustez, oker ez banago, lengo urte ontan estropadan ibilitako jendea.

Ta, ainbeste estropada irabazi zutelako, Azaroaren 10-ean omenaldi bat egin zioten mutil oieri erriak.

Ta nik orduan bertsoak jarri nizkien».

(1981)

Gaurko leia

1

Arraun-jai onek asko esan nai
dio emengo dan bati,
ainbeste gizon leia bizian
bulartsu eta setati.
Kaiku deritzan talde bikaiña
aurretik daukagu beti,
baiña Zumaia ta Ondarrabi
ez daude oso urruti.

2

Orain da garai, indar, kemenak,
osoki baliatzeko,
orain ordua zein da zer geran
ur gaiñean agertzeko.
Iñork ez dauka eskubiderik
aurrez kanpaiak jotzeko,
oker txiki bat naikoa baita
lengo bentaja galtzeko.

3

Euskaldun askok diru aldatzen
izaten du gozaketa,
asegaitza dan egarri ori
barrenean daukate-ta.
Txanpon geiegi ez arrixkatu
or itxumenez beteta,
aspalditxoko esaera da:
«Jokoa ez da errenta».

Basarri (1913-1999)

El Diario Vasco, 1981-IX-13.

(1981)

Estropadak

1

Estropadari aurpegi txarrik
guk ez daukagu jartzerik,
aurreko zarrak erakutsia
ez da komeni galtzerik.
Ederragorik itxas-gaiñean
bai ote dago sortzerik?
Agorrilleko arraun-jairikan
guri ez dago kentzerik.

2

Grazi berezi aparteko bat
berekin gaurko egunak,
au badakigu bizi osoan
gozatu izan degunak.
Baliatu or anka ta estu,
gerri, beso ta belaunak,
zuen ordua iritxi da-ta
dantza, mutillak, arraunak!

3

Edertasunez Donosti ere
arraun-jaiaren antzeko,
beso zabalka, aurpegi alaiz,
zai dago danok artzeko.
jan-edanaren eskasirik ez
premi danak osatzeko,
beste toki bat nun olakoa
eguna igarotzeko?

4

Aurreko arrantzale on aiek
norgeiagokan asita,
arraun-neurketa utzi ziguten
betirako itsatsita.
Nor alaitu ez oitura nola
gordetzen dan ikusita?
Zarrak joan ziran emendik baiña
ondorengoak utzita.

5

Beti zaila da egokitzea
aukeran nai dan mutillik,
negu beltzetik pasatu gabe
ezpaitago apirillik.
Aurten, tamalez, Orio, Pasai,
gelditu dira ixillik,
urte guztitan ezin osatu
nai bezelako kuadrillik.

6

Atozte danok, trebe, bulartsu,
zeuen lana egitera,
Donostiari paregabeko
jaialdi bat ematera.
Etzait gogozko nabarmentzerik
aren da onen aldera,
geien diranak jaso bitzate
diruak eta bandera.

Basarri (1913-1999)

El Diario Vasco, 1981-IX-6.

Kezka-giroan, Auspoa 169, 1983.

Auspoaren Sail Nagusia. 2.

(1983)

Orioko arraunlarieri omenaldia

1

Oriotarrak arraunerako
doai aparta badute,
goiko puntara ezin iritxi
ori izan ez balute.
Ogei ta bostgarrengo bandera
Kontxatik jaso digute,
iñoiz bada ta omenaldi bat
aurten mereziko dute.

2

Larogei eta bi urte aurten
dira gutxi gora-bera,
Olaizola zan orduan patroï,
ark eman zion asera.
Kontxatik berak ekarri zitun
lenbiziko bost bandera,
eta aurtengoz iritxi dira
ogeitabostgarrenera.

3

Aren ondoren Uranga patroï
zutela ziran asiak,
ark ere Kontxan iru bandera
bazitun irabaziak.
Beti estuak izango ziran
estropetako auziak,
eta ez dago irabazterik
jokatzen diran guziak.

4

Irugarrenko patroïa emen
agertzen da Mitxelena,
gizon bikain da lasai bat zan au
neuk ezagutu nuena.
Patroï bezela egokia zan,
buru argia zuena,
Kontxatikan lau bandera eder
erriratu zituena.

5

Urdangarinen izena dator
urrengo bete-beteñ,
au ere patroï ibilia zan
beste askoren tartean.
Onek bandera bat ekarri zun
Kontxatik beingo bateñ,
milla ta bederatzireun eta
berrogeigarren urteñ.

6

Geroxeago patroï-lanari
ekin zion Sarasuak,
urte gutxian Kontxan bazitun
bost bat bandera jasuak.
Bera zer arraunlari izan dan
badaki erri osuak,
mutillak ondo prestatzen ditu
asko dakien maisuak.

7
Urrango emen berriz patroï bat
daukagu Etxeberria,
Kontxatik onek ere bazuen
bandera bat ekarria.
Jokora joan da irabaztea
beti oi da pozgarria,
banderaz ondo aberastua
da Orioko erria.

8
Azken bolada onetan berriz
ibili zaigu Altxerri,
nik bezin ondo badakizute
onen patrontzaren berri.
Berak Kontxatik sei bat bandera
ditu errira ekarri,
beste norbaitek ondu nai badu
marka bikaiña du jarri.

9
Ikusten danez Orio ontan
sortu da patroï ederrik,
danok dakigun gauza da ori,
ez dago esan bearrik.
Baiña koadrillan ez baldin bada
arraunerako indarrik,
txalupa ez da aurrera joaten
patroïarekin bakarrik.

10
Zenbat lan eder egin diguten
pentsatzen bagendu ondo,
guk Oriori ez genioke
aitzakirikan emango.
Patroïak txarrak izan diranik
ez du iñortxok esango,
baiña mutillak ere etziran
nolanaikoak izango.

Manuel Lasarte

(Orion, azaroaren 13,
1983-garrenean)

Beranduko lanak, Auspoaren Sail Nagusia, 3. 1993.

Aurretik adierazpen auek egiten ditu:

«1901-garren urtetik 1983-garren urtera bitartean, zenbat bandera eta ikurriña ekarri dituzten agertzea nai izan dute oriotarrak Donostiko Kontxatik bakarrik, eta ogei eta bost dira guztira, neri esan didatenez.

Baita ere nai zuten bandera oiek erriratzeko zein patroïk artu izan duten parte adieraztea. Eta nik auxe egin det: erritik ekarri zizkidaten bezela agertu ditut patroïen izenak. Okerren bat baldin balego, edo norbait aipatu gabe utzi baldin badet, barkatu dezaidatela mesedez, nere errua ez da izan da».

(1983)

Aupa Zumaia!

(Doinua: Pello Joxepe)

1

«Aupa Zumaia!» oihukatuaz
hastera noa kantuan,
gure mutillek egin dutenak
merezi duelakuan;
zumaiar denok amets haundiak
aurretik bagenituan,
tenporada hau bukatu dugu
pozak ezin kabituan.

2

Zumaiak aurtan egin duena
goaz zerbait aipatzera,
Euskal Herriko gaina harturik
jo du España aldera;
hiru mailatan irabaziaz,
hori duk, hori, aukera!
Trinua, batel, trainerilletan
hiru banderak etxera.

3

Bitarte anaiak, Agerre, Argoin,
Ardantza ta zestoarra,
Etxeberri ta Uzkuadun, Perez,
Patxi ta Martin azkarra;
Lokatza, Aizpurua, Gorria, Aristi,
gure patroiz zumaiarra,
Kantauri zarrak ezagutu du
koadrila honen indarra.

4

Arraunlaritza euskaldunari
antzinatik datorkio,
gizonak hortxe agertu ohi du
noraino duen balio;
trinau bizkorak azaldu dira
Kaiku, Santurtzi, Orio,
baina zenbaiti Telmo Deunek
papa erakutsi dio.

5

Beste batzuei egunkaritan
egin zaie propaganda,
azkenekoa, noizbait behar ta,
etorri da zuen txanda;
herri osoa, zar eta gazte,
musika eta txaranga,
kantu ta dantza, zelebratzera
kaleak bete joan da.

6

Donostiarrek estropadetan
dute fama merezia,
Kontxa aldeak beregan baitu
paregabeko grazia;
baina aurtengoz galdu digute
lege ta kontzientzia,
beti bezala, errugabeak
pagatu du justizia.

Matximentatik Zumaiaraino
bazegok indarra franko,
euskaldun gazte trinko lardenak,
buru, gerri eta zango;
aurrera ere, bazekiagu,
ez dezute egingo planto,
zuen azainak hego aizeak
ez zizkiguk eramango.

Iturtxo

Argia, 1983-X-30.

(*Iturtxo* ori nor dan ez dakigu).

(1985)

Estropadak dirala ta

1
Estropadak baditugu sarri an da emen,
jendeari erakusten dute ainbat kemen.
Zaletasuna ugari ta oso nabarmen,
Donostia ere ona omen zan, baiña... len.

2
Pasaian ikusi ditut lengoan dotore,
irteten ziran lekutik nengon parez pare.
Amaitu zutenean, zalantzarik gabe,
Zumaia zala zioten danen jaun da jabe.

3
Jendeak gogoan dauka Orioren pama,
berez orkoa dan batek Zumaia darama.
Astinduazten die itxasoko mama,
ikurriñez osaturik jarri nai du zama.

4
Gabaz bezelatsu berdin goiz ta arratsalde,
nere griña nabari det Zumaiaren alde,
Zer asmorekin dabiltzan edozeiñi galde,
noiznai «or konpon» esanda ingurutik alde.

5
Kirol-mota orrek ni arriturik nauka,
atzeraka juten dira aurrera arraunka.
Klaudio Etxeberriak dabilkian mauka!
Zumaiakoa baiña talde ona dauka.

6
Jesukristoren garaitik ia ogei mende,
bekaizkeriak utzita obe, bai, bageunde.
Etsia artzen ari da makiña bat jende
aurten bearko degula zumaiarren mende

Segundo Kalonje, Aiete, (1910-1986)

El Diario Vasco, 1985-VIII-15

Oriotarrak garaile, 1983.

(1985)

Zumaiako arraunlariei omenaldi egunean

(Doinua: Aita Jainkoak egin banindu).

1
Zumaian degu gaurko egunez
arraunlarien feria,
gure mutilak goratu asmoz
eratua alegia;
inguru hontan ez da faltako
kanpaia ta suziria,
herri osoak egin nahi die
haueri omenaldia.

2
Mila urte ta bederatzireun
aurten larogeitabosta,
udara hontan korritu dute
Kantauri guziko kostak;
beti bezala saiatu dira
gogortzen arraun ta tosta,
eta saritzat hor irabazi
hoiek bandera mordoska.

3
Une ederrak pasa ditugu
arraunlariei begira,
batik-bat hoiek zetozenean
ikurrinakin herrira;
poz handiagoz jende guztiak
egin ohi du kalejira,
burruka gogor baten ondoren
irabaziak badira.

3
Horrenbestetan irabaztea
ez zen espero aurretik,
mutil batzuek falta baitziren
joan zen urteko taldetik;
beteranoek hala zioten:
«Zerbait bagaituk oraindik!»,
maisutasuna erakutsiaz
lenengo arraunketatik.

5
Aipatu gabe ezin utzi gaur
oriotar lemazaina,
aurten burutu baidu Gorriak
bere biziko «hazaina»;
historirako geratuko da
honek patrontzan egina,
ehun bandera irabaztea
ez al da marka bikaina?

6
Patroiarekin arraunlariak
parekatu nahi nituzke,
sari guztiak denen lanakin
irabazi baitituzte;
Klaudio bera egin bazaiugu
oraingo hontan «ilustre»,
ekintza horrek beste guztiak
goi mailan jartzen zaituzte.

7

Erakusle ta laguntzaileak
aipa beharrean nago,
bakoitza bere zereginen
jardun dezue luzaro;
borondate ta armoni hori
faltatzen bada akabo,
omenaldi hau zueri ere
luzatu beharra dago.

8

Herria ere *pil-pil* jartzen da
arraunaren inguruan,
berdin laguntza ematen edo
animatzeko orduan;
gaurko eguna jarri dezagun
tokatzen zaion graduan,
mutil haueri txalo eginez
merezi duten moduan.

Koxo

Argia, 1985-XI-10.

(Ez dakigu *Koxo* ori nor dan).

(1987)

San Pedro ta San Juan

(Doñua: Aizak i, mutil mañontzi)

1

San Pedro eta San Juan
bi erri daude albuhan,
itxaso batek bustitzen ditu
uda ta neguan:
baiña or arraun munduan
dira etsaien moduan,
Reala eta Bilbo bezela
betiko gudian.

2

Gudari auen baldintza
treñeroekin ekintza,
salto galantak egiten biak
aspaldin dabilta;
moreak aurten agintza,
lortu dute nagusitza,
San Juanek ez du onartu baiña
San Pedrok du giltza.

3

San Pedro degu nagusi,
ez dabillela itxusi,
San Juan eta beste guziak
nola ditun autsi;
iru marka eta guzi,
ona dala erakutsi.
Aita Manuelen ondorengoak
Euskadin nagusi.

4

Arrillagaren azaiña,
gaur arte autsi eziña,
ark sei bandera jarraian zitun
lortu alajaiña!
Marka au Kontxan egiña,
Euskalerrian, jakiña;
San Pedrotarrak beti izan dira
auzokoak aiña.

5

San Pedrok atea itxi,
Arrosa ez da iritxi,
Lujanbiotarrak, esan diteke,
aurten dira jetxi.
Iru sari dira gutxi,
ori da nere iritzi,
nola San Pedrok irabaziak
ditun bederatzi.

6

Bukatzeko abitzean
ta guziok agurtzean,
aupa San Pedro, zorion eta
jarraitu antzean!
Aurten San Juan atzean,
suak gordeta etxean;
trapu moreak agertu dira
balkoi bakoitzean.

Lazkano-tar J. A., Donostia
El Diario Vasco, 1987-X-22.

(1990)

Arrauna dala eta

(Doiñua: *Esne saltzaillearena*)

1

Bertso batzuk jartzeko
orain det garaia
ta nai nuke saia,
eta orretarako
arrauna det gaia.
Beregan esan nai det
dakidan guztia,
Jaunak argitzen badit
neri memoria,
arraunari eman nai
nioke beria. (bi aldiz)

2

Beti izandu gera
arraunaren premiz,
makiña bat aldiz
eskuan artzen gendun
maitetasun aundiz.
Gure aitona zanak
askoz geigo berriz,
ez baizan ibillitzen
motorraren zaldiz,
etzegon ogirikan
arraunez ez balitz. (bi aldiz)

3

Lengo arrantzaliak
arrantzan lanian
asten ziranian,
txalupa eramaten
zuten arraunian,
gizon bat atzian da
aren esanian,
«Ia, mutillak, tira!»
asitzen zanian,
errezatuaz santu
denen izenian. (bi aldiz)

4

Arraunetikan ez da
diruz aberasten
iñor nere usten,
bañan xamurrena da
baztarrera uzten.
Saiatu bear degu
bizirikan eusten.
esanaz: «Guk badegu
orrenbeste sosten
eta, gazte maiteak,
saiatu ikasten». (bi aldiz)

5
Orion arraunian
beti degu egin
pizkor eta arin,
sarri gure onduan
etzegon atsegin.
On samarrari ere
askotan aldegin,
asi eta bukatu
arraunketan berdin,
orregatik dauzkagu
ainbeste ikurrin. (bi aldiz)

6
Arraunak sortzen digu
makiña bat saltsa
edo mingain dantza,
ezin bait du aspaldin
bururikan altxa.
Bañan badatorkigu
gazteria latza,
oiek badakarkite
indarra ta gatza,
eta iñoiz etzagan
galdu esperantza. (bi aldiz)

7
Badatozti gaztiak
oso indarrian,
bai, gure errian,
oiek daude arraunen
ezi bearrian,
nola ibaian eta
itsas baztarrian,
giro legunean da
berdin zakarrian;
orduan juango gera
etsaien aurrian. (bi aldiz)

8
Arrauna ez gentzake
baztarrera utzi,
baizik alderantzi;
orain lengo mallara
ezin da iritxi.
Aspaldian ez degu
txapelarik jantzi,
ezta ere Orio
zein dan erakutsi;
damutu bear zaigu
biar edo etzi. (bi aldiz)

9
Arrauna ari zaigu
kategoriz jeixten
ta guk ez sinisten,
bañan gallurreraño
etzaigu irixten;
len azaña aundiak
egin oi zituzten.
ari gera arrauna
il-zorian uzten,
errua guria da
ez bada berpizten. (bi aldiz)

10
Orion arraunari
pasa zaio moda
nik ez dakit nora,
bañan aspaldin dabil
taldetik kanpora.
Gure itxaropena
ez galdu gerora,
berriro igoko da
arrauna lengora,
gogoz artzen badegu
laixter igoko da. (bi aldiz)

11

Aspaldian gabiltza
bekoki serion
geienok Orion;
arraunak ez du eman
nai aña zorion.
Orra bertsolariak
orain zer darion,
alaituko gerade
onen ondorion,
usterik gutxien
joko da aliron. (bi aldiz)

12

Guraso zarrak utzi
ziguten zutikan
beren eskutikan;
ederki mermatua
dago geroztikan.
Nekatu egin bear
baita gogotikan,
etxerako dirurik
ez arraunetikan,
egin zagun Orion
ondrarengatikan. (bi aldiz)

Patxi Etxeberria, Orio
Karkara aldizkaria, 1990-X.

(1991)

San Pedro

1

San Pedrotarrak dabiltz
trañeruan trebe,
eta jarraitzailleak
oso pozik gaude.
Libia degulako
ontzi paregabe,
ainbat trofeo eta
ikurriñen jabe.

2

Aita Manuel aundian
ordez dago Fontan,
arraunlari ospetsuak
ditu ontzi ortan.
San Pedroko mutillak
indartsu borrokan,
markak egiteko prest
leku geiagotan.

3

Pasai San Juan da *Arraun*,
gaiñera Orio,
bizkaitar ta besteak
ainbat kontrario.
Berdin dala itxaso
edo dala errio,
moreak normalean
aurten dira geio.

4

Gora Sanpedrotarrak,
jarraitu orretan,
arraun oiek altxatzen
leku geienetan.
Bertsolariak dio
aurtengo onetan:
San Pedro baietz lenen
Donostiko uretan.

J. A. Lazkano, Donostia

El Diario Vasco, 1991-VIII-31.

(1992)

«Bukatu dira...»

Bukatu dira aurtengo estropada sonatuak ere. Etorri ta jun, laister egiten dira emengo arazoak. Guk nai baiño azkarrago, askotan.

Egundo arraun-jai estu ta neurturik izan bada, aurtengoa, noski. Irabazle nor zan ere ez gendun berealakoan jakin, irrati bidez entzuten egon giñanok. Azkenik jakin al izan gendun, aurtengo Kontxako sari nagusi ta bandera Oriorako izan zirala, kontrarioak oso gaiñean bazituzten ere. Betikoa esan bearrean naiz oraintxen ere: onetatik onetara tarte txikia izaten dala, ta tokian tokiko egokien eta bulartsuenak burukatzen dirala; ezta la an berriketarik izaten. Dana dala, ikuskizun berdingabea aurtengoa; luzaroan gogoan izateko modukoa, ezpairik gabe. Iñoiz baiño zer esan aundiago ta mikatzagoak eman dituna, gure gogoala ez izan arren. Iñungo itxumenik gabe, bakoitzari berea ematearen aldekoak baigera beti, ta ala izan nai genduke bizi geran bitartean.

1
Gure mutillak agertu ziran
trebetasunez beterik,
lendabiziko izan nai danak,
an etzegoan besterik.
Ta zaletuen poza ez dago
letraz adierazterik,
neurketa estu, berdiñagorik
ezpaitago ikusterik.

2
Auzi larria, alako batez
nolabait erabaki zan,
Oriotarrak danen nagusi,
len esanda nagon gisan.
Donostiako sari bikaiña
kai ontara etorri zan,
lenbizikoa ez dezute-ta
ez bedi azkena izan.

3

Jokoak joko, txanponak txanpon,
ben-benetako laguna,
andik aurrera izan dedilla
■egitazko euskalduna.
Arraunak eta euskal kirolak
dezatela osasuna,
osorik gorde dezagun beti
Erri onen nortasuna.

4

Sarri malkoak izaten dira
euskaldun matrallondoan,
beingo batean zatitu giñan,
ez dakit noiz biltzekoan.
Bide bakarra dagola emen,
au izan beti gogoan,
inbirigarri izan gaitezen
etxean eta kanpoan.

Ez genduke besterik nai etxeko ona nai gendukenok. Beti orren billa ibili geranok, al degun pitintxoia egiñez. Maitasunak artu bearra dauka gorrotoaren lekua. Ez gaude bestela luzarorako: ezkutatzera goaz abia bizian.

Basarri (1913-1999)

El Diario Vasco, 1992-IX-16

(1992)

Oriorentzat ikurriña!

Bukatu ziran Donostiko arraun jai pamateak ere; erabaki zan ikurriña edo bandera zeñentzako zan, eguraldi eta giro ezin obeaterekin gaiñera.

Lenengo igandean Orio nagusi erten bazan ere, segundo ta erdira sartu zitzaion San Juan eta, alde ori utsa izanik, etzan erreza jarri urrengo igandeko asmaketa. Ori orrela izanik, San Pedro eta Donosti ere segundo batzuetara sartu ziran, eta jakintuenari ere jarri zitzaion galtzak bete lan. Alde xixtrin orri esker etxeratu zun ordea Oriok bandera. Gaiñera, San Juan iritxi zan lenengo arraira, eta ortatik pentsatu nolako estuasunak ziran.

Besteak beste, esan liteke oriotarrak arraunerako jaiotzen dirala; 1983-a ezkeroztik Kontxako banderik irabazi gabe zeuden, ordea, eta iritxi duten zoriona ez da makala.

Batek bear du aurrena, batek bear du azkena, gaiñerakoak tarteko bear dute derrior; baña aurtengo Donostiko arraun jaiak onenetakoak izan dira. Donosti eta Gipuzkoa ondratu dituztenak. Zorionak danoiri, eta batez ere Oriori.

Orio ori etxeratu zan
bandera irabazita,
arraunen nola egin bear dan
ondo daude ikasita.
Etzan jolasik beste batzuek
oso gertu ikusita,
arraun jaialdi ederragoak
izango ziran gutxi-ta,
poztu gindezke, gure Donostik
danak ditu merezi-ta.

Txomin Garmendia
El Diario Vasco, 1992-IX-16

(1993)

Alde gutxi

1

Arraunlariak ortxe dijoaz
almenak erakustera,
deia deiaren gaiñean eta
aieri erantzutera.
Duten guzia emanda gero
al bada irabaztera,
alde txikia ikusten da or
ontzi batetik bestera.

1

Danen gogo ta zaletasuna
arraira lenen sartzeko,
al baldin bada kontrarioei
alde aundia kentzeko.
Kale bat izan edo bestea,
giroa ta gaiñontzeko,
ezterizkiot joko ederra
txanponak arrixkatzeko.

3

Baztar danetan daukagu orain
ain zaletasun bizia,
oitura zar au ezta galduko,
ezta albiste itxusia.
Irailla ere gaiñean degu,
saiatu al dan guzia,
Donosti baita kirol onetan
beste danen nagusia.

4

Gauden guztiok arreta biziz
burrukaldi gogorren zai,
jokalaria ez dan pertsona
beti egoten da lasai.
Donosti, Ondarrabi, Orio,
berdin Santurtzi ta Pasai,
onenak irabaztea beste
ezertxo ez genduke nai.

Basarri (1913-1999)

El Diario Vasco, 1993-VIII-18.

(1994)

Arraun jaia

1

Bein bear eta gaur Donostian
egun goxo, atsegiña,
gaur zortzi berriz bigarren jaia,
au degu gauza jakiña.
O, arraunlari biotzekoak,
egin zuen alegiña,
ontzi onenak eraman beza
Donostiko ikurriña.

2

Asieratik bukaerarte
jarraitu or bizi-bizi;
al baldin bada, marka guziak
birrinduta legez autsi.
Ta egitazko kirolzaleak
auxe nai luke ikusi,
gizatasuna buru izan bedi
eta indarra nagusi!

3

Trebe ta sutsu azaldu zuen
sasoia eta kemenak,
eta ondoren leialki egin
egitazko aitormenak.
Au aitor beza bi jaietako
leia ikusten duenak:
«Besteak onak izan ditugu,
baïña auek ziran onenak».

4

Zuten guzia emanaz beti,
ez patxaran eta lasai,
beurak alegin guzian eta
albokoak zainduz ernai.
Urte askoan biltzea emen
nik beste gauzik ez tet nai,
aurtengoa ondo ikusi degu,
gauden urrengoaren zai.

5

Ikusi gabe sinisten gaitz da
estropaden zoramena,
ain txoraturik gelditzen baita
bein ikusten dituen.
Ziur bainago izango dala
oso justizi zuzena,
ta luzaroan gorde zagula
artu genduen izena.

Basarri (1913-1999)

El Diario Vasco, 1994-IX-4

(1994)

Gure estropadak

1

Leia bizian ariko dira
gure arraunlari leialak,
lenen saria eskuratzeko
zer nolako egiñalak!
Euskal biotzak izango ditu
berebiziko taupadak,
gaur amaituko zaizkigulako
Donostiko estropadak.

2

Badaukagu guk gauzak garbiro
egingo diran ustea,
eratzalleen aldetik ere
dutena erakustea.
Danen gaiñetik komeni dana
izen onari eustea,
beste gauzarik ez genduke nai:
onenak irabaztea!

3

Jokoak beti berekin ditu
alaitasun da negarrak,
gu duenari berea gaude
nunai aitortu bearrak.
Mutiko bikain, bizi, indartsu,
arraun lanean azkarrak,
badaezbada kontuan izan
ditzagun galizitarrak.

4

Jaunak nai beza irabaztea
al baldin bada gureak,
batzuek onak izango dira,
alboan berriz obeak.
Gauzak otzean epaitutzeko
auetxek dira uneak,
beste tokitan ere izaten
dituzte amak semeak.

5

Saiatu gogoz, saiatu bero,
gaurko zuen erasoan,
auxe agertu naiko nuke nik
gaurko bostgarren bertsoan:
bearrezkoen dala uste det
legor eta itxasoan,
dana joan bedi garbi ta zuzen
ta gizatasun osoan.

Basarri (1913-1999)

El Diario Vasco, 1994-IX-11

(1994)

Ondarruko arraunlariak

1

Mila bederatzirehun eta
laroita hamalaugarrenian,
bertso berriak atera ditut
egun hauetan etxian;
gure gazteak hasiak dira
amorruz estropadetan,
arraunlariak ez dira galdu
Ondarroako herrian.

2

Bigarren hontan ez du esango
gezurrik bertsolariak,
arraunlariak zazpi dirade
treineril baten hasiak;
laguntasunik ez daukatela
badaki gure herriak,
hasi gaitezen txanponak biltzen
bagara ondarrutarrak.

3

Adiskideak, nik ez nuke nahi
edozer esaten hasi,
arraun lanian hasi ezkeru
ez dute gutxi ikasi;
astillerutik itsasoraino
askotan ditut ikusi,
gure mutillak aurten ez dute
despreziorik merezi.

4

Orain egia esango'izuet,
ez daukat bate lotsarik,
bere bostian hasi dirala
ez dago esan bearrik;
gure gazteak gogor ai dira,
ala ikusten ditut nik,
iru alditan etorri dira
beste guztien aurretik.

5

Denok dakigu gure mutillak
dirala oso zintzuak,
bost mutil dira guriak eta
gazte jator bi debarrak;
amorro biziz jaurtzen dituzte
bakoitzak bere indarrak,
gezurrik emen esaten al du
Txakartegi bertsolariak?

6

Bizkaia eta Gipuzkoari
daukat nik esan beharra,
gure mutillak gazteak dira
baina badute indarra;
etzazutela inork pentsatu
bertso hau denik gezurra,
txanpan hastian erakus dute
beren bitsa ta aparra.

7

Oraingo honekin hauxe dezute
gaur nere zazpigarrena,
gogoan ongi hartu guztiok
Txakartegi jaunak diñona;
txanpon batzuek behar dirala
hau da denok dakiguna,
gauza askorik ez det eskatzen:
bakoitzak berak ahal duna.

8

Nere burutik joan baiño len
esan nai det onuzkero,
lengo kontuak utzi dezagun
gaurtik aurrera ziero;
arraunlaritzak iraungo dula
uste degu bai luzaro,
daukagun fama ez da galduko
denok elkartu ezkerero.

9

Oraingo hontan entzun zazute
bertsolari honen hitza,
ez det sekula eduki izan
egia esateko lotsa;
arraunlariak gaur behar dute
Ondarrutarren laguntza,
laguntasunik eman ezikan
denok alperrik gabiltza.

10

Treinerilletan portatu dira
indartsu Ondarrutarrak,
hiru txapelketa irabazita
dauzkagu arraunlariak;
sekula etzaigu iñori aztuko
egin dituzten azañak,
gaurko gazteak ondik badute
hogeitaseiko aien oñak.

Txakartegi

Arranondo aldizkaria, 1994, IX-X.

(1996)

Ogeita zazpigarren bandera Oriora

Ondoren datozen amabi bertso txiki auek Orioko arraunlari-
riei eta bi patroiei buruz jarriak dira.

Milla bederatzireun eta larogeitamaseian, iraillean, Donos-
tiako Kontxako ogeita zazpigarren bandera Oriora etorri zan.
Urte bat geroago, ogeita zortzigarrena ere ekarri zuten. Baiña
bertso auek, ogeita zazpigarrena irabazi zutenean, egun ari bu-
ruz egiñak dira.

Orduan, bi patroï zituzten Orioko arraunlari-
ek: bertan bizi
zan Korta eta bestea, Txiki; au zarauztarra. Biak onak, baiña
maixua Korta; zaarragoa ere bai baita. Bein batek jokatzen
zuen, bestean bestea.

Patroï zaarrak bestea, Txiki, oso maitea zuen, naiz eta Korta
jenioz gogorra izan. Mutillentzat gogor samarra omen zan. Bai-
ta bear ere. Bestela, Kontxako orrenbeste bandera nola irabazi?
Izan ere, Orion aspalditik dator arraunlarien arraza. Jarrai dezala
aurrera ere.

Ba, adiskide, emen datorkizu bertso-sorta potolo au. Orioko
balearen doiñuan, Lepoan zapi ori bat lotu, ta kanta itzazu Orio-
ko zubian, giro ederra dan batean.

Doiñua: Orioko balearena.

1
Asmatuko ote det
nere bertso-sorta,
pixka bat aitatuaz
Jose Luis Korta;
banderak irabazi
arta eta orta,
aurtengo ontan beintzat
ez da gaizki porta.

2
Asiera batetik
naiko era txontxan,
iritsi eziñikan
motx eman ta motxan;
arrotzen joan ziran
leen ziranak otxan...
Dana dala, garaille
irten dira Kontxan.

3

Asi aurrez entzuten
genion Kortari
aolkuak ematen
mutiko-sortari,
bati ta besteari:
«Ongi porta adi».
Irabazi ezker
bost inporta ari.

4

Trainerurik onenak
Kontxarako ziran,
ara estuasunak
nola sortzen diran;
danak *bristi* ta *brasta*
eldu eta tiran,
San Pedro orpoetan,
parez pare Tiran.

5

Arraunak sartu beera
gora jeiki aala,
olatu-aparretan
aruntz joan dirala;
Txikiren zia boga,
berriz, mundiala,
oraindik ez ote da
naiko aundi ala?

6

Kortari urrutitik
entzuten nizkion
taldeari zer oiu
egiten zizkion;
parra ederrak beintzat
egin genizkion...
Lepoko zaiñak ia
eten zitzaizkion.

7

Irabazi ondoren,
ura pelikula,
barrengo poza Kortak
ezin disimula;
malkoak begietan
zintzilik zitula,
mutillak besarkadaz
jan bear ditula.

8

Iñoiz galdu ezker,
patroia aitzaki;
irabazitakoan,
ezer ez da gaizki.
Nolatan deitu orain,
egiñaz «atxiki»:
Txiki ta Korta ala
Korta eta Txiki?

9

Zer esan arraunlari
mutiko oori?
Puntako mailla dala
lortu duten ori.
Erriko balkoi danak
zeuden ori-ori...
Ondra bat geio eman
zaio Oriori.

10

Etorri ziranean
bandera ta ontziz,
erritar guztiak zai
begiak igortziz;
arropa oriz asko,
gutxi alderontziz,
arraun-jaiak elkarren
biotzetan josiz.

11

Orion arraunketa
ez dago illikan.
Leenago ere bada
bandera-saillikan.
Ogeita zazpigarren
ori zintzilikan,
ederki omen dago
isil-isilikan.

12

Or dute San Nikolas
laguntza jarion,
begira zer emaitza
ederra darion.
Korta-Txiki mutillei
millaka zorion...
Kasta orrek jarraitu
dezala Orion.

1996ko iraillean.

Nikolas Zendoia

Beranduko birigarroa, Auspoa
254, 1998.

(2001)

Nor irabazle?

1

Iraillak bederatzi
bi milla ta bata,
Kontxan estropada ta
giroa aparta;
oizko dan bezela
bulla ta zarata,
bat bestean bidean
sartua zala-ta,
marka da itsasoan
ere leku falta.

2

Mende bat da Kontxako
lenengo bandera
ekarri genduala
Oriyo aldera;
eun urte pasa ta
segundo batera
galduta joan da Kastro-
-Urdialesera,
baña auskalo nora,
tela marinera.

3

Gertaera ugari
da arraun munduan,
itsasoan balantza
askotxo zeguan;
ainbeste ontzi neurtu
bear segunduan,
baña ongi ez degu
jakin aurtenguan
zeiñek irabazi ta
zeiñek galdu duan.

Nikolas Zendoia

Karkara aldizkaria, 2001

(2001)

Arraunlari guztieri

1
Gabon esanez mintzatuko naiz
oitura dedan moldera.
Arraunlariak emen al dira?
Au da lenengo galdera.
Orain eun urte zer gertatu zan
esan bearrean gera:
Oriok Kontxan irabazi zun
lendabiziko bandera.

2
Gaur zorionez toki askotan
arraunlari onak daude,
ta nik oraindik naiago nuke
ugariago baleude.
Oriotarrak goratzen ditut
besteak bajatu gabe,
au izan baita arraunlaritzan
sarritan jaun eta jabe.

3
Oriok arraunlari bikañak
askotxo ditu emanak,
aspaldi ontan neronek ondo
ezagutu ditudanak;
arraunlaritza utzi zutenak
eta orain dabiltzanak
merezi dute ta txalo beroz
eskertu ditzagun danak.

4
Jendeari poz eman asmotan
naiz etxetikan atera,
bertso onekin noa lanari
bukaera ematera;
gizona pozik etorri leike
olako lagunartera,
ea olaxe elkartzen geran
emendik eun urtera.

Manuel Lasarte

Karkara aldizkaria, 2001-XI-16

(Bertso auek azaroaren 10-eko jaial-
dian kantatu zituan Manual Lasartek).

Oriotarrak

(Fabian Loidi apaiz jauna zanak idatzi eta *Olerti* aldizkarian
1962-an agertutako poema).

I Arrantzale

Amezti eta Mendibeltzaren
kolkoan degu Orio:
eliz-inguru etxe-mordoa,
estu ta zintzilkario,
ibaiak laztantzen dio...
Bere gizonak itxas-burrukan
oitu dirala merio,
mariñel-griña nagusi eta
gezal-usaia dario.

Kaian giro da. Sare garbiak
ontzira biltzen gizonak.
Radio-Radar tresnakin antxe
ogei bapore bai onak.
Mariñel zarrak aiei begira
egiten duten egonak...
bale-arrantzan arpoiarekin
ibili ziran aitonak.

Erriak agur leiotik; min du
ontzi-motorren urruma...
Barra-buruan otoi eginda
arin dijuaz urruna.
Begiak zorrotz ezker-eskubi;
beitak eratzen al duna;
nun azalduko zimarroi edo
egaluxeak, atuna...
Arrai-kezkaren mende ur danak
aztertzen gau ta eguna.

Erne, mutillak babor aldetik
arrai-soka del luzea,
ur-axalean zalapartaka
ausartsu eta gosea...
Beita bizia bota orduko
amuan egaluxea...
Kaiuak lagun, burrundarekin
ontzia dator betea.

Udaberri goiz aldean,
arraia sartzen danean,
kostaren aldamenean,
bapore lirain txuri-gorriak
etxetik urbil lanean...
Gezal-usaia kalean,
dirua esku artean...
ez da iñoren kaltean.

Goxoa dabil iparra,
ur-axalean aparra,
ontzia lirain azkarra...
Murgil-igari usaian dabil
izurdearen bizkarra...
Dirdiran arrai-zillarra;
sarea bota bearra...
Osa gizonen indarra!

Arria bota ondora,
begiak zorrotz albora...
Piztu dek arrai-polbora!
Sare-mordoa zabaldu eta
bota dezagun kanpora!
Arraia sare-kolkora...
sokatik eldu ta gora...
Bikaiña degu ardora!¹

Kaian ari du txiliña...
oraintxe dator sardiña...
jendeak egon eziña...
Arrai eskean ixkanbilla ta
aidean otar ariña...
Baporien atsegiña,,,
txuri, gorri ta urdiña...
Beti onela bagiña!

Ontzia ustuz batera,
urakin parrastatzera,
arrantzalien legera.
Lemari eldu ta aupa, mutillak!
Eragin bizi ostera,
goazemak ipar-aldera,
arraia-sokari eustera,
osatu arte kostera!

Urrun ikuski dirdira...
abian arrai-kabira,
sardiñak antxe bait dira!
Ontzi taldeak leian dijuaz
arraia dagon tokira.
Bota sarea ta bira,
arraia biziak ontzira...
Irabaziak erdira.

Sardin-antxoa dala,
atuna elburu,
Oriotarrak beti
arrantza seguru:
Zeruko Ama edo
San Nikolas buru...
Oien izena dabil
inguruz inguru.

Alditan arrai ordeztu
etxera negarra;
ekaitzaren igesi
bartzartu bearra...
Bare-aldian artuz
olatu-bizkarra,
larri zilipurdika
igaro du barra;
arrantzale askoen
illobi azkarra.
Lemazaiak ez du an
begitan makarra.

Ekaitz-aldian larri,
nun arki babesatza?
Bizi diranak aztu
dute arrai-eza,
gozagarri artuaz
etxeko ur geza...
Fedek argi eta
biotzak erreza,
eskuan kandela ta
aldarean meza...

¹ Ardora: arrantza era berezia.

Arpoiak galdu ziran,
baleak nun dira?
Boga, bai, mariñela,
zuaz urrutira,
Kantauri-txokotikan
Atlantik aundira;
itxaro-bidez jarrai
eguzki-dirdira,
zure aitona zarren
arrantza tokira.

Arretarekin zaituz
azterki-orratza,
ondo meatzen dezu
itxaspe-ondartza,
Terranova-tik gora
egiñaz arrantza;
Groenlandi otzetan
bakaillo-legatza.
Sendi laztanik gabe
bizimodu latza.

Oñez baldarra da-ta
aatea ur-zale;
ainbat arrantzalea
nagi kalez kale...
Arrai-otarrarekin
beartsu-maitale,
dunean ase ditu
amaika eskale...
Txaloak zuretzako.
eusko arrantzale!

II Arraunlari

1/ Olaizola

Olaizola zan gure
lemazai aurrena,
Kantabriak izan dun
patroi bikaiñena,
Donostian banderik
galdu etzuena.
Aren eskola da gaur
Orion dutena.

Milla bederatzireun
lenengo urtia,
Donostin jarri zala
estropa-legia.
Mañuel Olaizolak
du irabazia
Luis Karrillen aurretik
lenengo saria.

Bederatzireun eta
amargarrean,
(ez bait zan estroparik
joka bitartean),
Olaizolak ekarri
zitun bi urtean.
Iñork etzuan artu
patroi au mendean.

Amaikagarren urtean lasai
etorri giñan kantari
Santa Klaratik sarrerakuan,
Mañuel zala gidari.
Berrogei pala kendu genizkan
bigarren sartu zanari.
Urrengo jaian gu ez joateak
gailendu zuan Getari.

Amabostgarren urtekoa zan
Donostiaren aldiya...
Kaia gaiñetik urduri zegon
Olaizolaren begiya.
Esan zuan: «Nik patroituko det
gaur galdu duan ontziya;
goguan izan: oraingo parrak
ekarriko du antsiya!».

Gora Mañuel buru-txuria,
gure lema-zai zuzena,
iñork kenduko etzion eran
txapela jantzi zubena.
Gaur San Nikolas txaloparekin
zeruan dabil aurrena.
Orion kale batek bear du
Olaizolaren izena.

2/ «Orioko Aundia»

Amaseikuan bazan Orion
bere biziko indarra,
mutill bikaiñak tosta gaiñean;
treiñerua zan baldarra.
Ala ta guztiz Donostia ta
danai jo zien adarra.
San Nikolasek bedeinkatu zun
Olaizolaren garbarra.

Orio degu gizon bikaiñak
sortu dituan erria.
Bi metro luze, indar biziko
zan Oribarko Aundia.
Palanka-beso, gerri biguna,
erraldoi arraunlaria.
Aren indarrak ikaratu zun
Kantabri-kosta guzia.

Arraunlariak ezin zutena
urteak zuten ausiko.
Emeretzian txalotu gendun
Manuel zarra betiko.
Azkenik bere txoko maitea
etzuan miñez utziko...
Markak ausita ikurriñakin
garaitu zuan Kiriko.

Arraun-lanean danak ausita
etsairik gabe gelditu,
neurritz kanpoko borrokaria,
gizonak ezin garaitu.
Itxas-olatu aundiak ere
ezin zioten jarraitu.
Aren garaian batel-estropak
erabat ziran amaitu

Txalopa egin Ondarroan da
ezin ekarri etxera,
egun artako barra gaiztoak
itxi bait zigun sarrera.
Bizkar gaiñean ekarria da
Getaritikan onera...
Ensaio gabe jun da jai ortan
ekarri gendun bandera.

Erraldoi ori menderatzeko
baziran asmo zorrotzak;
bear zirala iru gizonen
beso, gerri ta biotzak...
Agertu ziran indar aundiko
bi arraunlari batentzat:
Donostiako Erdozia ta
bestea Pasaiko Artzak.

Oriotikan Donostiraiño
eratu zuten borroka.
Zubi aurretik abitu ziran
arraun-indarrez orroka...
Aundi bakarrak bide erdiraiño
erakutsi zien popa,
azkenik larri ontzi bikoak
irabazi zun estropa.

3/ Txokolate

Milla bederatzireun
ogei ta zortziyan,
arraunak egin zuten
soiñu Kantauriyan...
Bi gizon burrukatzen,
mundu bat antsiyan,...
Ez da beste bat sortu
gure gorantziyan.

Erronkak nastu zuan
itxaso ta legor:
«Euskaldun gauza danik
baldin bada betor,
arraunakin zai dago
irrintzika gogor,
Ondarribiko seme
Araneta Todor».

Gizon kementsua da
arrokeri gabe
Iñaki Manterola,
gure «Txokolate».
Onek erantzun ziyon:
«Ikusteko gaude
Kantauri barrutian
zein geran alkate».

Txokolatek orduan
omen zion esan:
«Euskalerrri guziak
gaur ikusi dezan,
jo zagun, Araneta,
bear degun eran,
ekin dezagun ea
geiago zein geran»

Iritxi zan eguna
borrokatzekua;
aize otzetan larri
bildu zan mundua...
Ezin joka ziteken,
ain zegon gaiztua,
ur-mendia zirudin
itxaso nastua.

Astearte goizetik
zan ikustekua
Igeldo, Kontxa-aldia
eta Gaztelua;
larri zegon jendea
egon-aspertua,
batelak irteteko
bazuten ordua.

Zunpeteko larria
lertu zanarekin,
salta ziran batelak
biak berdin-berdin...
Legorreko piztiak
irrintzika ekin;
bide luzean dira
biak alkarrekin.

Ta *rau!* egiñaletan
igesi dijua,
arraun-palak egetan,
biotzetik sua...
Legunki zirudilla
aidean kaiua,
irriparrez iritxi
zan Oriokua.

Ura zan Donostiko
bapore-txistua!
Ura Ondarrabiko
ezin siñistua!...
Oriok mereziya
du errespetua,
arraunerako jaio
bait zan ijitua.

Ezpaiñetan pitsa ta
izerdi musua...
begi-zuloak goibel,
makurtuz burua,
tostartean jausi da
nekeak lertua,
estropa galdu duan
mutil gizajua.

Ogei milla pezeta,
arraun da batelak,
jaso zuten indarrak
etziran motelak...
Ondo dantzatu dira
jokoan orbelak...
elizan otoitza ta
erretzen kandelak.

4/ Sarasua

Txokolate-ren urrena
Sarasuaren izena
zabaldua da geiena.
Arraun-soiñua dantzatua da
Kantabriaren barrena...
Pasaian arro zezena,
Oriok sartu eztena...
Ori dek ori kemena!

San Pedrotarrak onela
zioten: ezin zeikela
aieri kendu txapela.
«Talo-jaleak ez du ausiko
mariñelaren batela;
Paulino ez da motela,
baizik indartsu zimela,
Pasaitarra dan bezela!».

Balitzetan ziran jarri,
begiratuaz alkarri,
arraunketaren egarri.
Txapela kendu, oiñeko tostan
soka-muturra ezarri;
tiruak lertu belarri,
arraunlariak jo xarri...
Etzeuden aiek elbarri!

Bigarren jo-aldikuan
Paulinok bere musuan
odol-tantorik etzuan.
Arnas-estuka iritxi eta
jausi zan batel barruan...
Oriokuak orduan
bazeukan gatza besuan,
ta arraunak jaso zituan.

Gora Sarasuatarra,
estropalari azkarra.
Bagendun zure bearra.
Erronkak zion: «Betor nigana
gauza dan gizon bakarra».
Kantari zegon oillarra...
moztu diozu kalparra...
Taluak badu indarra!

Oriotarra beti
borrokari latza,
arraunlariak sortzen
erri aberatsa...
Solaberriatakin
Ubegun Makatza.
Ezin aztu det oien
arraunaren gatza.

Ezin bait zuten sumatu
Iñaki nola aspertu...
Ez dira errez aspertu.
Urte guzian ibili dira
ondo jan, arraunak artu.
Tolosan ez dira agertu,
Iruna joateko gertu...
Oien ametsak an lertu!

Oliden lau anaiak
iñork ez bezela
beti bai talde ona
osatu dutela...
Batean txalopa ta
bestean batela,
aien burutik ez da
erantzi txapela.

Itxaso naiz ur-geldian,
bide motz eta luzian,
ibili dute neurrian...
Borrokalari onenarekin
irabazi du legian.
Bein gelditu zan pelian
Txokolate-ren atzian,
Bidasoaren errian.

Agur Oriotarrak
eta Ondarrabi,
arraunlari bikaiñak
sortu diran kabi;
Donostia Ondarru,
Pasai ta Getari,
estropaz kanpo lagun
bata besteari.

III Estropada

Gora *Txokolate* ta
gora Sarasua...
Amaika bider oien
gerri ta besua
etsai danak garaitzen
degu txalotua.
Munduan ez da sortu
olako bikua.

Goiz erdian igo naiz
Igeldo-mendira,
zeruak bere puxka
utzi dun tokira...
Itxas-ertze ta mendi
obeak nun dira?
Paradisuai nago
andikan begira.

Iparrak ur-axala
dardaraz dabilki...
eguzki lotsatiak
laiñoa estalki...
arkaitz loretua da
jendearen aulki...
Arraun-jaiari danok
ateak iriki!

Au goizaren
erne alai!
Ondar gaiña,
mendi ta kai
dana margo,
dana dirdai...
bultzaka ta
leia nunai.
Tokia nai!
Ontzi milla
pestaren zai.
Arraunketa
da gure jai.

Zuzentzailleak marruz
bideak iriki.
Baporeak sokatzen
poliki-poliki...
Jende-pillak zintzilik
kirola irriki.
Danean txuri-gorri
eta kikirriki...

Estropa da estropa.
Goazen kai aldera,
arraunlari bikaiñak
leian ikustera;
txalopak olatuan
gora eta bera...
Zeñek eramango du
aurtengo bandera?

Jendearen emana
etorri eta jun.
Amarrak badirala
eta txalopak nun...?
Azpiz gora goxoki
lapitz eta berun,
autsa labaingarriak
jarri dira legun...

Orio Donostia,
Pasai Ondarrabi
bota-aldi baterako
balizetan jarri...
Arraunlariak sutan
burruka egarri;
mundu guzia erne
begi ta belarri...

Arroxa du Pasaiak,
Oriok oria,
Ondarrabik muskarra,
txuri Donostia.

Besoak luzatuta
egon eziñean,
mutillak erne daude
tostaren gaiñean.
Jendea lepo-luze
inguru danean,
arnasa geldituaz,
kezkaren mendean.

Egonaren luzea,
ta sokaren motza.
Arraun aien gosea...
brankaren zorrotza!

Zunpetekoa jo du
eta bat bi iru lau!
Arraun-paladak orru
bizian rau ta rau!

Lenengo ekiñaren
eztenkadarekin
an dijoaz txalopak;
zein buru ez jakin...
Erriak itxasora
irrintzika ekin
tximista, trumoaia ta
mendebalarekin.

Urrutiratzen dira
amorruez beteak
amalau zanko duten
pizti ur-zaleak.

Arin-arin saltoka,
ur-gaiña lertuaz,
olatuai agurka
dotore dijuaz...

Bagaren bizkarrean,
buruz gailendua,
aurreratzen asi da
gure treñerua!

Berrogeiko
arraunketan
Oriyo da
balizetan.

Palada bat,
palada bi,
Pasaiakin
Ondarrabi.

Griña dabil
biotzetan.
Diru-otsak
Portaletan.
Irratsaioz
berriketan,
Txaloak zai
ondarretan.

Arraun-egoak blaitsu
tenkatzen indarra,
txuri-txuri uzten du
albotan aparra.

Ukabilka patroiak
mutillai diarra...
Alkar ausi eziñik
pasa dute barra.

Griñak artuta dago
sutan Donostiya,
itxas aldera larri
josirik begiya.
Treñerueak ba-datoz
Bi Puntetan iya.
Orra lantzak artuta
dakarten abiya...

Rau! Rau! Rau!
Dotore datoz arraunean.
Rau! Rau! Rau!
Ori-oriak amalau...

Oraindik aspaldiko
bikain Sarasua
lemazai trebea da
ta gure maixua.
Oliden aurrelari
Portu antzekua,
tostan bi aldetatik
indarra naikua.

Orpoz orpo jarraiki
burrundan motorrak.
Bai politak garaille
datozen atorrak...
Begira bagak juaz
amalau zigorrak,
ta ontzi azpitik iges
olatu pizkorrak.

Txanpak menderatu du
azken olatua...
Oiuka goitik bera
dator Gaztelua.

Agak urpean autsi!
Askatu indarrak!
Aupa! Gu gaituk nausi!
Gora Oriotarrak!

Arraunak
gora...
Erria
gora...
Txalopak nag
ta arraunlariak
etzan albora...
ura kolkora...

Kaian zurrunbilloa...
Ik neri! Nik iri!
Sedazko zapitxoak
aidean agiri...
Estropak berea du
galduak inbiri...
ixkanbilla ori!

Danok nekatu gera,
grñaz arraunlari;
besoak ezin geldi,
gogo bultzari...
Biotzak eman digu
palada ugari...
Orain garailari,
zoriona, txaloak
ta bertso kantari...

Or dijuaz...
txapelduaz...
arraunlariak
muxu-gorriak...
Or dijuaz, or dijuaz
arrauna bizkarren artuaz...

Pozak gañeztu du gaur
erri-enparantza...
Ikurrin itzalpean
arraunlari-dantza...

Ontziak urrun doaz
igesi jaiari,
zelai urdin biurtuz
Kontxaren atari...
Kaiuak ur-jostaillu
pesta-ordezkar...
Kantaurik urrumaka
maite-min du ari
Donostia ta bere
urre-ondartzari.

Loidi'tar Paben (1909-1985)

Arkibidea

Eskeintza.....	7
Itzaurrea	9
(1854) «Ondarrutar oriek egin dute plana...»	17
Kastrokuai: «Biba bizkaitar arrantzaliak...»	20
Kastroko abantariari: «Iru aupada egin dira ta euren durundua. «(1865) Bertso Berriak Senpelarrek jarriak: «Agoztuaren ogei ta biyan para dirate lazua...»	22 24
(1871) Bertso Berriak: «Urriyaren zortziyan, igande egu- nian...»	27
(1871) Bertso Berriak: «Bertso berri batzubek euskera garbi- yan...».....	31
Izurdiaren fama eta potakorraren izana: «Bertso polit batzu- bek jartzeko ordena...».....	34
Bertso Berriak: «Getariyako jende arronkariyari...»	38
Bertso Berriak: «Karta bat etorri da Donostiyatikan...»	40
(1887) Bilbaoko estropadetako kantik: «Bermeo treñerua ba- zuten aurretik...»	43
(1888) Ondarroa ta Pasaiak jokaturako estropadatuz jokatu aurretik abestutako bertsoak: «Gipuzkoako Getariara txalopan sarturik goazen...».....	46
(1888) Ondarru ta Pasaiak (1888-garren urteko desafiozko bertsoak): «Estropada bat dala motibo bertsoak biar ditut ja- rri...».....	48
(1889) Donostiarren eta Pasai San Juanen estropara 1889-ga- rren urtian: «Milla zortzireun larogei eta beatzigarren ur- tian...»	51
(1890) Luis Karril (Estropara) «Kosta guziyan sonatutako es- tropara da jokatu...»	54
(1890) Bertso Berriak: «Milla zortzireun da larogei ta ama- rian...».....	55

(1890) Bertso Berriak: «Milla ta zortzireun da larogei ta amar urte.....»	62
(1890) Donostiarraren doaia: «Poztasunaren indar aundiya esan azten dit guztiya...»	66
(1890) Estropadak: «Bertso berri batzuek para al banitza...»	69
(1890) Donostiarraren eta Ondarroarraren estropada: «Pozturik arkitzen da...»	73
(1890) Estropara Donostiarrak eta Ondarruatarrak jokatu: «Estropararik iñon jokatu baldin bada sekulan fin...»	74
«Goguangarriya da...»	76
«Getariako jendea...»	77
«Asaiarako puntan...»	79
«Biba Ondarrabiyako...»	81
(1891) Bertso Berriak: «Estropara bat premiokua jokatu da Donostian...»	83
(1892) Ondarroko arrantzaleai: «Orra zoramen, negar, denak isildurik...»	86
(1898) Bertso Berriak Ondarroako arrantzale batek jarriak: «Bertso berriak paratutzeko artu det pentsamentua...»	88
(1900) Getaritarren eta Pasaiako San Pedrotarren estropadako bertsoak: «Jesu Kristoren urtietatik asi gaitezen aurrena...»	91
(1902) Bilbaoko estroparetako kantik 1902-garren urtean Jose Manuel Imaz-ek jarriak: «Kontrario asko ikusi arren ez dira bate sustatu...»	95
(1902) Bilbaoko estropadari: «Milla bederatzi eunerekin gañera beste bi urte...»	97
(1902) Bilbaoko estropadako kantik 1902-garren urtean: «Premio onak dira aurten Bilbon jarri...»	100
(1902) Estropada: «Zer jendiaren diferentziya zegona lengo jayian...»	103
(1903) Estropadak Joakiñ Frantzisko Zubiaurre <i>Kiriko</i> patriari: «Oinbeste famaz goititu diran estropada on gallarrak...»	105
(1910) Bakarra bikotearen aurkako estropada: «Bertso batzuek ateratzeko, jaunak, izan det asmua...»	106
(1915) Estropadak. Egia ote da? «Estropadik eztala udara onetan...»	108
(1915) Bejon daizutela, donostiarrak: «Milla bederatzi egun ta amabost urte...»	110

(1916) Bertso Berriyak: «Esplikatzera nua al bada pasadizu bat itz biyan...»	115
(1916) Bertso Berriak: «Milla kunplitu bederatzi egunez amaseigarren urtian...»	119
(1916) Bertso Berriak: «Bertso berri batzubek biar ditut jarri...»	123
(1916) Asmo onak, gertaera txarrak: «Milla bederatzireun ta gero amaseyan...»	127
(1916) Bertso Berriyak Txirritak jarriyak: «Bertso berriyak jartzera nua euskera eder batian...»	131
(1916) Bejondaizutela, Oriyotarrak: «Milla pasa ta beatzireun amaseigarren urtian...»	135
(1916) Estropada ondorian: «Aizia beziñ ariñ pasiaz edoietara da iyo...»	138
(1917) Bertso Berriak / Bejondaizutela, San Pedrotarrak: «Milla urte ta beatzireun amazpiyan gerade...»	139
(1919) Gora Donostiarrak eta Donostia: «Aurten zer pasatu dan biar det kontatu...»	142
(1919) Bertso Berriyak Antonio Elizaldekin jarriyak: «Donostiyatik Oriyorako bertsuak dituzte jarri...»	146
(1919) Bertso Berriyak donostiar batekin jarriyak: «Bigarren aldiz abiyatu naiz bertso berriyak jartzera...»	149
(1919) Zumaiako ur-kirolak: «Bilbon izan zan estropadako egun aren zoramena!...»	152
(1920) Estropadak: «Donostiyara datoz pozikan arraunketari iaiuak...»	153
(1920) Bertso Berriak Donostiyan Olanok jarriak: «Aurtengo estroparen gañian dijuaz bertso berriyak...»	155
(1920) Bertso Berriyak: «Milla bederatzi eun da ogeigarrena aurten...»	158
(1920) Bertso Berriyak: «Milla beatzireun kunpliturikan ogei ta batian aurten...»	161
(1922) Bertso Berriyak Donostiyako estropadari jarriyak: «Milla bederatzireun eta ogei ta biyan...»	164
(1923) Bertso Berriyak: «Milla eta beatzireun da ogei ta irua...»	169
(1923) Bertso Berriyak: «Abestutzera nua arraunkalariyak...»	172

(1923) Gora Oriyotarrak!: «Donostiyan jokatu dirade estropa ikusgarriyak...»	174
(1923) Bertso Berriyak: «Milla bederatzireun ogei ta irurekin...»	177
(1924) Bertso Berriyak Etxeberriak jarriak: «Milla ta bederatzireun da ogei ta laubian gaude...»	180
(1925) Bertso Berriyak aurtengo estroparari jarriyak: «Milla ta bederatzireun da ogei ta bostgarrenian...»	183
(1925) Gora Oriyotarrak! «Gora Oriyo, Oriyotarrak bere gazteriyarekin!...»	186
(1925) Portugaleteko estropadak Burgoak jarriak: «Milla bederatzireun ta ogei ta bost urte...»	189
(1926) Ondarroa: «Iraillan bosta izentaurikan dago estropadetak...»	192
(1926) Bertso Berriak Txomiñek jarriak: «Milla bederatzireun eta ogeta seigarren urtian...»	196
(1926) Bertso Berriyak: «Milla beatzireun da ogei ta seian, Aorraren amabian...»	198
(1926) Bertso Berriak Jose Brontxek jarriak: «Bertso berriak jartzera nua gusto duenak aditu...»	200
(1926) Estroparetako kantak 1926-garren urtean Berriatuako Ezkerrak jarriak: «Milla beratzireun ta oge ta sei urte...»	204
(1926) Bertso Berriak Burgoak jarriak: «Milla bederatzireun eta ogeta-seigarrenian...»	208
(1926) Bertso Berriak ondarrutar batek jarriak: «Milla bederatzireun eta oge ta seian Agorrillaren bostian...»	212
(1926) Bertso Berriak: «Milla bederatzireun eta ogeta seian...»	215
(1926) Beti ezagun: «Bizkaiko erri baten dago Lekeitio...»	217
(1926) «Arraunkalai estropa izan da Donostian...»	219
(1926) Bertso Berriak Jose Brontxek jarriak: «Bertso berriak jartzera nua gusto duenak erosi...»	221
(1927) Bertso Berriak Txirritak jarriak: «Siglo berriyan gaude ogei ta zazpigarrengo urtian...»	225
Bertso Berriak Sanjuantarrari jarriak: «Bertsuak jarritzeko enkargatu naute...»	228
(1928) Bertso Berriyak: «Milla ta bederatzireun da ogei ta zortzigarrena, / bertso berriyak ateratzeko...»	231

(1928) Bertso Berriyak: «Milla ta bederatzireun da ogei ta zortzigarrena, / eta gañera egun ori zan...»	234
(1928) Estropadak: «Milla bederatziz eun da ogei ta zortzigarren urtian...»	237
(1929) Bertso Berriyak: «Milla urte ta beatzi eun da ogei ta bederatzian...»	239
(1930) Bertso Berriyak: «Milla bederatziz egun ogei ta amargarrengo urtian...»	242
(1930) Bertso Berriak Oriotarrari jarriak: «Bertso berriak jartzera nua euskera eder batian...»	245
(1930) Bertso Berriyak: «Bertso berriyak orra ipiñi tokatutzen dan moruban...»	247
(1930) Bertso Berriyak San Pedrotarrari jarriyak: «Milla bederatziregun eta gañera oei ta amarran...»	250
Bertso Berriak: «Bertso berriyen errespuesta guztiz umore onian...»	252
Pasaiko estroparan: «Irundar gizon zar bat ari zan ojuka...»	254
(1931) Bertso Berriyak aurtengo estropadari Txirritak jarriyak: «Bertso berriyak jartzera nua estropadaren gañian...»	257
(1931) Donostiyako estropadari Zabaletatar Juanek jarriyak: «Gora bi Pasaitarrak, gora Donostiya...»	260
(1932) Aurtengo estropadari Txirritak jarriyak: «Milla beatzi-reun irurogei ta amabigarren urtian...»	261
(1932) Donostiyako estropadai Zabaletatar Juanek: «Milla beatzireun da ogei ta amabian...»	263
1933 urteko estropadetako bertsoak	265
(1933) Bertso Berriyak: «Onra aundiak merezi ditu aurtengo ontan Kantabriyak...»	266
(1933) Bertso Berriyak lenguan ordañak: «Milla bederatziz eun eta gañera ogei ta amairuan...»	269
(1933) Bertso Berriyak: «Lendabizikok neriak ziran da zue-nak bigarrenak...»	272
(1933) Bertso Berriak: «Pasadizuak biar bezela al banitza esplikatu...»	275
(1933) Bertso Berriak: «...zortzi treñero jokatu dira danak alkarren pelian...»	278
(1933) Bertso Berriyak / Gora Oriyotarrak! Gora amaikata-rrak! Marzial Urtxegiak jarriyak: «Milla ta bederatziz eun da oi ta amairugarren urtian...»	280

(1933) Bertso Berriyak: «Bi milla urte laister dirade Kristo mundura jaiorik...»	283
(1933) Bertso Berriak Euskadiko arraunlarien txapeldunari jarriak: «Jainkuaren izenian asi niteke lanian...»	288
(1934) Bertso Berriyak: «Pasadizuak adierazteko ipiñi naute birian...»	292
(1935) «Milla beretzireun da ogei ta amabostian...»	295
(1935) Bertso Berriak: «Emeretzireun urtez gañera ogei ta amabostian...»	297
(1935) Bertso Berriyak: «Itzalditxo bat ateratzeko ematen digu goguak...»	301
(1940) Bertso Berriyak: «Milla urte ta bederatzireun ta gañera berrogeyan...»	304
(1940) Bertso Berriak donostiarren garaipena dala-ta jarriak: «Zenbait bertsotan azal bear det, azaldu al baldin bada...»	307
(1941) Bertso Berriyak: «Milla urte ta bederatzireun berrogei eta batian...»	309
(1941) Bertso Berriyak Donostiyako estropadari jarriak: «Milla bederatziz eun eta berrogei ta batgarrena...»	312
(1941) Estropada: «Milla beatzireun berrogei eta lendabiziko urtian...»	315
(1941) Aurtengo estropadak: «Estropadak izandu dira Donostian...»	318
(1941) Roman Agirre 1941-garren urteko oroitzak: «Irailaren zazpian ziran arraunlarien jolasak...»	320
(1942) Bertso Berriyak: «Bertsuak ipintzera orain naiz abiyen...»	322
(1942) «Estroparak izandu dira Donostian...»	326
(1944) Aita Manueli: «Gora aita Mañuel ta bere kuadrilla...» ..	328
(1944) Estropa-gaiz Basarrik jarriak: «Milla ta bederatzireunetan berrogei ta laugarrena...»	330
(1946) Biba Orío! «Agorraren iruan ta amabostian...»	333
(1947) Aupa Ondarribi! «Bidasoaren bazter onetan, gure Ondarbi maitean...»	335
(1948) Bertso Berriyak ondarrabiarrai jarriak: «Milla bederatzireun berrogei ta zortzi...»	337
(1951) Bertso Berriyak: «Milla pasatu bederatzireun berrogei ta amaika urte...»	339

(1951) Bertso Berriak Orioko arraunlariak: «Milla be- deratzireun berrogei ta amaika...»	342
(1951) Gora Oriyo! «Milla beatzireunekin berroitamaikaga- rena...»	344
(1952) Oriyoko arraunlariak: «Oriyo zer izan dan arraunlari- yakin...»	347
(1953) Bertso Berriak Orioko arraunlariak jarriak: «Milla be- deratzireun berrogei ta amairu...»	350
(1953) Oriotarrak txapeldun: «Arraun-jaietan Donostin giñan zaletasunez beterik...»	352
(1964) Bertso Berriak aurtengo estropadari jarriak: «Milla be- deratzireun irurogei ta lau...»	353
Aupa estropadak! «Badijua uda aurrera egualdi onarekiñ...»....	357
Laxter estropak! Nolako estropak! «Zerbait neurtitzan esan nai nuke Agorra illeko estropadak...»	359
(1965) Ondarrabi ta Pedreña: «Bertso berri batzuek estropa- dakoak...»	360
(1965) Estropadaren alde aize presko berriak: «Itzali dira aur- tengo estropak urraturik ur bidia...»	362
(1966) Ondarrabi ta Pasai San Juan: «Ogei ta zortzi mutil, zein baño zein obe...»	364
(1969) Orion estropak: «Jun zan urte guztia egun oni begi- ra...»	366
Estropari begira lengo eran balira! «Agorra estropak jaio dira- la iduitzen zait lengo erara...»	368
(1970) «Bandera eta kopa ederrik irurogeitamarran...»	369
(1971) Gure estropadak: «Poztu, anaiok, poztu, arrebo, goa- zen alkar alaitzera...»	371
(1972) Gora gure arraun jaia!	373
(1973) Españiko txapeldun: «Itxumustuan presa bizian burru- ka deiak indar dik...»	375
(1974) Orio ta arrauna	376
(1974) Orioko arraunlariak: «Berdin gabeko lana gizon-sail batena...»	379
(1981) Gaurko leia: «Arraun-jai onek asko esan nai dio emen- go dan bati...»	382
(1981) Estropadak: «Estropadari aurpegi txarrik guk ez dau- kagu jartzerik...»	383

(1983) Orioko arraunlarieri omenaldia: «Oriotarrak arraunerako doai aparta badute...».....	384
(1983) Aupa Zumaia! «'Aupa Zumaia!' oihukatuaz has-tera noa kantuan...»	386
(1985) Estropadak dirala ta: «Estropadak baditugu sarri an da emen...».....	388
(1985) Zumaiaiko arraunlariei omenaldi egunean: «Zu- maian degu gaurko egunez arraunlarien feria...»	390
(1987) San Pedro ta San Juan: «San Pedro eta San Juan bi erri daude albu...»	392
(1990) Arrauna dala eta: «Bertso batzuk jartzeko orain det garaia...»	393
(1991) San Pedro: «San Pedrotarrak dabiltz trañeruan trebe...».....	396
(1992) «Bukatu dira aurtengo estropada sonatuak ere...»	397
(1992) Oriorentzat ikurriña: «Bukatu ziran Donostiko...» ...	399
(1993) Alde gutxi: «Arraunlariak ortxe dijoaz almenak erakustera...»	400
(1994) Arraun jaia: «Bein bear eta gaur Donostian egun goxo, atsegiña...».....	401
(1994) Gure estropadak: «Leia bizian ariko dira gure arraunlari leialak...».....	402
(1994) Ondarruko arraunlariak: «Mila bederatzirehun eta laroi ta hamalagarrenian...»	403
(1996) Ogeita zazpigarren bandera Oriora.....	405
(2001) Nor irabazle?: «Irailak bederatz bi milla ta ba- ta...»	408
(2001) Arraunlari guztieri: «Gabon esanez mintzatuko naiz oitura dedan moldera...»	409
Oriotarrak (Fabian Loidi apaiz jauna zanak idatzi eta <i>Oleri</i> aldizkarian 1962-an agertutako poema).....	410

Auspoaren azken liburuak

273 Emil Larre: *Ene artzain etxolak*

274 Joxe Mari Aranalde: *Xal-badorren barrua*

275: Jose Lizaso: *Nere aldiko kronika*

276: Jose Insausti: *Beti bertsoa buruan*

277: Manuel Matxain: *Uste ga-bean*

278: Inozentzio Olea: *Ostiraleko kronika Segurako irratian I*

279: Inozentzio Olea: *Ostiraleko kronika Segurako irratian II*

280: Salvador Zampirain ."Ataño" *Markesgaiak. Dirua jainko*

281: Antonio Zavala: *Estropadak bertsoan*

Estropada-bertsoak bildu dira liburu ontan. Bertsoa eta arrauna, izan ere, alkarren besotik ibili dira beti, arraunlarien lan arrigarriak bertsolariak kantatuz.

Aalegiña saiatu arren, badakigu ez genituala kirol eder orri jarritako bertso guziak eskuratuko. Batzuk betirako galduak izango dira; beste batzuk, berriz, oraindik ere agertuko dira, zorionez.

Ala ere, milla eta zazpireun bat bertso eskeintzen dizkiogu irakurleari. Sail oietan, bana-ka artuta, danetik dago: ale onak eta txarrak. Literatur-jenero batean orixe gertatzen da beti.

Baiña bertso oiek danak, erabat artuta, bilduma osoa alegia, gure erriak bere kirolik mai-teenetako bati eskeintzen dion kantu edo poema dala esan genezake. Urrearekin ere paga ezin diteken altxorra, alegia.

ISBN 84-95378-64-7

9 788495 378644

Auspoa